

Paul Goma

Jurnalul unui Jurnal

1 9 9 7

Atura Autorului

2002

I A N U A R I E

Miercuri 1 ianuarie 1997

Ora 0,25 : am nimerit dintr-un foc : 1997.

Am mai scris la textul acela.

Măine - adică azi - sper să-l dau gata.

Îmi urez să fi călcat cu dreptul în Noul An. Am obosit de ne cazuri, de ghinioane.

Să vedem, să vedem.

Seara, orele 21 :

Nimic deosebit. N-a căzut o stea, nici para în gura lui Nătăfleată.

Joi 2 ianuarie 1997

Azi (acum e ora 10) am definitivat textul **Vechi și Nouă** (titlul de schimbat). Au ieșit 12 p. în 11. În continuare, frig pe lume.

VECHI ȘI NOUĂ

[vezi textul integral în **Butelii aruncate în mare** - 1997]

Vineri 3 ianuarie 1997

(...)

Mi-a scris o felicitare de Crăciun Brumarul. Mult mai bun poet decât scriitor de epistole .

Duminică 5 ianuarie 1997

Ieri și azi am imprimat **Vechi și Nouă**, le-am trimis, ieri, de la poșta noastră iar azi am pregătit pentru a fi trimise: Laszlo, Spiridon, Doina Cornea. Tot de la poșta noastră o să pun un exemplar pentru Dinu Mihail.

Ieri mi-a telefonat (vorbesc în continuare de Dinu Mihail) : cică Ierizanu are “gata culese două cărți”! I-am scris să se intereseze de urgență, fiindcă dacă este vorba de **Sabina și Roman intim** - ne-am procopsit ! Spiridon a promis că le scoate el!

Luni 6 ianuarie 1997

Aseară, la telefon, Al. Călinescu a fost copleșitor de ironic : nitam-nisam a adus vorba despre “noii prieteni (ai mei) de la Iași,

oameni de mare valoare - ca Luca Pițu”.

Luat prin surprindere, m-am rezumat la mormăituri afirmative - adică, da, sânt prieten cu Luca Pițu (ba am zis : «Cu atât mai de prețuit sunt noii prieteni, cu cât pe cei vechi mi i-am pierdut»). Abia câteva ore mai târziu, căutînd motivul iritării fără nume, am găsit ! Călinescul mă luase peste picior - în fond reproșîndu-mi-l pe Pițu - pentru că (eu am pus acest pentru-că) mai înainte întrebasem de ce Antonesei nu mi-a dat măcar un telefon, în trecerea lui prin Paris ?

Azi dimineată, vorbind cu Ana, Lulu i-a spus că Sanda Anghelescu s-a întors la editură și lucrează la **Gardă inversă**. Că are niște nedumeriri (Ana încă nu s-a întors să mi le transmită). Biata Sanda ! Cât am vorbit-o eu de rău - și bine-am făcut !

Am scris vreo patru pagini din “cronica” la **Balul mascat** - dialog al lui Tismăneanu cu Mihăieș (trimis de Iulia Petrea de la Iași).

Tot azi am primit o scrisoare de la Cistelec (datată : 19 decembrie 96 !) din care n-am înțeles mare lucru, decât că nu am dreptate să mă plîng de *Vatra*. Am căutat în dosarul cu copii ale scrisorilor - n-am dat de așa ceva, probabil va fi fost un “fluture” scris de mână. Am să-i răspund mâine.

Joi 9 ianuarie 1997

Am scris și expediat : 1. Antonesei (2 ex., una pentru Polirom să o trimită lui Tismăneanu) ; 2. Spiridon ; 3. Cistelec și 4. Laszlo - s-a înțeles, textul despre **Balul mascat**.

B A L M A S C A T

[Vezi textul integral în **Butelii...**, 1997]

Sâmbătă 11 ianuarie 1997

Azi am terminat **Breban la TV** - 14 pagini.

Al. Călinescu mi-a spus că a vorbit cu Dan Petrescu: Mi-a scris înainte de Crăciun, ca să-mi spună că **Jurnal**-ul e gata și trebuie să apară în februarie - dar că el nu mai are nici o putere la editură... Încurajant.

B R E B A N L A T V

[Vezi textul integral în **Butelii...** 1997]

Duminică 12 ianuarie 1997

Mi-a telefonat iar Dinu Mihail din Chișinău : au publicat **Pledoarie - Gherla** în *Săptămâna*.

Cică Irina Nechit “tocmai a scris”. Mă tem să nu fie urmarea amenințărilor lui Dinu...

Ieri Filip a făcut la ordinator coperta viitoarei cărți a Elenei (pseudonim, de astă dată Arseneva): a combinat două imagini : una dintr-o icoană rusească din sec. 18, cealaltă (Sfântul Gheorghe !), alta din iconița făcută de Vlad Drăgoiescu și trimisă în urmă cu mulți ani. Dacă editura acceptă, o să vedem cum primește Drăgoiescu vestea : cere sau ba drepturi de reproducere ? N-ar fi în greșală.

Luni, 13 ianuarie 1997

Ieri a murit Jean-Edern Halier. Pe bicicletă, fulgerat de un atac de inimă. Nu ne-am cunoscut direct. Dar în 1982, în scandalul de presă care a urmat “Afacerii Tănase-Goma”, el a luat partea lui Tănase - m-a atacat... Ceea ce nu m-a împiedecat să cred: din generația francezilor din jurul lui (și al meu, dar eu nu contez aici), el este cel mai scriitor : Sollers este un căcâcea, un scremut și un nefutut patent ; Sagan este potabilă - ceilalți avînd între 45-65 ani sunt buni făcători de cărți, dar nu se compară cu J.-E. Avea coaie și privea drept înainte, fără să se preocupe de “urmările” atacurilor, ce se pot întoarce, boomerang. Era “ordurier” cum i-a zis ieri limbricul de Kouchner, fost tovarăș de Jeunesses communistes, de maoistes... Acesta fiind echivalentul galic al “înjurăturii”: aici, dacă spui adevărul - în mod direct, brutal, ca J.-E. ești “ordurier” ; la noi, dacă spui adevărul (oricum, dar nu prin aluzii, prin perifraze, prin cod) ești... înjurător !

Acum îmi dau seama că am scris despre el la prezent. Act mâncat, dar așa mi-a venit - și bine mi-a venit.

Am terminat ultimul text publicistic (rămâne de văzut cine mi le publică) și mă simt, simultan liniștit-neliniștit. Îmi pare bine că “am scăpat” de lanțurile publicistice și că mă pot întoarce la ale mele, dar și neliniștit sînt : vai de mine, am terminat-o pe asta - ce fac, mai departe ? Cu siguranță toți pățesc așa.

Recitesc **Jurnalul** lui Gide. L-am (re-re-re)luat, temeinic, de la început, adică din 1889 (!). Acum sînt trei-cinci pagini mai departe, în 1890.

Nu nu este vorba de ceea ce se cheamă influență - pe mine m-au influențat alte cărți și numai prin 1965-68 (mai ales **Pe patul de moarte** de Faulkner tradus cu Horia Popescu) - ci de rezonanță

(care nu este tot influență ?). În fapt, am vrut să spun : o carte nu mă împinge să scriu ca acea carte - ci să scriu, atât (de acord, nu doar atât, însă nu despre asta este vorba).

El spunea de pe când era foarte tânăr (oricum: prin 1910) că nu citește în perioada scrisului: îl tulbură cărțile altora, îl abat de la ce are el în cap. Ciudat : credeam că această observație de bun simț vine la scriitor odată cu bătrânețea. Măcar eu puteam citi altceva - cu o condiție : să nu-mi mănânc timpul de scris cu lectura asta.

Acum, când e prea târziu ca să încerc o reparare : necazul cu mine: am fost toată vremea (în care am și scris) atât de tras-împins, de hărțuit, de agresat, de implicat în realitatea asta împruțită (și violentă și, în ultimii zece ani : umilitoare) încât cu scrisul am rămas la suprafața lucrurilor; oricum, nu atât de mai-adânc precum aș fi vrut (și, cine știe: putut).

(...)

Am primit *Familia* nr. 9. Cu excepția unui text al lui Blaga Mihoc - ilizibilă. Ternă, fără vlagă, fără dorință de a trăi. Să fi învins chiriloconcepția ?

Am primit și *Vatra*: mai slabă ca de obicei și nu din cauză că nu sânt eu prezent...

(...)

Joi 16 ianuarie 1997

Am terminat Dialog II. Total: 23 pagini.

Ieri am primit scrisoare de la Irina Nechit : că *Basarabia* are de gând să publice din **Bonifacia**. Că *Literatura și Arta* vrea să reproducă - nu mai știu ce (**Dialoguri monologate**).

Tot ieri, scrisoare de la Ierizanu : că a cules **Unde am greșit și Dialoguri**. Om trăi și-om vedea.

(...) Azi, prin Lulu : că Dan Petrescu ar fi fost dat afară de la Nemira, în urma "insistențelor" Dimisiancăi...

Vineri 17 ianuarie 1997

Azi am mai copiat ceva din *Vatra* (...) Mi-a scris Nedelcovici, trimițându-mi trei pagini din Jurnalul său. În virtutea "regulii jocului". I-am răspuns că nu există o regulă a jocului pentru asta - în schimb pentru porcăria făcută de el, pe lângă Breban și Țepeneag în iunie 1989 - da.

În jurul prânzului am avut o eclipsă de memorie cum n-am mai mai avut : la un moment dat m-am întrebat : «Cine-i nevastă-mea?» - și nu mi-o puteam reprezenta.

A fost îngrozitor. Mai rău ca într-un coșmar - fiindcă s-a

petrecut la trezie. Așa o fi bătrânețea în faza ei amnezică; așa o fi moartea.

Marți 21 ianuarie 1997

(...)

Seara : pe la prânz a telefonat Geta Dimisianu. Că să-i dau “niște romane” - vorbisem de **Sabina** și de **Roman intim** încă de acum câteva luni. I le-am promis - are să le ia când are să vină în 12 martie la Salonul Cărții ;

- a telefonat Ierizan de la Chișinău. I-am spus că i-am scris. Când i-am spus să-mi trimită contractul, a marcat o pauză : că el a avut înțelegerile numai oral. Ei, o să le aibă și în scris ;

- a telefonat Paul Barbăneagră: vine din România, plin de planuri - din pahară...

- a telefonat și Alla Russu : are să vină mâine sau poimâine pe-aici.

(...)

Vineri 24 ianuarie 1997

Ieri mi-au venit scrisori de la Spiridon și de la Scorțanu. Ultimul mi-a trimis niște contracte fanteziste - le-am declinat. Tot ieri mi-a venit scrisoare de la Ierizanu.

Și tot ieri - de la Dinu Mihail, un exemplar din *Săptămîna* lor, în care pe trei pagini a fost publicat **Gherla - o pledoarie** (cu poze).

Duminică 26 ianuarie 1997

Ieri am primit scrisoare de la Luca Pițu.

Ieri și azi am scris cinci răspunsuri pentru Dinu Mihail. Bunișoare.

Am primit o invitație, din partea... însărcinatului cu afaceri al României la Paris (cine ?) la o întâlnire cu Emil Constantinescu, în 5 februarie la orele 12. Nu mă duc.

Luni 27 ianuarie 1997

Ieri a trecut pe aici Margareta Donos cu viitorul soț : un elvețian de origine belgă... Mi-a adus niște ziare de la Dinu Mihail.

Numai că iată : Dinu Mihail mi le-a trimis acum două luni (Margareta a fost prin alte părți, chiar și în Cuba), deci nu-l pot certa că nu m-a informat despre adevărata orientare a *Săptămîni*: aseară, după plecarea vizitatorilor, încep să răsfoiesc : stupoare !

Publicațiunea face publicitate (din aceea groasă, cusută cu odgon) pentru Lucinski !

De acord : Dinu Mihail nu a putut să-mi spună asta prin telefon - mai ales că el conta pe Margareta cu ziarele ! Or eu am și scris cinci texte - pentru cine? pentru lucinkiști ? Ce-i de făcut ? Pregătisem de ieri dimineață un plic cuprinzind încă trei (două le trimisesesem). Le mai țin - întâi îi scriu cerîndu-i lămuriri. Eh, lămuriri, să dea Basarabeni (ca de altfel și nebasarabeni...).

(...)

Marti 28 ianuarie 1997

(...) Mi-a telefonat Radu Portocală: cică am drept la un supliment de... Constantinescu ; am dreptul la el dimineața, singur...

Ca să fac, ce, cu el?

FEBRUARIE

Luni 3 februarie 1997

Joi și sâmbătă am primit de la Laszlo tăieturi, fotocopii (*Adevărul* publică două pagini din **Jurnalul pe sărite**, menționând că este în curs de apariție la Nemira) ; apoi scrisoare, întrebare (la care am răspuns și trimis, azi dimineață) și cartea lui de eseuri : **Între Icar și Anteu**. Foarte bună - foarte bun, Laszlo!

Adineauri mi-a telefonat Dinu Mihail : ca să-mi spună că Viorel Mihail (văru-său), șeful *Săptămîinii*, nu vrea să publice textele mele: prea lungi ! Și că le-a dat la *Moldova suverană*... «Asta cu cine-i ?», am întrebat.

«Cu guvernul», a răspuns Dinu. «Nu găsești un singur jurnal independent, la noi, la Moldova»

Vai de curul lor.

Marți 4 februarie 1997

Aștept întâlnirea cu Victor Lupan - vrea să scrie pentru *Figmag*.

Sânt adânc nemulțumit de răspunsul dat la întrebarea lui Laszlo la Cartea albă a Securității. L-am dat, parcă disculpându-mă. Au reușit, bestiile, să ne culpabilizeze - ca la Pitești. Neapărat : să fac o anexă la răspuns. Un text violent, cu cuțitu-n dinți, cum zicea cântecul acela din Oaș.

Miercuri 5 februarie 1997

Aseară, târziu, mi-a parvenit o scrisoare de la Grigurcu. Prima în viețile noastre !

I-am răspuns cu plăcere și i-am trimis, la cerere, **Unde am greșit, Scrisuri** precum și ultimele texte : **Vechi și nouă, Balul mascat, Breban la TV, Gherla - o pledoarie** și ultimul : răspunsul la o întrebare a lui Laszlo.

Azi dimineață, Ana vorbind cu Lulu a aflat că mi-a apărut **Jurnal-ul**. Cică Tereza Culianu i-a telefonat, iar Niculiță i-a spus că văzuse la o emisiune de televiziune cartea prezentată. Un singur volum.

Seara telefonează un jurnalist de la radio București : să-i dau un interviu. I-am spus că n-am “obiectul”, despre ce să vorbesc ? (El mi-a spus : sunt trei volume, nu unu, cum înțelesesem).

Vineri 7 februarie 1997

Ieri, la 11,30 mi-a telefonat o persoană recomandându-se: «Radu Petrescu». Am știut că e fratele lui Dan - de la D-na Călinescu aflase Ana. Avea “cărțile” !

Ne-am dat întâlnire la stația de metro Belleville. L-am poftit la noi, la o cafea. Se grăbea la altă întâlnire. A rămas să-mi telefoneze când o avea timp liber, să ne vedem pe îndelete.

“Cărțile” sunt arătoase. Trei volume, cu poza (diferențiată, variată, după aceeași), cu citate pe copertă. Atât că litera e cam puchinoasă. Probabil au făcut economie de hârtie, ca și la Laszlo. N-am observat decât o singură greșală: “mihneabrebanesc” - în loc de “mihneaberindesc”...

Îi scriu acum lui Dan Petrescu. Și lui Laszlo.

Duminică 9 februarie 1997

Ieri, alaltăieri: am citit **Jurnal**-ul. Bunișoară carte...

I-am scris lui Dan Petrescu, i-am scris lui Laszlo, i-am mulțumit lui Al. Călinescu pentru referatul la Soros.

Călineștii vin la noi sâmbăta viitoare. El mi-a spus că a apărut în *Caiete critice* răspunsul meu. Foarte bine, îi avertizasem încă din text că, dacă nu-mi confirmă primirea, îl trimit altor publicații (a apărut în *Timpul*)

Luni 10 februarie 1997

Ieri am petrecut o altă zi, încă una... citind **Jurnal**-ul. Și, mi-e rușine, dar ăsta-i adevărul : îl găsesc bun...

Mi-au priit aceste zile : pe de o parte : bucuria cu **Jurnal**-ul, pe de alta, nemaivînd nimic urgent de scris (cu excepția unui text de două pagini despre Grigurcu pentru *Jurnalul literar*), am dormit temeinic. Și după amiază și noaptea. Asta ne salvează pe Ana și pe mine : somnul. Dacă am fi și insomniaci... Am de gând s-o trag așa, cât se poate: să citesc (sau ba) și să dorm. Poate mai adun ceva forțe pentru ce ne așteaptă.

Seara : mi-a telefonat cineva de la TV română : că să avem un dialog telefonic mâine, în timpul unei emisiuni în care va fi prezentat și **Jurnal**-ul (de Horia Florian Popescu). Am rugat-o pe domnișoară să-și repete numele : Cristina Rusecky ! Am rugat-o să-i transmită salutări lui taică-său (Dan, coleg cu Surdulescu, la Drept, fost coleg de-al meu, de celulă la Jilava). Atât că ea a rostit : Rușetchi.

Marti 11 februarie 1997

La 7,45 mi s-a telefonat din București, să aștept pe linie, că intru... (pe fir ?). PROTV se cheamă canalul - iar emisiunea ceva cu «Bună dimineța, dragi... (copii ?, cititori?, privitori-ca-la-teatru ?).

Horia Florian Popescu m-a salutat. L-am salutat la rândul meu. A spus că are în față **Jurnal**-ul. Perfect. Are **Jurnal**-ul în față. A zis că, din păcate nu l-a putut citi în întregime, că abia ieri i l-au dat... A cerut voie să citească un fragment. L-am întrebat dacă-i lung. A zis că destul de lung. Dar, înainte de a se așterne pe citat, a ținut să precizeze... Sau cum să-i zic: a ținut să-mi arate că el a citit acolo unde îi dădeam o copituță, lui și nevesti-si, Ioana Ieronim și lui Surdulescu - prin Ana, care zicea : «(în 1977, când tu erai arestat) Breban a venit, dar unde erau prietenii tăi Surdulescu și Popescu ?» Unde erau...

«Ne-a fost frică», a spus Horia, destul de foarte acru.

Ei, da, asta-i. Și Horia e român get-beget. Dacă zice : «Mi-a fost frică», este convins că nu numai explică, ci se și (auto)absolvă.

Spicuiesc : la început, când vorbea de **Jurnal**: «E scris laborios», zice amicul. «Paul totdeauna a scris laborios». Nu l-am corectat. A mai zis, pregătind citatul (în fapt explicația lui) că **Jurnal**-ul numai aparent e brutal, în fapt, nu e decât adevărat - «numai că, într-un loc...» - și a spus locul chestiei care-l privea.

Această emisiune, într-un fel, a lămurit lucrurile dintre noi. Relațiile tulburi existente de când s-a ridicat capacul, în 89. Măcar Surdulescu mi-a scris o scrisoare (chiar dacă fără să-și indice adresa, ca să-i pot răspunde). Popescu: nu; am mai vorbit o dată la telefon, el aflându-se într-o redacție.

Pe de altă parte m-a liniștit : aceasta a fost doar una din emisiuni, pe doar unul din canale, deci speranța că la una din dezbatere vor participa Laszlo și Dan Petrescu a rămas intactă.

Ce va fi bombănind Popescu, acum, pe stradă ! Ce mă va fi probozind ! Că de ce-am scris eu chestia aia despre el, prietenul meu cel bun...

După amiază : de dimineță am fost la piață; întors, Filip mi-a spus că m-a căutat Geta Dimisianu. M-a sunat iar pe la prânz :

«Paule, ți-am citit **Jurnal**-ul apărut la Nemira (tic profesional - n. m.). M-ai calomniat îngrozitor, așa că nu mai am nici o relație cu tine».

La toate acestea am zis :

«Da. Da. Da».

Asta este. Sincer să fiu : nu am avut nici un regret, chiar dacă îmi făcusem ceva iluzii în legătură cu **Sabina** și **Roman intim**.

Mi-a scris din nou Nicoleta Sălcudeanu. E cercetătoare ; a fost bibliotecară. Îi cunoaște pe Podoabă și pe Cistelecan.

Acum (ora 17) plouă. De primăvară.

(...)

Sâmbătă 15 februarie 1997

Ieri am primit scrisoare de la Luca Pițu - am răspuns pe loc; azi scrisoare (din 10 febr.) de la Laszlo : că cică vineri 14 va avea loc lansarea **Jurnal**-ului, la Muzeul Literaturii. Până în momentul în care-mi scria nu reușise să ia legătura (telefonică) cu Dan Petrescu.

Azi la prânz i-am telefonat lui Lulu : lansarea a avut loc. Au participat : Dan Petrescu, Mihai Zamfir, Șora și... Pruteanu (am impresia că am uitat pe cineva). Nici urmă de Laszlo ! Am să-i scriu lui Dan Petrescu. Mi-a mai spus Lulu: Sanda Anghelescu scoate în două săptămâni **Gardă inversă**. «Hai, o lună»...

Acum, la orele 17 vor veni Călineștii la noi, să stropim **Jurnal**-ul (el a dat un referat favorabil la Soros).

P. S. Mi-am adus aminte cine a mai participat la lansarea **Jurnal**-ului : Liviu Antonesei. L-am uitat, fiindcă... fusese primul citat de Lulu (și încă : «a vorbit cel mai frumos...»). Cum e făcută lumea (din mine)...

Duminică 16 februarie 1997

Aseară au fost Călineștii la noi. Bârfit populație pașnică.

(...)

Miercuri 19 februarie 1997

Ieri : Ștefana Bianu mi-a telefonat că în 22 există un anunț/listă a Fundației Soros, în care figurează și editura Echinox cu subvenție pentru... **Patru dialoguri** de Paul Goma ! Fotocopia îmi va parveni în astă seară ori mâine prin poștă.

Dar iată că la orele 16 îmi telefonează Laszlo de la Cluj : nu pentru asta îmi dăduse telefon, dar, întrebat, zice că știa și credea că știu, că Papahagi a mai făcut și cu alte cărți așa. Așa, cum?

Îmi telefonase să mă întrebe dacă știu ceva de textul Monicăi Lovinescu din ultimul 22. Nu. Ei bine, Monica Lovinescu, în legătură cu **Jurnal**-ul, scrie că ei au făcut atâta pentru mine, iar eu : un nerecunoscător (mai lipsea argumentul Breban : că le-am băut whisky-ul). Și că... regretă că m-au cunoscut.

Înțeleg durerea lor. Ei sperau că, așa cum păstrasem tăcerea

atâția ani (trei : 94, 95, 96), o să tac în continuare. Și n-o să se afle “poziția” lor, cel puțin strâmbă în legătură cu distrugerea **Culorii curcubeului** prin grija lui Liiceanu. Or, în ultimele trei luni, în toate intervențiile publicistice (din *Convorbiri literare*), acum în **Jurnal**-ul apărut scriu negru pe alb și partea ne-privită a Lunii. Eu nu regret că i-am cunoscut ; regret că am rupt-o pentru asta : **asta** fiind trimiterea la topit a unei cărți (întâmplător, a mea), distrugere pe care ei au negat-o violent, apărându-l pe Liiceanu cel Topitor de Cărți.

Vineri 21 februarie 1997

(...)

Cu chestia Soros... Eram ușor mirat că Laszlo, la telefon, întrebat, a răspuns că a văzut anunțul, dar nu i-a dat importanță, fiind mai cu seamă revoltat de Papahagi care a primit, pentru o carte scrisă de el, tipărită în editura lui. Așa o fi. Se va fi obișnuind. Așa se va fi făcând, numai eu m-am indignat. Lulu a transmis : contractul cu Papahagi a fost încheiat în 1993, pe doi ani (?), deci a expirat în 1995... Mi-a trimis o fotocopie. Oricum, sânt mirat că nu figurează **Jurnal**-ul ca subvenționat de Soros.

(...)

Duminică 23 februarie 1997

Diseară la Catherine Durandin. Nu ne-am văzut demultșor ; înainte de alegerile din România. Adică... mult.

Mărți 25 februarie 1997

Ieri am primit scrisoare de la Dan Petrescu. I-am scris, azi trimit răspunsul. Am trimis texte imprimare (**După 100 zile, Dialog cu Laszlo**): Antonesei, Cistelecan, Ardelean, Luca Pițu, Ligi.

Aseară a telefonat Rodica Vasilcan. Că de ce nu vin în România ? Chiar așa : de ce ?

Ștefana Bianu îmi spune că cei de la 22 au participat la o chestie TV despre Jurnal. Mai exact: în jurul lui... Sper să și publice zisele.

Miercuri 26 februarie 1997

Nimic deosebit - ba da : mă doare spatele. Am primit azi de la Chișinău revista *Limba română* nr. 5-6/96. Cu dialogul meu cu Leo Butnaru și cu fotografiile de Potârniche.

Joi 27 februarie 1997

Am dormit în același timp greu și agitat. Nu va fi posibil - dar a fost posibil. Ca niciodată am dormit până pe la nouă fără un sfert când a sunat telefonul (Ștefana, știindu-mă matinal).

Am impresia că am răcit.

Am impresia că nu mi-i bine.

Am certitudinea că mi-i rău.

Am visat-o pe Geta Dimisianu, care-mi spunea că, în trei luni îmi apare **Sabina** ! Ca să vezi ce mă preocupă pe dedesubt.

Dialogul cu Leo Butnaru din *Limba română*: pentru a zecea oară constat că nu este deloc, dar deloc bine să stau-de-vorbă altfel decât în scris. Butnaru, pe de o parte a înțeles altceva din cutare lucru, pe de alta, a “aranjat” dincolo. A ieșit o chestie, de ai zice că sânt Breban ! Dacă mai am ocazia, de acum încolo răspund numai în scris. Scrisul îmi permite recitirea, eventuala corectare, ajustare - în fine, scrisul este al meu, vorba mea transcrisă de alții încetează de a mai fi a mea.

Seara : Ștefana îmi spune : a apărut o cronică de Ștefănescu în *România literară* - defavorabilă, zice ea, pudică ; și încă una în *Ziua*, de Groșan. Nu mă miră : și pe unul și pe celălalt îi zgâriasem în **Jurnal**. Și vorba celuia : stai, că abia a-nceput !

Tot ea zice că Doicescu “e supărat pe Monica”.

Dacă-i supărat, să pună mâna să-i scrie!

Nu-i o plăcere să fii copleșit de cronici defavorabile. Dar, chiar dacă eu nu cunoscusem acest gen de “primire” - fiindcă nu publicasem cărți - asta-i s’tuația. Până acum “colegii” mă vorbeau de rău, mă încondeiau mă puneau bine - acum a venit momentul să scrie negru pe alb ceea ce cred despre mine. În sfârșit !

Vineri 28 februarie 1997

Azi am primit scrisoare de la Cistelecan. Mă anunță că... vor să publice dialogul “cu *Vatra*”. I-am scris pe dată - și am depus la cutie : a uitat că l-au publicat în extenso ?

Mi-a scris Nicoleta Sălcudeanu. Despre **Jurnal**. Mi-a trimis o tăietură din *România liberă*. N-o aveam. Ne invită la cabană, la ei... I-am scris, mulțumindu-i.

Am primit un plic grosior de la Laszlo : un număr din 22 - cel cu părerea de rău a Monicăi Lovinescu ; scrisoarea propriu-zisă - în care îmi transcrie finalul lansării cărții (atât a înregistrat); o scrisoare de protest adresată Adameșteancăi și lui Cornea care, participând la o dezbatere, au spus că din cauza mea a fost Monica

bătuță de palestinieni !

Iar Adama' a declarat senină :

«N-am citit Jurnalul !» - ceea ce n-a împiedecat-o să-l comenteze.

După orele 18 am vorbit la telefon cu Lulu : Laszlo a fost invitat la TV de Mariana Sipos (care mi-a telefonat și mie, anul trecut), să vorbească despre **Jurnal**. Cică a mai fost “cu un tânăr”, dar nu știe cine - are să-mi scrie Laszlo (cred că a și plecat scrisoarea înapoi).

Lulu i-a promis jumătate din costul biletului, dacă vine și la lansarea **Gărzii inverse**. Ca să vezi cum facem promoția !

Mă bucur pentru Laszlo : a fost pentru întâia oară la TV. Măcar de-ar fi profitat, să vorbească și de **Între Icar și Anteu** al lui.

A telefonat Nicolae Florescu. Mi-a cerut pentru *Jurnalul literar* “ceva cu Grigurcu”. I-am răspuns că sânt mirat : îi trimisesem lui Grigurcu textul, în două exemplare, să aibă și el unu - în urmă cu trei săptămâni (mai exact : în 5 februarie). Probabil nu i-a plăcut ce am scris. Florescu a negat, de parcă ar fi știut exact ce e în capul lui Grișa. Tot el mi-a propus să răspund la niște întrebări - mi le va trimite în curând.

M A R T I E 1 9 9 7

Sâmbătă 1 martie 1997

E foarte urât afară - ca într-un Întâi Martie.

Duminică 2 martie 1997

(...)

Mă bucur pentru Laszlo că s-a făcut cunoscut la TV, dar mă aștept la o scrisoarea în care să-i calce în picioare pe organizatori... Așa sântem noi, minoritarășii...

Acum două-trei zile a murit Siniavski. Avea 72 de ani. Cât timp "activam", nu a fost posibilă o apropiere între noi (deși îmi plăcea cum și ce scria) din două motive : era în dușmănie cu Soljenițin; soția lui, cumplita Rozanova semăna discordie pe unde trecea - a încercat la început, la *L'Alternative* (am impresia că figura printre fondatori - ba nu : Siniavski figura, ea ne venise "în numele lui"), iar Gorbanevskaja și cu Etkind au amenințat că ei pleacă, dacă rămâne Rozanova...

Nu a fost bine nici cum a fost în familia noastră : Ana nu s-a amestecat niciodată în treburile mele, deși cu sufletul a fost totdeauna alături; Rozanova era mereu prezentă - chiar când absența i-ar fi fost imperios necesară.

Dumnezeu să-l ierte pe Siniavski, că chinuit a mai fost și el! A făcut pușcărie (în chestiunea Pasternak, împreună cu Daniel), a cunoscut exilul... Știu că scotea o revistă, *Sintaxis*, se pare că era bună, însă inaccesibilă mie. Desigur, regret, dar nu puteam face decât am făcut : eu "mergeam" cu Soljenițin...

Că am adus vorba de "amestecatul" nevestelor... Până acum n-am notat, din motive evidente:

Monica nutrea (acesta este cuvântul : nutrea) o adâncă antipatie față de Ana. Mai pe la începutul exilului când era și Ana prezentă la întâlnirile "de lucru", Monica se arăta iritată de câte o intervenție de a ei - deși, zău că nu spunea prostii, oricum, nu mai multe și nu mai gogonate decât Monica. Observând această ostilitate din ce în ce mai declarată, Ana a încetat de a mă mai acompania la Monici. Rezultatul : o surdă...incompatibilitate între ele. Această atitudine (din rărunchi) am simțit-o, la Monica, doar împotriva lui Negoïtescu - dar tot n-am aflat rațiunea ei. Înțeleg motivul pentru care n-o suporta pe Ana : cu aerul ei fals-naiv, îi trântea Monicăi adevăruri în față - și eu o făceam, însă din cauză că eu eram patetic, nu eram luat în seamă așa credeam...).

Acum, că tot am ajuns aici : Am știut de multă vreme, cam din al doilea an de exil (1978) că eu le eram lor util ; și Europei libere - acelora dintr-un motiv în plus : ca nimeni altul până atunci, eu le spuneam gazetarilor occidentali (mai cu seamă germani și americani) că Europa liberă este un post de radio absolut necesar nouă, celor din Est, că e “obiectiv”, că nu este finanțat de CIA (ceea ce era adevărat, de multă vreme, dar nimeni dintre interesați nu îndrăznea să o spună - ori nu era crezut). Dacă ar exista o balanță cu care să fie cântărite “serviciile”, cred că n-aș rămâne deloc dator Europei libere - ba din contra, judecând după ce îi mai scăpa lui Bernard în legătură cu “relațiile vicioase” dintre ameri-cani și mine : oficialii, mai cu seamă cei din Departamentul de Stat și cățeii lor ca “jurnalisticul” David Binder mă detestau cordial, încercau să mă încondeieze cât puteau, “sus, la Comisie”; Comisia - nu știu cum dracul îi spunea, oricum era independentă de Departamentul de stat (dacă ținea de... Israel) - aduna turnătorii în legătură cu mine, însă... ceea ce spuneam eu jurnaliștilor îi convenea de minune : iată încă un “argument” în favoarea continuării Programului anticomunist...).

Mi-a ajuns la urechi o vorbă a lui Bernard :

«Ce s-ar face Monica Lovinescu fără vaca de muls Goma ?»

Dovadă că Bernard le comunicase această “imagine” și Monicilor : la un moment dat, supărat foc pe “strategiile” lor împleticite (am impresia că era în momentul în care încercau să mă convingă de utilitatea participării la o conferință de presă cu Tănase și cu Securistul Haiducu-Hirsch-Forrestier-Vișan-Moțu), le-am spus că nu vreau să mai fiu “vacă de muls” ! Monica a înregistrat, a făcut o pauză, apoi a spus :

«Bernard nu avea de gând să te jignească, spunînd asta...».

Și dacă aș scrie un roman (de dragoste târzie) epistolar ? N-ar fi deloc o chestie inedită, romane epistolare s-au mai scris, slavă Domnului !

Dar și Jurnale s-au (slavă Domnului) scris ...

Luni 3 martie 1997

S-au făcut trei săptămâni și jumătate de când am primit **Jurnal**-ul (în 6 februarie), dar o singură cronică - în fapt : notă - apărută în *România liberă*, semnată de Dan Stanca (și trimisă de Nicoleta Sălcudeanu). Lulu zice că mi-a trimis ceva, dar încă n-a ajuns (probabil aceeași din *R.l.*). Ștefana mi-a promis de alaltăieri că-mi trimite fotocopiile din *România literară* și din *Ziua* (Ștefănescu și Groșan, cică), dar n-am primit nimic - s-o fi luat cu ale ei și a uitat. Însă dacă aștept ceva cu nerăbdare : scrisoare de

la Laszlo, să-mi spună cum a fost cu emisiunea de la TV la care a fost invitat (Lulu a spus : i-au plătit drumul, i-au reținut camera la hotel...).

În aceste trei săptămâni am citit (repet : citit) **Jurnal**-ul de vreo trei ori, integral. Ciudat : nu mă plictisește, nu aflu mereu-mereu, aceleași “secrete”. Mărturisesc, rușinat : îmi place. Și îmi place ca roman - e un bunișor roman.

Ieri mă bântuise gândul să scriu un roman epistolar (de dragoste). Dragostea la 55 ani. Aveam ceva “material”, l-am căutat... Și mi-am adus aminte că-l aruncasem. Atât de tare îl aruncasem (aici, pe rue Bisson), încât îl și uitasem - să mă psihanalizez ? Asta înseamnă că n-am să mai scriu romanul de dragoste. Niciodată. Dar oare l-am chiar aruncat?

(...)

Marti 4 martie 1997

Ieri am primit trei pachete cu cărți : de la Viorel Florin Costea : **Rastel pentru dezamăgiri provizorii** - cu o scrisoare dintre cele mai înduioșătoare (i-am scris) : de la Dumitru Velea (i-am scris) și de la Luca Pițu: **Naveta esențială**, reeditare și **Breviarul nebuniilor curente** (i-am scris și lui în astă dimineață).

Aflu din *Micro Magazin* : a murit (în 23 februarie) Luminița Cătălina Ligi, directoarea. Am trimis pe dată o scrisoare de condoleanțe.

Azi va fi iar o zi de așteptare - de la Lulu, de la Laszlo și de la Ștefana : nu a găsit decât Ștefănescu din *România literară*.

Mi-a trimis Lulu de la București contractul cu Papahagi. Ar fi trebuit să-l pun între ghilimele. În primul rând, nu are dată. Uite-așa ! Nu e datat ! În al doilea rând, la mine, autor, scrie negru pe alb, că... am un fiu ! Nu știu dacă-i imbeci-litate caracterizată sau simularea ei, îndărătul căreia se ascunde viclenia țânțărească a lui Papahagi. Sau o fi o subtilitate legislativă...

Am mai primit *Jurnalul literar* al lui Florescu. Abia aștept întrebările, ca să-i răspund la una nepusă : de ce m-au descoperit abia acum ?

În *Lumea liberă* a apărut textul meu cel cu 100 de zile. Bine pus în pagină, anunțat pe a-ntâia.

În interior, la cronică TV, se vorbește și de Serata cu pricina ; iar la Ioana Măgură a venit rândul lui Tudoran - mă amintește și pe mine, în legătură cu Breban.

Seara : i-am scris lui Papahagi :

Paris 5 martie 1997

Domnule Papahagi,

Am citit cu amuzament, în revista 22 din 4 februarie 97 o listă-anunț intitulată :

Titluri finanțate de Fundația Soros (1993 - 1996).

Pe poziția a zecea se face referință la numele meu și la un titlu - astfel :

Paul Goma : Patru dialoguri (ed. Echinox), iar imediat după :

Marian Papahagi : Concordanțele Bacovia (ed. Echinox).

Cum nu primisem nici o veste dinspre editorul meu preferat (Marian Papahagi) și de la al său Echinox (deși mai potrivit ar fi : de la a sa Echinox) de la sfârșitul anului 1993 (nouăzeci și trei), mi-am spus că va fi o greșală.

Vă rog, deci să-mi explicați adevărul :

1. Dacă volumul **Patru dialoguri** a apărut la Echinox, de ce nu are cunoștință și autorul ?;

2. Dacă volumul **Patru dialoguri** nu a apărut la Echinox, în termenul legal de doi ani - adică până în "08 07 1995", cum atât de frumos românește scrie - dar nu pe contract, ci pe scrisoarea însoțitoare - de ce a avut nevoie de subvenție de la Soros ?;

3. Cum de își îngăduie Marian Papahagi să solicite bani de la Soros - dar să nu publice cartea pentru care a cerut banii ?

Astăzi este 5 martie. Vă invit să răspundeți la aceste întrebări până în 20 martie 1997.

În cazul în care până atunci nu voi primi lămuririle la care am dreptul, pe de o parte voi trimite lui Georges Soros anunțul, contractele în original și în traducere franceză (mărturisesc, nu știu cum o voi scoate la capăt cu : "avînd un copil, denumit pe scurt autorul"), pe de alta la toate publicațiile din România - unde va fi reprodus și contractul.

Vă atrag atenția că, nemaicomunicîndu-mi nimic de la sfârșitul anului 1993, dezlegat de obligațiile contractuale, în 1996 am remaniat volumul - acum se numește **Trei dialoguri** și are cu totul altă configurație. Asta ca să nu fiți tentat să scoateți repede-repede câteva exemplare din fostul volum **Patru dialoguri**, definitiv îngropat pe banii lui Soros - de Marian Papahagi, istoric literar și universitar de Cluj. Aștept lămuririle necesare.

Paul Goma

Să vedem ce răspunde - și dacă răspunde.

Miercuri 5 martie 1997

M-am hotărît să consemnez aici pasaje semnificative din zisele despre **Jurnal** :

Încep cu Monica Lovinescu, deși D-sa s-a exprimat mai târziu decât alții - așadar, Monica Lovinescu, în 22, 18-24 februarie 1977, sub titlul: **O precizare la Jurnal-ul lui Paul Goma** :

“Cei ce și-ai închipuit a asculta la Radio Europa Liberă, de-a lungul timpului, mărturiile și romanele interzise ale lui Paul Goma retransmise în seriale de Virgil Ierunca în emisiunea sa «Povestea Vorbei» s-au înșelat. Cei care (acum vine «Teze și Antiteze la Paris» - n. m.) s-au înșelat. La prima lui conferință de presă în noiembrie 77 P.G. a explicat agresiunea pe care o suferisem în ajun prin tenacitatea și vehemența cu care îi susținusem (...) mișcarea. A mai relatat și amenințarea unui general de securitate (...) Dovada a avut-o venind direct de la aeroport la spitalul în care de-abia ieșisem din comă. Cei care (...) s-au înșelat (...).” **De adăugat nu mai am decât atît : îmi pare rău că l-am cunoscut pe Paul Goma**”.

De la această declarație se revendică G. Adameșteanu și A. Cornea - potrivit protestului trimis redacției 22 de Laszlo Alexandru la 23 febr. 97 - citez :

“Doamnă Gabriela Adameșteanu,

“Principiile profesionale îi interzic unui ziarist să se pronunțe pe un subiect pe care nu-l stăpânește în detaliu și în profunzime. Este tocmai ce a făcut Gabriela Adameșteanu, la Serata muzicală din 22 februarie 1997. V-ați referit la Jurnalul lui Paul Goma, deși ați mărturisit cu dezinvoltură că nu l-ați citit și nici nu aveți de gând s-o faceți, pentru a nu vă «tulbura propria seninătate».

“Cu toate acestea, într-un tandru tandem cu Andrei Cornea, reușiți performanța rară de a-l acuza în public pe Paul Goma de faptul că ar fi «nerecunoscător». Din ce cauză? Datorită atitudinii sale față de Monica Lovinescu. Afirmați fără a clipi că «în momentul în care Paul a fost scos de aici, cu niște sacrificii foarte mari, și, desigur, torturat și scos din închisoare, aceasta s-a făcut cu prețul vieții Monicăi Lovinescu». A. Cornea v-a completat cu sîrg : «Ea a fost lovită atunci de un agent de securitate pentru că intervenise, făcuse o campanie, orchestrase o campanie întreagă pentru eliberarea lui Paul Goma». Iar G. Adameșteanu a revenit : «Pacepa, “eroul” Pacepa a dat ordin ca Monica Lovinescu, eventual și Virgil Ierunca, să fie transformați în legume, pentru că au făcut acest gest de solidarizare» (...)

“Dvs., doamnă, împreună cu adjunctul dv, comiteți un grav act de dezinformare, luînd două fapte istorice disparate și stabilind între ele o legătură de cauzalitate. Este adevărat că Paul Goma a fost «scos» din

închisoare, după ce a fost bătut și drogat de securiști, în urma protestelor internaționale. Este adevărat că Monica Lovinescu a fost bătută bestial de Securitate. Dar raportul causal dintre aceste două fapte vă aparține în exclusivitate. E cel puțin perfidă manevra de a i se reproșa azi, în mod implicit, lui Paul Goma, agresiunea căreia i-a fost victimă Monica Lovinescu.

“Dar alegațiile dv. conțin nu doar erori de raționament, ci și de informație. Nu «eroul» Pacepa a dat ordinul împotriva Monicăi Lovinescu. Securistul în cauză e cel care relatează faptele, în **Orizonturi roșii**, Buc. ed. Venus, 1992, p. 46. Ordinul i-a aparținut lui Ceaușescu personal. Iar cauza a reprezentat-o, după opinia lui Pacepa, faptul că d-na Lovinescu «luase atitudine în mod public și cu forță împotriva cultului personalității fără precedent al lui Ceaușescu și împotriva eforturilor sale de a-și construi propria dinastie». Așa stau lucrurile în realitate și nu cum ați dori să le distorsionați azi, din niște interese pe care mă abțin deocamdată să le comentez.

“În ceea ce privește «nerecunoștința» lui Paul Goma, aștept să-i citiți Jurnalul, aștept să aflați faptele pe care le relatează și pe care își susține judecata, e adevărat, nu totdeauna favorabilă față de Monica Lovinescu. Citiți-l, doamnă, doamnă, tulburați-vă propria seninătate, și vom relua, eventual, discuția după aceea.

“Laszlo Alexandru

“Cluj, 23 febr. 1997

“P.S. Sînt sigur că cititorii revistei 22, mereu dornici de a fi corect informați, sînt în altă măsură interesați de conținutul acestui mesaj. Deci, vă rog, firește, să-l publicați”.

Cronologic, se pare că prima a fost cronică lui Dan Stanca din *România liberă* din 11 februarie 1997. Supratitlul : “Cartea dinamită”, titlu : “Jurnalul lui Paul Goma”.

“(…) Flagelator, corosiv, sarcastic, incomod, excesiv până la exagerare și totuși foarte trist, dar înseninat prin nostalgie, așa cum l-am cunoscut din superbe evocări din volumul memorialistic **Din Calidor**, Paul Goma ni se arată în acest jurnal în toate datele personalității sale tumultuoase. El nu iartă pe nimeni, fără a se cruța pe sine. (urmează citate - n.m.). Rândurile acestea au fost scrise în 1984. Poți să nu fi de acord cu ele, dar nu poți să nu le admiri incisivitatea. Să semnalăm un alt fragment legat de un simpozion la Paris despre Pitești lui Goma i se reproșează că nu avea voie să scrie despre acele lucruri dacă nu le-a trăit, aluzie, evident, la **Patimile după Pitești** (...). Într-adevăr, Goma nu a cunoscut Piteștiul - nici nu avea cum, în 6 decembrie 1949 (...) avea 14 ani - dar acea reconstituire era convingătoare și veridică, de parcă autorul ar fi fost acolo. Lectură dură, jupuitoare, ca un drum printre spini, **Jurnalul** lui Paul Goma ne aduce aminte că într-o perioadă când cei mai mulți au tăcut, a fost un

om care care prin acțiunile sale curajoase a luat asupra sa, răscumpărător, vina generală.

“(...) Prefața acestui jurnal este semnată de Laszlo Alexandru și este intitulată Singurătatea alergătorului de cursă lungă. Nici nu se putea formulă mai expresivă spre a-l caracteriza pe cel care a fost și mai ales este Paul Goma (...) Dacă **Jurnalul** lui Steinhardt este **Jurnalul fericirii**, jurnalul lui Paul Goma este **Jurnalul nefericirii**.”

În legătură cu acea Serată TV care l-a revoltat pe Laszlo, aflu câte ceva din cronica “De-ale televiziunii valuri” de Carmen Dumitrescu, publicată în Lumea liberă (N Y) din 1 martie 97 :

“(...) s-a discutat despre recenta trilogie «Jurnalul» lui Paul Goma. Cu toate că invitații G. Andreescu, H. Patapievici, A. Cornea, R. Palade și G. Adameșteanu, toți de la revista 22, au refuzat să-și spună părerea despre jurnal, pentru că «doar l-au răsfoit, dar nu l-au citit», totuși, au curs observațiile despre carte și autor. Surprinzătoare declarația G. Adameșteanu, scriitor și redactor-șef care «citește puține cărți și doar ziare», ceea ce l-a făcut pe Iosif Sava să insiste, incitînd-o (? - semnul de interogație al meu P.G.) că în **Jurnal** sunt pagini care o privesc direct. După multe ocoluri și treceri prin **Jurnalul** lui Sebastian, doamna Adameșteanu a declarat că se cruță psihic necitind cartea lui Goma.

“Eu am înțeles mult mai mult decât s-a spus în această emisiune, pentru că nefiind scriitoare, citesc foarte multe cărți, iar pe ale lui Goma chiar cu nesaț. Asistența a deliberat însă că se poate vorbi despre Goma ca despre un scriitor, lăsînd stabilirea valorii lui în sarcina timpului și a criticii de specialitate. Gabriel Andreescu care «a avut fericitul prilej de a-l cunoaște pe Goma» l-a prezentat ca pe un suflet mare, cu toate umorile sale, pentru unii speciale”.

Că tot n-am respectat cronologia : am să citez dintr-o scrioare a lui Laszlo datată : 21 februarie 1997 :

“Doamne-Dumnezeule ! ce inspirat am fost să nu merg la București, la lansarea **Jurnalului** ! Cred că aș fi făcut - cu toată modestia - aceeași figură ciudată pe care ar fi făcut-o Paul Goma însuși. Aș fi fost, fundamental, în plus!”

“În seara asta (să fie 21 februarie - întrebarea mea, P.G.), am avut un fel de inspirație și am dat drumul televizorului. Am alergat pe canale și, deodată, pe București 2...”

Laszlo înregistrează această parte (ultimă) din lansare și îmi trimite transcrierea - din care spicuiesc :

Dan Petrescu : ...“după criteriul unei subiectivități, firește, după criteriul unui eu rănit (...) care este tot timpul la pândă... îmi pun întrebarea dacă această carte este un scandal și cât este și până unde merge...”

George Pruteanu : “...textul îl citisem prin bunăvoința editurii - pot să dezvălui ? citisem șpalturile cu... aproape un an, nu !, în vara anului trecut, îl citisem, într-adevăr pe nerăsuflăte, cum bine a spus dom’ profesor Zamfir, e o carte care se citește ușor, dar e o carte scrisă gemînd, cum să vă spun, doldora de resentimente, îți și trezește resentimente, dar și sentimente”

“(...) are o rană de nevindecat (...) care se accentuează (...). De aici elucubrațiile sub aspectul moral pe care le rostește el și care, din acest punct de vedere sunt de neacceptat...(...) Când el îl numește pe Gabriel Liiceanu (...) un Leonte Răutu...”

“Este un scriitor dintre cei onorabili, câteva cărți ale lui rămân, sunt și multe mediocre și greu de citit, nu, nu este el ma-re-le scriitor, nu este un mare scriitor (...)”

Mihai Zamfir : “(...) dubiul care persistă asupra acestei cărți încântătoare (...) E o carte care se citește cu o viteză și în același timp cu o pasiune - din partea și a cunoscătorilor și a necunoscătorilor - extraordinară. E greu de găsit o asemenea carte în care trei volume de proză să fie îngurgitate cu o viteză de roman polițist. Explicația mea (...) e cu totul alta.

“Goma continuă să fie aici romancier și nu memorialist (...) o imensă ficțiune. Dacă ați citit romanele lui Goma ați văzut ce prag subțire, ce muchie de cuțit există între faptul trăit de el, câteodată cu detalii absolut biografice, până la identitate și faptul că cele mai bune romane ale lui - și **Din calidor** și **Ostinato, Gardă inversă** (de unde știe, **Gardă inversă** nu era publicat în acel moment ? - n.m. P.G.) sunt, de fapt, ficțiune. (...) el reușește să scrie un roman atât de pasionant a ceea ce s-a întâmplat timp de 14 zile (...) în realitate Goma face - vrea, nu vrea - o imensă operă de romancier.

“(...) Un roman trist, deprimant.

“(...) acest om care a plecat de atâția ani în vest, **trăiește** (subl. lui Laszlo, n.m.) efectiv numai în România (...) E singurul sau unul din foarte puținii care face din asta literatură. (...) toți exilații intelectuali trăiesc aceeași stare, toți au aceleași nenorociri, aceeași viață care s-a frânt (...) dar avem un singur exemplu - cel puțin pe care-l știu eu - în care din toată această suferință să iasă o operă, eu spun, până la urmă **literară** (subl. lui Laszlo).

“Și aceasta ar fi explicația pentru care sînt convins că acest text va fi citit cu mare interes și peste 50 ani și peste 60 de ani...”

Au mai participat la lansare: Liviu Antonesei și Mihai Șora - probabil vorbiseră înainte ca Laszlo să deschidă televizorul.

Altceva : aseară mi-a telefonat de la Londra Doru (?) Mărculescu Imbroane, fratele Domniței. Cică Pleșu se prezenta-

se la o conferință (n-am înțeles ce fel), în timpul căreia el, (Imbroane) l-a interpelat, reproșându-i ceva (?) în legătură cu Șora... Mai mult n-a putut să-mi spună, telefonul costă... Știu.

Azi am primit de la Ștefana cronică lui Alex Ștefănescu din *România literară* nr, 8 din 26 februarie 97. Este intitulată : “Prăbușirea unei statui” - la care am replicat următoarele :

Paris 7 martie 1997

Către redacția revistei România literară, București

Numărul 8 din 24 februarie 1997 al *României literare* a publicat textul **Prăbușirea unei statui**, semnat : Alex Ștefănescu. În virtutea dreptului la replică vă rog să inserați cele ce urmează :

Mai întâi câteva citate din textul indicat :

“A fost întotdeauna nevoie de Paul Goma. În mod special în timpul lui Ceaușescu”.

“ (...) diferiți comentatori s-au grăbit să-l considere «un Soljenițan român», iar după ce scriitorul s-a stabilit la Paris și Securitatea (...) a început să-l denigreze, foarte mulți «voluntari» i-au apărat prestigiul. În jurul statuii lui Paul Goma au făcut de gardă tot felul de scriitori, unii dintre ei reprimându-și spiritul critic pentru a salva o legendă”.

“O vreme autoritatea morală a lui P.G. a rămas neștirbită (...) Treptat însă mai ales datorită fragmentelor de jurnal publicate în diferite reviste a început să-și facă loc ideea că scriitorul este mai mult vindicativ decât justițiar și că mai și manifesta o suspectă predilecție pentru vulgaritate. Această impresie este definitiv și dezastruos confirmată de **Jurnalul** publicat acum (...)”

“Dărâmtorii de statui nu și-au atins scopul, dar statuia însăși, din cauza unui secret viciu de structură, se prăbușește singură, se sfărâmă, se transformă într-un morman de moloz”.

“(...) o neconținută diatribă la adresa contemporanilor, acuzați de săvârșirea unor fapte infamante și caracterizați în termeni insultători, **foarte asemănători cu cei folosiți de C.V. Tudor în România Mare...**”(s.m. P.G.)

“(...) P.G. omite sistematic ceea ce este frumos și nobil în biografia unor scriitori. Să spui despre Nichita Stănescu, unul dintre exemplarele umane splendide pe care le-au dat lumii româniei că «a mâncat căcat» și să nu vezi nimica în viața lui înseamnă în mod sigur să minți”.

“Credibilitatea textelor este subminată de faptul că aproape toate reproșurile lui P.G. se referă la modul cum s-au comportat personajele respective față de el însuși. Dacă i-au dat sau nu atenție într-o anumită

împrejurare, dacă i-au telefonat când au fost la Paris, (...) dacă l-au citat într-un articol, dacă i-au recunoscut prioritatea în practicarea disidenței, etc. Din acest punct de vedere, **Jurnalul** se înfățișează ca documentul unei vanități maniacale. *Întreg volumul doi de pildă, cuprinde fierberea autorului în suc propriu în perioada în care așteaptă ca Bujor Nedelcovici să-i dea telefon în legătură cu înființarea unei asociații a scriitorilor români din Franța. Intrigat, obsedat că nu este luat în considerare, marele erou, pe care ni-l închipuim preocupat de soarta umanității, îi consultă, în privința «tăcerii» lui Bujor Nedelcovici, pe toți cunoscuții, comentează faptele acestuia cu insistența și minuția unei femei bârfitoare de joasă extracție, se văicărește, penibil, pentru tot felul de suferințe morale inchipuite. Presupunerea, liniștitoare, a Monicăi Lovinescu că este vorba pur și simplu de o neglijență fără semnificație, nu are darul să întreprindă delirul inchizitorial”*(s.m. P. G.).

“(...) Dezamăgitor este și modul în care Paul Goma își privește îndeletnicirea de scriitor. Numără mereu paginile scrise, ține o evidență a referirilor din presă la aceste cărți (s.m.P.G.). Un meschin principiu cantitativ și nu o înțelegere mai înaltă a menirii scriitorului îi ghidează aprecierile. Ca să nu mai vorbim de faptul că autorul jurnalului îi trece pe lista neagră pe toți cei care nu-l laudă, fără să întrebe dacă nu cumva este el lipsit de talent...” (s.m. P.G.)

“Laszlo Alexandru se înșeală profund când afirmă că Paul Goma va fi cândva «marele model al nostru». Nu va fi, a fost. Iar editura Nemira trebuie să-și treacă la capitolul pierderi publicarea **Jurnalului**, chiar dacă din punct de vedere financiar a dat o lovitură. Bani au importanța lor, dar are importanță și modul cum sunt câștigați. *Lumea civilizată nu-i aprobă, de exemplu, pe cei care își fac o sursă de venituri din traficul de droguri sau din prostituție...*” (s.m.P.G.)

O primă observație :

Semnatarul textului din *România literară* nu mă cunoaște și nu cunoaște scrierile mele - cu atât mai puțin **Jurnalul** - despre care se rostește cu o perfectă, cu o deplină suficiență - iată de ce :

Cei care mă știu îmi știu și “defectul” de a nu contesta judecățile cronicarilor literari. Firește, nu-mi fac plăcere opiniile defavorabile despre o carte sau despre întreg scrisul meu, dar nicidecum nu am respins cronicile și nu i-am atacat pe cronicari. Așadar este neadevărată afirmația semnatarului din *România literară* că m-aș frământa pentru că nu am fost citat într-un articol, ba chiar i-aș trece “pe lista neagră pe toți cei care” nu mă laudă.

Vrea exemple ? Chiar el, cel ce a scris defavorabil despre romanul meu, **În cerc** - ei și ? Mi-am pierdut somnul pentru că nu i-a plăcut lui o carte ? Dreptul lui cel mai sfânt să nu-i placă - niciun scriitor nu-l poate obliga pe un critic să-i “iubească” scrierile. În cazul de față însă este vorba despre altceva și nu am strict nici o vină că semnatarul cronicii a ieșit din bățatură (era să scriu : “ghetoul estetic”) și a abordat cu mijloace improprii, necunoscute lui o altă categorie - anume adevărul.

Ei, da : orice ar zice-scrie semnatarul cronicii din România literară, există chiar și adevăr, nu doar frumos. Cu atât mai vârtos, cu cât obiectul cercetării sale este un jurnal, în care personajele sunt persoane.

A doua observație sau despre o descoperire încă acoperită în România : *citatul*

În toată lumea, chiar și în Albania, când cineva afirmă ceva despre o carte - fatal : acel ceva care e scris negru-pe-alb - își sprijină aserțiunea pe citat(e).

Semnatarul cronicii la **Jurnal**-ul meu produce două :

- “un Soljenițin român” și
- “a mâncat căcat” (Nichita Stănescu).

Despre cel dintâi nu am ce comenta. Despre al doilea:

Pe Nichita Stănescu l-am considerat un fel de Gioconda : inutil să mai spun și eu că era frumos, că era talentuos, că era generos, etc... - toată lumea știe acest lucru. Cum nu mă simt deloc obligat - chiar dacă și eu cred în calitățile mai sus enumerate ale poetului - să repet aceleași laude, am rostit un alt adevăr despre Nichita Stănescu, anume : poetul nu avea coloană vertebrală, a scris volumul... roșu de rușine **Roșu vertical** și multe alte articole de *Scînteia*, în care lăuda tirania și-l proslăvea pe tiran. Cât despre “citatul” produs de semnatarul cronicii : dacă pretinde că cel vizat era “unul dintre exemplarele splendide pe care le-au dat lumii români”, apoi ar fi trebuit să știe, până la vârsta și la experiența de o viață întru apărarea virginității constitutive a lui G. Călinescu : în fapt, este un citat... din Nichita însuși, el făcea “teoria mâncării căcatului cu linguriță de argint” (și o repeta până la sațietate) - ca să dea de înțeles că este... boer și în asta (de parcă, ori cu polonicul, ori cu lingurița de argint n-ar fi avut același miros - și aceeași semnificație materia în chestie)...

Criticul literar cu același nume nu folosește citatul (de pildă, pentru a indica “lista neagră” pe care aș fi alcătuit-o) - iar când o face, nu știe de unde vine, la ce slujește, nici cu ce se mănâncă (am exemplificat mai sus).

A treia observație sau : Despre “rezumat” - care, după cum ghilimelele indică, nu este nici rezumat, ci...

Criticul literar cu același nume nu folosește citatul (citatul fiind fructul cititului - operație din cale-afară de istovitoare pentru cronicarul *României literare*). De aceea el “rezumă” - însă și acest termen este impropriu, fiindcă rezumatul este un condensat tot dintr-o lectură. Criticul literar al *României literare* nu citește, după care... scrie !

Dovadă că semnatarul textului nu a citit **Jurnalul** (nici o supărare! - în care caz, de ce scrie despre ce nu știe?-, o constituie penultimul citat, cel ce începe cu “Credibilitatea textelor...” și se încheie cu “...delirul inchizitorial”:

Cronicarul a transmis “înțelegerea” lui, specială, cititorilor : “fiertul în suc propriu”, “obsedatul că nu este luat în considerare”, fiind... Goma! ; cine îl liniștește pe agitatul Goma? Citez cununa criticii literare, de tip *România literară*:

“Presupunerea, liniștitoare, a Monicăi Lovinescu că (treacă : ce mai contează cu-că-ul ! n.m. - P.G.) este vorba pur și simplu de o neglijență fără semnificație, nu are darul să întrerupă delirul închizi-torial” - am închis citatul.

Pentru întâia oară mă văd silit să “explic” ce am scris într-o carte - o fac pentru bietul om care a scris cronică la **Jurnal**, fără să fi citit **Jurnal**-ul :

După cum toți cititorii normali vor fi înțeleși, răsfoind “întreg volumul doi” : persoana care era agitată, neliniștită, obsedată de tăcerea lui Nedelcovici ; persoana care le-a... agitat pe celelalte persoane, ba chiar le-a isterizat, prin spaima ei de “un complot” pus la cale de Țepeneag și de Breban - a fost, nu Goma ; ci, ca să zic așa, din contra : Monica Lovinescu. Goma, săracul, împreună cu Marie-France Ionesco, Alain Paruit, Rodica Iulian, Oana Orlea au încercat s-o calmeze, să-i alunge spectrul “complotului”. Dacă au reușit sau ba - asta este cu totul altă poveste.

Da, dar ceea ce este limpede pentru ultimul cititor nu este măcar accesibil profesionistului semnatar al “cronicii”.

Penultima observație : Cronicarul României literare nu este singurul critic care vorbește/scrie despre cărți pe care nu le-a citit

M-am mai exprimat despre mulți, prea mulți scriitori români care, după ce au primit învoire de la Brucan să fie liberi, au început să practice gazetăria după exact aceleași criterii pe care le veștejea Caragiale, cu mai bine de un secol în urmă, spunând : jurnaliști ignari scriu pentru cititori ignoranți (adevăratul citat este mult mai... ca la *România Mare*, ne-ar explica, pe urmele lui Liiceanu, semnatarul cronicii din *România literară*.).

Din nefericire, chiar și scriitorii care continuă să facă gazetărie literară (unde, regula elementară : **să citești cărțile comentate**) o practică în aceeași manieră ca și gazetăria “politică”. În ultimele două luni am întâlnit patru cazuri:

1. **Nicolae Breban**, la o Serată TV (volumul, transcris de Iosif Sava, a apărut la Polirom, 1996), întrebat de ce îl “face” pe Șelmaru: un simplu activist?, răspunde:

“Eu nu l-am citit, dar n-a rămas nimic din cărțile lui...” (vol. citat p. 94) ;

2. **George Pruteanu**, la lansarea **Jurnal**-ului meu, după ce explică: “nu am mai recitat, ca să nu mă montez - textul [l-am citit] prin bunăvoința editurii - pot să dezvălui ? - citisem șpaltul cu un an în urmă...” etc., etc., afirmă hotărât : “[Goma] îl numește pe Gabriel Liiceanu (...) un Leonte Răutu al acestor vremuri”.

Firește, și Pruteanu, român d-al nostru, dîn bobor, povestește ce i

se năzare. Nicăiri în **Jurnal** nu există comparația denunțată de hagiograful lui Petru Canaliu, de slujnicarul lui Cristoiu, de dilemizatornicul stahanovist al Pleșului (oricine poate căuta, la *Index*, referința Răutu : n-o va găsi). “Comparația” este o invenție... inventată în urmă cu doi ani de același Prutean’, în cronica din *Dilema*, la volumul meu **Scrisori întredeschise**, Biblioteca Familia 1995, interpretând tot așa - aiurea, la năzăreală - următorul pasaj (citez din **Scrisoarea către Gabriela Adameșteanu** din 18 nov. 1993 - p. 544) :

“(...) Acesta fiind fondul problemei din textul meu publicat în *Timpul* : distrugerea cărților, nu din dispoziția lui Chișinevski-Răutu-D.Popescu-Dumnezeu-Suzana Gâdea și alți comisari urînd cartea precum și pe făcătorii de cărți - ci din a unor scriitori, conștiințe ale nației, cărturari ei înșiși : Marin Sorescu, Gabriel Liiceanu”.

Dacă aș fi vrut să-l compar pe Liiceanu cu cineva, nu m-aș fi oprit la Răutu : nu-i seamănă ; aș fi ales-o pe Suzana Gâdea, nu ?

3. Ultima, cronologic - dar nu cea din urmă : la Serata TV din 22 februarie 97 **Gabriela Adameșteanu** și **Andrei Cornea**, deși au declarat de la început că nu au citit **Jurnal**-ul, au trecut la atacarea lui, făcîndu-l vinovat pe autor de... bătaia pe care a îndurat-o Monica Lovinescu în 18 noiembrie 1977 de la securiști - astfel:

G. Adameșteanu : “în momentul când Paul a fost scos de aici, cu niște sacrificii foarte mari (...) aceasta s-a făcut aproape cu prețul vieții Monicăi Lovinescu”;

A. Cornea : “Ea a fost lovită atunci de un agent de securitate pentru că intervenise, făcuse o campanie, orchestrase o campanie întreagă pentru liberarea lui Goma...”

Nu doar luări-razna, ci acuzații, pe cât de grave, pe atât de iresponsabile : făcînd legătură între “scoaterea” mea din România (nu a fost nici o scoatere, n-am fost cumpărat, ci doar amintit mereu-mereu de presa internațională) și agresiunea împotriva Monicăi Lovinescu, acești “directori de conștiință” dezinformează (cu bună-știință), concluzia telespectatorului neputînd fi alta decât decât : Goma este complice al Securității !

Finalul recenziei recenzentului Ștefănescu : “Banii au importanța lor, dar are importanță și modul cum sunt câștigați. Lumea civilizată nu-i aprobă, de exemplu, pe cei care își fac **o sursă de venituri din traficul de droguri sau din prostituție**” (subl. m. P.G.)” este definitoriu pentru lipsa de profesionalism (dramatică - deocamdată doar hilară) a cronicarului și pentru...nevulgaritatea *României literare*.

Eh, Nene Iancule, Nene Iancule, cum devii din ce în ce mai actual...

Paul Goma

Joi 6 martie 1997

Am trimis azi scrisori la *România literară* și lui Grigurcu. Aștept mereu vești de la Laszlo.

N-au venit : e grevă în Franța...Ei, da.

Vineri 7 martie 1997

(...)

Ora 10,30 : a venit un plic de la Laszlo. Cuprinde o lungă scrisoare povestind cum a fost la TV (foarte bine !), còpii după proteste (*Luceafărul*, contra Buduca, lui Dan Petrescu, Familiei) și propunerea făcută lui Antonesei, de a publica dialogul. Deasemeni tăiaturi din presă, un număr întreg din *R. lit.* (cel cu cronica ștefănească); și, în sfârșit, un volum de epistole al lui Ion D. Sîrbu, **Scrisori către Bunul Dumnezeu**.

Am cumplite dureri de spate.

Să nu uit : Ana a vorbit cu Lulu: a apărut **Gardă inversă**.

Sâmbătă 8 martie 1997

M-am culcat aseară foarte devreme, acum sânt trezit de la ora 5.

Transcriu (*Adevărul literar și artistic* din 23 februarie 97), din cronica: **Jurnalele unei Siberii a spiritului semnată: Radu Aldulescu**:

“S-a întâmplat în urmă cu doi-trei ani să mă nimeresc la o masă laolaltă cu scriitori români importanți intrați în viața literară pe la sfârșitul anilor șaizeci. Acest detaliu comun al carierei lor m-a făcut la un moment dat să încerc să aduc vorba despre Paul Goma. Am fost întrerupt imediat. Consensul lor era aprig susținut de formulări de genul : Goma nu e un scriitor de valoare, Goma e un prozator submediocru, care nu poate și care nu merită, cazul fiind astfel foarte repede clasat. Vorbeam doar despre literatură și despre literatură de valoare. N-am mai insistat, deși nu era mare lucru ce voiam să spun și anume că dacă s-ar fi găsit în 1977 zece scriitori ca Paul Goma (fără valoare, mediocru, iar alte voci ale faunei culturale m-ar fi completat ulterior : resentimentar, excesiv de pătimaș, nebun, mitoman etc.), cu totul altfel ar fi arătat fața literaturii și poate și a societății românești, începînd din acel moment. Totodată existența a zece de Paul Goma în acel moment ar fi presupus o înfățișare cu totul diferită a literaturii române în precedenții douăzeci de ani, iar aici e din nou loc pentru un dacă.

“Uite însă la vremea aceea n-au prea existat scriitori fără valoare, resentimentari, pătimași, nebuni și așa mai departe și bineînțeles istoria nu se scrie cu dacă, cu atât mai puțin istoria literaturii. Aceasta poate fi scrisă la o adică retroactiv, dintr-o perspectivă inversă, prin

anchete-sodaje de opinie care să stabilească dacă nu cumva am trăit într-o Siberie a spiritului. În ceea ce mă privește, aici nu mai e loc pentru nici un dacă, iar Siberia spiritului îmi sună cumva eufemistic. Mai degrabă un deșert de după o catastrofă nucleară păstrând rămășițele unei comunități printre care s-ar fi putut afla și iubitori și producători de literatură. S-au făcut, desigur și lucruri bune în perioada respectivă - lucruri durabile și care vor rămâne. Va rămâne Casa Scînteii bunăoară, pentru că este contraproductiv și o faptă de-a dreptul nebunească s-o demolezi, să ari locul, să torni un strat protector de ciment gros de zece metri și să-l împrejmuiești cu sârmă ghimpată. Va rămâne deasmena soclul statuii lui Lenin și o sumedenie de obiecte și valori spirituale de acest fel, pentru că omul nu se poate dezice definitiv de propriul trecut și de propria viață, mai cu seamă scriitorul bântuit de erosul nostalgiei mai intens decât muritorul de rând.

“Cele aproape o mie de pagini de mărturii ale lui Paul Goma (**Jurnal pe sărite+Jurnal de căldură-mare+Jurnal de noapte lungă**) vin să confirme și să infirme, depănînd vasta epopee a unei Siberii a spiritului. Prin destin și structură și datorită faptului că n-are motive să se dezică de propriul trecut, Paul Goma mi se pare un scriitor român de excepție, în sensul cel mai propriu al sintagmei. De pe această poziție el mi se arată cel mai în măsură să spună ce se ascunde sub iluzoriul strat de ciment pe care-l pomeneam mai sus, măcar că, la un moment dat, unul din personajele sale care a luat aminte de conținutul Jurnalului îl sfătuisă să-l lase la cheremul posterității, publicîndu-l peste cincizeci de ani.

“Teoretic ar fi destui cei în măsură să răscolească rahatul ăsta de Siberie a spiritului poate cu mai mult talent și fervoare și mai în amănunt, dar numai unul singur a trecut la faptă, lăsînd praf și pulbere în jurul lui, și încă și mai corect spus : arătînd praful și pulberea celor care nu-l văd sau se prefac numai.

“Paul Goma e unicul scriitor român pe care-l admir pînă la capăt și la modul cel mai sincer (...). Rubrica de față este, dealtfel, pentru mine un nesperat prilej de a mă pune la punct și aprofunda, iar **Jurnalul** lui Goma îmi dă șansa să mă autocitez. (...), spuneam cam așa: Monștrii sacri ai literaturii române afirmați în regim de rezistență prin cultură sunt niște papagali... Goma dezvoltă și îngroașă în **Jurnalul** său această nevinovată afirmație și se pare că în totală cunoștință de cauză. Îl cred, chiar atunci când n-am cum să-l verific. Dacă n-a fost așa, atunci cum a fost ? Aștept câte o mărturisire de câte o mie de pagini din partea fiecărui personaj al acestui **Jurnal** (...): Liiceanu, Pleșu, Adameșteanu, Manolescu, Paler, Dimisianu, Dimisiaanca, Hăulică, Țoiu, Țepeneag, Breban, Păunescu, D.R. Popescu, Popescu-Dumnezeu, Balotă, Raicii, Sorin Dumitrescu, Sorin Alexandrescu, Marino, Beniuc (?), Stancu, Florescu, Nicolescu... Sunt câteva sute, în majoritate scriitori. Autorul acestor **Jurnale** acordă fiecăruia maximum de atenție. Mi se pare demn de reținut că, în diferite momente ale vieții lor, acești oameni au mâncat o pâine împreună, au fost prieteni și s-au iubit, s-au dușmănit și s-au bălăcărit, iar în rest au construit cu

scrierile lor o Siberie sau un deșert al spiritului, de care azi nu mai prididesc să se-ndoiască sau se dezic de-a dreptul.

“Mi-am dat deja peste gură, dar poate că ține de legile firii ca cea mai frumoasă și mai trainică urmă lăsată de ei în lume să fie acest roman al vieții lor pus la cale de un scriitor fără valoare, resentimentar și pățimaș, singur și singular și pe care nu-l agreează și nu-l ia în seamă nici unul din confrății săi.

“Radu Aldulescu”

În *Luceafărul* (7/97) o notă de prezentare (semnată : Alexandru Spânu) :

“(...) Paul Goma, dincolo de tot ceea ce i s-ar reproșa, mai ales că orice reproș la adresa lui va ascunde un substrat politic sau trădător de ranchiună personală ! - rămâne una dintre cele mai inclemente conștiințe ale nației. Cele trei volume ale **Jurnalul**-ui său (început în 1978 și dus până în 1993) excelează tocmai printr-o inclementă dez-morțitoare, vitriolantă ; fie că notează pe marginea evenimentelor, a ideilor, a doctrinelor, a personajelor de care s-a izbit (nu folosesc întâmplător verbul) Paul Goma își înmoaie con-deiul în acid sulfuric, dar asta nu înseamnă că avem în față un negativist funciar, un bolnav de maliție ; ci un intelectual (cam utopic, e drept, în setea lui de perfecțiune morală !) care refuză a se opri la aparențele înșelătoare, care refuză a închide ochii în momentul în care obiectul privit sau persoana scrutată zgârie amândouă deopotrivă retina, un chirurg - într-un cuvânt - al operațiilor radicale. Incomod sau nu, “rău” sau “bun”, obiectiv sau mai puțin obiectiv, Paul Goma rămâne un hieratic necesar.”

Pentru că sânt la *Luceafărul* (același număr), trebuie să dau seamă de atacul lui Buduca la adresa lui Laszlo și, prin rigoare, la mine ; la rubrica Reacții, Ion Buduca semnează textul “Un polemist și doar atât” - citez :

“Laszlo Alexandru e un caz ciudat. El e publicist. N-a scris nimic înainte de 1989, după acest an, debutează. Și scrie, scrie, scrie. Scurte note polemice. Și un singur articol de critică literară (...) Editura nu ne spune cine este autorul, ce studii are, ce vârstă. Pare a fi jurist, dar probabil e filolog (...) Miza polemicilor sale este est-etică, cu hotărât accent pe etic. Dacă n-ar fi acel articol, ai fi putut crede că polemistul de la Cluj reprezintă o specie nouă în critica literară : procuratura. Din fericire, acel articol există. Obiectul lui este stilul literar al lui Paul Goma (...). Analiza literaturii paulgomice stă pe o **premisă** (corect : premisă - n.m. P.G.) polemică. (...)”

În continuare, este tăvălit Laszlo, “avocatul lui Goma”. La acestea Laszlo Alexandru îi răspunde - transcriu din dac-

tilograma trimisă revistei:

“(...) Iată un caz flagrant în care un critic literar se pronunță despre un volum pe care (...) nu l-a avut sub ochi, ci eventual i-a fost povestit de altul, care l-a auzit de la altul, etc.(...) “Mult stimat și iubite... critic literar. Mă văd obligat să vă șoptesc la ureche banalitatea că o carte se citește, în alfabetul latin, de la stânga spre dreapta...” (îi explică modalitatea de a...deschide o carte - n.m. P.G.).

[În continuare, Laszlo îi demonstrează că nu a citit cartea sa, **Între Icar și Anteu**, publicată la Dacia, Cluj- ceea ce nu l-a împiedecat să scrie...].

“În viața mea n-am așternut asemenea stupizenii - dacă I.B. poate dovedi contrariul, să mă citeze, nu să răstălmăcească. «Cele două cărți ale lui Goma, topite de Liiceanu» sunt...una : **Culoarea curcubeului**. Iar volumul nu e vorba că a avut tirajul nevândut, ci marea sa majoritate a fost **nepusă în vânzare** și pe urmă topită, ceea ce e binișor altceva. Ca să nu mai vorbim de mizeriile stilului și ale autorului, potrivit căruia Paul Goma este ba dizidentul care dă numele și prestigiul unei mișcări anticomuniste, ba «o figură de urangutan ilegalist jignit»”.

Laszlo încheie astfel :

“În muzică, cineva care cântă după ureche, mai scăpînd și note false, se cheamă **lăutar**. În literatura română, cine o să mai scrie după ureche, nescăpînd nici din greșeală vreo notă bună, se va numi, de acum, **buducar**”...

Duminică 9 martie 1997

(...)

Ieri am scris un text de două pagini (**A cincea întrebare - după 111 zile**), dar se pare că nu e reușit. Ana crede același lucru. Îl mai las să zacă.

Mă întreb : să-i răspund lui Buduca ? Ori să-l las cu cât i-a zis-o Laszlo ? Încin să cred că l-a... buducit destul “băiatul nostru de la Cluj”.

Luni 10 martie 1997

Și azi m-am trezit la 5.

Am răsfoit aseară **Jurnal de Ziuă-scurtă și Jurnal de Așteptare**. Am aflat când, cu care prilej mă invitase Mariana Sipoș la TV. Se desființase SOTI și în locul ei se făcuse altceva. Prin iulie '95 Mariana Sipoș mă contactase, ca să particip -

telefonice - la o emisiune în care mai erau Emil Constantinescu și... Petre Roman. Am refuzat*).

*) Întâlnită la Paris, în februarie 1998, Mariana Sipoș a contestat această variantă.

Marți 11 martie 1997

Ieri am început copierea Caietului Violet (“**Jurnalul American**”). Circa 45 pagini. Încă vreo 20 din 1984, la Venezia. N-am primit nici o veste de nicăiri. Poate azi.

Am copiat din Caietul Violet vreo 18 pagini.

Mi-a venit *Lumea liberă* cu o pagină întreagă de Cangeopol. La **Jurnal**. Mă apără, săracul - am nevoie : toți “bunii” au sărit pe mine. Citez câteva fragmente (*Lumea Liberă* din 8 martie 1997) :

“(...) Cartea, alcătuită din trei volume este, de fapt, un jurnal. Sau, mai degrabă o frescă halucinant de vie pictată de un mare însingurat. Numele său este Paul Goma.

“Înainte de a-mi cădea în mână cartea, ochii mi s-au odihnit pe câteva texte iscate de apariția sa. Erau trei texte indignate, scrise de trei persoane onorabile. Presupun că, dacă n-aș fi auzit niciodată de Paul Goma, tot aș fi ciulit urechea, pentru că unul din iritați îl compara cu Eugen Barbu (...) Cum totuși auzisem de Paul Goma, comparația mi s-a părut penibilă, deplasată.

“Borges spunea : «Oglinzile sunt abominabile : multiplică lumea și o deformează». Din acest punct de vedere (jurnalul adică) poate fi socotit abominabil. Pleiada de specimene prezentată cititorului trebuia distrusă, nu immortalizată. Din paginile sale răsar monștri cu chip de om, mai precis cu chip de scriitor, național sau județean, floarea intelectualității noastre contemporane, cu care ne mândrim nespun, autori aflați în manualele școlare, faruri călăuzitoare și alte conștiințe.

“De la Caragiale încoace nu ne-a mai fost prezentat un asemenea hal de nimicnicie, impostură, perfidie și nerușinare. Măcar o parte dacă este adevărat din ce așterne Paul Goma și este îngrozitor. Să fii parte a tabloului este și mai îngrozitor. De unde și reacțiile, total stupide. Un critic literar care (cum altfel ?) atacă «Jurnalul» îl compară pe Paul Goma cu C.V.Tudor, considerând că e mai comod astfel. O fi adevărat că are și bardul dreptate, multe din victimele sale regăsindu-se și-n picturile lui Goma, dar criticul susamintit ignoră că opera senatorului este efectul comandei sociale (fie la ordinul superiorilor lui din Securitate, fie cu interes de partid). (...) Pe când la Goma, s-avem pardon, e ușor cam invers.

“nici unul din cei «calomniati» de Paul Goma nu se va adresa instanței judecătorești pentru a primi satisfacție (...)

“(...) tagma acuzaților își găsește alinare în faptul că ei sunt mulți,

acuzatorul singur. De fapt, aceasta este o capcană pe care unii și-o întind cu naivitate. E ca și cum ai spune (la vremea respectivă s-a și spus) că atacurile lui Paul Goma în direcția stabilimentului ceaușist erau lovite de nulitate, pentru că, printre slugile comunismului, acesta nu se găsea nici un om. Or așa ceva nu se poate ! Chiar nici unul ? Chiar n-a făcut Ceaușescu nimic bun ? Haide, băi tovarășe, nu vezi că Goma exagerează ? Să fim serioși ! Are el niște probleme personale și se răzbună pe popor...

“Într-un text de revoltă abia ținută, Ioan Groșan, pentru a dovedi publicului cititor cât de nedrept este Goma cu intelectualii, înșiră mai multe nume de răniți : (...) lichele notorii măcar pentru faptul că l-au slujit cu râvnă pe tova-rășul kaghebigist Ion Iliescu : Buzura (președintele Fundației Culturale Române, aripa culturală a Securității) și Marin Sorescu (impostorul cu dispensă lirică și fotoliu ministerial văcăresc). Cu așa discernământ nici nu e de mirare că Groșan îngroașă rândurile intelectualilor luați în bătaia penei de Paul Goma”

Aici Cangeopol comite prima crimă de lèse majesté: îi dă o copită lui Roșca-Stănescu, director al *Zilei*, unde are rubrică fixă Groșan.

“Vă prezint un fragment din «Jurnal», pentru a nu vorbi în gol și pentru a înțelege mai bine ce se întâmplă”

Iar aici Liviu Cangeopol recidivează: reproduce fragmentul despre Paler, alt colaborator-de-nădejde al *Lumii Libere* - după care comentează:

“Vedeți dumneavoastră, pus în astfel de termeni, conceptul de moralitate capătă alte dimensiuni. Este foarte incomod să fii contemporan cu un observator de tipul lui Paul Goma (incomod și pentru el, încă exilat la Paris, însingurat, scârbit și mâhnit), dar, în același timp, ce șansă pentru un popor să aibă un asemenea pictor ! Măcar o dată, mai toți cei zugrăviți în jurnalul său au arătat (probabil a vrut să spun: ar fi trebuit să arate - nota mea, P.G.) că primul pas pentru a scăpa de o boală este să-i recunoști existența.

“(…) Nu puțini din cei dați cu var de Paul Goma, deși cu aspect prezentabil, au avut adesea o comportare plină de fisuri, speculată imediat de forțele răului (de sus, de la Iliescu, trecând prin Măgureanu până la Vadim). Unul e lacom, deci ușor de corupt, altul a turnat în trecut, deci e posibil s-o mai facă, celălalt e ticălos din naștere și oricând poate trăda. Uitați-vă la intelectualii români de marcă de după ‘89 (înainte aveau oarecum scuza terorii impuse de Securitate) : când să intre-n politică, au sărit unii și au spus că intelectualului rasat trebuie să-i fie silă de politică. Și toți au devenit intelectuali rasați. Îmi scria Dan Petrescu pe la începutul anului 1990 cum a participat la o ședință a

Grupului pentru Dialog Social, prezidat de Gabriel Liiceanu, filosof și moralist care, timp de două ceasuri, a dezbătut, cu crema inteligenței băstinașe, cum să împartă, fără să supere pe nimeni, un porc primit plocon din provincie... Un altul, Mircea Iorgulescu sare, mai zilele trecute, de la microfonul Europei libere în apărarea diplomaților de carieră. Virgil Tănase, stâlp al culturii valahe, din disident devenit securist, pardon, diplomat de carieră. Și exemplele sunt nenumărate. Nici Goma nu le prinde pe toate.

“(...) Virgil Măgureanu și-a pus valeții să conceapă «Cartea Albă a Securității», folosind arhiva din dotare, compusă din mii de dosare. Volumul ce-i privește pe scriitori a reușit să-i scoată basma curată până și pe cei mai odioși dintre ei. Jurnalul lui Paul Goma, bazat doar pe memoria sa (e drept că fenomenală !) este mult mai aproape de adevăr. Nu e de mirare că mult mai mulți scriitori se află de partea lui Măgureanu decât de a lui Goma. Prin talentul lui, uneori frizând geniul, Goma reușește să transforme sute de scriitori în tot atâtea personaje de roman. Portretele sale sunt atât de reușite, încât ficțiunea asimilează realul și-l transcende. Singura salvare pentru cei puși la zid. Ce ironie ! Întreaga literatură română a zilelor noastre, care n-a fost în stare să dea nici o operă autentică, n-a avut altă menire decât de a prilejui unui scriitor exilat (considerat de unii fără chemare) să zămislească o capodoperă fără egal în cultura românească. Cercul devine vicios, pentru că eroii, dacă și-ar schimba caracterul, ar distruge tabloul (nu că altminteri ar fi avut de gând).

Un punct de vedere și acesta...

Ștefana îmi trimite (mâine o primesc) cronică lui Dan C. Mihăilescu - ea zice că e foarte dură. Fie. Nu știu de unde să-mi procur zicerea lui Groșan - care-i apără de furia mea pe Buzura, pe Sorescu... A mai apărut, tot în *L.L.* continuarea din **Vechi și Nouă**. Mi-a scris Neaga Munteanu. Trebuie să-i răspund.

Miercuri 12 martie 1997

Am primit de la Ștefana o fotocopie după D. C. Mihăilescu: “foarte negativă”, ar spune Monica..

Și la el mă deranjează doar **neadevărurile**. Ce l-ar fi costat să extragă “momente” în care am zis poate mai rău de personajul cutare? Ei bine, nu: și el - ca și Pruteanu, ca și Adameșteanca, A. Cornea, Buduca, Groșan (și cine-o mai fi în viitor), “povestește”, în loc să dea citate. Astfel, după D.C.M., eu m-aș fi bucurat că Monica Lovinescu nu mai avea bani să dea telefon în străinătate ! Acești români : scriu așa - **mincinos** - pentru că așa s-au învățat : să fie atenți numai la politica din acel moment - nu la adevăr. Apoi : de ce ar fi respectat el adevărul - dar există, oare adevăr ? De aceea mint acum cu dezinvoltură, cu chiar plăcere !

Am primit scrisoare de la Florin Ardelean (26 februarie).
Citez câteva pasagii :

“Întrebările Dvs. (din textul **Cinci întrebări - după 100 zile - n.m.**) sunt juste, doar că situația aici e mult mai gravă. (...)

- “Președintele țării (...); Procuratura (...).

- “Partidul Democrat (Roman) - cu adevărat cel mai periculos partid din România. (...)

- “noul ministru al Culturii, Caramitru : piesă în același angrenaj, fără orizont, fără carismă (...).

“(...) Îmi scrieți : «mi-am luat de la o vreme gândul de la *Familia*»; iar pe un bilețel trimis cu **Cinci întrebări** notați cu ironie : «trimit acest text doar așa, din prietenie. Să-l citească și Dl. Blaga Mihoc». E clar, deci : sunteți supărat pe *Familia*. Motivul : v-a ignorat, cam de doi ani, textele, devenind o revistă estetică, cam ca *Apostrof*. Eu, ca redactor la *Familia* ar trebui să zic : «Da de unde !, nici pe departe...» etc. etc. (...) Mi-e jenă, dar trebuie să vă dau dreptate : da, ne-am apostrofit, ne-am euphorinisit, de se vede și de la Paris. Aș putea da vina (...) pe oboseala de a fi în opoziție (în democrație, că în dictatură...), să zic că am mai criticat pe ici, pe colo, că-l publicăm pe «disidentul» Grigurcu și pe jurnalierul Zaciuc și chiar că Ana Blandiana e orădeancă de-a noastră și nu se face s-o înjurăm (...) tocmai pe ea, lideră a societății civile («Dai în Ana, dai în democrație !») (...) «N-am făcut destul pentru Goma ?» se întreabă unii, de parcă v-am luat la film peste rând (...).

“Ne-am apostrofit, iar metamorfoza s-a petrecut exact cum îmi era frică : absolut natura ! Fără crize, fără scandal, fără a percepe ticăloșia...”

Florin Ardelean relatează emisiunea TV despre care îmi scrisese și Laszlo - impresia penibilă lăsată de Liiceanu, care m-a apărât... (în chestia dosarelor).

“(...) Jurnalul de la Nemira încă nu apăruse acum zece zile când am plecat din Oradea”.

Joi 13 martie 1997

Am primit azi de la Magda Ursache un pachet conținând două cărți: **Universitatea care ucide** și **Astă-vară n-a fost vară**, cu o prefață de Luca Pițu. Mi-a pus și o scrisoare din care am aflat despre ea câte ceva, dar și despre emisiunile de TV de la București.

I-am scris, azi după amiază, dar n-am depus scrisoarea : am vrut să citesc măcar o carte ; am citit *Universitatea*...- scrie foarte bine această femeie ! Și-și aude personajele ! Și are umor - că ironia vine dinspre prietenul ei Luca... M-am bucurat ca un

copil de bunătatea scriitoarei - ba nu: al scriitorului Magda Ursache.

Câteva fragmente din scrisoarea sa (3 martie 1997) :

“V-am cumpărat (oare de ce cărțile Dvs. sînt dintre cele mai scumpe de pe piață ? Nu aduce asta a cenzură financiară ?) și citit pe nerăsuflăte **Jurnalul**. Nu știu dacă veți (mai) avea prieteni, dar - sigur - numărul celor care vă respectă și vă admiră va crește.

“Că nu faceți parte din sistemul lor (social și mental) a dovedit-o, dacă mai era nevoie, o masă rotundă cu redactorii de la 22, invitați de Iosif Sava la o “serată muzicală”. Am asistat la o punere la punct curat stalinistă a scriitorului Goma.

“(…) La întrebarea dacă au citit **Jurnalul**, toți (G. Adam., Patapievici, Andrei Cornea, R. Palade) s-au scuturat ca de purici.

“(…) Tocmai d-ta, susținătoarea lui Goma nu l-ai citit? (să fi spus: susținuta ar fi fost exact).[se adresase I. Sava Gabrielei A. - n.m.]

“(…) Deși declaraseră că nu l-au citit (Pata îl răsfoise, Șora îl lecturase, dar lipsea din studio), erau foarte bine informați în legătură cu conținutul lui. Cornea jr. s-a explicat : citise **Scrisorile...**, deci cunoștea, vorba e-a lui, linia.

“(…) Cei «înjurați» s-au răzbunat cum au putut : absentînd de la lansarea **Jurnalului**. Cineva a vorbit despre faptul că ați fi un caz [clinic ce ar necesita] trimitere la psihiatrie. Disidentul Andreescu nu găsea că e necesar ca Goma să pună o oglinjoară critică în fața celor care au disidat și ei câteva decenii.

“- «Dar e un scriitor mare Goma ?», a vrut să știe Sava.

“S-a dat din colț în colț. Cred că Pata’ a rostit vorba autentic.

“- «Dar nedrept, domnilor! Cu Ieruncii, cu Liiceanu, cu Paler...», a observat Sava.

“Nu a rămas nimeni cu onoarea nefestelită. Vai, dar doamna Monica ce-a pățit! După ce că, din cauza lui Goma, era să devină, în 77, legumă!, s-a arătat indignată G. Adam. D-na Lovinescu a declarat chiar că Paul Goma e neșansa ei.

“Nu-mi venea să cred ce auzeam. Să nu fi sesizat floarea intelectualității dâmbovițene câtă prietenie afectuoasă, câtă ironie tandră e în portretul Monicăi Lovinescu ? A, uitasem ! Ei nu citiseră **Jurnalul...**”

Sâmbătă 15 martie 1997

Ieri am terminat de tras la ordinator **Jurnal american**. 33 pagini în 16. Au mai rămas câteva notări, unele ar putea alcătui un minuscul “**Jurnal venezian**”. O să văd.

Mă așteptam să primesc vești dinspre Laszlo. Nimic. O fi obosit și el. Mi-a spus Ana: Lulu i-a transmis: Mircea Martin nu este de acord cu participarea lui Laszlo la lansarea **Gărzii inverse** (Sanda Anghelescu se străduie să-l convingă...). De ce, domnule?!

Întrebarea a fost retorică. Presupun că, în afară de “caracterul de neromân” (ceea ce este adevărat) - dar care, uite: până acum nu l-a împiedecat să publice în cea mai conservatoare pu-blicație (*România literară*), se adaugă, hotărîtor, “greșeala” lui de a fi alături de mine.

Mă gândesc să-i propun: dacă se hotărăște pentru publicarea corespondenței noastre, să o dăm la Fides - că Nemira tot nu ne ia...

Duminică 16 martie 1997

Ieri n-a mers poșta. Așa că nu știu ce s-a mai petrecut în ultimele 10 zile.

Ar fi apărut și **Gardă inversă**. Și ea are să-mi facă prieteni mulți; și buni...

Mă gândesc de pe acum la o “replică generală” - încă nu i-am găsit titlul. Pe schema răspunsului dat lui Ștefănescu :

1. **Neobișnuința** românilor în general, a scriitorilor în special, **de a mânui adevărul în scris**;

2. **Neobișnuința lor de a primi o obiecție, o critică, un atac** - în mod normal, adică : expresia libertății celuilalt la opinie. De aici considerarea oricărei critici de fond - ca înjurătură;

3. Neobișnuința de a primi critici... câtă vreme sunt ei în viață. De aici imunitatea morală cu care se simt investiți scriitorii români: “înainte de cincizeci de ani nu se face să dai în vielag... chestiuni intime”(ca de pildă colaborarea cu totalitarismul, ba chiar cu Securitatea) - iar cine o face, “înjură ca la *România Mare*” (pe timpul *Săptămînii* : “(înjură) ca la ușa Barbului”; sau «Cine mă atacă pe mine (X) face parte din partida Barbu» - în fine, recent : «Cine o critică pe Y atacă democrația»).

4. **Incapacitatea** scriitorilor români profesioniști **de a stăpâni regulile elementare ale publicisticii** :

a. citirea atentă, cu bună credință a textului (cărții) de... criticat;

b. producerea de citate - fidele, complete (în sensul de a reproduce ideea celuilalt în contextul său, nu izolat, astfel falsificînd-o); în nici un caz : “rezumate” abuzive.

c. de a nu începe o dezbatere, un text prin afirmația devenită obișnuință la literatorii români: «N-am citit această carte...», sau: «Am răsfoit-o, doar, n-am avut timp s-o termin...». **Cine nu cunoaște ceva nu vorbește despre acel ceva** - simplu ! S-o cred eu. Dacă-ăș fi acolo, pe baricade, în tranșee, cu ei, rezistenții, aș vorbi altfel - aș vorbi cu ei, ca ei!

Doamne ferește!

Luni 17 martie 1997

Începem altă săptămână. S-o sperăm: mai bună.

Am renunțat - deocamdată - să mai transcriu la ordinator și acele însemnări din 1984 (printre care "Jurnal venețian"). În cazul unei publicări, în acestea din urmă nu fac decât să repete ceea ce am scris în **Jurnal I-II-III**, chiar dacă am făcut-o, cronologic, după 84. Or în cel "american", măcar faptele sunt inedite.

Nu văd însă, din comportamentul față de mine, al lui Dan Petrescu o asemenea perspectivă. Și nu înțeleg de ce nu-mi spune adevărul. Va considera că nu sântem atât de prieteni încât să-mi facă confidențe? Dar eu nu-i cer confidențe, ci informații privitoare la soarta mea de autor al lor. Se va fi temînd de violarea corespondenței? Cine ar "profita"? Patronul lui? Ca să, ce? Ca să - nu știu, nu pătrund acest adevăr dâmbovițelian.

Aștept - de-a-n boulea (orișicâtuși, mai vârstnic) - să-mi vină **Gardă inversă**. Știu că Lulu nu are bani să trimită, apoi i-i extrem de greu să meargă la poștă, să aștepte ore-ore până să ajungă la ghișeu, dar... Dar! N-o fi avînd pe nimeni să roage să facă treaba asta? Se vede că nu.

Ora 15 : Am primit scrisoare de la Laszlo. Nu are noutăți.

(...) Ana îmi spune că Lulu a spus : lansarea **Gărzii inverse** va avea loc în 27 martie (într-o joi). Mă întreb cine are să participe, în afară de Laszlo.

El mi-a scris : G. Adam. a refuzat să publice punerea lui la punct (a lui Laszlo în legătură cu Monica Lovinescu), taxînd-o drept... insolentă.

Ora 17 : am scris următoarea scrisoare lui Dan Petrescu:

Paris 17 martie 1997

Dragă Domnule Dan Petrescu,

V-am mai scris în 12 martie (nu aveți cum să-mi răspundeți de atunci), dar vă scriu iarăși, pentru că mi-a parvenit pagina 12 din *Adevărul literar și artistic* din 2 martie 97. La rubrica Polemici, sub titlul **Jurnalul lui Paul Goma** : un citat din Mihai Zamfir : "Un roman trist, chiar deprimant". "A consemnat fragmente din intervențiile participanților Viorica Rusu".

Dragă Dan Petrescu : nu am replică la, de pildă - citez : "Vrînd-nevrînd, Goma are o psihologie de ghetou". Aceasta este o opinie și, oricât de proastă ar fi ea (sau aș percepe-o eu ca atare), mă poate amări, mă poate întrista - însă n-o pot contesta ; când spuneți : "foarte multe din frământările lui Goma sunt, de fapt, rezultatul unor malentendu-

uri”- iarăși nu am nimic a replică : e părerea Dvs. Chiar de ați fi spus în public : «Goma este un idiot», fiind vorba de o convingere, n-aș avea nimic de răspuns: din momentul în care m-am propus spre publicare, m-am oferit aprecierilor publice, nu?

Ca să rezum : eu, autorul **Jurnal**-ului, nu-mi dau dreptul să tăgăduiesc judecățile comentatorilor aceluiași **Jurnal** (ca de altfel a tuturor cărților mele).

Se află însă, în fragmentul citat, o **informație** - peste care nu putem trece (deliberat am folosit pluralul : v-am implicat) - citez :

“Există deja un jurnal ulterior acestor trei volume, în care figurează, de pildă, episodul când eu mă duc la Paris să iau acest jurnal. **E relatat tot, minus faptul că eu îi iau jurnalul, adică tocmai obiectul vizitei mele** (subl. mea, P.G.). Sigur că pot să mă gândesc acum și extrapolez exemplul meu întrebându-mă dacă cu toți ceilalți s-a întâmplat așa, **dacă memoria lui Goma și sinceritatea lui sunt selective**” (resubl. mea. P.G.).

Citind ce ați rostit, am avut lungi momente de îndoială: dacă memoria mea și sinceritatea operează selectiv, cum spuneți ? ; și de culpabilitate : cum de am putut uita un moment atât de important, ca luarea jurnalelor (“eu îi iau jurnalul”)? De ceva tot mi-am adus aminte : vizita Dvs. (în treacăt : prima din 1987) - deci trecuseră aproape șase ani, se plasa în perioada în care învățam să bat la ordinator și multe rânduri, pasaje, pagini întregi pierdusem (chiar făcusem “teoria pierdutului jurnalului” - care este definitiv). Să fi fost înainte de a primi ordinatorul, ori după ce l-am avut?

Întrebarea și-a aflat răspuns după ce am răsfoit **Jurnalul de așteptare** - iată ce scriu (aveți jurnalul la îndemână) în ziua de luni 20 martie 1995 (deci însemnarea era încă bătută la mașină) :

“(...) Ieri, în jurul prânzului au fost pe la mine Dan Petrescu și Al. Călinescu. Ne-am simțit bine, am spus bancuri, ne-am dat replici... Mult după plecarea lor am înțeles ceva-ceva din senzația de jenă, de neplăcere, de *malaise* care îmi stăruia în gură : Dan Petrescu, prieten al meu - din 1987 - în 1990, ministru, n-a mai dat vreun semn de viață, măcar un telefon, cu toate că a venit de multe ori la Paris, ba a petrecut multe ceasuri la Monica Lovinescu. Fiind el «consilier» al editurii Nemira, Lulu (Luiza Năvodaru, n.m., P.G.) mi l-a... sugerat, drept care i-am încredințat **Justa**. Am aflat acum că, într-adevăr, la încuviințarea lui (sau poate chiar la sugestia?) i s-a dus dactilograma **Justei**. S-a încheiat contract («expiră abia în iunie»- l-am citat) și gata”.

“În discuțiile frânte, fragmentate, **nu a dat de înțeles că ar fi vrut și alte cărți ale mele, în schimb și-a rostit clar dezaprobarea față de «răspândirea» mea (adică am dat prea multor editori)...**” etc, etc.

După explicarea “răspândirii” trăgeam concluzia - greșită, însă atunci credeam în ea (altfel n-aș fi scris-o) :

“Nu, nu se leagă nimic. Nici nu are ce”.

Ce se înțelege din acest pasaj : **că Dan Petrescu nu a luat**

jurnalul - atunci. Deci nu aveam ce “relata”. Se mai înțelege că nu l-a luat din mâna mea - fiindcă iată însemnarea din 2 mai 95 - aceasta la ordinator):

“(...) Ieri mi-a telefonat Al. Călinescu : urmează să vină la noi, pe vinerea viitoare. Zice că **Jurnalul** (cele 3 volume dactilografiate) se află la Dan Petrescu, la București. Așa să fie”.

Așa a și fost : Dan Petrescu a luat cu el **Jurnalul** - dar nu atunci când m-a vizitat (atunci nici nu era vorba de eventuala lui publicare). Ci atunci când a plecat din Paris - și de la Al. Călinescu. Nu împotriva voinței autorului, ci avînd consimțământul lui, entuziast (probabil telefonic, nu mai pot spune cu certitudine, intrasem în Zodia Ordinadorului care-mi ciuruia jurnalul).

Cert este : atunci (în 20 martie 95) v-am propus **Alfabecedar**-ul - ați declinat oferta ; vă voi fi oferit **Sabina** și **Roman intim** - altfel de ce aș fi notat : “[D.P] nu a dat de înțeles că ar fi vrut și alte cărți de-ale mele” (alte, în afară de **Justa**, pentru care exista contract) ?

Prin urmare : afirmația Dvs. “e relatat tot, minus faptul că eu îi iau jurnalul” - este inexactă ;

Deasemeni întrebarea Dvs. “dacă memoria lui Goma și sinceritatea lui sunt selective” - rămâne fără obiect.

Aceasta este varianta mea. Firește, “împrejurările” (le spun așa, eufemistic) au fost colorate mai puternic, iar eu, dacă am exagerat - nu am inventat, cum atât de bine spuneți (de parcă ați fi rabin !), am o psihologie de ghetou : **exagerez până la monstruos - însă numai adevărurile.**

În acest sens : cu prilejul lansării **Jurnal**-ului m-ați prezentat, nu neapărat ca prieten - ce-oi mai fi vrînd : să mă și iubiți, după ce, în 1989, am renunțat la demersurile pentru cooptarea și a Dvs. în PEN Clubul Francez - la insistențele Monicăi Lovinescu (vă mai amintiți conflictul cu D-sa, din 1987?, se vede că nu, din moment ce, în ianuarie 1990, ca ministru, venit la Paris, nu mi-ați dat măcar un semn de viață telefonic - fie și de la Doamna Lovinescu). Ci numai ca editor. Eu naiv, îmi imaginam (imaginație rezemată pe experimentație : am avut de a face cu o bună duzină de editori occidentali) că un editor are obligația să vegheze ca rostirea, în prezența lui, a unor neadevăruri despre cartea editată să fie semnalate (firește, discret, ca între colegi). Cu atât mai vîrtos cu cât editorul însuși trudise la alcătuirea *Indicelui*.

Iată ce cred eu - și nu sunt șanse să mă înșel : atunci când Pruteanu a rostit un neadevăr flagrant (că l-aș fi comparat pe Liiceanu cu Răutu), editorul, prezent, ar fi fost obligat să-i atragă atenția (o atragere... tehnică, nu ?) : în nici unul dintre cele 3 volume ale **Jurnal**-ului nu există “comparația”, dovadă : nu poate fi găsită, căutînd la *Indice* (alcătuit de Dan Petrescu...) numele lui Răutu. Desigur, ar fi fost prea mult să-i cer lui Dan Petrescu să mai adauge : comparația cu pricina fusese inventată de același Pruteanu, în 1995, în cronică - din *Dilema* - la volumul meu **Scrisori întredeschise**. Dar orișicâtuși : eu, ca autor al cărții editate de Dvs., dacă nu vă eram prieten la toartă, nici dușman de moarte nu vă eram. Sau poate că nu știam ?

V-am scris cele de mai sus, pentru a încerca să stabilesc ce păcate nu am - n-or fi ele multe, dar câteva tot sunt (cele care...nu sunt...).

Prietenie,

Paul Goma.

Marți 18 martie 1997

M-a amărit, după cum se vede, opinia lui Dan Petrescu despre “autorul prezentat”. Ai zice că, în fapt, editorul meu este Antonesei - ori chiar Zamfir - în nici un caz Petrescu. De ce? Din pricina exact a acelor însemnări, din 20 martie 1995? În care spuneam că nimic nu se leagă între noi, foștii prieteni? Că, după decembrie 89, venise în mai multe rânduri la Paris, ca ministru, dar nu-mi dăduse măcar un telefon ? Atunci, în 20 martie 95, încercasem să aduc vorba despre “motiv“ : îi oferisem pe tavă cel furnizat mie de M.L.: după greva foamei, îi era mereu rău, vomă... Numai că între două... vome, stătea de vorbă cu Monicii, nu? În același preț, ar fi putut să-mi dea un telefon, nu ?

De ținut minte : Pruteanu, printre alte prutisme, spune :

“M-a refuzat, pentru că aş fi înjurat-o pe Monica Lovinescu”.

Adevărul : l-am refuzat, într-adevăr - și încă de două ori: în 1993 și anul trecut, în 1996, când îmi ajunsese, prin efracție, până la ușa. Dar nu pentru că “ar fi înjurat-o pe M.L.”, ci pentru că, mă citez apăsător : «Pentru că ai scris porcării despre mama M.L., Ecaterina Bălăcioiu, moartă în închisoare, aruncată în groapa comună !»

De parcă asta n-ar fi fost de-ajuns pentru ziua de ieri, pe verso-ul filei de “Adevăr” se află un fragment din **Timpul asasinilor** de Cezar Ivănescu, în curs de apariție. Pe ce-mi cad ochii? -încerc să citez fragmente inteligibile (greu-greu):

“(...) în vara lui 71, imedita după «tezele din iulie» Mugur a scris un articol, «încomparabilul ideal social» și m-a semnat pe mine, a apărut alături de semnăturile șefilor pe prima pagină a revistei, când l-am văzut, m-am îngrozit, Mugur m-a calmat, spunându-mi că așa se revanșează el, «că mă apără», **apoi nimicul ăla de Paul Goma l-a luat și l-a dus la nu știu ce revistă de emigrație...**” (subl. m. P.G.).

Fraza continuă, nesfârșită - încerc s-o reiau din mers :

“...Șerban Cioculescu m-a atacat pe o pagină întreagă în *România literară* pentru un text de patru rânduri publicat mai demult în *Argeș*, text în care-l prezentam pe poetul Paul Emanuel, **text pentru care mă mai atacase în *România literară* și sfertul ăla de nimic,**

Paul Goma, într-o notă, atâta era capabil să scrie șesimea asta de nimic, Paul Goma (subl. m. P.G.), dar Șerban Cioculescu”...etc, etc...

Riscînd să mă așez în postura de “victimă” - cum sunt atîția dintre ceilalți - mă întreb ca proasta: ce l-a apucat pe Cezărică să inventeze așa - și atîta? Și de ce, mă rog? Pentru că am fost (sunt, în continuare), prieten cu Tudoran, inamicul lui de moarte? Da, ar fi un motiv. Dar nu suficient. Trebuie să mai fie ceva: **Gardă inversă**. Acolo îl rad pe Cezar, pentru lașitate, pentru căcăcioșenie. Dar **Garda inversă** nu apare decât abia acum - să fie posibil ca Cezar să fi citit dactilograma ce s-a tot plimbat de la Sorescu la Mircea Martin, vreme de 7 ani încheiați ? Să zicem : el a citit pe furiș ce scriam despre el - în legătură cu “cenaclul”, dar acum, că va apărea cartea și va ajunge în mâinile “publicului cititor de la orașe și sate”?

(...)

Ora 16 : zi fără poștă.

Ora 21 : mi-a telefonat Radu Petrescu. A vorbit la telefon cu frate-său, Dan. Mi s-au trimis 10 exemplare din **Jurnal** și o revistă a presei. Radu urmează să telefoneze săptămîna viitoare, ca să fixăm o întîlnire.

Miercuri 19 martie 1997

I-am scris lui Dan Petrescu, în urma telefonului primit de la frate-său. Nu-i trimisesem scrisoarea inițială, i-am pus în asta esențialul : n-a citit bine **Jurnal de așteptare**.

I-am scris și lui Laszlo, propunîndu-i ca, în cadrul dialogului nostru să discutăm chestiunea celor ce zic nu - fără a fi citit cartea pe care o neagă : **Icar și Anteu**, precum și **Jurnal-ul**.

Vineri 21 martie 1997

Ieri am primit de la Nemira tăieturi de presă și o invitație a directorului de a merge în România. I-am mulțumit și i-am propus “niște cărți” de tipărit - ca să avem ce lansa. Desigur, n-are să răspundă.

Am primit o scrisoare de la... Emanoil Valeriu. De ce mi-a scris? Nu știu. El va fi știind cu certitudine, dar nu mi-a spus.

Mi-a trimis Solacolu două numere din *Dialog*. Am fost uimit - nu-mi mai scrisese de doi-trei ani (de cînd a publicat la Drăgan. I-am scris.

N-am primit răspuns de la Papahagi. Am să-i telefonez Anettei Laborey.

Sâmbătă 22 martie 1997

Am primit scrisori de la Laszlo și de la Cistelecan.

Cistelecan iar mă amenință cu “surpriza” : de vreo trei luni o ține așa. Azi am aflat : va fi pentru numărul 4 al *Vetrei* - or eu am primit alaltăieri nr. 1.

Laszlo mi-a trimis cronica lui Pruteanu din *Dilema* (oaveam, de la Nemira) și un număr întreg din *Academia Cațavencu*.

Trei zile m-am strădui la “Răspuns”. Astă-seară, când eram aproape gata, m-am hotărât să-l las dracului : de ce să răspund? Și cui ?

Laszlo scrie : mai are (avea, în 16 martie) 50 de pagini și... nu poate termina **Gardă inversă**. Că nu-i place. Și că să-i spun : să meargă la București, la lansarea cărții ?- n-are să poată să nu spună că nu-i place și de ce ; dacă eu nu vreau să mi-o vorbească de rău, să-i spun să nu meargă la București. Ce să fac, nu mai aveam timp, scrisoarea urma să plece abia luni, nu l-ar mai fi prins. Ana a sugerat să-i telefonez. I-am spus, la telefon: să meargă la București și să spună ce crede despre carte - dar e atât de evident ! La care el a zis că știa că așa am să-i răspund. Foarte bine, acum o știu chiar și eu.

Am căutat-o pe Annette Laborey cu telefonul : n-a venit încă de la Budapesta. Am să o chem mâine, când are să fie odihnită.

Luni 24 martie 1997

Am găsit-o pe Annette. Mi-a dat numele directorului de la București : Lazăr Vlăsceanu. Laszlo mi-a spus, la telefon: Grigurcu a scris despre el - în *R.l.* ; Paruit a scris (tot în *R.l.*) că sânt “bolnav”... Scrie și bătrânul Dimi - dar va fi gâdilind alte coarde - e-he, se pricepe el.

După amiază : mi-a sosit un pachet cu 10 exemplare din **Gardă inversă** ! Nu atât bucurie pură, cât oftat de ușurare : a apărut și această carte cu ghinion. Coperta e bunicică (Socoliuc). Textul... ca el : așa și-așa. În fine, bine că a ieșit.

Marti 25 martie 1997

A fost la noi, la prânz, Radu Petrescu, fratele lui Dan. Urmează să se întoarcă în România săptămâna viitoare.

Mi-a telefonat profesorul Alexandru Niculescu : că a citit **Jurnal**-ul și că trebuie neapărat să ne întâlnim, “să vedem ce facem cu ăștia”... Soția lui și fiul, Adrian, sunt în România. N-

am înțeles dacă amândoi ori numai Adrian s-a “repatriat”. Băiatul are mari necazuri : Zoe Petre i-a promis catedră, dar nu s-a ținut de cuvânt. Și că Adrian... merge cu Babiuc și cu Severin ! Ne-am pricopsit.

Am terminat Replica - are 8 “capitole”. Pe alocuri se repetă - dar n-am încotro:

S C R I S O A R E
CĂTRE LITERATORII ROMÂNI
[vezi textul integral în volumul **Butelii...** 1997]

Miercuri 26 martie 1997

De bine ce am încheiat azi dimineață Replica, am imprimat-o, am agrafat-o, uite că-mi vine (de la Prof. Niculescu) și contribuția lui Dimisianu. Știam de ea, de la Laszlo. Eram hotărât să nu-l iau în seamă - numai că Dimisică (n-am să cred !) se arată interesat de declarațiile ministrului de interne polonez în privința... influenței KGB ; mai precis : de “mecanismul denigrării elitelor” ! Să nu-ți crezi... nasului: Dimisică, în calitatea lui de Elită, (ca și Adameșteana care, la Die, astă toamnă, mereu zicea de ea : «Păi eu reprezint!» - parcă-mi spunea ceva eclipsa... reprezentașteancă !) se simte denigrat ! Zău că ar merita un dos de labă ! Dar nu... merită.

Ora 18 (ora Parisului). La ora aceasta, la București se va fi terminat lansarea **Gărzii inverse**. Va fi trecut nebăgată în seamă - ori din contra? Adică băieții - Elita - a trecut la atac direct? Nu e timpul pierdut. Și încă o dată : ce voi fi vrut ? Am lovit în ei, crezînd că n-or să relice, odată și-odată ?

Să nu uit : Dimisel repoșă “unui estel” că a găsit **Jurnal-ul** “încântător” ! În pagină, chiar deasupra lui Mihai Zamfir, el va fi fiind estelul cu pricina. Poate-și pierde rubrica...

Joi 27 martie 1997

Aseară am trecut prin mai multe faze de (ne)hotărîre, până la urmă tot cum a zis Ana a fost mai bine:

Deși imprimasem Replica în 22 exemplare (și făcusem 12 plicuri adresate), nu am trimis decât un exemplar: lui Dan Petrescu. Cu o scrisoare :

Paris 27 martie 1997

Dragă Domnule Dan Petrescu,

V-am scris în 19 martie, acum revin cu două nedumeriri :

1. (...);

2. Cele rostite de Dvs. la lansarea Jurnalului, în legătură cu “memoria și sinceritatea selective” ale lui Goma. Adevărul - trimis de Nemira - spune lucruri și mai pipărate (în scrisoarea din 19 vi le-am rezumat).

Încă o dată : nu contest opiniile celor ce mă critică ori mă neagă - ci numai neadevărurile (sau răstălmăcirile, ceea ce, la ura urmei, dau același lucru) despre un text care vehiculează informații.

Fratele Dvs., Radu - ne-a vizitat ieri, ne-am simțit foarte bine împreună - mi-a spus, la plecare, așa, printre altele, că... Dan spune să nu iau în seamă ce scriu anume ziare despre ceea ce a ar fi spus el la lansare...

Foarte bine : nu iau. Însă Dan Petrescu, după ce a constatat falsificările (în *Adevărul* a apărut o pagină în 2 martie a.c. - au trecut trei săptămâni de atunci), ar fi trebuit să-mi scrie, să restabilească adevărul, să-mi furnizeze adevărata variantă. Nu este obligat ? Nu e - dar dacă așa stau lucrurile, de ce-mi transmite prin fratele său să nu cred ziarele, fiindcă el a spus altfel ? Altfel - de acord, dar cum altfel ?

Știați foarte bine că nu voi rămâne cu gura cusută față cu ofensiva anti-Goma. Trecând timpul, tăcerea Dvs. a fost pentru mine confirmare (că chiar așa ați spus) - drept care v-am inclus în coloana celor care nu au citit atent ceea ce am scris - ori au uitat.

Am redactat textul alăturat. Încă nu l-am difuzat - aștept un semn de la Dvs., cât mai rapid : dacă-mi spuneți că nu ați vorbit de... neconsemnarea (în **Jurnal**) a vizitei la mine, când ați luat **Jurnal**-ul (sic !), eu vă cred, suprim capitolul. Altfel îl las cum este și îl împrăștiu.

Din scrisorile unor cunoscuți care au urmărit lansarea la TV, reiese că... “varianta *Adevărului*” nu se îndepărtează de realitate. Eu însă îl cred pe Dan Petrescu și aștept să-mi comunice adevărul său imediat ce va fi primit scrisoarea.

Prietenie,

Paul Goma

Așadar, n-am trimis Replica, îl aștept pe Dan Petrescu.

Tot ieri mi-a venit “răspuns” de la Papahagi. Iritat, insolent. “Răspunde” după obicei, la întrebări nepuse, dar nu răspunde la întrebări. I-am scris din nou. Pretinde că subvenția Soros pe cartea mea - nepublicată - nu mă privește pe mine, ci numai pe el și pe Soros ! Ca să vezi ! I-am atras atenția că s-a folosit de numele meu, în scopul obținerii de avantaje materiale...

Aseară, după ora opt am telefonat la București. Lulu, ca de

obicei, bucuroasă de telefon, dar păs de află ce a fost cu adevărat la lansare ! «A fost bine, a fost bine» - atât. Urma să vină Laszlo, la cină - după care să ia trenul spre Cluj. Nu cred că azi Ana are să afle mai mult decât mine, ieri. Cică în *Ziua* a apărut un alt articol "violent". Dar nu știe cine-i autorul - probabil i s-a spus, nu l-a văzut ea. Cică Sanda Anghelescu a plecat "definitiv" de la Univers. "S-a certat cu alea..." Din câte știam alea sunt... una : Denisa Comănescu, ea a dat din mâini și din picioare ca să nu mi se publice și **Gardă inversă**. Cel puțin această variantă a ajuns până la mine.

Uite că mi-a venit acum : Tudoran : intervine în încăierare sau ba? Dacă ar mai fi cel dinainte de 1994, toamna (când *nu* mi-a răspuns la scrisoarea în care îl întrebam ce are el comun cu Eugen Simion), ar face-o. Dar nu mai sânt sigur de nimic.

a. dacă intervine de partea mea : se "desparte" de cei de acolo, cu care este în relații dintre cele mai... sociale - foarte dăunător ;

b. dacă nu intervine... Ei, ce are să fie dacă nu intervine? Nimic ! Ba chiar are să fie judecat normal de toată lumea : în **Jurnal**, Goma îl vorbea de bine pe Tudoran - or, nu-i așa, nu se face pentru ca să intervii în favoarea unuia care te-a vorbit de bine ; sau, răsturnat : dacă Tudoran va raționa astfel : vorbindu-mă de bine (când pe mulți alții i-a atacat), mi-a făcut un pustiul de rău : m-a pus într-o situație dintre cele mai inconfortabile față de băieții din România : Manolescu, Dimisianu, Simion, și cine or mai fi.

Dar mă opresc : hoțul cu un păcat...

Dar Grigurcu? Intervine sau ba? La el situația este altfel complicată: despre el, în **Jurnal** vorbesc și de rău. Pentru perioada "dinainte", până la intervenția lui în favoarea lui Breban (interviul din *Apostrof* a apărut în prima parte a lui 92). În ultima scrisoare mă întreba dacă nu cumva scriesem despre el "lucruri îngrozitoare". Acum, că Lulu i-a trimis un exemplar, prin poștă, are să constate singur dacă ceea ce am scris este ori ba "îngrozitor". Oricum, nu voi fi... supărat pe el dacă va tăcea - tactica cea mai bună. Dar, mărturisesc : mi-ar fi făcut o mare plăcere dacă Grigurcu ar fi de partea mea.

Cât despre Luca Pițu : sânt convins că va prinde și acest prilej ca să ardă picioare-n cur / (în jur).

Am numărat până la trei - și gata. Firește, va mai fi "*Vatra* nr. 4", cum m-a anunțat Cistelean. Înainte de a renunța la trimiterea imediată a Replicei îi scriesem lui Cistelean că tare bine (mi-)ar prinde publicarea ei în nr. 4. Ar fi, într-un fel, partea "dialogală". Dar, după cum merg treburile, nu are să fie prea

târziu dacă îl mai aștept pe Dan Petrescu.

Am o idee : să-i spună Ana, mâine, Lulei să-i transmită lui Dan Petrescu să-mi telefoneze de urgență “în chestiunea variantei ziarelor despre intervenția lui la lansare”. Așa am câștiga timp.

Am înțeles de la Lulu că Laszlo s-a ținut de cuvânt: și-a manifestat rezervele față de **Gardă inversă**. Bine a făcut! Recitind-o, acum, tipărită, am înțeles (până și eu) cât de slabă este.

Ceea ce înseamnă că, împreună cu **Ușa...**: cartea cea mai iubită de ta'-su. Desigur, fiindcă e handicapată. Și fiindcă a fost scrisă așa cum a fost scrisă, după metoda... salamului : azi o felie, mâine o felie, poimâine alta... Mă mir că, în ciuda acestei “metode obligate”, se mai ține încă, nu se desface cu totul. Să te apuci să scrii al *n*-lea capitol (ia să văd câte sunt : 5 ori 3 = 15 capitole), fără să ai, alături, pentru repunere în condiție, capitolul anterior... Nu sânt amator de concursuri de acest gen, dar zic : vedea-l-aș pe romancierul român scriind o carte așa cum am scris eu **Gardă inversă** ! Desigur, în literatură se judecă rezultatul, nu demersul. Dar eu, ca autor... moral-material, am dreptul să-mi aduc aminte și cum anume am scris această carte.

Ora 16 : mi-a telefonat Laszlo de la Cluj. Mi-a spus în două cuvinte că lansarea a fost... “bine, bine”, că toată lumea a fost bine-bine («o să vă scriu...»). M-a întrebat dacă Georgiana a mai dat semne de viață - nu. De fapt îmi telefonase să mă întrebe în ce relații sânt cu Horasangian. I-am spus că ne-am cunoscut acum cinci-șase ani, că n-am avut ocazia să stăm de vorbă, dar că ne stimăm - dealtfel după indicația Nemirei, el este cel care semnează : Baiculescu o cronică favorabilă la **Jurnal**. Cică a auzit - «dar încă nu e sigur» - că Horasangian ar avea de gând să-l trimită pe el, pe Laszlo la Paris ca să facă un dialog cu Goma. Ce bine-ar fi pentru el - și pentru mine !

Azi dimineață o rugasem pe Ana să-i telefoneze lui Lulu - ea să-i telefoneze lui Dan Petrescu. El să-mi telefoneze (am încheiat circuitul). Așa a făcut. Iar eu am așteptat. N-o fi dat Lulu de el. Sau a dat, însă Dan n-a telefonat. Oricum, eu am tras o altă variantă (s-au dus dracului cele 22 a câte 9 pagini, băgate în plicuri), am pus în plicuri 12 noi exemplare, mâine Ana le duce la expediție. Lui Dan Petrescu i-am trimis varianta “lungă”.

(...)

Sâmbătă 29 martie 1997

Spre tristețea (oare numai atâta ?) am descoperit în Jurnal o greșală extrem de gravă :

Citiseam, într-un ziar din București, niște citate din el printre care: “Hăulică, Blandiana, Doina Cornea - *niște belii*” (subl.

mea)! “Beliții“ de la mine venea - dar Doina Cornea ? Mi-am zis că gazetarul nu va fi citit bine - ca de obicei.

De astă dată gazetarul citise bine: așa scria în jurnalul tipărit. Or eu știam, așa fi băgat mâna în foc: n-am pus-o vreodată pe Doina Cornea într-o astfel de înșiruire.

Am luat dactilograma legată : am dat de aceeași înșiruire terminată, tăiat, de nenorocitul de imprimeur, la fotocopiarea paginilor : “(...) și *Doina*” (subl. m)

Atunci am înțeles : Dan Petrescu (și corectorii de după el), văzînd scrisul “Doina ”, însă fără vreo completare (pentru că, în fapt, de asta ar fi avut nevoie), a mers mai departe, cu “Doina” - iar gazetarul a completat numele “persoanei”, astfel că... Doinaș, scris de mine, a devenit Doina (imprimat în carte, iar pentru “lămurirea cititorului care nu știa ce fel de Doină”, s-a prefăcut în... Doina Cornea! - ceilalți neștiind (sau nemaiținînd minte) că niciodată nu vorbisem despre Doina Cornea folosind prea-familiarul : Doina.

La prima ocazie (televizuală) voi explica, arăta - și cere scuze. Ce întâmplare nenorocită !

Trebuie să-i scriu. I-am scris :

Paris 29 martie 1997

Stimată Doamnă Doina Cornea,

Nu v-aș fi scris - semnul epistolar din partea Dvs., datat : 16 martie 97, ajuns la mine în 25 (!) nefiind deloc încurajator - dacă ieri nu aș fi descoperit o...- încă nu știu cum să-i spun, dar chiar așa, fără nume (nu gafă : mai rău), rămâne extrem de gravă.

Așadar, ieri mi-au parvenit de la București câteva tăieturi de presă - printre ele una din *Libertatea* din 17 februarie 97. Sub titlul : “Scriitorul român îi atacă pe oamenii de cultură români”, se vorbește despre lansarea **Jurnal**-ului, iar în chenar câteva citate printre care acesta :

“Dan Hăulică, Ana Blandiana și Doina Cornea - «niște beliți»”.

Pre mulți am atacat eu la viața mea - dar știu pe cine da și pe cine ba. Pe Doina Cornea, în nici un caz.

În primul moment mi-am spus că și gazetarul de la *Libertatea* va fi “citit” românește : cam ca Ștefănescu, Pruteanu, Buduca, Ioana Pârvulescu - și alți “indignați” (și, vai, Monica Lovinescu) - adică : nu citiseră textul despre care scriau de zor.

Am verificat totuși. Stupoare : în vol. III, la pagina 92, sta scris:

“Uite, promit : de azi, 17 octombrie, până... cât oi mai ține, n-am să mai deschid gura față de Monici, ca să le reproșez că îi îngăduie pe toți beliții : Hăulică, Pintilie, Blandiana, *Doina* (subl. mea. P.G.) - în fine, s-au «cam supărat pe Pleșu» - era și timpul, nu ?” etc., etc.

Or : 1. singurele purtătoare de nume Doina (și atât), în **Jurnal** sunt : un personaj dintr-un roman în curs de scriere și soția lui Virgil Tănase - pe aceasta din urmă, cunoscînd-o bine, vorbeam despre ea cu "Doina"; 2. persoanei și personajului Doina Cornea totdeauna i-am spus, în scris : Doina Cornea - niciodată "Doina". Excepție : vorbind despre fiica D-sale (cu care am avut destule conflicte), spuneam, fie : "fata Doinei Cornea"; fie : "Fata Cornii".

Pe de altă parte, știam că din acea înșiruire, lipsea careva...

Jurnal-ul (I,II,III) fusese dactilografiat (de mine, firește), apoi fotocopiat recto-verso și legat în 11 (unsprezece) exemplare.

La sfârșitul lui 1994, îi împrumutasem lui Al. Călinescu de la Iași (aflat la Paris cu un contract) un exemplar din **Jurnal**. Acolo, la Al. Călinescu, a dat peste el (peste **Jurnal**) Dan Petrescu : l-a răsfoit, l-a interesat - la următoarea călătorie la Paris, după un acord telefonic al meu (bucuros, se înțelege), a luat dactilograma Jurnal-ului, direct de la Călinescu. Și l-a publicat la Nemira în 1997.

De ce atâtea amănunte care nu vă interesează ?

Pentru a înțelege că ceea ce a apărut, atât în **Jurnal**-ul tipărit, cât și în ziare, se datorește și unui nefericit concurs de împrejurări.

Evident, în această treabă, eu, autor sînt vinovatul principal : pentru că nu corectasem dactilograma dată editorului. Fiindcă acolo (în dactilogramă), se strecurase o greșeală, nu de dactilografiere, ci o... lipsă, la fotocopiare, la margine de rînd - enumerarea corectă fiind : "Hăulică, Pintilie, Blandiana, Doinaș".

Acesta este adevărul. Sînteți convinsă : dacă aș fi vrut să scriu ceva rău despre Doina Cornea, n-aș fi ezitat să grafiez : Doina Cornea (n-ar fi fost o greutate pentru un "înjurător" ca mine) - prenume, nume, ca să nu se confunde cu alți Corni, contrafăcuți, aceia mișunînd pe la 22 și la G.D.S.)

Sunt nefericit că a ieșit astfel - încă o dată, vina este, de la plecare, a mea. O regret și de fiecare dată când voi avea ocazia, o voi explica în presă, totodată cerîndu-i scuze Doinei Cornea.

Chiar dacă răul a fost făcut.

Cu tristețe,

Paul Goma

Ce porcărie! Încă o dată : vinovatul rămân eu : că nu am corectat dactilograma. Necazul: nici dactilograma rămasă la mine nu a fost corectată - cu excepția acelor pagini unde "tăietura" era prea evidentă; de trei-patru-cinci caractere.

Mi-a trimis profesorul Niculescu și "contribuția" lui Alain. Ca să fiu rău pînă la capăt, zic : mai bine ar fi tradus din românește, în continuare, nu s-ar fi apucat să scrie în românește. A înșirat prostii - povestea cu "recunoștința", inexactități : Monica m-ar fi "împins ca să obțin o rubrică" la Europa liberă, Breban i-ar fi adus Anei lemne ; Liiceanu ar fi vorbit cu Jack

Lang pentru locuință - etc.. Numai că acel curios care va citi **Jurnal**-ul va afla cum au involuat relațiile cu cei față de care ar fi trebuit să rămân recunoscători. Să nu uit : Alain îmi zice “sărman” și încheie, subtil nevoie-mare : “Îmi pare rău că ești așa de bolnav”. Ca să vezi ! Uite, chestia asta, cu “bolnav” încă nu fusese zisă, doar cea cu “suferința”. Nu disperăm : au să vină toate.

La noapte iar se schimbă ora. Nu-mi place nici de frică.

A. Trei sunt categoriile celor care au scris negativ despre **Jurnal**:

I. Cei care l-au citit - și:

1. nu deformează adevărul (Groșan)
2. deformează adevărul - prin falsificarea informațiilor (

Dan C. Mih.)

II. Cei care l-au citit parțial (sau răsfoit superficial) - și:

1. deformează adevărul, pentru că au uitat ce au citit (Dan Petrescu)

2. deformează adevărul prin rea-credință (Ștefănescu)

3. deformează adevărul prin manipulare a citatelor și prin inventare de citate (Pruteanu)

III. Cei care nu l-au citit - li s-a povestit, iar ei au scris (Monica Lovinescu, Ioana Pârvulescu).

B. Atacurile împotriva autorului **Jurnal**-ului: (nimic nou, de treizeci de ani) pot fi rezumate astfel:

1. «M-a înjurat !» - în mentalitatea de inginer sufleticol a scriitorului român, spunerea-scrierea adevărului este echivalată cu insulta, batjocura, injuria, negarea - înjurarea ;

2. «M-a delatant !» - variantă politizată (după 89) a precedentei. Aici spuitorul de adevăr nu este doar un golan, un derbedeu - care înjură... - ci și delator ! Denunțator ! În limba de toate zilele: turnător;

3. «[M-a (înjurat, delatant)] ca la *România Mare* - înainte de 89: «ca la *Săptămîna* !»;

4. «Cel care înjură, delatant, se exprimă ca la *Săptămîna-România Mare* - îi atacă numai pe cei buni »;

5. «Cei de la punctele 1-4 lucrează pentru: “forțe străine”, “dușmanii țării”, “compromiterea Elitei” (apud Dimisianu), în scopul provocării de “prejudicii intelectualilor” (Zaciu, **Jurnal**, 1984), “daune scriitorimii române”» (Titus Popovici, în 1973) ;

6. «Cel care înjură-delatant (ca la *Săptămîna-România Mare* lucrînd pentru culpabilizarea breslei (Dimisanu) și compromiterea Elitei - este “un sărman bolnav”!» (Alain Paruit).

C. “Apărarea” se face după modelul avocătesc de raion:

«Aveți milă de bietul (“sărmanul”, după brebanizatul Alain)

- fiindcă el, la viața lui, mult a mai suferit...»

Așa m-au apărât anonimii colegi de breaslă de la *România literară*, în 1995, când mă ataca *Scînteia-Adevărului*.

Eram apărât, pentru că... suferisem mult a dracului, în nici un caz pentru că aveam adevărul de partea mea...

Duminică 30 martie 1997

S-a schimbat ora - mi-a tulburat ritmul.

Astăzi este Paștele catolic. Cel ortodox : la sfârșitul lunii aprilie.

Ieri i-am telefonat lui Cristovici, să-l anunț : cartea pe care a tradus-o el, **Gardă inversă**, a apărut, în sfârșit (după “doar” 22 ani de la terminarea ei). Urmează să-l anunț când îmi vor veni și exemplare din **Jurnal**, să-i dau unul. Atunci are să ne facă o vizită.(...)

Dacă nu mă înșel ultima oară când l-am văzut pe Chito: prin primăvara lui 95, când promisem ordinatorul. De atunci: ba. S-a ferit să se atingă de un purtător de nenorociri ca mine. Am vorbit o singură dată la telefon - după ce ne-am mutat aici, pe rue Bisson. Atât. Acum, că au dat și peste el nefericirile, a devenit ceva mai accesibil. Îmi pare tare rău pentru Șerban. (...)

Ora 22,30 : nu știu cu ce Dumnezeu m-am tăiat taman la degetul arătător de la mâna dreaptă, cel “scriitor”, iar acum “bat” cu mijlociul. Dacă aș fi român (și sânt, vai de capu meu !) aș zice: bine că mi-a rămas și ăsta...

Mă tot gândesc la efectele **Jurnal**-ului. Nu-mi fac iluzii că are să joace un ”rol pedagogic”: nimic nu se învață de la altul - chiar atunci când acela te agresează. S-ar putea ca, totuși, de frică, unii să facă un efort considerabil de a se manifesta pe față în sensul în care i-am veștejit. Deci, mai degrabă din constrângere. Mereu-mereu încerc să mă pun în locul lor. Nu reușesc. E prea târziu ca să mă mai “amelioresz”. Am îmbătrânit așa, de-acum doar groapa de mă va mai îndrepta... (am mai zis-o asta și încă de curând - dar unde ?) Am început să uit, trebuie să fac eforturi, să aplic “formula din treaptă-n treaptă”, ca să-mi aduc aminte ; până la urmă reușesc, dar drumul e din ce în ce mai lung. Am observat (la mîntea cocoșului!); când e muzică la radio, chiar în surdină, muzica mă atacă pe la memorie! Scriam în **Sabina** că muzica adoarme, amortește, izolează de realitate - iată că acumă mă lethează. Și nu vreau. Nu-mi place. M-am despărțit de prea multă vreme de muzică (ia să calculez : din 1962, de la Lătești - 35 ani !), ca să mai suport efectele ei “demobilizatoare”. Separarea de ea mi se arată ca de o femeie mult și esențial iubită.

Dacă soarta (aici, da !) nu ar fi decis altfel, m-aș fi... însurat cu ea. Dacă după d.o. aș fi avut posibilitatea (ma-terială, nu de altă natură) să rămân în contact cu ea, să am - fie și închiriat - un pian, chiar de n-aș fi intrat la Conservator (deși sânt convins : aș fi intrat !), aș fi devenit un profesionist al muzicii.

Descoperire târzie: *Vatra* nr. 1 este consacrată lui Ciocârlie. Printre multe lucruri interesante, iată un citat din însuși C., citat de A. Bodiou:

“Ce a fost adevărat înainte rămâne adevărat. *Pe noi, într-un fel sau altul, ultimii ani antedecembriști ne-a deteriorat. Intrasem în zona inadmisibilului și iremediabilului. Noi nu putem trăi. Trăind, nu putem fi normali*” (subl. mea).

Deci este adevărat ce simțeam eu, mai cu putere în vara lui 89, mai cu seamă în urma lecturii eseului lui Duda, **Patria furată**. Deci “sindromul Duda”, cum îi zisesem rapid, există. Ciocârlie este primul “interior” care vorbește despre asta - deci poate fi crezut. (Merită să fie precizat : extrasul este din **Paradisul derizoriu**, “jurnal scris la mare depărtare de țară, în Franța și la o distanță apreciabilă de timp de la Revoluția din decembrie 1989”, scrie A. Bodiou).

Să nu fie posibilă vederea din interior ?

În secret, speram să mă înșel. Nădăjduiam că, în focul mânilor mele - cele nedrepte - am greșit.

Ce păcat, ce păcat că n-am greșit.

Luni 31 martie 1997

Am dormit prost, agitat, sigur din pricina orei schimbate.

Mă obsedează : cei ce trăiesc înăuntru - să nu-și dea seama ce se petrece cu ei ? Probabil nu. Mă întreb dacă Ciocârlie înțelesese *dinainte* (de a ieși din România). Dar eu? Eu - nimic : în 1977, când am ieșit, oamenii erau “tot una” - în fine, în comparație cu ce a devenit omul-scriitor pe la 1984... Chiar și atunci ; chiar și în 1971 ; chiar în 1968 (cam atunci poate fi situată cumpăna) ; nu știam eu altele - din viața liberă cea de toate zilele - însă deosebirea dintre bine și rău, fără falsă modestie, o întrezăream.

Mă întreb, în continuare : condiția acestei vederi normale să fie, mai întâi singurătatea, apoi **Ieșirea** - ca în Biblie ? Poate. Ciocârlie este prezentat de cei care-l cunosc ca un solitar - dar poți fi scriitor, fără a fi solitar ? Poți. Iar cu Ciocârlie s-a mai petrecut ceva - despre care aflu pentru întâia oară : din junețe

până mai adineauri fusese un semiotician, un... structuralist - cu un cuvânt rău și vulgar al meu: "textilist". Ce eroare ! Cât timp pierdut, câtă energie ! Bine, el, Ciocârlie s-a salvat prin literatură ne-structuralistată, prin literatură ne-textilizată - dar ceilalți - studenți, cititori ai opurilor sale "științifice" ? N-au fost ei nenorociți pe viață, negăsindu-și salvare în păcătoasa de literatură, primitivă, neteoretizată mai întâi ? Da, desigur, dar poate că aceia (studenți, cititori ai lui) n-ar fi făcut mare brânză în literatură, în afara "teoriei textului literar".

Să mă ierte Dumnezeu : și gustul provincial pentru ceea ce se petrece "în Apus" în materie de artă (ba nu : în materie de a prinde arta în "știința artei), seamănă cu eșecurile ce de multă vreme au fost lăsate în urmă, ca eșecuri ce sunt, în muzică ; apoi în "istoria" sumară pe care au urechizat-o compatrioții : "Yalta", "clauza națiunii cele mai favorizate", recent "intrarea în NATO". Ca tot ce nu este constitutiv, măcar înțeles, cel puțin adaptat rezonabil - și doctrina textuală este o tragică eroare a Românilor. Tragică, pentru că noi am pierdut deja atâta timp, atâta timp, ținuți în groapă de comunism și nu ne puteam îngădui, nu aveam voie să ne îngăduim să risipim ce ne-a mai rămas - cu căcaturi. Cu toată simpatia, chiar confraternitatea pentru Ciocârlie, mi-e ciudă și pe el (ca și pe Breban, dar nu chiar din aceleași motive): el este vinovat, nu că s-a înșelat, apoi a tras după el în eroare pe alții, mai tineri, fascinați de personalitatea sa - ci pentru că a înșelat, scurt. Care ar fi deosebirea dintre un profesor (înflăcărat) de marxism, care propovăduiește eroarea politică, socială, etică, umană și un textilist care-i rătă-cește pe ucenici prin "teoria textului literar", dându-le impresia, ba certitudinea ! - că, în afara acestei... realități, nu există o realitate de toate zilele, în care oamenii suferă, oamenii sunt bolnavi, o realitate în care casele, bisericile, palatele câte au mai rămas sunt prefăcute în mormane de moloz, copiii nu au de mâncare, bătrânii nu găsesc medicamente - pe ei să nu-i intereseze această *realitate* - ci numai ceastălaltă : "teoria textului literar".

Această atitudine, comportament, lucrare se numește, oriunde, pe pământ : operație de diversiune.

Iată de ce nu-mi sunt simpatici (un eufemism) universitarii: în acea perioadă teribilă în care Universitatea era o oarecare uzină producând în serie ingineri (specialiști în chimie, specialiști în geografie, specialiști în limbă și literatură română), în insulițele de libertate umanistică, oficiau un număr de "corifei" cum li se spunea, la Cluj lui Zaciu, lui Ion Pop, lui Papahagi și lui Vartic. La București iubiți de studenți, adulați, ascultați erau conducătorii de cenacluri N. Manolescu și Crohmălniceanu. Iată că acum aflu și

de Ciocârlie, la Timișoara.

Or ce transmiteau profesorii iubiți studenților însetați de adevăr, de dreptate, de frumos - ca orice tânăr, fie el și din părinți perfect-români? **Doar frumosul**. Explicînd (și nu era nevoie de multe și susținute eforturi pentru a-i convinge) că “frumosul singur va mântui lumea”; că nu este nevoie să ne interesăm de realitate (doar din ea evadăm, în fiecare luni...), ba chiar este dăunător să ne preocupăm de categorii altele decât cele estetice. Ce au produs acestor “pepinieră”? Dar se tot vede, începînd de la 22 decembrie 1989 : analfabetism cultural, cu toate consecințele lui : complex de superioritate ascunzînd un înspăimîntor complex de inferioritate față de... Occident (n-ar spune nici de frică : față de Polonezi, Unguri, Cehi), dezorientare totală, conștiința, nu foarte clară, a eșecului, rușinea de a mărturisi că fuseseră mințiți și că se mințiseră atîta amar de timp, atîta amar de viață... Ce rezultat mai evident decât proza “rezultată” din cenaclurile lui Manolescu, a lui Crohmălniceanu ? Mai scrisesem undeva, aici repet : cum să te învețe să scrii **proză** un imoral ca Manolescu, un campion al oportunistului la sfert de tură - precum Croh ? Când proza este cu totul altceva decât credeau - și propovăduiau - atît Manolescu și Croh (cât și Ciocârlie) ? Ca să “produci” poezie nu-i nevoie decât de oleacă de talent (la Români se găsește din abundență), un strop de geniu - și acesta se află pe plaiurile tricolore ; ca să faci istorie și critică literară trebuie să citești, să fii hărnicuț (la început, pînă te impui, după aceea nu mai ai nevoie să citești chiar toate cărțile despre care scrii - unde am ajunge ?) - dar ca să poți scrie proză este nevoie de mult mai mult decât ți-au băgat în cap “profesorii” Manolescu, Croh, Ciocârlie. O-ho, de mult mai mult !

Începînd cu coloana vertebrală. Verticală.

Mirare : *Vatra* are deci - de gînd să facă un grupaj cu mine (nr. 4). Foarte frumos. Numai că, la fiecare “grupat” există și un dialog cu, de obicei, Cistelean. Mie încă nu mi-au cerut să răspund la întrebări. Vor fi considerînd că mai este timp... În viitoarea scrisoare am să-l întreb pe Cistelean.

Nu, nu, nu : n-am să mai scriu “ficțiune”. Am încheiat-o cu... invenția-artistică. Dacă mă gîndesc, constat că nici nu-mi place să scriu altceva decât jurnal. Mereu jurnal, numai jurnal - pînă la sfârșit.

În care caz trebuie să refac nota bibliografică: începînd din acest an, 1997, jurnalele vor purta numele anului : 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 (70 ani), 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 (77 ani, aici pot să mă opresc...).

Ora 18,30 : telefonează Laszlo de la Cluj. Că Buduca, în

Luceafărul, îl somează (!) să producă... contractul meu cu Liiceanu. El vorbise telefonic cu Lulu (nu avem contract !), și că voise să mă anunțe că lucrează la replică.

La orele 20, povestindu-i Anei de telefonul lui Laszlo, avînd impresia că el are să cadă drept în capcana diversionistă a lui Buduca, i-am telefonat, repetîndu-i ce spu-sesem : contract, bine, discutăm, dar esențialul este : editorul nu l-a anunțat pe autor nici de oprirea distribuției, nici de depozitare, nici de trimitere la topit. Laszlo m-a asigurat că știe el ce face. N-am vrut să-l ofensez, reinsistînd, însă mă tem că, până la urmă are să fie atras în diversiunea tipic românească.

În fine : dacă are să fie așa, are să-i fie și lui de învățatură.

Fiindcă mie mi-a fost - dar după câte "căderi" ?

A P R I L I E

Marți 1 aprilie 1997

Azi se împlinesc 20 ani de la arestarea din 1977. O viață de om. (Aproape) viața lui Filip.

Ieri Laszlo mi-a spus că a trimis *Romlit* nr. 11. Am, din ea, de la profesorul Niculescu : Dimisianu și Alain. Doar dacă mai este ceva... De-o pildă un prepeleac de-al lui Țosti Coiu...

Ah, de ce n-am eu bani, să scot o foaie cu Laszlo și cu Grigurcu!

Miercuri 2 aprilie 1997

Ieri am primit, în sfârșit, scrisoarea de la Laszlo și *Romlit* nr. 11, trimisă în. 25 martie ! În revistă : textul lui Dimisianu, cel cu “invectivele” (bun, Dimi : a găsit un sinonim pentru “înjurături”), încadratul lui Alain (Paruit pare a fi și mai prost, în context), precum și actul de botez al lui Laszlo: cronică lui Grigurcu !

Tot ieri, o scrisoarea de la Ardelean : că participă și el la “tras” în mine - în *Vatra*. Și că și *Familia* are să publice o cronică la **Jurnal** (rămâne de văzut...).

Laszlo mi-a scris că pe el nu l-au solicitat cei de la *Vatra* în vederea numărului cu mine. I-am scris lui Podoabă. Spunând că nu mă amestec în treburile lor redacționale, dar neinvitarea lui Laszlo este, după opinia mea, o injustiție. I-am amintit că băiatul acesta, din 1993, de la numărul omagial al *Vetrei*, a rămas nesmintit lângă mine, când ceilalți mă abandonaseră ori doar mă neglijau... Să vedem ce s-a înțeles din ce am spus.

(...)

Cred că e convenabilă hotărârea de a nu mai scrie altceva decât jurnal: chiar de mai comit câte un text, îl includ aici; și anume scrisori.

Joi 3 aprilie 1997

Ieri după amiază am primit *Timpul* nr. 2 și nr. 3. în numărul pe martie : editorialul este dedicat **Jurnal**-ului (Antonesei, desigur) : în paginile 2-3 “impresiile” culese la lansare de Gabriela Gavril - răspund aceiași - deși oarecum altfel... (Dan Petrescu, Șora, Zamfir, Antonesei, Pruteanu). Apoi, într-o revistă a presei se vorbește și de “contribuția mea înjurăturoasă” din *Vatra*, din *Convorbiri literare*...

Aseară mi-a telefonat Cornel Dumitrescu ; m-a întrebat de **Jurnal american** ! De unde va fi știut ? I-l trimit azi(...)

Am dormit foarte-foarte prost. M-am zvârcolit toată noaptea. De la cinci sânt în picioare (un fel de a vorbi...).

Vineri 4 aprilie 1997

Am primit scrisoarea de la Dan Petrescu. Explică încâlcit - că, la lansare, a fost cenzurat (?), dar că în *Timpul* a pus lucrurile la punct. Eu cred că, înțelegînd ce lucruri inexacte rostise (în timpul lansării), a dres busuiocul în...*Timpul*. Așa să rămână ! I-am scris. Și lui Cornel Dumitrescu. Aceștia i-am trimis, pentru *Lumea liberă Jurnal american* (cca 35 pagini convenționale).

Lulu a primit, în sfârșit !, banii de la Nemira, pentru **Jurnal**: 5 milioane. Asta face vreo patru mii de franci...

Mărturisesc, spășit : mi-a făcut plăcere *Timpul*, cu ale sale texte - din când în când nu strică să fiu oblojit pe la inimă...

M-am întors de la doctor (Martine Sabouret): din pricina mâinii drepte. A sucit-o, a pipăit-o, m-a ascultat povestind-o - a hotărît că nu hotărăște nimic : nu știe ce să-mi prescrie. Printre altele i-am spus că aseară am făcut o mare greșală : am dat mâna cu un compatriot - care mi-a strâns-o, iar acum are să mă doară cel puțin trei săptămâni (Ion Ghika fiind strângătorul).

Înainte de a pleca la doctor m-a sunat Dan Petrescu. A luat-o pe ocolite, l-am adus la cestiune : a spus, la lansare, chestia cu venitul și luatul jurnalului, dar neconsemnatul ? Mda. Deci a fost o "scăpată". Mda. Bine, o...îngropăm, vorbim despre altceva...

Mi-a mai spus : Mihai Ursachi a fost ales (numit) șef al scriitorilor la Iași. Au de gând să preia *Convorbiri literare*. Nu, nu are intenția să facă o editură. A mai zis că și în următorul număr din *Timpul* a semnat ceva despre **Jurnal**. N-oi fi înțeleș eu bine și, cum despre mine era vorba, n-am cerut lămuriri. Dar cred că așa ceva a spus. A mai spus că s-a certat cu Cangeopol ! Credeam că numai eu sânt certăreș...

Mi-a mai spus că a fost organizat un colocviu "al exi-lului" la care Al. Ștefănescu - bolnav, dè - a contribuit cu un text "Fenomenul Goma". Nici el (Dan P.) nu știa mai mult...

Profesorul Niculescu mi-a spus că *Romlita* (nr. 12) a publicat scrisoarea mea (à propos de scrisul lui Ștefănescu).

A telefonat Dinu Mihail de la Chișinău. Că a fost la Iași, la o reuniune a scriitorilor, așa ceva, unde Cassian Maria Spiridon i-a dat 50.000 lei, ca să-și cumpere **Jurnal**-ul...Ce să zic - i-am și zis : mai bine-și cumpăra o cămașă, pantofi - nu știu cum va fi

luat această probă de... modestie din partea mea. Mi-a mai spus că, fâțându-se cu **Jurnal**-ul sub braț prin Iași, mulți trecători (să fi zis : scriitori ?) l-au interpellat:

«Ce umbli cu porcăria asta ? Îl citești pe Goma, care ne împoașcă intelectualitatea cu noroi?»

Cică și la Chișinău, un individ de la “ambasada română” a zis că Goma “invecivează” pe toți directorii de conștiință ai țării noastre... Cum îl cheamă ? Parcă Stanciu. Sau parcă Stoian. Oricum: un cititor cu-drag a Dimisianului.

Azi am făcut puțină ordine prin clasoarele cu presa. Chiar cu cele patru noi, tot nu încap. Cât despre scrisori... O să trebuiască să mai aduc trei-patru-cinci.

Sâmbătă 5 aprilie 1997

Noapte agitată. Am dormit rău, am visat rău (nu-mi aduc aminte ce), acum sânt obosit și rău-dispus.

Luni 7 aprilie 1997

Ieri am lucrat la **145 zile**. Îl scrisesem în urmă cu o săptămână, poate două, Ana a avut îndoieli (eram prea dur cu “Emil”...), eu am zis : «Bine...» și iată, a trebuit să apară în *Lumea liberă* din 22 martie transcrierea prestației TV pentru Romanian Voice din America, pentru a afla că individul este un grosolan, un prostalău, un brutal. I-am ars 4 pagini.

Paris 11 aprilie 1997

A ȘASEA ÎNTREBARE - DUPĂ 145 ZILE

În articolul scris și difuzat la împlinirea a o sută de zile de la schimbarea regimului de la București, pusesem 5 (cinci) întrebări - le reamintesc :

1. Cine l-a sfătuit pe președintele Opoziției Democratice să se alieze cu un criminal notoriu (și neispășit) ca Petre Roman?;
2. Cine l-a împins să se sprijine pe Măgureanu, etern securist ?;
3. Cine l-a determinat să lase în mâinile lui Roman infinit mai multă putere decât “contribuția” la învingerea fostului său tovarăș întru comunism, Iliescu?;
4. Cine l-a sfătuit să “rezolve” chestiunea monarhiei cu istorica ispravă demnă de un Văcăroiu : de a... restitui suveranului cetățenia română?;
5. Cine l-a sfătuit pe noul președinte, să se oprească după arestarea câtorva găinari, fără a trece la chemarea în fața Justiției a marilor vinovați: Stănculescu, Voican-Sturdza, Brucan, Emanoil Valeriu,

A. D. Munteanu, R. Theodorescu, Everac, Sergiu Nicolaescu, Măgureanu, Roman, Iliescu?

Desigur : cam multe întrebări pentru... “doar o sută de zile” - însă tot atât de adevărat : întrebările decurg din promisiunile electorale nerespectate de actualul președinte.

Azi, în a 145-a zi de la Victoria în Alegeri, iată a șasea întrebare:

(6.) Din care mapă de activist raional au fost scoase “sacrificiilor istorice” pe care președintele abia ales se arată grăbit să le facă, “pentru a intra în NATO”?

Până și geologii adunători de cotizații la organizația de partid a Universității bucureștene trebuiau să cunoască elementarele adevăruri, limpezi pentru toată lumea - cu excepția comuniștilor și a țărăniștilor :

Chestiunea integrității naționale (geografice, istorice) rămâne a fi realizată, și nu “urmează a fi istoric-sacrificată”, potrivit concepției național-țărăniștilor, transilvanocentriste: “unitatea României înseamnă... Ardealul - atât”. C. Coposu, pe patul de moarte, în afară de sfatul : ”Lasă-te pe mâna lui Virgil - el știe unde te duce...” să-i fi instilat viitorului președinte al României și... virtutea cedărilor ?

După 50 ani de comunism imbecilizator, Românii au ajuns a fi membri ai unei comunități primitivizate, incapabili de a înțelege libertatea - și, consecința ei : demnitatea. Analfabetizați (cum altfel, dacă au avut parte de “conștiințe ale nației” ce au colaborat cu Ocupantul, în cel mai fericit caz, au făcut “cultură curată”, în timp ce semenii lor crăpau de foame, de frig, de boală ?), nu mai discern albul de negru, bunul de rău, frumosul de urât. Cu o înrădăcinată educație a robului deresponsabilizat, Românul se credea “liber” când urla, isteric, repetând răstelile patriotarde ale Păunescuului cocoțat pe scena Râgâielii României ; când Ceaușescu îl asigura că este... cointerestat în obținerea clauzei națiunii cele mai favorizate :

«Ca să ne recăpătăm demnitatea pierdută !», explicau, atunci, activeții cinstiți în necinstea structurală a lor.

După puterile mele, încercam să explic : “independența” lui Ceaușescu este autoocupație - Ungaria, Polonia, Cehoslovacia sunt ocupate de ruși : România - de români (ce mi-au sărit în cap, în 1977, auzind acest adevăr, nu doar securiștii, activiștii...) ; mai încercam să arăt că demnitatea “românească” trebuie întâi inventată, apoi afirmată prin atitudine, prin fapte, prin sacrificiu de sine, în nici un caz prin resemnare mioritică, prin așteptarea Venirii America-nilor - ca să facă, ce ? : să ne libereze de... propria-le creatură, făcută de ei din lut și scuipat, acel Hopa-Mitică al cărui rol era scris la Washington : «Ceaușescu : tu ai să fii antisovietic !»

Ce nu face un revoluționar comunist (zugrăvit de însuși Marin Preda în *Delirul*), pentru un pumn de dolari ? Face și pe anti-...sovieticul !Clauza aceea, a făcut să curgă, ca dintr-un corn al abundenței, dolari - însă nu pentru români, ci ca în dictaturile africane : pentru șeful (suprem) de trib și pentru fideliul lui, purtătorii de ciomag - numiți “reprezentanți ai poporului” : activiștii și securiștii (deveniți peste noapte : “oameni de afaceri”).

Cât despre “demnitate”...: din 1979 (când s-a constituit SLOMR) până în 1987 - revolta muncitorilor de la Braşov - bravii noştri românaşi, anticomunişti din tată-n cuscru, n-au crâcnit, n-au mişcat în front, deşi Ceauşescu i-a înfometat, i-a congelat, le-a distrus casele, bisericile, satele, i-a regulat, le-a luat şi banii...

De la Iliescu-Roman, simpatrioţii noştri s-au ales cu altă... dorinţă de demnitate : “intrarea în NATO” ! Să nu-ţi crezi urechilor !

Majoritatea zdrobitoare a Românilor noştri habar n-are ce e NATO şi cu ce are să ne mănânce ; puţinul care se ştie este rezultatul grosolan al unei grosolane acţiuni de dezinformare, de clasică diversiune : dă-le maselor o abstracţiune - ca să nu ceară pâinea cea concretă!

Din tembelism, dar şi din... sclavagism (ce, e de colea să fii tras-împins de/între doi monştri securişti : Măgureanu şi Caraman ?), noua echipă, în loc să înceapă prin a râni Casa României, prefăcută de comunişti în grajd şi în umblă-toare ; continuând prin a clarifica noţiunile (fiindcă Românii nu mai gândesc cu capul lor şi nu mai ştiu româneşte), de parc-ar fi ieşit cu toţii din Şcoala de partid de la Găeşti (nu Ştefan Gheorghiu, acolo se învăţa chiar şi carte !) noii guvernanţi continuă să folosească şi limba de lemn şi arsenalul diversionist bolşevic.

Zoe Petre, responsabilă gazetei de perete a Palatului Pionierilor (dimpreună cu întreaga-i familie), întrebată fiind de un specialist în problemele militare : de ce ţine preşedintele nou-ales să intre în NATO : din afacerea asta nu “pică” nimic, ba presupune enorme cheltuieli pe care România, distrusă de Ceauşescu, lichidată de Iliescu, nu le va putea onora nici dacă va condamna întreaga populaţie la foamete - a răspuns... exact ce răspundea Petre Roman pe când era prim-ministru al lui Iliescu:

«Românii vor să-şi recâştige demnitatea pierdută».

Ei, bravos ! Iată cine deţinea secretul (re)câştigării demnităţii pierdute : Zoe Petre-Petre Roman ! După înfiinţarea, la Universitate, a catedrei de Securitate, de ce nu şi una de Demnitate (fireşte, românească)? Ei doi fiind înalt calificaţi : fiecare a învăţat în familie, de la părinţii lor, atleţi ai verticalităţii, demnitatea...românească!

Dar, se ştie : prostul nu-i prost, dacă nu-i şi fudul. Fără a-l fi întrebat careva, se trezeşte avansînd... cedări (“istorice”, nu geologice). Să rezumăm :

- Tovarăşul Iliescu şi tovarăşul său Roman au semnat, în 1990, cu URSS un “tratată de pace” (care... confirma prevederile pactului Molotov-Ribbentrop, denunţat cu vigoare patriotică de “toată românimea... anticomunistă”). Încă de pe atunci aceşti vajnici români cedaseră totul : Basarabia, Bucovina de Nord, Herţa...

Spunem acum (în 1997) : ticăloşii semnatari erau de-ai lor : tovarăşul Iliescu, cetăţean de suflet al Marii Uniuni Sovietice nu putea, într-un asemenea litigiu, să-şi trădeze patria-mumă : URSS ; nici tovarăşul Petre Roman : tatăl său, Valter, “cunoscutul antistalinist”, cum vrea fiul să-l facă, post-mortem, a fost până la moarte cetăţean

sovietic - rămâne de aflat ce anume a făcut el, între iunie 1940 și iunie 1941, în Basarabia și în Bucovina ocupate de ruși - sau tovarășul se ocupa numai de probleme ungurești ?

- Între timp, URSS (cu Gorbaciov cu tot) a dispărut, iar vecină, la Răsărit și Miază-Noapte ne-a (de)venit Ucraina.

Noul stat, printre multe calități, o are și pe aceea de a fi chiar mai cerșetor-șantajist decât statul rus propriu-zis : ca să închidă Cernobîlul care a contaminat întreaga Europă, Ucrainenii, în bună tradiție sovietică, cer capitaliștilor să plătească deficitul de energie înregistrat prin oprirea centralei - altfel ei o lasă să funcționeze...Constatînd că șantajaii sunt gata să bage din nou mâna în pungă, din aceeași mișcare, Ucrainenii au anunțat că "hotarele apusene" cu toate pământurile răpite sub steagul unic, roșu, bolșevic (deci : sovietic) din Lituania, din Polonia, din Cehoslovacia, din Ungaria - și, evident, din România - "nu vor putea fi revendicate".

Încă o dată : niște comuniști din tată-n fiu ca Iliescu-Roman s-au comportat în această chestiune națională ca niște comuniști internaționaliști (deci prosovietici) ce sunt. Îi condamnăm, dar nu ne mirăm. Și nici nu ne simțim trădați.

Însă acum, după noiembrie '96, când a învins democrația ?; când președinte nu mai este un fost membru al C.C. al PCR, ci un oarecare fost secretar de partid al Universității - dar spălat de păcatele colaborării cu tirania, a inacțiunii până în decembrie 89, inventat de junioara Blandiana, miruit de seniorul Coposu ?

Ce se întâmplă ? - se întreabă cei care au investit și bani și timp și mai ales suflet în candidatul fostei opoziții ? Ei se simt, acum, trădați..

Sânt silit iar să-mi cer iertare pentru... profeția rea : încă din iunie 1995 am dat publicității un Protest prin care arătam, nu doar conivența actualului președinte cu odiosul Măgureanu - ci rezultatul concret al acestei supuneri, dorită de Coposu (cel care, la plecarea lui Mihai Botez spre Washington, l-a rugat să "vorbească, acolo, pentru Virgil"- nu pentru Emil...) : interzicerea manifestației studentești de come-morare a masacrelor din 13-15 iunie 90.

Spuneam ceea ce știam : în noiembrie 96 Opoziția ar fi învins chiar și fără "aportul" lui Roman - dar asta a fost voința Măgureanului cel Caraman ;

Spun acum ceea ce toată lumea știe : intrarea în NATO (în fine : iluzia) nu depinde deloc de "sacrificii istorice" în folosul Ucrainei - ci este voința Măgureanului-Caraman (taman spionul sovietic care a spionat... NATO-ul, până în 1969, la Paris).

Cotroceniștii de orice culoare, de cum s-au instalat cu cățel, cu purcel în Palatul Pionierilor, fulgerător și-au pierdut...capul, începînd a gândi cu al lui Măgureanu - deci au executat directivele Securității : «Dacă nu consimțim la "sacrificii istorice", Ucrainenii se vor opune la intrarea noastră în NATO...»

Ucrainenii se vor opune oricărei acțiuni ce i-ar obliga să restituie

teritoriile furate în Vest, în care scop vor răspândi tot felul de zvonuri, de laude, de amenințări - pentru asta nu-i nevoie nici măcar de facultatea de geologie, ca să înțelegi. Cu condiția ca România să fie considerată candidat la... candidatură. Dar nu este - și nu va fi în viitorul apropiat din cauza domniei Securității la Interne și la Externe... Dacă Occidentalii vor fi de acord ca România "să intre", aceasta va intra, oricât vor zbiera "vecinii de la Răsărit"; și reciproc: n-are decât să consimtă România la o sută de "sacrificii istorice" : dacă Occidentalii nu vor vrea să intre, Rușii n-au decât să se dea cu capul de pereți, nu vor putea impune... intrarea României (ca "răsplată" pentru micile-sacrificii consimțite de geologul patriei).

Întorcându-ne de unde am plecat :

Să admitem prin absurd că România intră în NATO - ei, ce se întâmplă ? Coboară fulgerător prosperitatea în capul Românilor - să nu uităm "demnitatea" ! - atât de dragă cuplului infernal Petre Roman - Zoe Petre ?

Da de unde ! România, pe lângă faptul că nu va primi nimic, va fi obligată să-și "înnoiască" întreg armamentul, devenind cumpărătoare, din fabricantă ce este !

În loc să-i ajute pe români să-și regăsească demnitatea de acolo de unde începe ea : prin a se hrăni măcar normal, prin a avea medicamentele de strictă necesitate, prin a găsi un acoperiș, o farfurie de supă caldă, un pat pentru zecile de mii de copii abandonati, pentru miile de fete și femei vândute cu chintalul în Turcia, în Grecia, pentru ca pensionarii să nu mai fie acei români care mor de foame în sens propriu - Zoe Petre, Petre Roman, Măgureanu-Caraman fac teoria celor... patru lulele a regăsirii demnității cu ajutorul "sacrificiilor istorice". Ceea ce nu mai este ridicol, ci de-a dreptul tragic.

Și când te gândești că n-ar fi un capăt de țară dacă noua conducere s-ar ocupa de soarta zilnică a românului, nu de interesele comerciale ale francezilor - și în nici un caz de interesele teritoriale ucrainene...

P. S. Eram pe punctul de a expedia textul de față, când mi-a parvenit *Lumea liberă* din 22 martie 97, publicînd interview-ul noului președinte acordat lui Mark Meyer pentru postul de televiziune "Romanian Voice" din Statele Unite ale Americii.

Jur : nu m-am bucurat deloc, văzînd confirmate temerile exprimate, începînd din 13-15 iunie 1995, continuate în declarația de renunțare la candidatură (1 sept 1996) relative la "personalitatea" actualului președinte al României. Ierte-mi-se autocitarea (vezi săptămânalul 22 din 18-24 sept. 97) :

"(...) în ciuda recentelor declarații și a scrisorii către Ilaşcu, domnia sa rămâne «anticomunistul» care (dimpreună cu Zoe Petre, fiica lui Condurachi - alt anticomunist notoriu !) i-a creat lui Măgureanu o catedră la Universitatea din București";

"[Manolescu], în comparație cu Constantinescu, nu va fi el președintele ideal, dar măcar are o inteligență normală, nu este creația ex nihilo a Blandienei și a Măgureanului, nici trista improvizație a

strategiei de senectute a seniorului Coposu”.

Iată însă că pronosticurile mele (sumbre) au fost depășite cu asupra de măsură de faptele noului președinte - penultima : refuzul de a include în legea electora-lă prevederile punctului 8 din Proclamația de la Timișoara. Iar acum acest interview.

Cornel Dumitrescu și Liviu Cangeopol, tot în *Lumea liberă* au pus accentele exacte - însă nu rezist să spun și eu :

Ceaușescu era un ticălos, un bandit, un produs al Răului - dar el era de-al lor; Iliescu: un criminal, un vânzător de țară, un porc de câine - însă de-al lor.

Acest Constantinescu, deși lipsit de inteligență, lipsit de personalitate, lipsit de coloană vertebrală, lipsit de un trecut (măcar de o săptămână) de contestatar al comunismului, arăta a fi, totuși, un om sensibil, receptiv la doleanțele “tuturor Românilor” - ba chiar și la cele ale exilaților...

Ei bine : în acest interview s-a dovedit a fi, nu doar marioneta lui Măgureanu (o știam din 1995), nu doar papagalul lui Roman (deci al lui Caraman), dar un individ obraznic, brutal, incult.

Numai un asemenea ins a putut înșira atâtea cretinării, obrăznicii, nesimțitorisme ; numai unul ca el a dat atâtea porunci și a proferat atâtea amenințări - într-un singur interview. Iliescu nu a îndrăznit să-i tragă de urechi pe exilați - ca acest plutonier ce s-a trezit președinte de cazarmă, și pe care l-au sprijinit, în proporție de 95% cel puțin (i-au dat și bani- n-au primit măcar o mulțumire) - însă el îi amenință că, de nu vor scrie autorităților americane (“acum, nu mâine, nu poimâine !”), atunci “când vor veni în România vreodată (...), nu-i vom mai considera prieteni” !

Dar ce-și imaginează acest geolog cu gândirea lui mineralogică : că România-i moșia lui ta-su ? A uitat c-a mai fost unul, tot -escu : tot așa o luase razna și se credea etern - a sfârșit-o în Cimitirul Eternitatea de la Ghencea...

Promit o revenire. Totodată, aștept reacția Doinei Cornea la această imensă măgărie a favoritului D-sale. P.G.

(tot 7 aprilie) : Mi-au venit două texte de Laszlo. Foarte bun Laszlo al nostru (vorbesc și pentru Ana, de n-ar auzi el că l-am adoptat...). Primul : o replică dată lui Buduca, al doilea un eseu-pamflet : Pruteanu. Îl calcă în picioare. Singura chestie care ne-a jenat : în final vorbește de trecutul penal al individului. Nu mai era nevoie și de asta, îl zdrobise și făr’-de.

Ora 12,15 : mare eveniment, mare : îmi telefonează... Nicolae Manolescu ! Da, domnule ! Invitându-mă la o emisiune, tot telefonică, la PROTV la care urmează să participe și Tudoran...

Mă aflu încă sub impresia surprizei. Mă uit la calendar ; nu, nu e 1 aprilie...

Măgarul de Niki : mi-a luat-o înainte cu “gestul de domn”.

Eu nu aş fi avut posibilitatea (materială) să-i fac o propunere asemănătoare.

Marţi 8 aprilie 1997

M-am tot gândit la telefonul lui Manolescu. Degeaba : n-am găsit o explicaţie rezonabilă.

Rezum : Manolescu, persoană-personaj şi al **Jurnal**-ului, cu care am rupt-o exact acum 7 (şapte!) ani, îmi telefonează, invi-tându-mă la o dezbatere TV - “dar altfel”, a zis. «Adică nu : că eu am zis aşa, dar tu ai consemnat altfel, ci să discutăm serios...» El fiind şi directorul *Romlitezii* - care, mamă-mamă cum m-a mai publicat !; şi cum m-a mai apărât (în iunie 95)... ;

Tudoran, cu care nu mai sunt în relaţii de patru ani - a refu-zat să-mi mai scrie. Mi-a telefonat de două ori : o dată cu Mihai Botez, a doua în 21 martie 95, când mi-am declarat candidatura. De fiecare dată a zis că, lasă, bătrâne, îmi explică el de ce nu mi-a scris. Astă toamnă ne-am întâlnit - întâmplător ! - la Die, Drôme. Tot aşa : «Lasă, bătrâne...» - de parcă ar fi frate cu Nedelcovici.

Ei vor să facă o dezbatere cu mine. De ce?

Nu ştiu. Dacă are să se organizeze (ceea ce e proble-matic), o să aflu - din... dezbatere.

A fost cam aşa cu Manolescu :

Salut, salut, ce mai face Ana, ce mai face Filip - Bine, mulţumesc (dar n-am putut întoarce politeţurile : nu ştiu nici măcar dacă s-a recăsătorit)... Că el (Manolescu) a fost neplăcut impresionat de modul în care s-a scris despre **Jurnal** (!); că el şi-a propus să organizeze o dezbatere “serioasă” (?!), împreună cu Dorin Tudoran.

Luat prin surprindere, nu am reacţionat normal. Am zis vreo douăzeci de «Da-da»-uri, la un moment dat am stre-curat : «Bine, dar dacă spui că ai citit **Jurnal**-ul, ştii că nu te-am... menajat, ca să zic aşa», la care el a spus ceva neinteligibil, deci interpretabil, deci mai bine să mă abţin. Ce am înţeles, în continuare: că el vrea o discuţie “obiectivă (?) despre o carte - nu despre un om”(?) Şi că îl aşteaptă pe Tudoran să vină de la Varşovia, atunci o să-mi mai telefoneze.

Fiind, în continuare, fără reflexe, n-am pus întrebări “tehnice” - mi le-a dat el : are o emisiune (nouă) la PROTV (de 50 minute din care se scade reclama) ; el face pe moderatorul - i-am spus că nu-mi plac moderatorii : doar mimează obiectivita-tea... N-a răspuns la această băgare de seamă. A mai spus : ei

(participanții) vor fi pe platou, în “dialog telefonic” cu mine... I-am spus că am avut o experiență de acest gen tot la PROTV și nu vreau s-o repet : nu aud ce se spune pe platou, mi se dă cuvântul astfel :«Acum puteți vorbi...»- cum să vorbesc ex abrupto, dacă nu auzisem ce se spusese înainte ?

A doua zi Manolescu mi-a retelefonat : că s-a rezolvat chestia tehnică : eu voi putea auzi ce se va discuta pe platou. Foarte bine, am zis, dar cine va mai fi în afară de Tudoran ?

«Liiceanu», a spus Manolescu.

Abia atunci am realizat cu câtă grijă de sufletul meu gingaș îmi introdusesem piciorul în capcană. Dar oare puteam evita încapcanarea? Desigur - dacă aș fi fost prudent, bănuitor, neîncrezător în el. Dar n-am fost. Risc să spun : ca de obicei, fiindcă eu mă trezesc abia după a șaptea figură... Uite-așa m-a îmbobinată Niki; cu “obiectivitatea” lui.

Am zis un **Nu** ! hotărât Liiceanului. A întrebat de ce, doar o să avem ocazia să discutăm direct “litigiul”. Am spus că n-o să discut cu Liiceanu, înainte ca el să dea explicații publice - însă nu în dialog cu mine...

Manolescu nu s-a lăsat. A insistat, a pledat... La un moment dat a zis :

«Dar îl ai de partea ta pe Tudoran !»

«Nu : dacă tu îl vrei pe Liiceanu, eu, de partea mea, cum zici, îl vreau pe Laszlo. Și-așa Buduca zice că e avocatul meu...»

Manolescu a rămas...de lemn. Că nu. De ce?

«E prea tânăr, dragă...»

«De când tinerețea e un handicap ? Parcă îi iubeai, îi încurajai pe tineri...»

«Eu l-am debutat, în *România literară*...»

«Atunci ?»

«În plus e necunoscut...»

«Publică în *România literară* și rămâne necunoscut ?»

«Nu e în temă...», a încercat, penibil, Manolescu.

«Ba e mai în temă decât oricine altul : a scris mult despre mine, a îngrijit volumul de **Scrisori întredeschise**, a prefațat **Jurnal-ul**...»

«Oricum, e încă un necunoscut la televiziune...»

«Nu e deloc necunoscut», am zis «a fost invitat de Mariana Sipoș, de Mircea Martin la lansări...»

«Da, dragă» a zis Manolescu, «dar eu am nevoie de “grei”, de consacrați...»

«Dacă vrei și greu și consacrat, ia-ți-l pe Ștefănescu !», mi-am regăsit tonusul.

«A, nu ! Mi-a făcut... A profitat că lipseam și a publicat

povestea aceea»...

N-am mai spus că subalternii lui profită tot timpul, pe de o parte pentru că el lipsește tot timpul, pe de alta, pentru că sunt buni niște subalterni pe care să dai vina la o adică...

«Bine i-ai făcut lui, în replică : *nu citise cartea...*» (subl. mea), a adăugat Manolescu.

Am tușit - iar am fost băiat bun, n-am spus ce-mi stătea pe limbă.

«Alt greu, alt consacrat...», am făcut... «Dimisianu !», am înfipt cuiul mai adânc.

«Nu, că e prea e sub influența Getei...»

«Ce noutate ! Atunci ia-o pe Ioana Pârvulescu - și ea a scris despre **Jurnal** în *România literară...*»

«Fii serios !», mi-a zis, cu un ton, de parcă Pârvuleasca ar fi fost a mea, nu a lui. «Tot mai bun e Liiceanu».

Nu i-am mai înșirat pe anonimii de la *Cronicar*, pe Cristian Teodorescu, pe Alain Paruit - toți apăruiți în *Romlit* - am zis :

«Fiindcă m-ai întrebat, ți-am spus ce cred despre eventualii participanți. Cum emisiunea e a ta - fă-o cum vrei, însă dacă îl aduci pe Liiceanu pe platou, eu nu mai scot o silabă la telefon - ba chiar îl închid...».

A rămas să mai vorbim... În principiu, emisiunea ar trebui să aibă loc în 22 aprilie - dar n-am întrebat de oră.

Nu-mi place. Cred că o să renunț la “emisiune” - care, în principiu, ar avea loc în 22 aprilie.

Mi-a scris Luca Pițu. Cuvinte bune ; apoi cică ar fi apărut în *Convorbiri* fragmentul din **Sabina**. I-am răspuns. În *Lumea liberă* a scris un text (favorabil) Gabriel Pleșea.

(...)

Miercuri 9 aprilie 1997

A reușit să mă tulbure, amicul Manolescu. Probabil am greșit când i l-am refuzat pe Liiceanu, când i l-am propus pe Laszlo. Trebuia să-i spun că poate să-și facă emisiunea cum vrea, cu cine vrea. Cu atât mai vârtos, cu cât el are de gând să-i inițieze pe telespectatori : «Iată, acesta este este X, care...» etc. Asta în 50 minute din care se deduce și plaja publicitară. Or, în ritmul în care mi-a vorbit mie la telefon, abia începe, că, vorba lui Sipoș de la Lătești, sfârșește !

La proxima convorbire telefonică, are să trebuiască : Să-mi cer scuze pentru pretențiile ridicate precedentamente, să-i spun : «Fă-ți emisiunea cum te luminează Dumnezeu - fără mine». Să-i mai spun :

«În treacăt : am înregistrat fiecare din convorbirile noastre -

și pe asta, evident - în caz de “litigiu”, produc banda : “Tată ce am spus, iată ce nu am spus - ba chiar contrariul”».

Acum este ora 7,30 (dimineața, se înțelege). Aveam de gând să-i scriu lui Laszlo.

Azi, la orele zece vine pe la mine poetul ceh Jan Vladislav. Nu ne-am văzut de o eternitate. De la Veneția...

12,00. La zece a venit Vladislav. Neschimbat. Și grozav de simpatic. Mâine, la 14, trece profesorul Niculescu.

Nu mă mai grăbesc cu textele lui Laszlo. Să aflu mai întâi ce are el de gând : le dă la noul *Meridian* ? Le lasă ca să le trimit la L.L.

Vladislav mi-a dat o idee : să propun editorilor francezi **Jurnal**-ul - o versiune scurtată, cu explicații.

Și încă : vrea să-mi dăruiască **Dicționarul** (să fie **Wörterbuch**-ul german-român ?) lui Tiktin ! Nu l-am văzut niciodată, deci nu știu nici în câte volume este.

Joi 10 aprilie 1997

Lulu ne-a trimis o mie de dolari - atât a fost plătit **Jurnal**-ul: 5.500 franci francezi, o chirie și telefonul (dar fără electricitate, apă...). Oamenii spun că e bine și atâta... O fi.

(...)

Vineri 11 aprilie 1997

A fost profesorul Niculescu. Mi-a adus banii (și pentru **Gardă inversă** !, acea mie de dolari), deasemeni un exemplar din **Jurnal**.

Lupan pleacă în România peste două săptămâni.

Trimit azi, la *România literară*, **Ziua 145-a**. Bineînțeles, n-au să-l publice : Manolescu a fost candidat împotriva lui C. - deci nu-l poate... ataca. Eu trimit, totuși.

Seara : dimineață a telefonat Laszlo : că Lulu are rezerve în privința “informațiilor” furnizate de ea în legătură cu contractele. I-am spus să fie liniștit - dacă e adevărat ce a scris. El a spus că Lulei i-i teamă de Liiceanu : are bani, e influent, o poate da în judecată... Mai încoace, seara, i-am telefonat noi : era liniștită. I-am spus că n-are de ce să-i fie frică.

La prânz am primi un mesaj de la Luca Pițu. O pagină din *Monitorul* din Iași. “Goma pe banca acuzării (I)” - au participat cu aceleași povești : Ștefănescu, Pruteanu, Boerescu și Angela Marinescu... Poiata ‘ce că eram... foarte oportunist în 77, fiindcă... eram prieten cu Nichita Stănescu. Că socru-meu era în C.C. - mă confundă cu Țepeneag ! Luca Pițu a scris - după un

vechi obicei - pe marginea ziarului : că peste două săptămâni are să colaboreze și el, fusese solicitat de N. Danilov.

(...)

Sâmbătă 12 aprilie 1997

I-am trimis lui Cornel Dumitrescu, să publice în *Lumea liberă* : **Replica și Un Analfabet moral** de Laszlo. Deasemeni un text al meu : **Răspuns unui anonim politico**. Fotocopiile, expedierea : 22 franci. Cam scump...

La prânz am primit telefon din California de la Adrian Munteanu. M-a întrebat dacă Luminița Ligi îmi era datoare cu ceva (voia să afle cât îmi plătea - ei, cât : nimic !). I-am răspuns că, înainte de a-mi pune această întrebare, să-mi pună : dacă doresc să colaborez la foaia lor. M-a întrebat... I-am răspuns că nr. 3 nu m-a convins deloc, mai ales că a ocupat interiorul cu o reclamă pentru Florica Juncan, așa ceva. I-am spus că vreau să văd și nr. 4, după aceea mai vedem...

Tot la amiază am primit scrisoare de la Horasangian. Foarte caldă. Apoi îmi propune o emisiune, făcută la Paris. I l-am propus pe Laszlo ca interlocutor.

Să vedem ce va răspunde.

Nici un semn de la Grigurcu. Se va fi supărat că l-am încondeiat în **Jurnal**... Îmi pare rău pentru el, dar asta-i.

Duminică 13 aprilie 1997

Ieri am scris un răspuns curajosului anonim ce mă trăsesse de urechi pentru că-l introdusesem și pe Cornel Dumitrescu printre cei care făcuseră câte ceva pentru România. Textul a fost trimis ieri la *Lumea Liberă* :

RASPUNS UNUI ANONIM POLITICOS
[vezi textul integral în **Butelii...** 1997]

Tot ieri (12) i-am răspuns lui Horasangian:

Paris 14 aprilie 1997

Dragă Domnule Bedros Horasangian,

Scrisoarea Dvs. din 2 aprilie, postată în 4, a ajuns la mine în 12 (ce au măgurenii cu Televizia ? pentru de ce să dea ea cu var ?), vrasăzică într-o sâmbătă și va trebui să aștept luna (14), abia atunci începe a umbla peteteul franc.

Începusem să spun și m-am împotmolit în explicații cronologico-

administrative - începusem deci să spun că mare bucurie mi-a pricinuit semnul de viață dinspe Dvs.

Totodată m-a descumpănit - este pentru întâia oară când aud asta (iar asta pare să fie adevărul) : ne desparte istoria literaturii. Cum v-a venit ? Și de unde ? Ce mai contează, din moment ce pare a fi terifiant de adevărat(ă). Îndiferent cât de "inegal" ne desparte despărțitoarea aceea (să fie ca un ocean ? ca un braț de mare ? doar ca un Prut - ori ca o Cortină ? : de Fier, ori de Cuvinte ?), tot nedrept, tot nemeritat e rezultatul. Dar mai bine să vorbim despre altceva, de pricini de schismă sântem sătui.

Firește, primesc cu bucurie propunerea televizuală. Nu am a pune condiții - doar să fac cunoscute preferințele; și, eventual, corijările.

Când am aflat prin Nemira de intenție, mărturisesc : am văzut un dialog Horasangian - Goma. Între timp am aflat că, pe de o parte sânteti extrem de prins cu noile responsabilități, deci se exclude posibilitatea unei călătorii încoace ; în al doilea rând : fatal, accentul ar cădea asupra mea, or nu poate fi consemnat Horasangian în rolul de doar puitor de întrebări. În al treilea - derivat din al doilea : ar trebui să-l obligăm pe bietul Horasangian "să-și însușească bibliografia", ceea ce ar fi nemăsurat de pretențios din partea mea : și grafoman notoriu și vorbăreț impenitent.

Există însă o persoană-soluție - și am înțeles că chiar Dvs. ați aruncat o nadă : Laszlo Alexandru de la Cluj. Pe de o parte, el îmi cunoaște foarte bine, nu doar scrisurile, ci și scrisorile (prietenia noastră a rămas, vai, doar în stadiul epistolar), omul fiind de extrem de bună calitate - pentru că nu este fără condiții alături de mine ; numeroase au fost ocaziile în care am avut poziții neasemenea, iar recent, la lansarea cărții **Gardă inversă** (la Univers), el, "avocatul lui Goma", vorba lui Buduca și-ale lui buducărituri, s-a manifestat "neconvins" de calitățile romanului (încă nu știu exact ce a spus, dar cred că a fost mult mai dur decât atâta). Acestea ca să spun : Laszlo mi-ar fi benefic pentru acest dialog (eu nu dau interviuri, angajez dialoguri de pe poziții de perfectă egalitate). Știu că nu mă va menaja, că, fără a fi insolent, va spune exact ce gândește, nu ceea ce bănuiește că îmi face mie plăcere.

Dacă veți accepta soluția Laszlo veți face două fapte bune : mă veți ajuta, dându-mi un partener stimulent, iar lui îi veți prilejui întâia călătorie în Occident.

Câteva amănunte de culise : Laszlo este italianist, a tradus și din franceză (din Ajar/Gary **La vie devant soi**), ar fi avut dreptul la un post de asistent la Universitatea Cluj, însă din cauza prieteniei cu mine (și dacă nu i-am spus de o mie de ori : «Măi băiete...» - aici l-am citat pe tata), a fost înlăturat de Papahagi de la concursuri.

Asta a fost o propunere (dragă inemii mele) ; acum câteva precizări :

Ca tot Basarabeanul - pe urmele Evreului, ale Armeanului - nu am țară - deși pot spune că am trei : "Republica Moldova", republica română și Franța. Or eu nu posed nici o... cetățenie : sânt, în continuare, refugiat politic din România. Pentru că eu am vrut așa.

Aș fi putut căpăta cetățenia franceză de acum optsprezece ani. N-am solicitat-o. Aș fi putut opta și pentru cea română (după 89) : nu-mi vine. Cetățenie “moldovenească” - nu-mi sună bine, ca basarabean ce sânt, făcînd parte din marea familie a popoarelor...etc...

Așadar, eu nu mai sânt - decât mental (de fapt : inimal) de undeva. Undeva-uri unde nu m-am întors cîtă vreme eram în România, n-o s-o fac acum, când trăiesc numai din reprezentări (la mine : prezentări). Deci nu văd ce ar aduce nou, bine, măcar care-nu-face-rău peisajele Sighișoarei, ale Sibiului, Făgărașului, Bucureștiului. Iată, nu văd necesitatea de a accepta în virtuala emisiune (-vizuală) imaginea închisorilor Jilava, Gherla, Rahova, Malmaison, Interne - spre norocul meu (noroc deplîns într-o carte : **Adameva**), Bărăganul nu mai există pentru mine decât în măduva oaselor, pentru că bestiile securiste au distrus satul-nou Lătești, l-au arat și l-au plantat cu vie (din care am mâncat struguri cît eram încă în România, victimă fiind a unui banc prost - dar prietenesc...).

Dacă aș avea bani, aș închiria un studio ; cu un “decor” dintr-o perdea : acolo și așa să fiu filmat.

Cînd mai eram prieten cu Liiceanu (în vara lui 1990), am fost uimit cînd el s-a arătat uimit :

«Nu înțeleg : de ce pretinzi că suferi în exil ?» (de unde concluzia : filosof-filosof, dar maaare bou).

La care eu, ca un rabin, i-am răspuns printr-o întrebare :

«De câte ori ți-ai pierdut biblioteca ?»

El, la rîndu-i, rabinîndu-se :

«De ce să mi-o pierd ?»

Eu, satisfăcut de acest “răspuns” n-am mai zis nimic. Fiindcă cel care n-a pierdut nici o dată biblioteca (în război, în refugiu, arsă de enkavediști, confiscată de securiști, vîndută pentru a avea ce mânca, etc...), acela nu poate pătrunde nici “suferința” exilatului. Nu are ce pricepe.

Însă de atunci s-a mai consumat o etapă : tot din motive de Liiceanu, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca m-au expulzat și din exil - în 1994, la colocviul la care au fost invitați tot felul de exilofili ca Blandiana, Băcanu, Coposu, Doina Cornea...

Asta este iubite Bedros : așa cum culmea calamburului este : balancur, culmea exilului este să fii exilat (de Monica Lovinescu) și din... exil !

În calculele mele de băiat sărac zic așa : cheltuielile ce ar presupune filmări de “exterioare” prin locurile cu pricina ar putea acoperi călătoria la Paris a lui Laszlo. Vom face noi, din cuvinte, “decoruri”, “locuri” mult mai adevărate decât adevărul.

Am fost atins de observația cu însingurarea mea, cum îi ziceți. Dacă vom avea ocazia să pâlăvrăgim o seară, veți afla : nu a fost voită, pentru că sânt doritor de prietenie, de căldura aproapelui. Dar nu s-a putut altfel. Nu s-a putut. Am încercat în mai multe rînduri - n-a mers. Știu : de vină sânt numai eu : puneam “condiții” inac-ceptabile. Cine știe : poate că, în adînc sânt un solitar și, semiconștient, mi-am pregătit

solitudinea - și ia mai dă-mă dracului !

M-am gândit la un eventual “regizor-operator”. Cel mai în măsură să-mi deie un sfat ar fi Paul Barbăneagră, însă de când Caramitru caramitropolește caracultura, Barbă bărbește România eternă, colindînd, barbănegrește, mănăstirile, ca și cum pe-acolo n-ar fi umblat coada diavolului danceachirez și săptămînist prin măturile curvioșilor noștri sisoi’.

Eu cred că un cameraman (care să înregistreze și sunetul) ar fi suficient, nu este nevoie de o “concepție regizorală” : din materialul filmat, la București, ultimul monteur va face o chestie suficient de potabilă - dacă va primă cuvântul...

Mă gândesc acum : Victor Loupan (Lupan), mare reporter la Figaro Magazine, are să vină în România în preajma Sărbătorilor. El a făcut filme de televiziune cu Tarkovski, cu Brodski - printre altele - și ar a vrut să facă și cu mine, “dar numai în Basarabia” (și el fiind basarabiot). Cum eu n-am înțeles rațiunea celui “numai”, nu s-a făcut nimic. Oricum, el poate să ne recomande un cameraman de pe-aici.

Nu, Lupan nu poate face dialogul cu mine ; e băiat bun, dar nu cunoaște literatura română (de la Chișinău a aterizat la Bruxelles, acum 25 ani). Dar poate da sfaturi utile. Am să-i dau coordonatele Dvs., ca să vă caute. Până atunci mă mai gândesc.

Încă o dată : recunoscător pentru bunele gânduri, pentru bunele intenții - restul : Dumnezeu cu mila !

De pe acum : Hristos a înviat !, pentru tot clanul Horasangian.

Cu prietenie,

Paul Goma

P. S. Adresa lui Laszlo Alexandru : Str. Micuș nr. 1, apt. 87, 3400 Cluj

Tel : 004/064/ 166548

Scrisoarea am s-o trimit abia mâine, luni 14.

Luni 14 aprilie 1997

Începem o nouă săptămână. Am scris pentru: Horasangian, Laszlo, Munteana, Pițu :

Paris 14 aprilie 1997

Dragă Domnule Luca Pițu,

Am primit pagina cu pricina din *Monitorul*, cu pițulienele adnotațiuni. Mulțumiri pentru ambele două.

N-am înțeles : *Monitorul* scoate pagina *Arte* o dată la două săptămâni ? Sau *Acuzarea II* este completă, de aceea veți colabora “peste două săptămâni” ? Oricum ar fi, recunoștință pentru trimiterea

p. v. dezbaterii.

Afriolanta Angela (mi-a transmis că nu admite să o fac... înfiorătoare, când eu, săracul de mine, voisem să spui că ea este - era, pe când nu s-a zărit) doar sculăreață... Ce ți-e și cu misticiinrați : tac ei ce tac, dar și când mă... împrietenesc - ei pe mine - (oportunist !) cu Nichita Stănescu... Cât despre socrul C.C.-ist, afriolantinelă cea -Escă mă confundă cu Țepeneag (...). Deh ! Zi-i poetă și...

Avem o amintire poetică : când băiatul nostru Filip avea un an, Ana s-a dus la Ștefania lu' Mazilescu. Acolo era și Angela, cu soțu' intitulat Gavril Mihai, sau invers, mai semna și : Albastru... Poiata s-a uitat, s-a uitat la Filip, apoi a întrebat :

«Numai atâta păr are copilul tău ?»

«Restul l-am lăsat acasă, nu-l iau în oraș, să nu-l pierd - știi cum se întâmplă...», a răspuns mama de la Filip (băiatul nu era chel, ci atât de blond, cu firul atât de subțire, încât... îi ziceam și : Păpădie).

«Știu. A-ha. Așa, da...», a înțeles poeta.

Cât despre Georgel prietenul omului di la Eș'...Nu l-am văzut în viața mea - deși el pretinde că mă cunoaște (prin gaura cheii ?), dar când i-am citit întâiul product (cronica la **Unde scurte** de Monica Lovinescu, prin februarie 91, în *România literară*) : mi-a ajuns. Porcăriile citite mai apoi n-au făcut decât să confirme extrem de proasta impresie de la început (mai cu seamă cea despre cartea lui M. Nițescu). Ca și în cazul lui Manolescu, ce m-a iritat mai mult și mai mult nu a fost el, Pruteanu ca prut', cât faptul că în România cea plină de băieți inteligenți spirt și foc de școliți nu se găsește unul să-l tragă de mânecă, să-i spună că o ia razna cu "citatele" lui aranjate, atunci când nu sunt de-a dreptul inventate ; cu "referințele" lui culturale de cea mai joasă speță.

Pe mine nu m-a influențat deloc ce mi-a spus Dan Petrescu despre el : că ar fi fost destul de suspect în momentul arestării lor (prin 1983). Nici faptul că a fost condamnat la drept comun pentru găinării - ci pentru că face, pe hârtie, găinării.

Cu excepția lui Laszlo, nimeni nu a încercat să-i dea peste bot nerușinatului. Ba chiar cardinalul liicean l-a uns "arheu al nației"-bine-bine : Liiceanu este o lichea ; Pruteanu este o licheluță - dar ne-lichelele din jur : de ce tolerează lichelismul imposturatic ? De ce nu pun mâna pe condei ?

Știu, știu : să se supere editorul ? Să nu-i mai publice? Să pună "o vorbă bună", ca să nu mai fie invitați la TV, la congresul cutare, la bursa cutare ?

Această javră de colaboraționist (prin *Dilema* ; prin Petru Dumitriu) îi alfabetizează strâmb pe nefericiții români care habar n-au că putoarea minte cum respiră, manipulează citate, face hocus-pocus-uri cu autorii, chiar indică pagina (dar și atunci minte în privința textului !).

Nu mă irită relele spuse despre mine ("debusolat moral", mă zugrăvește, cine ? - Pruteanu' ; unde ?- în *Dilema...*), ci tăcerea din jur. Se reeditează senzația stranie de hibernare perpetuă a confărtaților pe

care am constatat-o întâia oară în iulie 1991, când i-am replicat lui Breban prin **Capra și Căprarul** : cobreslașii nu citiseră ce scria Breban ; dacă citiseră, puțin le păsa ; dacă le păsa..., nu voiau să-l supere... etc...etc. Eh, dac-ar fi fost, atunci, un Luca Pițu, să dea el cu Galibarda-n Dumnezeu... Volintir, mă rog... Azi aici, mâine-n Focșani, pe strada Vlahuță la numărul 29...

Bietul Laszlo : din pricina mea pate și el... I-am scris de pagina din *Monitorul* - dacă Danilov are de gând să-l solicite și pe el ar fi foarte bine. Accept : sânt o ființă detestabilă, dar parcă nici chiar așa : din ceea ce mi-ați trimis patru intervenții din cinci (Lovinescu, Ștefănescu, Marinescu, Prutescu) sunt potrivnice, iar al cincilea Boerescul) mă mângâie pe cap, consolîndu-mă că-s un rumân năcăjât... Să nu se înțeleagă că sânt nemulțumit de critici (nici mulțumit - nici chiar așa!), dar zic : domnule : când formulezi o rezervă sau îi arzi o chiar o negațiune, reazemă-te pe adevăruri (sunt destule, nu trebuie să le scornească Georgel, nici Afriolanta Misticescu).

Nu zic bine ?

Bine : nu zic bine.

Atunci o las moartă.

Vă salută, cu prietenie,

Paul Goma

Am visat un fel de dicționar. Dar nu mai țin minte : era tipărit ? Era al meu ? Făcut de mine ? “Ce trata” ?, vorba astrologului Brucă. Mi s-a șters. Judecînd după bucuria resimțită, va fi fost ceva făcut de mine (ca o compensație a ceea ce a spus prut’ despre **Alfabecedar** ?).

Marți 15 aprilie 1997

N-am primit poștă ieri. Nici scrisori, nici exemplarele de autor de la Nemira. Am dedus că ultima oară când am vorbit la telefon cu Dan Petrescu, nu pleaseră. Iar cum de-atunci nu s-a scurs o lună - ca să se adauge celor două și jumătate de la lansare...

A venit la Paris Cassian Maria Spiridon - o să ne întâlnim joi.

Am vorbit cu Lupan cel Tânăr. Dacă merge la București, să-l caute pe Horasangian, să-i spună cum stau treburile cu regizorii-cameramanii de aici. Ana mi-a zis : iese mult mai ieftin dacă trimit de la București, nu-i costă în valută decât hotelul și “diurna”, decât dacă angajează “de la fața locului”, din Franța : prețurile lor sunt mari.

Îmi fac iluzii că voi putea publica **Sabina și Roman intim**. Și că voi putea reedita **Culoarea...**, **Gherla**, **Bonifacia**, **Din**

calidor, Arta refugii... Și, în sfârșit, dialogurile - care, acum, au rămas **Trei** (am tras ieri la imprimantă un exemplar, de trimis la București, să fie). Până acum Nemira nu mi-a răspuns la propuneri și nu cred că-mi va răspunde favorabil. Am impresia că nici un al doilea tiraj n-au tras din **Jurnal** - Dumnezeu să șie cât vor fi scos, că nu se mai găsește pe piață, mi-au spus mai mulți români.

Miercuri 16 aprilie 1997

Ieri mi-au venit scrisori :

Lazăr Vlăsceanu de la Soros îmi spune: "a fost o eroare" publicarea titlurilor volumelor sponsorizate și nepublicate, oricum, Echinox nu va mai primi sprijin" - în urma afacerii cu mine ?, pentru că făcuse asemenea măgării și altora ?

Laszlo, îmi dă amănunte în privința "ostilității" celor de la *Vatra*. Probabil fiind atât de departe, nu văd eu bine.

Nu-mi dă (cum bănuisem - pe hârtie, într-o scrisoare) nici un amănunt în legătură cu lansarea **Gărzii**... Pentru el nu mai prezintă interes. Dacă nu-i plăcuse cartea - și-a considerat misiunea încheiată odată cu călătoria și pierderea timpului, acolo. Recunoaște, la o cotitură, că prestația lui nu a fost dintre cele mai bune, că ar fi fost incongruent. Deplasată, ne-la-obiect... Atât. (...)

Pe la 11 a sunat cineva la poartă : am crezut că e poștașul, mi-am luat actele. Dar nu : era Nicolae Florescu, venit cu soția direct, numărul de telefon dat de Grigurcu fiind greșit. Am pălăvrăgit cu folos până pe la 13,20. În acest timp au telefonat N. Manolescu și Dan Petrescu. Pentru emisiunea din 22 aprilie.

D-na Florescu mi-a adus o casetă cu o cronică radio-fonică la **Jurnal** semnată : Victoria Dimitriu "o prietenă", a precizat. Ascultînd-o, am impresia că prietena cu pricina este chiar domnia sa. Foarte bună (nu doar în sens de : favorabilă mie). Cu un cusur de căpătâi : nu dă nici un nume - din cele peste 1.300 numărate de Antonești...

Joi 17 aprilie 1997

Azi vine Cassian Maria Spiridon.

După amiază (ieri) a telefonat Laszlo : dacă "invitatul surpriză din emisiunea lui Manolescu sînt eu. (Nu primise scrisoarea din 9 aprilie). Mă roagă să-i trimit **Stejarul și Vițelul** de Soljenițîn. Am să vorbesc cu Lupan : el mi-a spus că a scos o nouă ediție. Dacă nu, o să fac apel la Ștefana.

Lupan : da, Soljenițin a scos o nouă ediție a **Stejarului...**, dar numai în rusește, în franceză mai are de așteptat. Dacă are el exemplarul în franceză, mi-l dă.

Vineri 18 aprilie 1997

În sfârșit, am dormit astă noapte.

A fost Cassian Maria Spiridon, cu o sumă de cărți : ale sale, traduceri din Esenin, din Brodski (i le cerusem eu) și altele, printre care ediția Eminescu din 1884, alcătuită de Maiorescu “în lipsa poetului din Țară” - facsimilată. A adus și ultimul număr din **Convorbiri literare**, cu fragmentul din **Sabina**. L-au publicat fără “semnele” mele («N-au putut, fetele, să facă semne»), așa că nu se înțelege nimic-nimic. Și doar îi dădusem alt fragment, recomandându-i : în cazul în care... etc, să-l publice pe cestălalt.

Lulu i-a spus Anei că Pruteanu a amenințat că-mi arată el mie ! Chiar dacă mi-ar arăta-o - nu m-aș uita într-acolo.

Se acumulează știrile (vechi, desigur, dar cum eu nu prieam nici 22, nici *România literară*) potrivit cărora mulți dintre actualii directori de conștiință roiau în jurul lui Petre Roman (încă înainte de alegeri), se zice că au și publicat un “manifest” în 22, sprijinind această candidatură... Printre ei : Pleșu, Liiceanu, Iosif Sava, Adam’a, Petru Creția (C. M. Spiridon mi-a spus : Creția a murit în urmă cu câteva zile...- îl va fi bătut Dumnezeu că scrisese la *Figaro Magazine*, în sprijinul lui Petre Roman, atacatul...)- nu mai vorbesc de ciurucuri precum N.C. Munteanu.

Așadar, la Die, astă toamnă, când Gabriela îmi repli-case, aiuritor (după ce spusese că ea “nu-și permite” (ceva):

«Ce știi tu, bă : eu reprezint !», chiar... reprezenta, vorba eclipsei noastre naționale.

Susținându-l (pardon : «eu reprezint !») pe Constantinescu, ar fi dovedit - atunci, înainte de alegeri : bună-credință cu o importantă doză de naivitate, de neluciditate (insul fusese de-văzut, cu Măgureanu, de la începuturile sale) ;

Susținându-l pe Roman - înainte de alegeri : însemna că «eu reprezint» o forță anti-Constantinescu ;

Susținându-l pe Roman după alegeri nu înseamnă doar viza-rea ciolanului (la care vizea’-visează românimea de la ora’ și sa’), ci este: ștergerea sângelui de pe mâinile lui Roman.

De Pleșu nu mă mir : a fost doi ani ministru al lui Roman, iar discursul lui - pe când era în funcție : cum nu se poate mai protocronist (de mă întrebam de ce nu aderase la “mișcare” înainte de 89, că era de-acolo. Dar Liiceanu ?

Dacă se adeverește, atunci e foarte grav - pentru Monici.

Fiindcă: Liiceanu (1), Adameșteanu (2), 22 (3). Berindei...

Sâmbătă 19 aprilie 1997

(...)

La amiază am primit două plicuri :

De la Ambasada RSR, o invitație, cu prilejul primirii în ‘Cademie a lui Guillermou. De acord, nu se putea persoană mai potrivită Cacademiei Zoei Bușulenga ; numai că... nu e menționată ziua și ora! Bineînțeles, trebușoara era semnată de același Chargé d’Affaires (Ciauşu): el cu semnătura, Igna cu asudătura... A doua scrisoare vine de la Mirela Roznoveanu. Îmi povestește viața ei cea grea, plină de tot felul de persecuții comuniste. Repetă chestia cu “asasinarea” lui Preda, a lui Mazilescu...

Duminică 20 aprilie 1997

M-am trezit la șase. Mă preocupă “taina emisiunii”. Fiindcă, orice aş zice eu, există un ce în demersul lui Manolescu.

Primul ar fi cel simțit de prima oară : iată, eu sânt un domn! - Ardelenii, tocmai pentru că n-au avut nobilime, țin la această domnie. Tu m-ai porcăit, eu... te tratez, vorba Eclipsei ;

A doua (și pe asta am notat-o) : intenția de a-mi administra lovituri - prin intermediar: el șade cuminte, de-o parte, el “moderează”, ceilalți atacă ;

A treia : își calcă pe inimă și vrea să facă o emisiunea “cinstită - despre carte, nu despre fleacuri” - de acord, dar în vederea a ce ? Și ce urmărește ?

Reaurirea blazonului feștelit în **Jurnal**, deasemeni în textele publicate până acum. Va fi judecînd : din moment ce Goma acceptă să participe la o dezbatere (“cinstită, despre carte, nu...”), ce semnifică decât că acuzațiile formulate de el sunt șterse, oricum : atenuate...

Va trebui să precizez asta - ca să nu fie dubii: acuzațiile rămân în picioare.

Ar mai exista o motivație : pentru că eu, desigur, am fost împotriva candidaturii lui - dar mai violent am fost împotriva candidaturii lui Constantinescu, să fie văzută “apropierea literară” și ca una... politică. Aceasta din urmă e năucă, dar nu trebuie exclusă. Manolescu a prins gust de politichie, are și înclinațiuni pentru combinațiuni...

Misterul total : Tudoran. Nu pot avansa nici o ipoteză. În **Jurnal** el iese bine, poate cel mai bine dintre scriitori. Dar Tudoran era bine în 1989, când a fost scris **Jurnalul de Căldură Mare**. După acea dată mai puțin - însă nu reiese, până în 1993,

când se oprește publicarea - și rău, după decembrie 1994, când nu mi-a răspuns la întrebări (cu Eugen Simion) - dar jurnalul acela n-a fost publicat.

Impresia mea : Tudoran repetă, fără să-și dea seama, “dilema” lui Tănase din 1977 : el ar fi cu mine - dar prea înjur pe toată lumea, până și lui îi reproșez prietenii degradate (Manolescu, Paler, Dan Cristea); ar trece de cealaltă parte, dar i-i frică de mâinile mele jurnaliere...

Tudoran a pus cruce Americii - acolo îi rămâne nevasta și fata, ca să-și facă un viitor-de-aur. El însă tot la România trage. Or, a fi în România, presupune comportament “social”. L-a avut, în România, înainte de 85 ; și l-a recăpătat, după 90. Desigur, cetățenia americană și slujba la americani i-ar da dreptul să fie mai independent - dar nu poate ; nu-l lasă... tricolorul ? Interesul!

O să văd, în timpul emisiunii. Mă tem însă că are să fie prea târziu pentru formularea, cu glas, a constatărilor.

Ar fi două posibilități : a) să discute numai latura “indiferentă” (lor) a **Jurnal**-ului, luându-l ca pe o carte, atât; b) să nege acuzațiile mele.

Oricum, va fi greu pentru mine : să mă țin în rezervă ? Să pun de la început jaloanele mele ? Mai există o posibilitate : dat fiind caracterul “surpriză” al martorului, Manolescu ar putea foarte bine să mă țină indefinit pe tușă - în acest caz, cum reacționez ? “Joc jocul” lor ?

Luni 21 aprilie 1997

Secetă în Franța, deși noi bănuim că se face atâta bataj la radio, la TV, în ziare, ca să pregă-tească iminenta strângere a centurii, prin cine știe ce alt “impôt-secheresse”.

Să văd ce noutăți aduce azi poșta. Aștept, în ordine, mesaje de la Tg. Mureș, de la Cluj, de la Iași - și mereu, mereu de la București, de la editorul preferat al meu, Dan Petrescu, cel care nu mi-a mai trimis exemplarele de autor promise în urmă cu... peste două luni.

Poate că avea dreptate Laszlo : nu trebuia să răspuns la atacuri atât de grăbit. Poate... Eu însă am timpul meu și superstițiile mele. Dacă mai așteptam - și treceam de “pragul 21 martie” - ar fi trebuit să includ copitele lui Dimisianu, re-Pruteanu, re-DCM, Alain, Marineasca afriolantica și alți viteji lipsiți de interes. Așa - intervenind la 21 martie - am făcut eu “decupajul”: înainte de această dată : cei ce au scris fără să citească **Jur-nal**-ul ; după - o altă poveste, nici n-o mai consemnez, are ea singură grijă să se povestească);

Poate că avea dreptate Laszlo : cei care mi se arătaseră mie a nu fi citit, în realitate citiseră, dar scriseseră așa, fiindcă... Poate... Eu însă așa îi precepusem: vorbind-scriind în necunoștință de cauză. Susținându-mi afirmațiile cu argumente. Or, chiar dacă nu-mi poate fi de ajutor direct, spu-sele lui Manolescu - precis despre Ștefănescu: «Nu a citit cartea...»; iar despre ceilalți, pe care i i-am înșirat - cu toții de la *România literară* (Dimisianu, Pârvuleasca, Teodorescu), ardeleneste : «N-au prea citit nici ei...», mă reconfortează. Firește, toți acești au scris în *Romlit*, revista lui și, dacă aș fi omul dracului, aș vorbi - perfect îndreptățit, de o campanie - (să-i număr încă o dată : 1. Ștefănescu; 2. Pârvulescu; 3. Dimisianu; 4. Teodorescu; 5. Paruit, 6: *Cronicarul* - asta face 8-9-10 intervenții în opt săptămâni - de amintit în emisiune.

Și : care-i opinia lui N. Manolescu despre *Jurnal* ? De scris n-a scris, de vorbit... a evitat cu grijă să-și spună părerea.

A telefonat Manolescu să confirme emisiunea de mâine.

Miercuri 23 aprilie 1997

Însemnările de mai sus fuseseră făcute înainte de ora 10.

Ieri, la prima poștă mi-au venit : 2 numere din *Lumea Liberă*, în interior cu 200 dolari și un cec - de semnat și de returnat (?) - i-am scris lui C. Dumitrescu, îi trimit azi : întreb ce reprezintă 200 dolari : timbrele ?, aștept să-mi trimită lămuriri ;

Scrisoare de la Magda Ursache (cu o “publicație” format *Bilete de papagal* - dar a lui Păunescu... - în care, dacă nu mă laudă - ! - nici nu mă atacă...; ce-am ajuns : să mă pupe Popa Iapă...) și de la Nicoleta Sălcudeanu, cu o tăietură de ziar (o aveam : Pleșea, în *Rom.liberă*).

La prânz mi-au sosit, în sfârșit, două colete, conținând 10 exemplare din **Jurnal** !

Iar seara, începând de la 22,30, emisiunea lui Manolescu la ProTV cu Tudoran, Dan Petrescu, Zaciu.

N-o povestesc. A fost o tentativă - penibilă - din partea lui Manolescu de a găsi unanimitate în condamnarea abaterii de la “normele morale”, de la “codul moral”, de la “regula jocului” (ia te uită: aud un Bujor în pustie...) - și publicarea **Jurnal**-ul-ui ; ciudat, ne-susținut de Zaciu (care a mâncat cam o treime din timp cu lălăielile lui : a povestit de câte ori m-a... cunoscut el), atacat de Tudoran și de D. Petrescu. Prestația mea : mediocră.

Jur că m-am pregătit, că am scris, că am recitat... Dar emisiunea nu s-a desfășurat după cum aș fi dorit eu (nici după cum ar fi vrut Manolescu...). Atârnat de telefon, traumatizat de câte-

va “pane tehnice” - nu auzeam, ori nu se auzea acolo ce spuneam, nu am intervenit decât rar și numai întreat.

Deci nu a ieșit așa cum spera Manolescu - o emisiune de condamnare a mea pentru transgresarea “codului moral” ce interzice publicarea jurnalului înainte de etc., etc. A fost ceva silit, scremut. Zaci u a ocupat o treime din treimea ocupată de el prin zicerea : «Nu înțeleg ce caut eu aici...», asta ca să nu răspundă la întrebările lui Manolescu : și el a publicat un jurnal... contemporan. În cele din urmă a zis cam așa: «Libertatea pe care și-o ia Goma este permisivitate...» Și încă : publicarea **Jurnal**-ului este... o sminteală. Ei, da : avem lecturi biblice...

Manolescu : penibil. Se vedea (auzea) că este gătu it de ciudă și de gând de revanșă - dar punerea în scenă a fost deficitară. Nu a reușit să convingă decât pe convingși (de unde oi fi știind eu?) de dreptatea lui și a “codului moral” al său.

Azi mi-au venit scrisori de la Ion Solacolu : a citit într-un ziar legionar o cronică și și-a cumpărat **Jurnal**-ul - îmi transmite obiecțiile: crede că pe Berindei l-am prezentat numai cu defecte, dar citează copios din partea de “pregătire a jurnaliști-lor”. Am să-i scriu, rugându-l să-mi trimită o fotocopie a cronicii.

Cistelecan : nu vor face apel la Laszlo. Nu explică de ce.

(...)

Vineri 25 aprilie 1997

Azi îl întâlnesc pe Lupan. Să vedem.

L-am întâlnit. Se duce pentru două săptămâni în România.

I-am scris lui Podoabă :

Paris 25 aprilie 1997

Dragă Domnule Virgil Podoabă,

Am primit scrisoarea Dvs. din 14 aprilie și vă răspund pe dată.

Ați înțeles perfect : introducând chestiunea Laszlo, m-am ferit de a mă amesteca în treburile revistei. Nu eu o fac, nu eu decid cine, cu ce intră în cutare număr. Mi-am exprimat nedumerirea, în măsura în care i se îngăduie acest lucru unui colaborator.

Am înțeles explicațiile, chiar de nu sânt de acord cu ele - iar acum translăm discuția de la redactor de revistă și colaborator alături, la două persoane literatoare care discută despre a treia :

Nu voi contesta “frigul” despre care vorbiți - eu, întreținând cu Laszlo relații mediate (de poștă) nu l-am simțit ; dar chiar așa, prin intermediul scrisului, ar fi trebuit să am și eu aceleași senzații : nu le-am avut. Oi fi eu lipsit de acel organ...

Dragă Virgil Podoabă : ca unul care cunoașteți multe din scrieri-

le mele veți fi întâlnit mărturisirea : «Multora le-am stat eu capră...»

Firește, e vorba de acel joc pe care toți copiii l-au... practicat, în curtea școlii. În ne-joc însă, “capra” nu se schimba, ca în jocul pe care cu certitudinea și Dvs. l-ați jucat. În viața din ultimii treizeci de ani), în acel joc nevinovat, copilăresc, în care capra se schimbă, se alternează, eu am fost...neschimbat : peste mine au sărit mulți - eu n-am sărit, la rându-mi peste ei : de spinarea mea s-au sprijinit atâția și-atâtea, ca să sară și garduri și frontiere-de-stat-și-de-partid ; eu, conștient de “micul serviciu” pe care li-l făceam “colegilor”, am consimțit să fiu mereu capră, cea peste care se sare și uneori joacă rol de trambulină.

Că Laszlo Alexandru urmărește mai degrabă intere-su-i personal decât... interesul meu (ne-personal) - dar asta este firesc ; și consimțit, din partea mea. Eu nu angajez cu semenii relații inegale, șchioape, de subordonare, nu condiționez relațiile cu mine de ne-relațiile cu “dușmanii” mei (am pus ghilimele, nu pentru că n-aș avea dușmani, ci pentru că, aici, nu este vorba de așa ceva).

Nu am ținut socoteală, dar trebuie să fie peste o mie de capi de familie care au emigrat (după ce ani, unii peste un deceniu) tot așteptaseră mila “scumpului nostru Nicolae Ceaușescu”, așa i se adresau prin cererile repetate - sărind... granița de pe spinarea mea, dându-se în ochii Securității drept... gomist (se purta, se purta în 1977, din primăvară până-n toamnă acest apelativ) ; unii rugându-mă să rostesc două cuvinte la Europa liberă, alții cerându-mi să le pronunț doar numele, alții (mai cu seamă altele) rugând-o pe Ana “să se plimbe cinci minute, pe stradă, cu ea (persoana de femelă) - ca să capete pașaport...”, iar mulți alții - precum această javră de N.C. Munteanu, de la Europa liberă, acum partizan al lui Petre Roman, fără să mă întreb, fără să mă avertizeze că are de gând să-mi folosească numele pentru a-și atinge scopul : a anunțat Securitatea că el... semnează “Apelul Goma”, dacă nu-i dau pașaport... Pe lângă acești “interiori” au fost sute și sute de exteriori : voiau o recomandare pentru azil politic, voiau o depozitie la tribunal în aceeași chestiune, voiau o intervenție ca să obțină un act, o prelungire - apelau la serviciile caprei...

Da, dragă Virgil Podoabă : mulți au sărit capra peste mine, mulți au “profitat” de mine - și acum, la bătrânețe, constat că nu mă încercă regretul că reciproca n-a fost valabilă : eu n-am profitat de profitori, nici preț de-o țuică.

Iată, recent, s-a petrecut “povestea” cu Marian Papahagi : așadar, citesc în 22 o listă de cărți și autori subvenționați de Soros în perioada 1993-1996 și dau de : Paul Goma - **Patru dialoguri**, la editura Echinox.

I-am scris lui Papahagi, cerându-i lămuriri : publicase cartea ? când, de ce nu știa și autorul ?, l-am anunțat și pe Cistelecan de acest lucru. Cum era de așteptat, Papahagi mi-a răspuns târziu și extrem de iritat, că nu, n-a publicat cartea și că... treaba dintre editor și Soros nu mă privește pe mine, autor, are s-o rezolve el.

I-am rescris, n-am amintit de “capra” pe care am jucat-o iar, însă i-am atras atenția că “treaba” aceea îl privește, totuși, chiar și pe bietul

autor, din moment ce editorul i-a folosit numele, în scopul de a obține beneficii materiale - așa sună legea.

Simultan, m-am adresat Fundației Soros, producând acte (contractul expirat), iar ei m-au anunțat : în urma cercetărilor, constatându-se exactitatea celor susținute de mine, autor, Echinox nu va mai primi subsidii în viitor.

Este pentru întâia oară când m-am revoltat împotriva “săritorilor” - știți de ce? Iată de ce : Marian Papahagi mi-a solicitat o carte (când l-am cunoscut, în mai 1991, la Roma). Las la o parte faptul că actul încheiat (contractul) arată ca dracul, am pus asta pe seama analfabetismului administrativ la românul abia trezit din somnul cultural. Însă mai departe : Papahagi nu a răspuns la numeroasele scrisori ale mele (din alte motive decât prietenul Podoabă), nu m-a avertizat de cererea de subvenție (era obligat : doar îmi folosea numele !), în fine, nu m-a anunțat că, la expirarea contractului încă nu publicase cartea și că n-are să o publice. Dacă îmi veți spune că... nu știa, bietul de el că așa trebuie să procedeze, vă voi răspunde că obiecțiile mele nu sunt doar de natură administrativă, ci și de natură... socială. El, universitar până-n măduva osului, s-a purtat ca ultimul dintre bătăranii dâmbovițeni (cum tot ziceți, de parcă nu Budai-Deleanu ar fi zugrăvit întâia... țigănice din spațiul românesc - în Ardeal...).

Asta a fost cu universitarul - în curând ambasadorul - Papahagi ;

Asta este cu Laszlo. Nu exclud posibilitatea (că “mă sare” și el). Iată însă că, spre deosebire de majoritatea zdrobitoare a celorlalți, el a rămas prin preajmă, de cinci ani încheiați. Ca să profite de mine ? Nu știu cât a profitat și cât a suferit din cauza prieteniei cu mine - mai cu seamă din partea lui Papahagi, când a fost să dea concursul pentru asistenție (așa ceva).

Spuneți că Laszlo mă parazitează. Fără a avea de gând să ofensez pe cineva, spun : știți că parazitatul, consimte uneori la... parazitaj - și atunci termenul se schimbă, devenind : simbioză.

Mai spuneți, dragă Virgil Podoabă, că eu nu am nevoie de ajutor - dar cum puteți afirma una ca asta ? Ba am nevoie și eu, ca tot omul, să știu că măcar o persoană îmi rămâne aproape - ba chiar riscă să încaseze ea loviturile de ciomag destinate mie...

Firește, nu “vreau” ca Laszlo să fie neapărat inclus în sumarul *Vetrei*. Repet : explicațiile Dvs. sunt coerente, logice - chiar dacă nu le găsesc și adevărate.

Că tot sântem cu cărțile pe față : mai continuați eseul din care ați publicat un fragment ? Cistelecan mă întreba dacă pe lista publicată de 22 figura și Podoabă (și el depășind termenul) - nu, nu figura.

Desigur, nu vă veți supăra dacă nu răspund la întrebarea Dvs. : simt că a fost scrisă la un final de scrisoare, așa, din datorie - or eu nu vreau să vă oblig să mă întrebați, pentru a-mi da prilejul să spun ce am pe suflet... Așa cum e formulată : prea vastă ; și prea strâmtă. Poate peste alți cinci ani, când *Vatra* va face alt număr tematic privindu-mă... Dacă mai apuc.

Am intrat în corespondență cu Doamna Nicoleta Sălcudean. Am

înțeles că vă frecvențați. Felicitări.

Salutări familie Podoabă, iar de sărbători,
Hristos a înviat ! - pentru familia restrânsă și pentru cea lărgită, a prietenilor.

Paul Goma

I-am scris lui Laszlo, felicitându-l de ziua aniversară - va avea 31 ani în 4 mai.

Sâmbătă 26 aprilie 1997

Am primit scrisori de la Sanda Anghelescu și de la vărul meu Mihai Popescu din Piatra Neamț. I-am răspuns lui Ilișoi:

Paris 26 aprilie 1997

Dragă Domnule Viorel Ilișoi,

Am primit scrisoarea trimestrială (și dacă e semestrialică ?) dimpreună cu *Timpul*. Fiind suficient de... datată (17 martie), cum noi am depășit mijlocul lui aprilie și cum între timp multe croniche au apărut despre Jurnal - mă las pe mine la o parte și trec la chestiunea Ivănescu:

Ceea ce știu eu despre Labiș - am scris-o în multe rânduri, mai cu seamă în dialoguri, după 89 - repet :

- după cum toată lumea știe (este suficient să ia în mână un Dicționar de literatură), Labiș a murit în 22 decembrie 1956 ;

- după cum nu toată lumea știe, deși este consemnată pe ici, pe colo, în unele volume ale mele, la **Cronologie**, eu am fost arestat în 22 noiembrie 56 - poate calcula până și Cezar Ivănescu : mă aflu arestat de una lună, atunci când s-a petrecut nenorocirea cu Labiș.

În cei doi ani și două luni de institut Mihail Eminescu, am fost : un an (primul) coleg de cămin cu Labiș; un an - al doilea - coleg de an cu Labiș - nu mai eram și de cămin, el reintrînd la Universitate ; se mutase împreună cu Aurel Covaci într-o odaie pe strada Rodiei, în cartierul Vitan.

Nu eram prieten cu Labiș - din multe motive :

- prietenii săi erau mult mai vârstnici : Ghiță Mărgărit, Andrițoiu, frații Luca, Victor Tulbure, Covaci - și alți bețivi (care-l trăsese pe bietul ied, întâi spre publicare de orice - fiindcă se plătea împărătește linsul ; și spre băutură - atunci funcționînd înțelepciunea : "Cine nu bea - nu-i poet!" și-l bea fără rușine, Labiș câștigînd enorm de mulți bani pe poeziile lui, ba cu Marx, ba cu Lenin ;

- Labiș făcea parte, dinainte de a-l fi cunoscut eu (venit cu doi ani înaintea mea la București) din "gruparea" scriitorilor devotați partidului și dovedindu-și atașamentul (prin versuri înalte...);

- rezumat din precedentele : eu nu eram poet și nu-mi plăcea

bețivăneala, nici bețivanii “scriitori”.

Așa, ca chestie : dintre colegii lui de facultate (dar nu și de prietenii lui de lălăială), am fost, dintre băieți, unul dintre foarte puținii (și iată : nu-mi aduc aminte de “al doilea”) care să se fi bucurat sincer de debutul său editorial, cu volumul **Primele iubiri** : îl cumpărasem și-i cerusem o dedicație - mi-o dăduse, cu jubilație. Asta a fost - la începutul toamnei lui 56 - ultima noastră întâlnire : în efervescenta de atunci - tocmai se desfășuraseră Evenimentele de la Poznan (în august), apoi izbucniseră cele de la Budapesta (în octombrie), pe Labiș - ca și pe prietenii să-i apropiați: Covaci, Raicu, Titus Popovici nu i-am mai zărit pe la Universitate (precizez : eu nu i-am zărit).

Așadar, am fost arestat la 22 noiembrie și pe loc am intrat în “fabrică” : bătaie cât cuprinde, ba chiar și mai mult decât atâta, înfometare, izolare, la care se adăuga frigul cumplit (eu fiind arestat în pulover și hanorak de schi...).

Probabil în dimineața zilei următoare celei în care a murit Labiș, fiind scos la “anchetă” - adică : la bătaie - spre surprinderea mea, locotenentul Ion Țârlea (...), în loc să mă ia la poceală, ca de obicei, în cele 30 zile (de două-trei ori pe zi) de când fusesem arestat, m-a întâmpinat cu o mutră de înmormântare. Nu m-a înjurat, în chip de bună-dimineața, nu m-a croit cu pulanul în creștet, nu mi-a dat șuturi în cur... Am avut impresia că îi tremură buza... După o vreme lungă-lungă (eu mă gândeam că-mi pregătește cine știe ce ticăloasă capcană - ca să mă reia, surprins), Țârlea m-a întrebat :

«Bă, tu ai fost prieten cu Labiș ?»

Pe atunci nu se știa de computer, dar cu așa ceva aș fi comparat capul meu, în căutarea unei soluții de “ieșire” (a mea) și de “nebăgare” (a altuia, aici a lui Labiș). Am dat un răspuns “neutru” - care se întâmpla să fie adevărat :

«Prietenii, n-aș spune, doar colegi - de cămin, de facultate...»

Și am așteptat următoarea întrebare-încuietoare, urmată, negreșit, de închiderea capcanei.

Probabil pentru prima oară în viața lui de anchetator securist, Țârlea nu a continuat (sau reînceput) ancheta, ci a zis, surd, gata să dea în plâns :

«A murit, mă... A murit !» - și a izbit cu pumnul în biroul lui, îndărătul căruia ședea.

Cu certitudine îi dăduseră lacrimile - cu ochii feriți, a apăsat pe butonul de alarmă, a venit un sergent, prin semne, i-a făcut să mă ducă “jos”, adică în subsol, la celular.

Mărturisesc : atunci n-am înțeles nici starea de mortăciunitate a bestiei de Țârlea, nici despre cine spunea el că a murit. Refăceam mental “dialogul” - da, era vorba de Labiș, în legătură cu el spusese : «A murit, mă !» și-i dăduse mesei un pumn (în loc să mi-l destineze mie). Dar nu puteam accepta ceea ce, vag, înțelesesem...

În celulă eram singur. Bineînțeles că aș fi putut să bat în perete, să iau legătura cu vecinii - în majoritate studenți (numai că erau la Drept, la Arhitectură, la Medicină, la Teatru ; și chiar de mai erau

vecini de la Filologie, nici unul de la “Eminescu”, să știe cine-i Labiș...

Țârlea m-a scos din nou, după vreun ceas : mă așteptam să ne “reluăm treaba”, adică urletele, înjurăturile, caftul, ciomăgeala, amenințările, înjurăturile, loviturile, loviturile. Ei bine, dacă era mai puțin plângăcios, nu era mai puțin... iubitor de poezie (iar aceasta a fost prima impresie: că are și el o slăbiciune : poezia - o fi comițând și el, animalul !, iar Labiș ii era preferatul - după Coșbuc, doar ardelean de pe la Arad era el...).

M-a pus să-i spun ce știam despre Labiș. Firește, eram la pândă, ca orice anchetat : porcul, vrea să mi-l bage în lot și pe Labiș - deci îmi cântăream fiecare cuvânt, țineam cu dinții de “coleg de cămin, de facultate, dar nu prieten” și, desigur : “nu știu”-ul reglementar.

Nici în această a doua “ședință”, o bună bucată de vreme, nu făcusem legătura între cuvintele rostite de Țârlea: “Labiș” și : “a murit”. Pentru că eram după o lună de bătai, de bumbăceli, de amenințări cu împușcatul, de foame, de frig - și în asemenea situații nu ești disponibil decât pentru tine (și pentru pielea ta) ; iar cuvântul “Labiș” îmi declanșa un reflex care mă privea pe mine, direct (umflarea lotului, deci augumentarea condamnării), “moartea”- și încă a altuia (!) nu-mi stârnea interesul-vital.

Am început să accept să mă pătrund abia când Țârlea a început să spună, cu glas tremurat, cam așa :

«Da, mă, a murit - la vârsta lui ! Vârsta ta ! L-a călcat tramvaiul! L-au dus la spital, dar n-a scăpat - a murit, mă !» de astă dată a schițat doar izbitul cu pumnul în masă.

Dacă față de mine, cel opacizat de egoismul propriei anchete s-ar fi manifestat doar Țârlea...

Numai că Țârlea trecea drept... pâinea lui Dumnezeu în comparație cu alți securiști, aceia bătauși de profesie, care nu te întrebau nimic, te loveau, atât (în prezența întrebătorului) ; și mai cu seamă față de Balaurul, de Diavolul, de Călăul care era căpitanul Gheorghe Enoiu, șeful anchetelor studentești din 56. Acesta, așa, “în treacăt”, îmi rupsesse trei coaste dintr-o singură lovitură de pumn - scăpasem ieftin, dar cât pătimiseră Ivasiuc, Marcel Petrișor, Grama, Cocioran de la el...

Ei bine, iată-l și pe Enoiu intrînd în birou (inima mea: se făcuse, nu mică, ci... nevăzută) și în loc să m-a ia la bătaie, zice - desigur, tot răstit :

«Tu-ai fost coleg cu Labiș - este că scria bine ?»

Am încuviințat cu mare grabă - întâi pentru că era adevărat, în al doilea pentru că asta nu mă putea neliniști pe mine, ca “șef de lot” amenințat de mărirea lui, prin Labiș. Enoiu le-a tras o în jurătură “ăloră cu tramvaiu’ lor” și doctorilor... - apoi a ieșit din biroul de anchetă, fără să mă atingă...

În “ședința” următoare, l-am întrebat pe Țârlea ce se mai știe despre Labiș, în ce împrejurări... - mi-a ars un pulan peste gingii, aducîndu-mi aminte că eu mă aflu în fața organelor de anchetă, nu “la tine, pe maidan” (?) ; și să nu mai încerc să mă trag de brăcinar cu

el - organ...

Nu am mai avut informații despre Labiș până în '58, când am fost dus în Bărăgan, cu domiciliu obligatoriu : acolo mi-am mai povestit părinții ce știau (și știau : imediat după arestare, începuseră naveta Rupea-București și care nu a încetat decât după condamnarea definitivă, în mai 1957; mai știau, pentru că erau tot timpul în contact cu studentele colege ale mele - și ale lui Labiș : Gloria Barna - Justa din Justa - Doina Martescu, Florența Albu).

Or toate informațiile mergeau în același sens : moartea lui Labiș fusese pricinuită de un accident - tragic, firește - dar accident, nu asasinat, cum pretinde Cezărescu cel Ivan.

I-am citit cartea "cu Marin Preda": o grămadă de raționamente, nu de nebun, ci de idiot : trasează o linie de "scriitori lichidați" ce începe cu Labiș, sfârșește cu Preda - dar trece și prin Breban, care trăiește, bine-mersi și azi.

Auzind "variantele" cu "lichidarea unor scriitori" (Ivănescu nu e singurul căcăcios în timpul comunismului, arătându-și mușchii de "demascator cu voie de la primărie" - ia să-i mai înșirăm o dată : Labiș, Preda, Nichita Stănescu, Dimov, Mazilescu, Titel, Marius Robescu - să nu fie uitat Breban!), am înțeles că românimea cea în patru labe, colaborationistă, încearcă să-și justifice dezertarea, statul pe loc (sub țol), inactivitatea - prin "rezistența culturală". Iar pentru că este nevoie de "martiri" și i-a fabricat pe loc.

Cu alde Cezar nu se poate dialoga, dialoghez cu mine:

a) De ce au fost "asasinați" scriitorii înșirați mai sus ? Care le-au fost faptele anticomuniste, antisecuriste ? - răspunsul e : neantul (mioritic) ;

b) De ce nu au fost asasinați, pe solul RSR, anticomuniști declarați, notorii, ce făptuiseră acte anticomuniste (Preotul Calciu, Tudoran, Vlad Georgescu, Virgil Tănase, hai să mă pun și pe mine) ? Tentativele de asasinat au fost perpetrate după stabilirea acestora în Occident - nu în România.

Acum : "de la Labiș la Preda" :

Știu, din mărturiile relative la Preda : Ceaușescu a fost foarte afectat, supărat chiar pe "foruri", că... "n-au știut să-l păstreze, să-l protejeze..." Știu, direct, din gura securiștilor anchetatori că ei au fost foarte afectați, supărați pe faptul că Labiș murise - de ce ? Ca și în cazul lui Preda (moarte violentă), poetul Labiș era cel puțin "un prost util", cum li se spunea tovarășilor de drum.

Persoana lui Ivan Cezărescu : după ce s-a băgat pe sub pielea lui Preda, influențându-i hotărârile editoriale (mai ales negative : «Nu-l publicați pe dobitocul ăla !» decât : «Publicați-l și pe cutare, că-i băiat bun...»), a făcut parte din gașca securistă a *Luceafărului* - dealtfel, se laudă cu prieteni ca Dragoș (Răcănel), Ungheanu, Silvestri-Târnăcop ("autorul" serialului securist publicat cale de vreo doi ani. El, "acoperit", îi provoca pe Dinescu și pe Tudoran, amenința cu bătaia ("cu rangă") pe oricine îndrăznea să aibă opinii, altele decât ale *Luceafărului* din acel moment (care juca rol de pereche a *Săptămânii* lui

Barbu). Planează bănuiele din ce în ce mai fondate despre rolul avut de el în moartea lui Marius Robescu - cert este : l-a terorizat, i-a sustras bani ("impozit pe talent"), l-a amenințat cu... ranga (locuiau în același bloc - unde mai erau : Tudoran, Gheorghe Suciuc).

Asta-i cu Cezar : a fost bun poet. Relațiile strict bilaterale le-am atins în **Gardă inversă**, recent apărut (scris însă între 197-75, publicat la Gallimard în 1979 - în România abia în 1997). De douăzeci de ani lălăie același Baad.

Dragă Viorel Ilișoi : mă bucur că, în sărăcia generalizată (și în cea personalizată) aveți la spate - și de jur împrejur : soția, fetița. Desigur, nu vă doresc sărăcia noastră, dar vă urăm a noastră fericire în sărăcie. Ne consolăm și noi cu ce putem.

Am primit și volumul lui Dan Lungu. Îl felicit - și la mai mare ! Îmi poate trimite proze manuscrite, dar fără speranța tipăririi în editura mea...

Salutări Mihaelei ; și încurajări : o să mai aibă de tras alături de Viorel Ilișoi - dar lasă : pe lumea cealaltă toți păguboșii de pe asta o să fim răsplătiți cu tot ce n-am avut.

Îmbrățișări.

Paul Goma

(...)

Luni 28 aprilie 1997

Aseară am fost cu Ana la Bieni : am ciocnit ouă roșii, am mâncat miel și am băut vin.

Claire nu poate traduce, fiind ocupată. Asta este. Într-un fel, mă așteptam.

Am primit scrisori de la Laszlo, de la Davidescu, felicitare de la Cesereni - le-am răspuns. I-am scris lui Lulu să trimită un **Jurnal** lui Davidescu.

Marți 29 aprilie 1997

Laszlo mi-a trimis ieri tăieturi de presă.

Prima "cronică" la **Gardă inversă** în *Adevărul l.a.* din 6 aprilie. Intitulat "Cazul Goma", ultima treime a textului se apleacă (ne-defavorabil) asupra cărții, în rest, se ocupă de **Jurnal**. Semnează Daniel-Cristea Enache.

În *Cuvântul* din 4 aprilie cunoscutul luptător antibolșevic (numai noi nu știam) Al. George scrie : "Jurnalul unui prost inocent". O ia cu "neînțelegerea" (în fapt el pretinde că nu citisem, că îmi povestise Raicu...) opera lui despre **Opozanți, oponenți și algeorgi** (despre care scrisesem defavorabil), sfârșind cu constatarea că nici o securitate n-ar fi putut opera o...

demascare mai eficace - decât autodemascarea - prin **Jurnal**.

Ei, da : cel care îl acuzase pe Mircea Mihăieș că, “în cartea sa despre Faulkner - pe care am răsfoit-o în fugă, la cineva, dar n-o am : e prea scumpă” nu-l pomenise și pe el, Al. George Întâiul și Penultimul, pentru un motiv foarte politic ; ba chiar... comunist : Mihăieș nu a scris o astfel de carte. George Al. rezista comunismului într-o manieră foarte dâră - după cum ne informează până și **Jurnal**-ul lui Mircea Zăciu : stând la cafină cu Mircea Horia Simionescu, vestit antibolșevic militant, introdus în cabinetul lui Dumitru Popescu-Dumnezeu - ca șef - întru “sabotarea pe dinlăuntru a comunismului criminal”.

Ziua din 17 aprilie publică, alături de partea a II-a (sau a treia, nu se înțelege, Laszlo mi-a fotocopiat tăiat, va fi crezând că am textul meu tipărit). La “Către literatori” : replica lui Pruteanu. În 6 puncte, face (pe puțin) 16 afirmații mincinoase, negații obraznice.

Încep să cred că Laszlo avea dreptate în scrisoarea primită ieri : cu asemenea creaturi folosești parul, nu... îngăduința, cum îi recomandam eu în legătura cu “latura penală” a numitului George Mihail Pruteanu.

Miercuri 30 aprilie 1997

Ieri am cumpărat câteva clasoare : pentru presă, pentru scrisori. Nu-mi mai ajung...

Tot ieri am primit o ilustrată-felicitare de Paște, semnată, însă fără adresa, pentru ca, eventual, să primească un răspuns.

“Stimate domnule Goma, Stimată doamnă,

“Îngăduiți unor cititori ai Jurnalului să vă ureze «Hristos a înviat!» și să vă dorească de Sfintele Paști ca bucuria ce ne-au dat-o nouă slovele scrisurilor dumnea-voastră să vă lumineze în fiecare zi.

“Adevărul celor mărturisite de Jurnal despre toți cei din paginile lui, din păcate cam despre toți, noi de-aici, de dinainte și de după ‘89, e așa, dar ferească-te Dumnezeu să recunoști asta, că te trezești singur, la colț, pe coji de nuci, în genunchi.

“Și asta-i mai abitur acum. De parcă n-am mai fi în stare de altceva, decât cum să ne mai cocoloșim unii pe alții descoperind, fiecare, ce grozavi am fost și câte, Doamne, n-am mai făcut și-am dres...

“Pentru tot adevărul adevărat, pentru cele albe și cele negre, pentru spusa dreaptă și fără de compromis, vă mulțumim.

“Vă admirăm.

“Vă iubim.

“Fie să se împlinească tot ceea ce vă doriți,

“Doina și Gheorghe Pienescu”

Am cunoscut un Gheorghe Pienescu, redactor la E(S)PLA, cred că mai degrabă la BPT, sub direcția lui Șora ; a îngrijit Arghezi. Cu acela am schimbat saluturi, câteva cuvinte, între două uși - dar să fie chiar el ? Judecînd după scris, înclin să cred că da. Acum o fi pensionar și se zbate cu sărăcia și cu nemulțumirile de tot felul. Dar chiar de nu-i Pienescu cel la care mă gândesc, ci altul (probabil rudă, fiindcă numele nu e frecvent), tot pensionar este, o fi avînd în jur de 70 ani.

Am verificat - am o ediție în două volume de **Versuri**, scoasă la Cartea românească, în 1980 : îngrijită și cu postfață de G. (!) Pienescu, prefață de Caraion. Se vede că trecuse “la Preda”, ocupîndu-se tot de “V.M.L.” (Valorificarea Moștenirii Literare”, cum se spunea, în anii ‘50)...

Oricum, această cartolină mi-a făcut multă plăcere. Cu atît mai intensă, cu cît “autorii” nu și-au dat adresa...

Seara : am primit o scrisoarea de la Solacolu (răspuns la răspuns).

Și o alta, extrem de ciudată - și impresionantă - de la Elvira Iliescu din Constanța. Zice că i-a trimis Monicăi Lovinescu manuscrisul unei cărți extrem de critice la adresa regimului, încă de prin 1986 (să fi înțeles eu greșit ?), când vine la Paris. Monica ar fi zis că e prea violentă ca să fie transmisă la Europa liberă. Până aici... Dar i-a dat în 1996 o recomandare pentru Uniunea Scriitorilor în care recunoaște că Elvira Iliescu este autoare de... **“literatură de sertar”** (subl. în text).

Cred că am să mă opresc aici.

Mi s-au umflat ganglionii. Vasăzică o pompează pe Blandiana, “scriitoare de literatură de sertar” - despre ceastălaltă nu mi-a suflat o vorbă, cu toate că în acel moment ne aflam în bune relații (chiar de nu mai aveam colecție). De ce ? Să fi fost atît de proastă “cartea de sertar” ?

M A I

Joi 1 mai 1997

Nu am cu cine mă duce la defilare...

Și nu m-am dezbărat de disprețul, de ura față de asemenea “simboluri comuniste”, când, în fapt, sunt doar sociale - iar eu sânt un băiat care pun preț pe social, nu ? Aici, în Franța, Ziua Femeii (8 Martie) e chiar a femeii : Ziua de Întâi Mai e, în primul rând Ziua Primăverii, apoi ziua celor ce muncesc (oricât am dat-o pe după piersic, să nu calc în calcuri, tot am străchinit-o - mama ei de limbă sovietică !).

Sânt îngrijorat : nu pot da drumul scrisorii de răspuns către Elvira Iliescu fără să-i fi găsit cartea. Știu precis că mi-a trimis-o fratele ei, aici, la noua adresă. Dar unde am pus-o ? O s-o mai caut. Nu-mi aduc aminte de ea. O voi fi pus într-un raft, cu gândul s-o citesc în curând, apoi s-a petrecut “sedimentarea” : alte cărți s-au depus, împreună cu alte cărți o voi fi mutat...

E.I. formulează acuzații precise la adresa Monicăi Lovinescu: nu a vrut să i-o transmită la Europa liberă, nu i-a publicat-o. Despre sine scrie cam așa : și eu, proasta de mine, care credeam că Europa liber și Occidentul abia așteaptă cartea mea... Vai, da : câți nu au crezut asta...

Și eu. Apoi am procedat ca Monica față cu “orizonții așteptători” : propunerii autorilor de a fi numaidecât publicați (eu ne-avînd microfon la îndemână), răspundeam că... nu am o editură a mea. La acest răspuns cerul să năruia asupra capului celui ce venise (ori trimisese) cu atâtea sacrificii scrisul lui, mărturia sau ficțiunea care avea să facă : Bum !, vorba Elvirei Iliescu. Și nu doar în România comunizată, ci în întreg Occidentul, în toată lumea ! Mă simt adânc vinovat pentru o reacție asemănătoare față de manuscrisul lui Aurel State, pe când mai trăia autorul : Radina îl avea în grijă, atunci aveam colecția la Hachette, așa că judecasem ca un editor: “pentru a fi tradus și publicat în franceză va fi absolut necesar să fie scurtat - mai ales că erau multe pasaje repetitive”. Radina a transmis această “cerință” autorului, iar autorul a răspuns - prin Radina : «Nici o modificare ! Să fie publicat ca atare ori deloc !»

Ce va fi fost în inima lui Aurel State, când a auzit că Goma îi cere să... scurteze ?

Pentru că nu a existat comunicare între interior și exterior nici înainte de 89 (ba chiar înainte de 84, când pun eu granița omului-nou-la-român).

Iată un exemplu : în “perioada de tranziție” a mea, adică între plecarea din D.O. și reintrarea la facultate, aflasem adresa lui Mihai Serdaru de la Paris. În cel mai firesc mod cu putință i-am scris că am “neapărată nevoie” de niște ochelari cu lentile care se înnegresc în funcție de intensitatea luminii. Și în cel mai firesc mod cu putință m-am supărat pe prietenul meu Serdaru, fiindcă îmi răs-punsese că asemenea ochelari depășesc cu mult resursele materiale ale lui... Cum, așa, resursele materiale...? Nu vrea ! De ce nu spune adevărul ? Cum să nu aibă de-o amărâtă pereche de ochelari, când acolo, la Paris, umblă câinii cu lentile fotosensibile-n coadă ?

Așa s-a explicat și, în situația răsturnată, “nesimțirea” cu care prieteni sau doar cunoscuți îmi cereau mie, parizianului, nădragi, țigări, bani... Dar era normal să-mi ceară, fiindcă din România așa se vedea : cel “ieșit” (de la Ieșire) “își permite să dea”. Fiindcă Occidentul de-aia-i occident : ca să aivă ! Și să dea Orientului !

În chestiunea de la care am pornit - manuscrisul **Râsul** al Elvirei Iliescu : pe lângă “Occidentul își permite în general” mai exista o rațiune de speranță : autorii din România, mai cu seamă cei avînd grave, umiltoare probleme cu cenzura erau convinși că, din moment ce Europa liberă în general, Teze și Antiteze în particular promo-va(u), îndemneau la “o literatură curajoasă” - și care presupunea sacrificii (libertatea fiind amenințată), în mod necesar atunci când un autor disperat și curajos ajungea cu manuscrisul până la Monica Lovinescu, aceasta pe dată îl promova pe unde- scurte, iar în timpul doi îl tipărea - cum să nu existe, în Occident, “la Americani”, o editură pentru astfel de opere ?

Ei, uite, că nu exista. Ba, pe măsură ce trecea timpul, dispăreau revistele scoase cu bănuți ruși de la gura ruștincurilor de exilați, iar edituri... Da, existau : unele legionare, unde aveau acces numai camarazii cu carnet verde (și roșu) - alta, precum a lui Ion Dumitru care te publica dacă plăteai.

Apoi mai era ceva : dacă la mărturii treburile stăteau atât de greu, atunci la ficțiuni ? Cvasiimposibil să le tipărești. O știu de pe proprie piele : am încercat, la Răuță, la Ion Dumitru, nu s-a găsit decât tot un sărăcan ca și mine să-mi multiplice prin fotocopiere (și încopiere !) în câteva zeci de exemplare, două titluri: **Din Calidor și Patimile după Pitești** : Ion Solacolu.

Chiar dacă nu știu cât de valoros era manuscrisul în chestiune, Monica Lovinescu a reacționat normal - în lumea anormal de lipsită de mijloace a exilatului (am folosit deliberat personalul, singularul exilat). Or din interior astfel de “comportament” este interpretat ca... dușmănos :

«A refuzat să... N-a vrut ! », etc.

Azi, la orele 10 am început să trec la ordinator **Lătești**.

Vineri 2 mai 1997

(...)

Continuu să copiez din **Lătești**. Azi am pierdut o halcă bună și m-am descurajat.

Citesc cărțile de la Ștefana în legătură cu Basarabia. Aflu lucruri noi în legătură cu Transnistria : nu știam că, în ultima parte a războiului autoritățile românești au repatriat o mare parte din Românii stabiliți de multă vreme între Bug și Marea Caspică. I-au recuperat și i-au repartizat în Sudul Basarabiei, în locul Nemților pe care Hitler îi re-colonizase în Polonia. Acest “amănunt” iar nu l-am știut : credeam că nemții coloniști fuseseră cu adevărat repatriați (în Germania), însă nu: deci “basarabenii” s-au dus în Polonia ocupată de Nemți, i-au alungat din case de polonezi, prefăcându-i, dacă nu chiar în șerbi, atunci în zilieri pe propriul pământ... Frumoasă treabă ‘tu-i mama ei de treabă nemțească !

Fiindcă în acest timp am citit cu creionul în mână și **Deportarea în Bărăgan** de Smaranda Vultur (pe altădată cuvintele despre cum ne vād “interiorii” pe noi, exilații), mă întreb dacă dintre repatriații din 43-44 (în Sudul Basarabiei) n-au fost și refugiați în România cea rămasă, apoi “colonizați” în Banat (tot în locul Nemților !), apoi deportați în Bărăgan...

Anton Rațiu (din echipa sociologică a lui Golopenția) relatează : un grup de repatriați din Moldovanskaia din Caucaz, recuperați de Vasiliu-Rășcanu, s-au împotmolit pe lângă Râbnița (în loc să fie coborâți spre Cetatea-Albă). Acolo, un militar, unul Popescu-Corbu, ca să-i cazeze pe români, i-a alungat pe polonezii băștinași din câteva localități învecinate - “fiindcă nu-i suferă pe catolici”. Anton Rațiu a telegrafiat lui Golopenția la București, iar acolo tot Mareșă-leasa a intervenit - imediat Mareșalul a dat ordin de dirijare a repatriaților spre Cetatea-Albă. Biata Mița : a făcut și mult bine la viața ei...

(...)

Marti 6 mai 1997

Încă o aniversare : 20 ani de la ultima liberare...- cea din 1977, de la Securitatea Rahova...

Douăzeci de ani - o viață de om.

Scrisoare de la Luca Pițu. I-am răspuns.

Miercuri 7 mai 1997

(...)

Mi-au venit *Vatra* nr. 2 și *Familia* (cam același număr). În *Vatra* continuă dialogul cu "C". *Familia* : din ce în ce mai mălăiață. Cu excepția unui text al lui Ardelean (despre Sebastian) - neantul.

Mi-a telefonat "doctorul Olteanu, din Germania" ; îmi spune că nu ne cunoaștem, că a citit **Jurnal**-ul, că i-a plăcut și m-a întrebat dacă, venind la Paris poate să mă viziteze. Ca să vezi : **Jurnal**-ul meu îi interesează și pe ne-scriitori ; ba chiar pe din-contra : doctori, vorba cuiva ! O fi avînd el vreun neam scriitor, ori va fi gâdilat însuși muza, ca tot Românul, altfel cum să-mi explic interesul ? Nu mi-l explic, îl las așa.

A venit Doicescu din România, unde a rămas vreme îndelungată, pentru necazuri în familie : a murit și mama lui, a trebuit să regleze succesiunea... O să ne întîlnim în una din zilele astea. Nu prea știa ce mă interesa pe mine, chiar dacă privise și el emisiunea lui Manolescu. Ciudat : și el găsește că Dan Petrescu a fost cel mai bun... Mie mi s-a părut că Tudoran. Uite-așa se-nșeală omul.

Până acum mi-au scris despre emisiune: Magda Ursache, Elvira Iliescu, Ștef Davidescu, Luca Pițu, iar la început de tot : Laszlo.

Presupun că a fost ultimul spasm, cântecul lebedei. Firește, **Jurnal**-ul va continua a fi citit, poate că Nemira va trage o altă ediție (e-he!) , dar în văzul lumii nu va mai ieși. Atâta pagubă ! Eu am făcut ce era de făcut, mai mult nu poci...

Joi 8 mai 1997

Azi a fost sărbătoare, n-a mers poșta. Repet experiența de la **Lătești** (pe care-l copiez acum) : și eu, chiar dacă mai puțin decât alții trăiam între o poștă și alta ; poșta era evenimentul central al zilei, al săptămânii, al lunii, al vieții...

E foarte frig și plouă. Cică noi avem noroc : în vecini ninge...

(...)

Vineri 9 mai 1997

Nici azi n-a venit poștă. Aștept răspunsurile cuvenite de la Laszlo, de la Horasangian, de la Florescu, de la Grigurcu... Observ că nu se grăbesc, confrății. Ce-ar fi dacă nu m-aș mai grăbi nici eu să le răspund atât de prompt - de multe ori în chiar ziua primirii scrisorilor lor ?

Ce să fie : nimic ! Dar unde mă trezesc eu ? Pun astfel de condiții unor români? Unor români?

Am copiat până la pagina 40.

Sâmbătă 10 mai 1997

Azi am primit un plic de la Laszlo : cronica Tiei Șerbănescu din *Cotidianul* (22 aprilie), o notă înțepăcioasă din *Cațavencu* și patru file (opt pagini) din *Adevărul.C.A.* cu un interviu luat lui Tudoran. A, da : răspunsul lui G. Andreescu la textul despre Pruteanu precum și răspunsul lui Laszlo. Să nu uit : cartea lui Ion D. Sîrbu, **De ce plânge mama**. Am căutat, am scuturat plicul : nici un mesaj pentru mine - cu excepția fluturașului lipit pe replica la Andreescu: "Lui. P.G., pentru informare, Laszlo".

Găsesc a fi cam puțin - am să i-i scriu. Dar nu înainte de următoarea scrisoare a lui.

Azi termin de copiat cap. "26 febr" din **Lățești** (49 pagini).

De două zile sunt bolnav, răcit zdravăn. Ieri am fost la Dr. Schaan, mi-a găsit tensiunea 15/9 (bun), dar 96 kilograme. I-am explicat că din pricina celor două Paști : catolic și ortodox. A părut convins de argument...

Joi 17 mai 1997

Ieri, zi plină :

Scrisoare de la Horasangian : că nu mai este de actualitate "filmul" (dar era vorba de așa ceva?), însă are în proiect un dialog cu Dan Petrescu, iar cameraman va fi Paul Cozighian, aflat la Paris. Încă nu i-am răspuns.

Scrisoare de la Laszlo : în sfârșit (în 10 mai) îmi scrie ce s-a petrecut în... 27 martie, la lansarea romanului **Gardă inversă**. Mi-a mai comunicat mersul trebilor : *Luceafărul* i-a publicat, în sfârșit, replica la Buduca : *România literară* nu i-a publicat **Un analfabet moral**, a avut o discuție penibilă cu eternul soț, Dimisianu - că el n-a citit textul, dar a auzit că e foarte violent... (Așa merg trebile redacționale în România culturalistă) ; că i-a promis Mariana Sipoș să obțină publicarea pe undeva (îmi dăduse telefon miercuri, rugându-mă să trimit **Analfabetul**... la *Ziua* - ceea ce am și făcut în ora următoare). Mi-a trimis - pe lângă un text despre mine, semnat Pleșu, în *Dilema* - "cronica" din *Steaua* semnată : Doru Pop - îl rade... Cu argumente foarte... universitare, comentează Laszlo, însușindu-și acest tic-verbal al meu... Îmi mai povestește reacția panicată a Ruxandrei Cesereanu, întâlnită pe stradă ; după cronica lui Grigurcu, scuzîn-

du-se că la *Steaua* nu poate impune punctul ei de vedere ; după apariție, că nu poate spune cine este Doru Pop... Provincie provincială, Clujul, fojgăind de intrigi “intelectuale”

Mi-a venit prin poștă un număr din *Monitorul* de Iași. Am dedus că Nichita Danilov se întorsese, fiindcă a apărut nr. 2 din P.G. pe banca acuzaților, pagină la care au participat : Al George - cu aceleași “argumente”, Paleologu și Luca Pițu. Firește, mi-a făcut mare plăcere “Elogiul Nebunului” semnat de simetricul din Cajvana.

Seara a trecut pe la noi Mirel Bran : mi-a adus de la Lulu - pe la care trecuse recent - un exemplar din **Jurnal**. De la Dinu Mihail mi-a adus (iertare : îmi adusesese ; îmi spusese la telefon că mi-a adus de la Chișinău o sticlă de coniac - din partea lui Dinu Mihail, dar Mirel... o băuse cu niște franțuji!) câteva ziare din care am avut de tăiat câte ceva și patru volume din Stere, editat la Chișinău cu litere latine, în 1990 - astfel, mi-am completat **În preajma revoluției**. Treaba stă astfel: Mirel Bran a fost la Chișinău în noiembrie 96 și a fost surprins să afle că amicul făcea propagandă electorală cu Lucinski...

Pe când vorbeam de Dinu Mihail, telefonează Victor Lupan; că s-a întors din România. Dar a fost și în Basarabia, să-i ia un interviu lui Lucinski, în vederea vizitei pe care o va face aces-ta în curând la Paris... îmi comunică : consilierul cu presa al lui Lucinski este... Dinu Mihail ! I-a povestit lui Lupan “întâmplarea” cu **Jurnal**-ul meu, la Iași (lui i-a spus că le-a replicat atacatorilor : «Belișilor !»). Deasemeni, că a văzut, publicate într-un ziar (care ? nu-și mai aducea aminte), “un dialog cu tine”... Cică a văzut el mai multe numere - dar prietenul Dinu Mihail nu a crezut de cuviință să-mi trimeată ce se publicase... Presu-punem că are să vină și el cu Lucinski, la Paris...

Tată-său, Nicolae Lupan are de gând să dea în judecată Statul Român pentru tratatul cu Ucraina. I-am spus fiului că or să fie doi reclamanți.

Peste vreun sfert de oră a telefonat Nichita Danilov, de la Iași. Cerîndu-mi să angajăm un dialog. Cu cea mai mare plăcere! Urmează să-mi trimită, în scris, propostele. S-a oferit să-mi trimită și niște volume de-ale lui. Voi fi foarte fericit !, am zis.

Cam asta este totul - după cum se observă, a fost o zi plină (revin și la terminarea **Lățești**-ului).

Duminică 18 mai 1997

Ieri mi-a dat Ștefana 22-ul promis. Anunțat pe prima pagină “Cazul Goma” umple două alte pagini interioare (și stai, că “va

urma” !) Semnează : Bianca Balotă...

A lucrat bine Gabriela Adameșteanu, cu tot cu Rodica Palade și cu Andrei Cornea. Cu, în spate Liiceanu și Monicii.

Mărturisesc : m-a descumpănit. Fiindcă Bianca Balotă scrie negru pe alb că am fost turnător la “Eminescu”, turnător la Jilava, turnător în general, iar în timpul Ungariei n-am făcut nimic (cum, nu : am turnat!), pentru a fi decorat de Unguri...

Bănuiesc cine a scris textul : Balotă însuși.

(...).

În volumul **Memorialul Ororii - Pitești**, apărut la editura Vremea în 1995 mărturia unuia Itu Nicolae face ca “Paul Goma” să fi fost în aceeași celulă cu el, în închisoarea Codlea, în 1953. Și același “Paul” să fie de acord să-i scoată o scrisoare pe cârpă, dar peste ani scrisoarea să se afle la dosarul expeditorului. Mai departe, el zice că a vrut să-l contacteze, când a aflat că este contestatar (după 1965), dar n-a reușit.

Firește, el a cunoscut un alt Paul Goma. La Gherla auzisem de la cineva că ar fi stat cu acela - se pare că atunci ar fi fost student la silvicultură. Oricum : n-am fost la închisoarea Codlea, iar în 1953 nu eram închis. Acest Itu nu-l acuză pe “Paul Goma” de (auto)denunț, ci își exprima dorința de a afla ce se întâmplase - însă...

(...)

Încă o dată : m-a lovit pe la spate - și pe întuneric - Nicolae Balotă, cel care se ascunde sub prenumele nevastă-si.

Luni 19 mai 1997

Azi am scris răspunsul - iată-l :

[vezi textul integral în **Butelii...**, 1997]

Marti 20 mai 1997

Azi am trimis zece scrisori. Ieri seară m-a contactat Paul Cozighian - căruia îi lăsasem un mesaj. Urmează să ne vedem.

Abia acum, că am trimis scrisorile cu textul de mai sus, mă întreb dacă am făcut bine. Nu știu cât de bine ; ca să mă consolez, reproduc aici foarte bunul (și subtilul și exactul) text al lui Ralea despre Stere (1931) :

(RALEA despre STERE) :

Puțini români a avut onoarea unei adversități mai integrale ca C. Stere. Între opinia publică românească și acest om n-a fost nici o clipă de armistițiu. Toată viața a trebuit să lupte, într-o țară care nu

cunoaște ura ca sentiment curent, cu calomnia, răutatea, perfidia. Originea acestui conflict stă în primul rând în profunda nepotrivire dintre firea tragică și metafizică a lui Stere și psihologia frivolă, optimistă, ușuratecă a mediului social românesc din vremea lui.

Se mai adaugă la aceasta și firea sa ursuză, orgolioasă, ironică, disprețuitoare. Nu era un om amabil acest revoluționar. Stere a avut toată viața ceea ce La Bruyère numea "l'aristocratique plaisir de déplaire". N-a făcut eforturi de a plăcea oamenilor care n-avea interes pentru el. Și disprețul se iartă în genere prea puțin.

În toată istoria contemporană a României puține personalități (poate Kogălniceanu, Hajdeu, Maiorescu și Iorga) pot prezenta o bogăție sufletească mai mare. Pentru a vorbi complet de C. Stere ar trebui să se ocupe cineva de aspectul sociologic al operelor sale (care înainte de Durkheim a arătat procesul diferențierii sociale prin degajarea individualității), de talentul său de agitator, de propagandist, de om de acțiune politică, în fine - de artistul C. Stere. Căci în el trăia deodată un om de știință, o fire de artist și un om politic.

S-a spus despre el că a fost un mare ratat. Afirmație numai în parte justă, în sensul că marile sale posibilități n-au fost încurajate de mediu. (El însuși spunea că se simte ca un mare actor care ar juca pe scena unui mic orașel de provincie). Se poate afirma însă cu o egală dreptate că dacă C. Stere a putut vedea greșit în politica externă, în ce privește politica internă, el a reușit în totul. Timp de treizeci de ani toate partidele au trăit din programul său. Cooperatism, țărănism, constituționalism, contencios administrativ, agrarianism, libertăți publice, expropriere, vot universal - în toate aceste reforme de idei a fost un precursor.

Toate acestea își au importanța lor covârșitoare. Ceea ce e mai însemnat pentru mine e aspectul patetic al vieții sale. Românii noștri trăiesc fără grandoare, fără risc, fără fior demonic. Eroismul și mucenicia nu-i atrag.

Viața noastră e săracă, ternă, dar mai ales trivială, fiindcă e rezumată la valori de confort și epicureică juisare. C. Stere a avut o viață plină ca a unui aventurier, ca a unui sfânt și ca a unui tiran.

A dominat însă aspectul eroic.

Să-și pună cineva această întrebare : câți oameni au suferit pentru ideile lor afară de cei din epoca patruzecioptistă, în decursul istoriei noastre politice contemporane ?

Se vor găsi foarte puține nume și printre ele cel al lui C. Stere. Există în educația noastră morală multă comoditate și, trebuie să am curajul vorbelor, multă lașitate. Impreg-nați, secolii de-a rândul, cu mentalitatea Bizanțului, această floare otrăvită a decadentei greco-romane, acest cântec de lebadă al antichității, poporul nostru a cunoscut prea puțin duritatea caracterului ori rectitudinea conștiinței. Epicurei veșnic nesatisfăcuți, căutăm să ne adaptăm la orice situație, numai ca rezultatul să ne aducă unprofit. Instrumentul nostru, ca și acela al măștrilor de la care am învățat, e compromisul. Totul se "aranjează" aici. Orașanul nostru e majoritar din fire : merge orbește

către oficialitate, către autoritate ori putere, numai să i se zvârle câteva fărâmituri de la banchetul pe care-l prezidă cei mari.

În toată istoria noastră nu există un erou național pe care să-l fi indignat turpitudinea noastră, care să fi bătut indignat cu pumnul în masă, răscolind și răsturnând această putredă vermină care se întinde, perseverentă ca o boală, peste toate veleitățile de curățenie ale neamului acestuia.

Câțiva idealști precoci se agită cu epice poze de revoltă între 20 și 30 ani, ca să capituleze lamentabil după acest prag.

Individualitățile se domesticesc aici ; indignarea se transformă în indulgent surâs, revolta face loc unei dulci filosofii sceptice, după care totul este permis, pentru ca în această toleranță generală să intre furișate ori obraznice, și propriile tale murdării. Și credeți-mă, e nevoie de mult, tare mult scepticism pentru turpitudinile unora.

Intoxicația aceasta se transmite de la o generație la alta și infecția se afirmă unanimă. Azi corupția e o chestie de structură a societății, e o situație normală, organizată, sancționată de instituții speciale.

Care, din cei mai delicați ori mai cinstii, n-au simțit că se înăbușă măcar în vârsta generozității, de cinismul unora, de eleganța sceptică a altora, de indiferența, lenea, ipocrizia ori duplicitatea din jurul lor ? Pe urmă însă, resemnați ori câștigați, s-au așezat cuminte la masă și au primit cu amicale mulțumiri tratațiile.

Acest dulce consens a fost deodată tulburat de un glas care venea de departe, dinspre răsărit. C. Stere a descălicat ca un erou wagnerian, misterios și neașteptat, din cețurile răsăritului îndepărtat.

Procesul și lupta au început chiar de a doua zi.

Această energie curată își vărsa apele sale limpezi în cloaca otrăvită de aici.

Sunt puțini oamenii care au onoarea unui destin. Cei mai mulți se zbat neputincioși între firele, inestricabile pentru ei, ale unei sărmâne soarte.

Destinul e rectiliniu și are chemări stranii ; el e drumul anevoios indicat de Dumnezeu, pentru mucenicie. Cei aleși nu-l pot evita. Merg cu ochii închiși către inexorabilul chemării lor. Au fost aici la noi strălucite și fascinante cariere politice. Aveam talent pentru acestea. Puține cariere au avut însă semnificație morală. Se cheamă morală preocuparea de a impune, cu sacrificiul tău, o regulă de viață grupului din care faci parte. Indiferent dacă această regulă e adoptată sau nu.

În zilele grele de asfixie, martirajul lui C. Stere ne-a dat formula etică, ne-a făcut suportabilă viața, ne-am refugiat în exemplul lui ca într-un liman.

Aceasta, orice s-ar întâmpla vreodată, n-o putem uita. Fără exemplul lui C. Stere, am fi fost alții sau am fi disperat. El ne-a permis să trăim. Poate cineva să nu-i fie (...) recunoscător ? Ne gândeam atunci: oare nu se găsește în țara noastră, bântuită de spiritul trivialității joviale, al pehlivăniei șirete, al josniciei care se crede prudentă, al lașității care se crede cuminte - nu există în acest blestem unanim care consumă poporul meu, o pildă de curaj, de suferință pentru idei ?

În zadar am căutat în toate părțile : el singur ne satisfăcea complet. Alții vor fi politicieni abili ori înțelepți, alții talentați până la virtuozitate.

C Stere e simbolul etic al democrației românești. Toți câți au inima cinstită și caldă, toți care au simțul moral rafinat ori adânc, sufletul bântuit de îngrijorări religioase ori metafizice, chiar și acei pe care îi conduce numai bunul gust artistic, nu pot să nu iubească acest patetic portret, cu trăsături sumbre de mister, cu luciri oțelite de forță neînvingătoare, cu îndărătnicie de martir și majestate de comandant. Fără portretul lui C. Stere pe biroul nostru, ne-am fi împrăștiat eforturile, ne-am fi pierdut în neant puterile. El ne-a dat concentrarea și încrederea optimistă.

După revolta generoasă și critică de la douăzeci de ani, ne-a împăcat cu viața. Am înțeles atunci că în țara noastră e mai prețioasă eroarea susținută cu caracter, decât un adevăr. Perseverența pe o greșală e o formă de caracter ce valorează mai mult decât acceptarea imediată a unei platitudini mai mult sau mai puțin veridică.

(...)

O asemenea personalitate multiplă și tare rupe zăgazul mediocrității unei epoci.

Aceasta însă nu i s-a iertat prea ușor. Atacurile de ieri și cele de azi nu l-au tulburat. Îi știam disprețul suveran și toleranța umană infinită. Încetase de mult să mai spere înțelegere de la oamenii de azi.

Colectivitățile posterității restabilesc justiția imanentă. Era în caracterul acestui om să lucreze pentru mâine.

Istoria nu se ocupă decât de cei care o cultivă, adică de acei care i se adresează direct peste capetele contemporanilor. Din contră, ea va prezenta cu siguranță o totală amnezie pentru toți detractorii lui C. Stere. Și uitându-i în clemența ei, le va face, fără îndoială, un real serviciu.

Mihail D. Ralea

Viața românească, 1931, nr 1-3, p. 118-122

Păcat că, “dincolo de 30 ani” Ralea a făcut exact ceea ce veștejea, scriind despre Stere.

Miercuri 21 mai 1997

Acum (ora 7 dimineața) : am vorbit la telefon cu Lulu.

- că “mama Simonei” îl invită pe Filip la ei, în Făgăraș, să-și petreacă vacanțele ; plătesc ei (ele ?) drumul ; drăguță, Doina ;

- că Grigurcu i-a scris, în sfârșit : că el are **Amnezia** și **Scrisori întredeschise**, ar fi vrut **Jurnal-ul...** - de unde am dedus că Lulu nu-i trimisese **Jurnal-ul**, cum o rugasem, ci altceva... I-am spus să nu mai trimită nimic.

La prânz : a venit Mirel Bran cu Cristophe Chatelot (*Le*

Monde). Discutat de una, de alta.

Mi-au sosit : *Vatra* nr. 3, *Meridian* (4 numere) și 3 numere din *Foaia*, o foaie scoasă printre alții de Traian St. Roman.

Joi 22 mai 1997

Am primit scrisoarea de la Grigurcu : nu primise **Jurnal**-ul de la Lulu. I l-am trimis eu, de-aici, sacrificînd (oare pentru ce fel de cauză ?) 40 franci - noroc că am avut încă ceva timbre.

Ștefana întâi, apoi Pați Doicescu mi-au spus că partea a doua din 22 e și mai țapănă : cică aș fi un “disident fabricat” (sau : “preparat” ?). De ce m-aș supăra ; din moment ce am refuzat totdeauna eticheta de disident...

Ce jubilație, ce exultație va fi la București. Ce satisfacție, ce congratulație printre “victimele” mele : dar până când Goma să ne tot înjure, să ne porcăiască, să ne arate cu degetul (în văzul nației, vorba poetei metafizdnice), iar noi - nimic ? Primul val de atacanți (criticii literari) nu a făcut gaură-n cer ? Nu-i nimic, noi sîntem plurali : cade prima linie, avem rezerve de mase, de... legioane - iat-o pe a doua, cu negațiunea exact unde i-i greu voi-nicului : pe la morală : a fost turnător, n-a fost disident autentic (ca cine, autentic - firește, ca ei : Liiceanu, Manolescu, Blandiana, Adameșteanu, Marinescu, Pruteanu, Pleșu, ca să nu mai vorbim de Balotă, Marino și Hăulică, aceși mari intelectuali împrôșcați cu noroi.

În scrisoarea primită azi Grigurcu presupune că eu aș extrage satisfacții, vorba lui I. Vianu, din ostilitate. Nu i-am răspuns - aveam alte cele de comunicat - dar nici vorbă de așa ceva. Nu sînt, dar deloc nu sînt masochist, de câte ori s-o spun ? Că dau impresia de a fi mortăcios într-o atmosferă consensuală ?; în sirop de laude nediferențiate (deși, să fim drepti : am cunoscut eu vreodată așa ceva ?) ? Deci sufăr din pricina acestor atacuri, chiar dacă spun (și e adevărat) că, scriind ceea ce am scris nu mă așteptam la bătaie cu flori. Există însă o mare deosebire de percepere între un atac la scriitor (“E nul, e slab, a fost artificial umflat...”) și atacul la om : “turnător, duplicitar, mincinos...” Dar la urma urmei și eu am atacat la om, nu la (valoarea) scriitor(lui) pe Liiceanu, Manolescu, Adameșteanu, Balotă, etc.

Așadar : culeg ce am semănat.

Inegalitatea de șanse este aceeași: ei au unde să se exprime, eu ba.

Vineri 23 mai 1997

De o săptămână mă chinui cu volumul : **Memorialul Ororii**, Documente ale procesului reeducării din Pitești și Gherla, scos de ed. Vreamea, 1995.

Impresia globală: În ciuda “materialului de arhivă”, în ciuda multor amănunte (nu de tot esențiale), documentele nu-mi spun mai mult decât știam când am scris **Patimile după Pitești**, în 1978-79 (sânt con-vins: nici Bacu, nici Ierunca nu au aflat mai mult). Ba chiar mai puțin...

Senzația puternică, după citirea volumului : Memorialul Ororii este Cartea Albă a Securității, vol II.

În exterior : Editorii semnaleză că SRI le-a încredințat un dosar; din care lipseau multe documente-cheie, iar altele, prezente, erau... ciuntite (pagini lipsă).

Numai că rămâne o confuzie : În **Cuvânt înainte**, ei explică: “Lipsa unor documente (...) se datorează fie absenței lor din dosar, fie **condițiilor de stress în care a avut loc selectarea materialelor de arhivă**”(subl. mea, P.G.).

Nu se înțelege dacă a doua “motivație” s-a petrecut, ca să zic așa, acolo, la ei, la Securitate, ori dincoace, la Vreamea...

În interior :

Se întărește convingerea că nefericiții “torționari”, după ce au fost folosiți de Organe, au fost sacrificați, transformați în țapi ispășitori.

1. după neimplicarea MAI-ului: apar Sepeanu, Dumitrescu, Sucegan - dar nu Nikolski, nu Drăghici, nu măcar Marin Jianu ;

2. după “injustiția” pedepselor: un Pop Cornel, un Popovici Cornel sunt împușcați - dar nu și Popa Alexandru, adevăratul Nr. 2. ; în “ordinea gravității” - cum au fost citați la proces, Pușcașu, Păvăloaie se află pe locurile 3 și 4 - pe 8: Voinea (care trăiește), dar sunt executați Sobolevski, Păvăloaie, Ionescu C...

Firește, întrebare nu este : «De ce nu a fost împușcat și X ?», ci : «De ce a fost împușcat Y, mai puțin vinovat decât Z?»

N-am spus-o până acum, deși mă chinuie de vreo șase ani (de la Războiul de pe Nistru): față cu știrile privitoare la Basarabia, aplic - rușine mie ! - tactica struțului : nu aş vrea să le știu. Poate din cauză că m-a sensibilizat “Bianca”, iau în plin veștile despre tratatul cu Ucraina: Cu atât mai dureroase, cu cât nu străinii sunt cei răi (Rușii) ; nu “ai noștri, dar răi”, ca Iliescu, Roman - ci ai noștri-ai noștri : Constanti-nescu, Zoe Petre - bașca acei comentatori (favorabili). Sângerez la propriu : de neputință. Pe Ruși, pe răi îi combăteam în gând - fiindcă erau agresori - dar ai noștri? Vânzătorii de frate ? Miorișoșii ?

Sâmbătă 24 mai 1997

Am început să scriu în legătură cu volumul **Memorialul Ororii**. Are să iasă ceva... lung.

Duminică 25 mai 1997

M-au vizitat doctorul Olteanu stabilit în Baden-Baden și un prieten al său, Anastase, tot medic. Am discutat destul de animat, mi-a crescut tensiunea. Așa-i când pui prea multă... inimă. Firește, a fost vorba de tratatul cu Ucraina - pe care vizitatorii mei îl susțineau, oricum, îl justificau. De-acum încolo dacă mai dorește cineva să mă viziteze, trebuie să-i spun la telefon :

«Nu discutăm despre tratatul cu Ucraina - de acord ? Altfel nu vă pot primi...»

Oricum, în ultimele zile mă aflu într-o stare proastă : “răceala” de acum zece zile nu-mi va fi trecut (mâine mă duc iar la Dr. Sabourin). Dorm prost : nu agitat, ci atât de greu, atât de noroios, încât mă trezesc istovit. Sânt convins : tensiunea mi se ridicase înainte de vizita dr.-lui Olteanu.

Continui să scriu - greu - la Memorialul Ororii.

Așa îmi vine să las dracului toate memorialele - în fond ce mă amestec eu în memoria-fără-memorie a amnezicilor ?

Luni 26 mai 1997

La ora unu (precis : tocmai mă pregăteam de jurnalul TV) mi-a telefonat Dan Petrescu :

- nu va putea veni până în toamnă la Paris ;
- a mai scris ceva în *Timpul* (urmează);
- *cu prilejul vizitei lui Michnik la București, Manolescu a afirmat că în România nu era posibilă disidența - fiindcă Ceaușescu a fost disident; același a mai spus ceva : întâi n-am înțeles termenul, apoi l-am uitat, oricum ceva cu lexic...- oricum, Manolescu pretinde că el a fost disident !* Și noi dormeam...;

- că, la Sibiu, Baloții, cu Stolojani (?) ar fi pus la cale “campania împotriva lui Goma”...

A mai spus ceva, dar am uitat.

(...)

Miercuri 28 mai 1997

Azi am primit scrisori de la Magda Ursachi (după modelul Luca Pițu) o pagină din *Monitorul* - pe care o aveam - cu câteva cuvinte. De la Ilișoi, presupun, *Timpul* cu prima parte a pamfletului lui Laszlo (à propos de Pruteanu) și cu pagina lui Dan Petrescu, despre **Jurnal**. De la Luca Pițu : scrisoare și 15 lucrări scrise ale studenților săi - primul subiect fiind mandea. Mărturisesc : acestea mi-au făcut o deosebită plăcere. De la Nicoleta Sălcudeanu - aflu că și ea a scris un articol pentru *Vatra* ce va apare în curând - tot ea îmi scrie că am intrat în grațiile lui Dumitru Mureșan : el a scris despre **Gardă inversă**, dar nu știe dacă va apărea în acest număr ori în următorul.

Am tras la imprimantă două exemplare din textul despre Memorialul Ororii de la Vreamea.

Mi-a telefonat Paul Cozighian (îi lăsasem un mesaj). După ce i-am relatat șovăiala lui Horasangian, neputința lui Dan Petrescu de a veni înapoi mai devreme de octombrie, el a spus că a vorbit cu Stere Gulea, director general al TV. Că Gulea ar fi spus că trebuie să se facă, în ciuda a ceea ce zic scriitorii despre mine. Ei, da : mi-a făcut bine pe la inimă.

A rămas să mă sune el miercurea viitoare...

Așadar trebui să mă gândesc la ce voi spune în autointerviu. Sânt obișnuit să vorbesc singur : dialogurile monologate.

Să nu uit : de dimineață - pe la orele nouă, telefon :

«Allô ! Mōssieu' Pòl ?»

Am răspuns că da - dar mai departe ? Ce nume poartă prenumele Pòl? A rostit - cam cu șovăială: «Gomà». Am zis că eu sânt acela. El:

«C'est vous le nouveau ministre de la jeunesse et des sports de la République Populaire de Congo ?»

Am fost silit să-l dezamăgesc pe frèru' meu popülè' congolè'; nu, nu sânt eu acela... Era așa de trist, tăcînd... ; și mai ales punînd receptorul în furcă...

Joi 29 mai 1997

Azi mi-a venit **Jurnalul literar** închinat lui Grigurcu. A fost publicat și textul meu. Tot acolo: Țepeneag, vorbind de Liiceanu, îi trimite pe cititori la **Jurnal**-ul meu, însă mai departe, uitînd ce spusese în aceeași frază, zice că... nu se știe când mint și când spun adevărul...

Ba știm ! Când vorbesc rău de Țepeneag - mint ; când îl vorbesc (tot de rău) pe Liiceanu, atunci nu numai că nu mint, dar sânt... recomandat cititorilor de Strămoșul Textiliștilor !

Am multiplicat textul despre Pitești, l-am pus în plicuri.

Îl reproduc aici:

[vezi textul integral în **Butelii...1997**]

Vineri 30 mai 1997

S-a publicat în 22 replica mea (în nr. din 27 mai - 2 iunie).

Sâmbătă 31 mai 1997

Am primit scrisoare de la Laszlo, în fapt întrebarea dialogului nr. 3. Deasemeni câteva tăieturi de ziar. Am timp să răspund.

NOTA

Jurnalul pe 1997 (cules la ordinator), luna iunie s-a pierdut - curioșii îl pot găsi în ediția "de hârtie" de la editura Dacia, Cluj, 1998, în volumul
Jurnalul unui Jurnal

IULIE

(...)

Vineri 4 iulie 1997

(...)

Și Stere a cunoscut momente de "tactică" - mai cu seamă la întreruperea publicării (și al scrierii) replicii la **Neoiobăgia** lui Gherea. El a pretins că vroia să-l menajeze pe prietenul său, bolnav... Da, Gherea era bolnav, dar nu din această pricină și-a oprit Stere mașina dialecticii: din cauză că era liberal și nu voia să dea dușmanilor prilejul de a-i ataca pe liberali lovind în socialistul Stere...

Duminică 6 iulie 1997

Sâmbătă am primit *Jurnalul Literar* pe mai-iunie; editorialul semnat Aristarc se ocupă de **Jurnal**: de asemeni se publică transcrierea zicerii radiofonice a Victoriei Dumitru; scrisoare de Grigurcu (a primit, în sfârșit, **Jurnal-ul, Sentimentul românesc al urii de sine** de Luca Pițu. Cu dedicație pentru Ștefana).

Am scris și azi două pagini. Slabe de tot.

Am scris: Grigurcu, Luca Pițu, Dan Petrescu, N. Florescu.

Luni 7 iulie 1997

Discuție telefonică: Cătălin Țârlea: tatăl său nu a fost securist; îl cheamă Gheorghe, nu Ion; în '56-57 avea doar 17 ani. A propus ca dezmințirea s-o dau "într-un ziar cu mare tiraj, nu ca *Timpul*. I-am spus că repar acolo unde am stricat, nu alături.

Am scris lui Antonesei; am redactat și o Precizare mâine trimis, cum îi promisesem lui Țârlea.

Marti 8 iulie 1997

(...)

Mi-a venit o scrisoare din Canada. Semnează Corneliu Florea (pseudonim al lui Dumitru Pădeanu). Zice că e revoltat de atitudinea Gabrielei Adameșteanu, "servitoarea-șefă a 22-ului" în chestiunea Balotă.

Tot în legătură cu balota balotului: textul Danei Șișmanian, ce mi-a parvenit azi cu ultima poștă: 41 pagini. Face din amărăta de Bianca Marcu o țintă denmă de a fi luată în seamă. In rest... Deși lung, e foarte bun.

Miercuri 9 iulie 1997

Mi-au venit două exemplare din *Vatra* numărul 14. De asemenea câteva pagini din Corespondența lui Papiu Ilarian - referitoare la Avram Iancu. Însă nu am găsit scena cu mama. O fi în altă scrisoare, nefotocopiată.

Joi 10 iulie 1997

(...) A trecut pe-aici Dan Rusecki: nu l-am mai văzut din... 1957, de la Jilava. Amintiri, amintiri... I-am dat un exemplar din **Jurnal** - pentru el și pentru fiică-sa, Cristina.

(...)

Luni 14 iulie 1997

Încă o zi de petarde - și scăpăm. Ne-au înnebunit copiii din cartier: sâmbătă ziua, noaptea spre duminică, ziua întreagă, toată noaptea, din zori au luat-o iar. Miroase a praf de pușcă de ți se apleacă - ai zice că s 'tem la Verdun, maică! Zău!

La chestia aia am scris vreo 60 pagini. Dumnezeu cu mila.

Marti 15 iulie 1997

Am dus cartea cale de încă două pagini... Se explică slaba productivitate: a fost zi de piață (am făcut două drumuri) și am primit presă.

Așadar, mi-a scris Laszlo. Destul de înțepat de scrisoarea mea precedentă. Îl cred că nu i-a căzut bine - dar nici mie nu mi-a căzut bine chestia de la *Familia*. Mi-a trimis fotocopii și un ziar întreg: 22 cu articolul lui Grigurcu. Îl atacă *Adevărul*, pentru volumul scos astă iarnă.

Am, deci, textul lui Horia Florian Popescu; al lui Drăgoescu - după obicei, pus pe aceeași pagină cu o altă intervenție a balotei. Două ale lui Tudoran - și încă un "pamflet", cum îi zice Adameșteanca (dar nu-l publică în 22, amândoi au recurs la *Adevărul*). Cam astea.

Mi-a scris un "american", Poteraș. Că a citit **Jurnalul** (cică a dat pe el 100 dolari!). Îmi pune în plic două bancnote de câte cinci dolari - dar nu spune în ce scop, nu cred că a avut în vedere plata informațiilor (unde găsește celelalte cărți ale mele).

Am înțeles că în *Cuvântul* Buduca trage niște sfori murdare: l-a pus pe unul, Crețu să comenteze cartea lui Ted Anton despre Culianu. Porcării, deduc. Că Nene ar fi fost (și el!) securist! Ce să zic, care de care mai breaz (eu am refuzat să-l văd pe numitul Ted). Zice Tudoran că începând din acest moment încetează imu-

nitătea medicală de care se bucura Buduca... Și Tudoran ăsta: un naiv: și dacă Buduca nu va mai avea... imunitate, are să devină mai rezonabil? Mai deștept? Mai neticălos?

Joi 17 iulie 1997

Am scris o scrisoare deschisă lui Grigurcu. I-am trimis-o; de asemeni, la 22, la *Timpul*, la *Tatra*, la *Lumea liberă*, lui Laszlo, Luca Pițu, Fănel Davidescu, Dan Petrescu, Dinu Mihail, Nicoleta Sălcudeanu.

Totodată am dat gata și cap III din carte: ca subcapitol 6 am lăsat prima variantă a scrisorii (către Grigurcu), iar 7 ultima variantă. 67 pagini în 14.

Mi-am furat căciula, acum, la bătrânețe! Iată scrisoarea:

Paris, 18 iulie 1997

Dragă Grigurcu,

Am citit cu nesfârșită plăcere textul D-tale *Radiografie Paul Goma*, publicat în 22/8-14 iulie 97.

Mă grăbesc să adaug: nu numai pentru că obiectul este **Jurnal**-ul cu diaristul cui mă are (nu ascund că și asta este prilej de satisfacție), ci pentru că un text bun nu este neapărat unul favorabil ție. Te-am citit, deci, cu invidie: dacă aș fi scris despre cărți (și despre autori), așa mi-ar fi plăcut să scriu: ca D-ta.

Nu m-ai menajat (și bine ai făcut), ai aranjat (doar) câteva din inexactitățile, din aproximările, din injustitiile aflate în Jurnal. Nu am ieșit micșorat, nici ofensat, nici negat - ci normal comentat. Am subliniat cuvântul, pentru că, la noi, în România literatornicilor normalitatea le este necunoscută - deci blamată. Rezumând: este un mare reconfort pentru un autor (care își cunoaște o parte din slăbiciuni) să întâlnească un text care îl discută în cunoștință de cauză și cu perfectă bună-credință.

Acestea fiind zise, mă simt obligat să clarific anume termeni ce apar în textul D-tale, după ce fuseseră lansați de Gabriela Adameșteanu, la televiziune, de Pruteanu, de D. C. Mihăilescu - iar și mai înainte sugerați de însăși Monica Lovinescu.

Dar să citez pasajul cu pricina:

“Nu-i vom lua (lui P.G. - n.m.) apărarea, dacă în unele momente, se va vorbi despre ingratitudea sa. Oricâte decepții vor fi intervenit în relația lui Goma cu Monica Lovinescu, și Virgil Ierunca, acești directori de conștiință neîntrețuți ai vieții noastre culturale și civice din ultimele decenii, ne întristează maniera în care Goma se detașează de ei, uitând, nu doar caracterul ireversibil "istoric" și acesta, al sprijinului generos de care s-a bucurat din partea lor, dar și dimensiunea majoră apersonalității în cauză”. (...) "Despărțirea" lui Paul Goma de

Monica Lovinescu și Virgil Ierunca îmi pare a avea un aspect artificial, ca o scenă dintr-un panopticum. E foarte cu putință să fi intervenit unele nemulțumiri personale. Dar nu sunt ele oare supradimensionate? Oare nu atentează ele la raportul transpersonal dintre Goma și prietenii care l-au proteguit? Oare pedalarea excesivă pe câteva lucruri, totuși, marginale, totuși, minore nu-i întunecă vederea (...)?"

Să nu se creadă că îi pretind cititorului să afle de la mine, din cărțile mele adt'vărul- însă, dacă tot îl atinge, atunci să ia în seamă împrejurările ce ne-au dus unde am ajuns..

Sarcina lui Grigurcu nu este de fel comodă. El ține cu ambele părți și tare ar dori ca acestea să nu fi ajuns până la conflict, iar acum să încerce o reconciliere. Într-o situație ca aceasta "prietenuț de la mijloc" poate: Să nu se amestece; Să se amestece, încercând să impace părțile, după ce va fi examinat motivele fiecăreia; Să ia partea uneia (nu contează rațiunile);

În fine, situația lui Grigurcu: el dorește să fie impartial, el vrea să existe, între prietenii săi, numai cânt și armonie, însă când intră în explicarea motivelor rupturii...

Grigurcu vorbește (pe urmele altora din jurul Monicăi Lovinescu) de "ingratitude" - desigur, doar a mea; Grigurcu vorbește de "sprijinul generos" - primit, numai de mine, se înțelege; Grigurcu vorbește de "proteguirea" al cărei beneficiar am fost - cum altfel? - eu.

Or, cineva care a avut (bună)voința (ca Grigurcu) de a răsfosi **Jurnal-ul**, chiar denu este de acord cu "adevărurile" autorului, ar trebui să țină seamă și de faptele petrecute, nu să treacă peste contradicții și să (re)formuleze concluzii ca: proteguire, sprijin generos, (in)gratitude.

De ce așa? Iată de ce - așa:

- De pildă: relațiile dintre Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, pe de o parte, pe de altă parte semnatarul **Jurnal-ului** nu au fost vreodată de subordonare (D-lor ar fi primii ofensați de o asemenea supoziție - deși recitind verdictul: "**Îmi pare rău că l-am cunoscut pe Paul Goma**", mă încercă indoiala...). Exact din acest motiv au și durat din 1972 până în 1993: 21 ani!;

- De pildă: "serviciile" făcute de ei, cele care li se făcuseră etc. nu aveau cum să modifice natura sentimentelor, deci a relațiilor prietenești - așadar, o noțiune ca: *ingratitude* putea fi folosită de Liiceanu, de Adameșteanu, însă nu de Monica Lovinescu, nu de Virgil Ierunca: ei știind foarte bine pe ce anume se reazemă relația noastră; și, desigur, nu de Grigurcu.

Istoria amănunțită a involuției prieteniei se atla scrisă în **Jurnal**; în două din cele trei volume obsesia cronicarului a fost: degradarea legăturilor dintre sine și, cum atât de frumos spune Grigurcu: "acești directori de conștiință neîntrecați ai vieții noastre culturale și civice din ultimele decenii".

Asta ar fi una dintre băgările de seamă: a doua, legată de prima - re-citez:

"E foarte cu putință să fi intervenit unele nemulțumiri personale.

Dar nu sunt ele oare supradimensionate? (...) Oare pedalarea excesivă pe câteva lucruri, totuși, marginale, totuși, minore, nu-i întunecă vederea?"

Ba da, e foarte cu puțință - ca acele nemulțumiri personale să fi fost supradimensionate (de Goma); în fapt ele fiind minore, marginale ("totuși", concede Grigurcu).

Iată, eu fac un efort și cred că ajung a-l înțelege pe Grigurcu: a avut o viață, nu de câine, ci mai rău: de **refugiat**; din cea mai tandră copilărie, mereu pe drumuri, mereu printre străini (cu atât mai dureroasă înstrăinarea, cu cât se afla printre români). Alungat de Institutul de literatură, în cele din urmă și-a găsit un loc - la *Familia*: dar, vai, bucuria n-a durat: a fost îndepărtat și de acolo așa a început lungul său exil interior: dacă mă străduiesc, realizez viața de exilat interior pe care o duce Grigurcu la Târgu-Jiu ("Aicea, printre târ'olteni...", ar zice un beniuc local).

Grigurcu însă nu face vreun efort de transpunere (ce Dumnezeu: dacă Tolstoi "trecea" într-un cal, un basarabean nu se poate pune în pielea altui basarabean?).

Motivul ruperii relațiilor cu Monica Lovinescu și cu Virgil Ierunca a fost cartea. Nici mai mult, dar nici mai puțin.

Separarea nu s-a produs de azi pe mâine, într-un acces de mânie orarbă; până la deznodământ s-au acumulat ceasuri, zile, ani; gesturi, fapte, cuvinte - mai ales cuvinte.

Primele semne răuprevestitoare s-au arătat în vara anului 1989. Atunci Monica Lovinescu, după ce ne-a isterizat *pe toți prietenii săi*, temându-se de un complot pus la cale de Țepeneag și de Breban (doar împotriva lor, a Monicăi și a lui Virgil, spunea ea) care urmărea să-i îndepărteze de la microfonul Europei Libere, fiind ei prea critici față de Ceaușescu. Or, după ce, pe mine, ca de obicei, m-a împins în față, ca să spun lucruri aspre despre Țepeneag, senină, D-sa a început a trata cu același Țepeneag, fără a-mi sufla vreun cuvânt despre "schimbarea tactică", așa cum fusese convenit. Dacă Grigurcu crede că aici este vorba de *ingratitudea mea* - să creadă! ;

O dată cu evenimentele din '89, s-a nuanțat și tactica Monicăi Lovinescu: firește, din categoria celor "buni" au fost îndepărtați trădătorii caracterizați ca Buzura, Eugen Simion, Valeriu Cristea (chiar Pleșu) - dar nu și Hăulică; a fost lăsat din brațe Sorescu (de ce abia în luna mai 1990?), dar nu și Blandiana, neostenită călătoare în Occident mai asiduă decât chiar Merin Călătorete. După ce în vara '89 Monica Lovinescu a introdus-o clandestin pe Arpagica Nației printre "persecutați" («Are domiciliu obligatoriu!»), în *Convorbiri literare*, nov. '96 a băgat-o prin efracție și în categoria celor având "sertare", așezând-o, poponete, între Steinhardt și Noica, alături de I.D. Sîrbu; pentru a-i face ei loc, i-a expulzat (are antrenament - din 1994, de când m-a exclus și din exil, adevărat, în bună companie: Regele Mihai), pe Blaga, pe Mihadaș - și pe mine care, orișicâtuși, până în noiembrie '77 fusesem domiciliat în România și, fatal, aveam câte ceva în sertar, iar din când în când mai eram și arestat (dovadă: de curând SRI-ul a

anunțat că Petru Dumitriu și umila mea persoană pot să-și recupereze manuscrisele confiscate). Pe N. Manolescu, Monica Lovinescu s-a supărat mai puțin pentru interviul luat lui Iliescu imediat după Marea Mineriadă, cât pentru cronica lui Pruteanu la **Unde scurte I**, în care găinariotul ce nu ajunsese încă nici senator țărănist (acolo i-i locul!), nici, uns de Liiceanu, arheu al nației (și așa!, la o astfel de nație, astfel de arheu!), batjocori se memoria Ecaterinei Bălăcioiu, moartă la Văcărești, aruncată în groapa comună (d-ta ai avut fericirea, onoarea s-o cunoști, dragă Grigurcu, în toamna lui '54).

Rezultatul: eu mă supăr pe Manolescu, mă supăr pe Pruteanu - dar ce face Monica Lovinescu, fiica mamei, ofensata, rănita, victima? Se împacă și cu Manolescu și cu Pruteanu! Dacă găsești în asta "ingrati-tudine" a mea găsește-o!

În fine, am ajuns la Liiceanu: el a dat peste cap prietenia noastră. Reamintesc, fiindcă ai luat drept "excesivă pedalarea pe câteva lucruri".

Nu sunt "câteva, ci un singur "lucru", cum îi zici:

*Distrugerea volumului de mărturii **Culoarea curcubeului** - abia scos în librării, retras de pe piață, depozitat (în vara lui '90, imediat după apariție), iar după doi ani trimis la topit.*

Spuneam mai sus că nu ai făcut nici un efort să te transpui în situația mea:

- vasăzică debutez în periodice (*Luceafărul* lui Eugen Barbu). În decembrie 1966 - la vârsta de 31 ani: editorial, în 1968 (la 33 ani), însă atât: volumașul **Camera de alături** constituind singura mea... operă, fiindcă în '70, în primăvară, am fost interzis - *interzis am rămas două decenii*;

- re-debutez în țara și a mea, în limba în care nu am încetat a scrie, la vârsta de 55 ani, în iunie 1990 - cu volumul **Culorile curcubeului**, scos la Humanitas;

- aflu, încă din iulie-august că "ceva necurat" se întâmplă cu acest volum de debut; în toamnă îl întreb pe Liiceanu; el mă asigură că totul merge bine, că or fi doar deficiențe de distribuție... ,

- după un an (1991), Liiceanu îmi refuză volumele (de el coman-date) **Scrisori întredeschise** și **Butelii aruncate în mare** (articole, cca. 1.000 pagini), motivând că nu are hârtie; tot atunci aflu adevărul: Liiceanu dăduse dispoziția retragerii de pe piață a **Culorii...** ; re-întrebat, răspunde, ofensat, că îl calomniez: cum să-mi facă el mie una ca asta? ;

- în 1992 aflu, din presa românească: Liiceanu a trimis la topit (la Bușteni) *tiraje nevândute* (subl. mea) din Cioran, Ierunca, Goma (la care se precizează titlul distrus: **Culoarea curcubeului**);

Care a fost atitudinea celor care ar fi meritat numai "gratitudinea" mea? Din discuțiile (telefonice) am aflat de la Monica Lovinescu:

1. Gabriel nu a putut face una ca asta - comentariul meu: așa, neputând, Gabriel a făcut-o (Dumnezeu să te ferească de putințele neputinciosului!);

2. Gabriel a trimis la topit și Cioran și Ierunca - să mă simt flatat

de companie! - comentariu: lui Cioran și lui Ierunca, Liiceanu le-a distrus exemplare din a treia, din a cincea ediție - mie din prima, nici aceea scoasă la vânzare;

3. Dacă mai continui să spun în dreapta și-n stânga că Gabriel mi-a distrus o carte, îl calomniez pe el, arunc o umbră asupra editurii Humanitas, fac un rău "celor buni", iar după ce mă așez lângă V.C. Tudor, risc să nu mai găsesc editor în România - fără comentariu;

4. (după ce Liviu Antonesei a publicat în *Timpul* scrisoarea în care mă plângeam de faptul că doi prieteni, doi colegi, deveniți editori - Liiceanu și Sorescu- care îmi solicitaseră "volume de publicat" - mi-au distrus câte o carte, primul Culoarea curcubeului, al doilea Gardă inversă), Monica Lovinescu:

«Ai făcut o mare greșală, calomniindu-l pe Liiceanu».

Dacă și aici vezi *ingratitude* din partea mea, mă dau bătut - însă nu înainte de a-mi explica ce este aceea o *calomnie*.

Nu de alta, însă, în octombrie 1996, întâlnită la un colocviu despre Basarabia, (?), Gabriela Adameșteanu a admis că "atunci" (în 1992) avusesem dreptate: Liiceanu îmi trimisese la topit **cartea Culoarea curcubeului**, fără să o fi distribuit. Întrebată cum de "atunci", ei (Monica, Virgil, ea) nu numai că negaseră fapta editorului preferat, dar pe mine, victimă, mă trataseră de calomniator - Gabriela a răspuns că da, băi, dar să-i înțeleg și pe ei, că erau în campanie electorală (!) și Monica fusese de părere că nu-i momentul ca Liiceanu să recunoască: asta ar fi făcut rău opoziției, care trebuia să câștige...

Dragă Grigurcu,

Firește, nu-ți cer să te declari neapărat de partea mea - fiindcă știu: nu sunt deținătorul adevărului absolut. Cer însă - și am acest drept: cine judecă este obligat să o facă după dreptate, aplecându-se și asupra argumentelor celeilalte părți.

Dacă te-ai fi mărginit la a deplora despărțirile, m-aș fi asociat ție - ai constatat din **Jurnal**: m-am rupt de monici cu durere, cu suferință, după îndelungi ezitări.

D-ta însă nu ai găsit nimic de spus despre *cartea distrusă de oameni de carte* (Liiceanu, Sorescu), *cu complicitatea activă și dezinformatoare a unor oameni de carte* (Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Gabriela Adameșteanu). Nici despre (cel puțin) imprudenta declarație la telefon și pe necitite:

"Regret că l-am cunoscut pe Goma".

Am mai spus, repet: mie nu-mi pare rău că am cunoscut-o pe Monica Lovinescu. Nu-mi pare rău că i-am cunoscut pe Liiceanu, pe Pleșu, pe Sorescu, pe Manolescu, pe Gabriela Adameșteanu, pe Valeriu Cristea. Nu, nu...

Am altă opinie despre "gratitudine": când am ocazia, scriu, riscând să mă repet, cât și cum datorez Monicăi Lovinescu și lui Virgil Ierunca:

Pentru mine prezența grațitudinii nu condiționează absența

adevărului - așa cum condiționase Monica Lovinescu prezența Domniei Sale la Colocviul despre Exil din 1994 de prezența mea..

Acestea fiind spuse, te salut cu prietenie,

Paul Goma

(...)

Duminică 27 iulie 1997

(...) Mi-a telefonat Anișoara Pițu. Am avut nevoie de una-două-trei secunde ca să înțeleg unde să o pun. Venise la Paris cu o corală și, cu grupul fiind, nu a putut să ne viziteze. Pe curând!

Marti 29 iulie 1997

Altina - grădina suspendată - noul titlu al cărții. (...)

Joi 31 iulie 1997

(...) Mi-a scris Grigurcu - i-am răspuns.

Mi-a scris Adameșteanu - că nu publică scrisoarea către Grigurcu - nu mă ostenesc să reproduc motivele.

AUGUST

Vineri 1 august 1997

Am primit grămadă: *Vatra* nr. 5 (3 exemplare), cu trei texte: continuarea Adamevelor de Virgil Podoabă, un comentariu à propos de **Sabina** (Nicoleta Sălcudeanu - numai despre I - nu va fi citit și II de la Podoabă?), și un altul, de la Cornel Moraru (serios, temeinic), despre În Cerc;

Timpul nr. 7: o cronică foarte acră a lui Val Condurache (pe care l-am ras anul trecut, tot în *Timpul*, pentru ne-citire); o scrisoare către Antonesei a lui Dan Petrescu, despre replica dată de Z. Ornea în Dilema (la precedenta scrisoare, publicată tot în *Timpul*) în legătură tot cu **Jurnal**-ul lui Sebastian. D.P. zice că a intervenit - indirect, discret, fără urme, ca de obicei - Liiceanu. apărându-l pe Pleșu de "marca Volkswagen". Într-un post-scriptum tot D.P. scrie că D. C. Mihăilescu ar fi recunoscut față de el că "**Goma are dreptate în 90% din cazuri**" - dar scrisese vice-versa, fiindcă (bănuisem!): are interese la Humanitas! Tot în *Timpul* un text de Spineanu: îl calcă în picioare pe Cezar Ivănescu pentru o carte cu Labiș (am auzit de ea, n-am citit-o). (...)

P.S. (...) Tudoran publică în *Vatra* a doua parte a "Muștii în lapte" - în care mă trage de urechi, pentru că aș fi scris, despre el, neadevăruri. Când o să fiu mai odihnit, am să caut scrisorile lui de atunci. Am să-i răspund, cu citate. Ca, de altfel și lui C. Mareș - și ăsta pretinde că... m-am supărat pe el fiindcă a refuzat să-mi fie martor în procesul cu Virgil C. Gheorghiu - în fapt mă supărasem din pricina lui Pordea!

(...)

(din răspunsurile date lui Andrei Zanca):

(1) În "aceste vremuri de răscruce", cum le spuneți, nu mă mai obsedează nici o problemă majoră. M-a obsedat - până în 1989, când am avut prima surpriză; a doua - și ultima - a venit în noiembrie 1996, când românimea l-a votat pe Constantinescu (în fapt: l-a respins pe Iliescu). Din acel moment am înțeles că m-am înșelat o viață întreagă; am înțeles că îmi făceam iluzii când militam pentru drepturile omului - eram mai înțelept dacă îmi căutam de... drepturile mele, de avantajele numai ale mele, de viața și de interesele; doar ale mele. Cum însă e prea târziu ca să mai repar ceva, iată, acum nu mai fac! Acum mă ocup numai de mine și de ale mele;

(2) Bineînțeles, nu: implicarea politică activă a unui scriitor nu-i

poate fi fatală - cu condiția să nu fi deschis ochii asupra acestui animal ciudat (și necunoscut) abia când a primit voie de la primărie, după decembrie '89, iar cursurile primare de educație civică să nu le fi făcut abia în Piața Universității;

Să știe: politică nu înseamnă doar minciună, duplicitate, înșelătorie a altuia, deci: imoralitate; că a face politică numai cu morală - nu se poate; dar să faci politică fără morală - iarăși nu se poate (chiar dacă prin acest discurs cădem drept în Caragiale - și în Trahanache povestind ideile băiatului...);

(3) Nu cred că nesolidarizarea, bârfa sunt trăsături numai ale românilor. Cunosc destul de bine exilul (francez) al rușilor, al ungarilor, al polonezilor - nu sunt deloc mai breji decât noi.

Altceva ne caracterizează: în ciuda a ceea ce credem noi despre noi înșine, suntem un neam de proști, de tolomaci, de idioți fără vindecare. De la cretinismul nostru tricolor (altfel mioritic) ni se trag toate celelalte defecte, necazuri, Yalte, Malte și alte 'Alte.

Asta o spune un român.

Luni 4 august 1997

(...) În *Monitorul* din Iași. Țârlea zice că el mă consideră bolnav. Și el domnule! Parcă mai erau doi: Alain Paruit și Geta Dimisianu, care și ei mă trimiteau la spitalul de nebuni...

Duminică 10 august 1997

(...)

DIALOG MIRCEA MARIAN - PAUL GOMA

1. Da, am avut fericirea să-l întâlnesc [pe Eugene Ionesco]. Am fost și onorat, dar și jenat când a scris (nemeritat de elogios) despre mine. Am fost fericit când el, împreună cu Fernando Arrabal m-a "nășit" la o lansare de carte - **Le tremblement des hommes**, titlul francez al volumului de mărturii **Culoarea curcubeului**, apărut în românește în iunie '90 la Humanitas, nedistribuit, retras, depozitat doi ani - apoi trimis la topit de Liiceanu, "cel mai tânăr filosof român", cum bine (și definitiv) i-a spus-o Virgil Ierunca.

Dintre cei mari pe care i-am cunoscut (Eliade, Cioran, Vintilă Horia, Stamatu, Ștefan Baciu) de Ionesco m-am simțit cel mai aproape. Nu am fost prieteni, nu i-am fost ucenic, însă păstrez pentru el o tandrețe particulară ce provine din respect pentru viața lui (fiindcă operă cine nu are, dintre români?).

2-3-4. Da, știu. Furtună într-o ulcică de lut (de Cucuteni, ca să fie mai... autohtonă). Cele mai multe luări de poziție- vehemente, învecinate cu injuria (vezi compunerile lui Al. Ștefănescu, Dan C. Mihăilescu, Dimisianu, Buduca și alți pruteni mai mult sau mai puțin arhei ai

nației - ce va fi păcătuit nația, de l-a dăruit Liiceanu cu un arheu precum găinarul prutean?), s-au înverșunat, fie pe chestiuni sublime - dar inexistente (cele inventate din fuga condeiului, de cei ce nu citiseră **Jurnal-ul**), fie mari - probleme care, și ele or fi sublime, dac-ar exista, anume: un jurnal se publică după 5, după 15, după 20, după 30, după 50 ani de la evenimentele relatate - sau ba... ?

Pentru că nu se poate dialoga cu cei numiți mai sus, profit de ocazie ca să spun aici ceea ce ar fi trebuit să observe toată lumea:

Jurnal-ul meu (adică doar primele trei volume din cele predate editurii Nemira) a apărut în februarie 1997; din decembrie 1989 trecuseră peste șapte ani de libertate a presei, de care profitaseră (foarte bine făcuseră!) o mulțime de diariști contemporani: Zaciu, Țepeneag, Ciocârlie, Gogea, L.I. Stoiciu... (Să nu se uite Jurnalul de la Pălitiniș, în care Liiceanu era departe de a fi "drăguț" cu Paleologu, cu Petre Creția...). Jurnalul acesta (cu excepția celui al lui Ciocârlie) nu sunt deloc tandre cu cei încondeiați - chiar dacă Zaciu își imaginează că, dacă folosește inițiale în locul numelui persoanei în chestiune, lui (dar numai lui!) i se iartă răutățile pe care le spune pe seama persoanei. Nu cred că au fost atâtea contestații în cazul jurnalelor acelor; nu am auzit ca în legătură cu Țepeneag, de pildă (care vorbea de Paleologu așa cum vorbea) să i se conteste dreptul de a se exprima astfel, nici să i se reproșeze nerespectarea "legii nescrise" de a publica jurnalul după 30, 40, 50 de ani.

Iar în privința "ireverenței" mele față de clasici în viață... Rușinoșii care nu se rușinau deloc sub Ceaușescu de a-i aproba politica distrugerilor - prin pasivitate (scriitorul fiind vinovat și când tace lângă victimă), aceiași, riguros aceiași au uitat că de pildă Monica Lovinescu și cu Virgil Ierunca nu se sfiiu nici ei să... dărâme statuile unor scriitori colaboraționiști: Sadoveanu, Arghezi, Călinescu, Cioculescu, Vianu, Ralea... În virtutea cărui drept, al cărui adevăr mi se interzice mie să spun ce cred despre murdărismul Canalei Canale altfel numitul Petru Dumitriu (cel atât de prețuit la *Apostrof*), despre colaboraționismul patent al unui Breban, despre complicitatea activă (prin aparenta pasivitate) a lui Manolescu, despre curajul cu voie de la poliție a lui Buzura, ori despre inadmisibila protecție din partea Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca a unor notorii profitori de pașapoarte cu mai mult; intrări și ieșiri (pe vremea în care, de pildă Mazilescu, Dimov, "ieșiseră" o singură dată, iar Grigurcu niciodată) precum Blandiana, Sorescu, Hăulică, Pintilie, Cernescu și alți descurcăreți navetiști?

5. Nu, nu am citit încă **Jurnal-ul** lui Sebastian, îmi aștept rândul la un exemplar care circulă pe-aici - are să-mi vină încolo după 1 septembrie (totuși, 1997). Ceea ce nu mă împiedecă să spun că nu poate fi vorba de vreo "paralelă":

Sebastian a murit în urma unui accident, deci nu a avut cum să se gândească, nici nu a lăsat dispoziții în privința jurnalului său.

După cum probabil se știe: eu încă n-am murit și am decis singur-singurel, așa, de capul meu - să-mi public jurnalul. Ar fi trebuit să

apară în 1996; ba chiar în 1995 - de ce nu în 1994? Ei bine, nu s-a putut. Iar când nu *se* poate... Mai ales că scriitoricimea română, cea care nu s-ar solidariza pentru o cauză dreaptă, pe dată se adună când este vorba de închis gura unui confrate - a lucrat puternic pentru a împiedica apariția **Jurnal**-ului meu. Cu atât mai meritoriu demersul lui Dan Petrescu și al editurii Nemira.

6. Am să răspund cu o anecdotă (adevărată): în cartierul unde locuiesc există un arab și un câine. Arabul plimbă câinele exact după ce strada și trotuarele au fost măturate, spălate. Câinele arabului s-a învățat să se cace în mijlocul trotuarului proaspăt curățat-spălat - și nu în rigolă, cum fac alți câini (ai altor, chiar arabi). L-am interpelat pe stăpân: de ce nu-și învață câinele (altfel, simpatic) să se cace în rigolă, nu pe trotuar, unde oricine, într-o clipă de neatenție, poate să calce, să alunece și să-și rupă oasele?

Arabul mi-a răspuns astfel (și astfel purtându-și pleoapele grele peste ochi, astfel clătinând din cap pe o diagonală suficient de încâlcită, de-aș fi jurat că mă aflu în București și că mă conversez pe rumânește cu un oarecare Janarel):

«Dumneavoastră nu mă iubiți...»

Rasă veche, ca și a bucureștenilor mai sus numiți: nu răspunde la întrebare, te abate de la subiect, te întoarce ca pe o clătită, prefăcându-te în vinovat: că tu nu-l iubești! I-am răspuns - acesta va fi și răspunsul la întrebarea de la nr. 5

«Eu le iubesc numai pe femei, domnule! »

7. Cei ce și-au dat osteneala să citească și ce am scris după textul **Către compatrioți**, care constituia *programul*, au înțeles motivul candidaturii (speranța că ceilalți candidați îmi vor "ciupi" măcar un punct din cele unsprezece). Cei care nu mai țin minte c-au citit - sau nici n-au văzut ce-am scris...

8-9. Întrebări la care nu răspund.

10. La asta răspund: NU!

11. "În materie de literatură" nu sunt nici președinte, nici vice-președinte, nici secretar, nici adunător de cotizatii. "În materie de literatură" sunt un scriitor ca oricare altul.

Nu înțeleg ce sens să dau termenului "critică oficială" (care m-ar ocoli cu ale sale comentarii).

Eu împart critica astfel - iată exemple: în *Scânteia (Adevărului)* a apărut o cronică ne-nefavorabilă la Gardă inversă, carte apărută la o lună după **Jurnal** la Univers - în schimb în *România literară*, cea condusă de foarte-neoficialul Manolescu au fost publicate o serie de texte, nu doar defavorabile, ci de vădită reacredință, semnate de lumini ale criticii literare ca Al. Ștefănescu, de mai multe ori, de Dimisianu (idem), de Ioana Pârvulescu (la fel), de Manolescu - bașca articolașele nesemnate; *Vatra* (orișicâtuși: publicație a Uniunii Scriitorilor, deci... oficială) a publicat în nr.-le 4 și 5 o sumă de texte (cele mai multe favorabile - nu toate), în schimb, 22, după exemplul *României literare*, a organizat o adevărată campanie împotriva, nu doar a Jurnal-ului, ci a autorului.

Deci, nu după criteriile oficial-neoficial se împart opiniile despre modesta mea persoană ci după...

... Ghici ghicitoare: de ce unii îmi reproșează că nu-i iubesc precum arabilul posesor de câine?

12. Din păcate, nu a apărut majoritatea cărților mele în limba în care au fost scrise. Cu chiu cu vai, în 8 (opt) ani de libertate mi-au fost editate 20 titluri - or, dacă tot vorbim de cantitate: până în vara lui 1997 am comis 46. Firește, există sărăcia generalizată, însă cu mine s-a întâmplat și altceva: "colegii de breaslă" au socotit că după 20 ani de interdicție totală (1970-1990), având antrenament: eu mai pot... aștepta cu publicatul unor cărți deranjante, cum a fost **Culoarea curcubeului**, eficient sabotată de Liiceanu, în perfectă complicitate cu Gabriela Adameșteanu, cu Monica Lovinescu, cu Virgil Ierunca; de asemeni **Scrisorile și Articolele**, volume de el, de Liiceanu comandate, în 1990, însă respinse pe motive de lipsă de hârtie... Primul (sub titlul **Scrisori întredeschise**) a apărut la Biblioteca Familia din Oradea - tot acolo adevărata ediție a **Culorii curcubeului** - însă cu toate strădaniile prietenilor de acolo, difuzarea a depins, esențial, de Liiceanu... ; al doilea, intitulat **Butelii aruncate în mare** s-a mutat la Litera, la Viorica Oancea: de cum prietenul meu Mihai Botez și-a pus poalele-n cap (de să i se vază nația, vorba unei poete creierale ardelence), directoarea Literei m-a pedepsit fiindcă-l tratasem pe frate-său de colaboraționist iliist: în asociație cu tovarășa Ioana Parvulescu (recompensată pentru serviciile făcute lui Manolescu, la *România literară*) a masacrat volumul de articole, publicând în cinci ani două fascicule intitulate ambele **Amnezia la români**, totalizând circa 250 pagini - din 1000.

Despre **Ostinato**: în 1971, când romanul a fost publicat la Gallimard, nu a apărut cu acest titlu (considerat de editor: de neînțeles pentru francezi "care nu au instrucție muzicală"), ci sub: **La cellule des liberables**. Probabil că de atunci (totuși 26 ani!) francezii au căpătat instrucție muzicală.

13. Unele cărți - da; altele: ba.

Întrebarea, așa cum este formulată, vine în ajutorul afirmației de mai sus: bunii mei colegi, dintre cei mai buni scriitori, nu vor ca scrierile mele - *care probează că s-ar fi putut, dacă s-ar fi vrut* - să nu vadă lumina tiparului. Să rămână scriitori "interiori" între ei, să se laude reciproc, pe rând, arătându-și mușchii de "rezistenți prin cultură" - când dezastrul e pe noi cât capra; să bricoleze postfestum teorii de genul celor ale lui Manolescu ("n-am avut samizdat, fiindcă la noi s-a cam publicat tot ce a fost valoros"; "n-am avut disidenți, pentru că Ceaușescu le-a luat caimacul, manifestându-se el ca disident față de ruși" - etc., etc., precum și alte prostisme de înalt-nivel).

14. Când am fost ultima dată în România? Duminică 20 noiembrie 1977, până pe la orele 9 dimineața. Atunci am urcat în avionul de Paris - și urcat am fost.

15. Nu. "Ca scriitor" nu aparțin Franței (unde am, în prezent domiciliul), nici României - unde m-am născut, mi-am făcut pușcăriile, de unde am fost împins afară, întâi, în 1977, de Securitatea lui

Ceașescu, a doua oară, în 1990: ținut la distanță, nelăsat să intru în, totuși, țara mea, de noua Securitate a lui Dinescu, Manolescu, Blandiana, Sorescu, Doinaș (și lista riscă să continue multă vreme). Dacă aparțin de "ceva", apoi de limba română aparțin. Pot spune:

«Sunt scriitor român - chiar dacă nu aparțin României, ci doar mie».

16. Au fost momente (între 1990-91) când mă simțeam aproape și de oameni de la *Apostrof*, *Steaua*, *Euphorion*, *Transilvania*, *Contrapunct* (ce a dispărut). Numai și numai din pricina mea relațiile au încetat, ba au devenit conflictuale (cu *Apostrof*). Sunt în termeni foarte buni și cu moldovenii (de la *Timpul*, *Îndeosebi*, dar și de la *Convorbiri literare*).

Desigur, cred în prietenia literară. Dacă n-aș crede, ar fi trist pe lume...

17. Regret, dar n-am (atâtea) cuvinte ca să-l descriu pe acela.

18. Nu. Va fi mai puțin foarte rău.

Joi 14 august 1997

(...) Am primit scrisori de la Rodica Draghinescu, de la Nicoleta Sălcudeanu, de la Cistelecan, de la Neaga Munteanu, de la Gheorghe Olteanu. Cistelecan spune că în 8 va mai fi o bucată de Podoabă, iar tot din 8, cale de trei numere, textul Danei Șişmanian. Numai că scrisoarea lui este binișor învechită: poartă data de 22 iulie, a fost expediată în 28...

Sâmbătă 16 august 1997

Am mai scris vreo 3 pagini. După amiază, gândindu-mă că Șişmanienii s-au întors din concediu (nu mai dăduseră senm de viață de vreo trei săptămâni), le-am telefonat: nu se duseseră în concediu, ca tot bravul exilat (și refugiat politic), rămăseseră pe baricade. Cum tot era sărbătoare, cum ne tot amenințasem cu vizite ele)a, le-am propus să vină la noi, unde îi așteptau două dosare pline-ochi cu hârtie trasă la imprimantă, bașca ceva tipărită (la tipografie). A venit cu băiatul Aum, care ne-a topit pe Ana și pe mine. Bine, să rămânem așa, topiți...

Ne-au adus copii după scrisorile Danei adresate Gabrielei Adameșteanu, lui Țepeneag, Monicăi Lovinescu, lui Liiceanu. Nu se lasă fata asta, nu se lasă deloc - ai zice un foxterier. Textul ei despre Bianca Balotă va apărea, începând din m. 8 din *Vatra*, în trei bucăți - mi-a scris Cistelecan, desigur, i-a scris și ei. Eu aveam rezerve față de el, pentru că... îmi era favorabil - altfel foarte bun.

Ara mi-a lăsat și el un text. Cu cântec. Este vorba de un

articol scris de el în 1978, în care arăta că Ileana Vrancea falsificase, manipulasese citatele cu care îi dăduse la cap lui G. Călinescu în cartea-i celebră. Acum vreo zece ani - sau poate mai mult? - Șișmanienii erau la noi, în arondismentul 14: a venit vorba de Marin Preda: el a susținut cu tărie că Preda fusese omorât - ceea ce m-a... enervat; a venit vorba de Călinescu: Ara a susținut că Ileana Vrancea este o falsificatoare de citate, că G. Călinescu nu scrisese ce pretinde ea că ar fi scris - despre Lovinescu, despre Maiorescu, despre Iorga... M-a enervat foc: de altfel, din acel moment nici n-am mai răspuns la propunerile lor de a ne vedea...

Nu-mi șade în obicei să arunc vina pe altul, dar în cazul acesta el a greșit: fiindcă, susținând un punct de vedere procălinescian, nu pomenise deloc despre vreo cercetare a lui, în colecțiile de ziare, reviste, în scopul arătării falsului, a relei credințe a Ilenei Vrancea, ci doar atât (aproximativ): că el știe bine care-i adevărul, ca cercetător! Argument deloc convingător: în acel moment aveam în mână cartea Vrâncioaiei, cum îi zice el. Credeam în litera tipărită - și degeaba zicea Șișmanian că nu-i adevărat ce scrie ea acolo (mai ales discursul călinesc' la Ateneu, în scopul glorificării lui A. Toma) nu s-a părut indefendabil-zicea: «Călinescu și-a bătut joc de Toma», ceea ce pentru mine nu putea fi adevărat, pentru că nu cunoșteam întreg discursul.

Așa cum arată articolul acum, da, e credibil - fiindcă demonstrează manipularea citatelor (ba chiar o confuzie monstruoasă: I. V. îl acuză pe Călinescu de a-l fi atacat pe Lovinescu pentru... canibalism, când era vorba de Eugen Ionescu! - și nu era acuzație...).

Atunci eram blindat de existența textului Ilenei Vrancea, de inexistența argumentelor contra - încă o dată: Șișmanian nu pomenise de vreun articol, de vreo cercetare a lui, doar de faptul că el cunoaște adevărul, ca cercetător! Mai era încă ceva: Monica Lovinescu. Eu o credeam pe Ileana Vrancea, în urma recomandărilor repetate ale Monicăi - ori Monica era fiica tatălui, la a cărei reconsiderare puse un umăr hotărâtor și tovarășa de la *Lupta de clasă*. . . Iar ostilitatea și a ei și a lui Virgil Ierunca față de Călinescu nu mai avea nevoie de demonstrație.

(...)

Luni 18 august 1997

(...)

Am re-recitit textul lui Ara Șișmanian (a propos de Ileana Vrancea și Călinescu): nu este doar strâns argumentat, dar și foarte bine scris. O adevărată delectare să citești asemenea... pamflet pe teme de istorie literară.

Joi 21 august 1997

Am terminat **Lethina**. 63 pagini.

Am primit scrisori de la Sami Damian (i-am răspuns, i-am trimis și Lethina), de asemeni de la Grigurcu - i-am răspuns și lui trimituldu-i, separat **Lethina** (în plic mare), iar în pachet un exemplar din Scrisori întredeschise, cerut de el.

Am tras la imprimantă (s-a înțeles) Lethina și o trimit azi: *Vatra, Familia, Timpul*; Laszlo, Pițu, Dan Petrescu, Sălcudeanu, Dinu Mihail, Grigurcu, Sami Damian, *Lumea liberă*. Pentru Șișmanian și pentru Bianu păstrez două exemplare - am să li le dau cu mâna mea.

Pentru că răspunsul dat lui Sami Damian prezintă oarecare interes, îl reproduc aici:

Paris 22 august 1997

Dragă Sami Damian,

Ți-ai făcut degeaba griji (sau mai degrabă: iluzii); scrisoarea ta din 18 august mi-a făcut mare plăcere. Motivul îl vei fi bănuind : fiindcă ai pus (pe hârtie) mult mai mult - decât până acum - din ce gândești despre mine și despre ale mele.

Dacă ar fi fost mai mulți care să fi procedat astfel în relațiile noastre bilaterale, azi aș fi avut ceva mai multi prieteni.

Desigur, ai dreptate în multe din băgările de seamă ale tale. În măsura în care nu mi s-a tocit spiritul autocritic, sunt de acord că mari (și late) îmi sunt cusururile; că a fi prieten cu mine ține și de masochism și de nesimțire - poate tu să constitui o excepție, neintrând în nici una din categorii.

Un amănunt: spui că poate ar fi fost mai bine să ne fi întâlnit față către față, să fi discutat (ochi în ochi) în loc să dialogăm în scris.

Aș fi fost de acord în urmă cu doi-trei ani: pe atunci nu eram (chiar) atât de uzat, atât de moș cârtitor. Față-către-față - nu mai pot, obolesc degrabă, iute mă simt nemulțumit (de mine, de celălalt, de viață, de soartă) și devin curat măgar și violent. Și înainte, când eram mai tânăr și mai sănătos nu iubeam verbul sonorizat. Apoi, în perioada în care eram și eu "scriitor cu carnet de sindicat" (cel de partid nu avea nici o înrâurire), detestam din rărunchi cafiné-ua socialistă: restaurantul "La Madam Candrea" cu trăncănelile fără sfârșit, cu pierderea enormă de timp, cu bețivăneala celor în căutare de alibiuri ale neverticalității. Noi doi n-am împărțit mesele - nici de restaurant, nici de șah, deci nu-mi cunoști și acest cumplit păcat: nu iubeam cârciuma, nici cârciumatorii. Cele mai plăcute momente "colocviale": când ne adunam, ba la mine, ba la Mazilescu, ba la Irina Kozak, ba la niște prieteni neliteratori ai Mazilescului. Atunci, da: mă simțeam bine *cu oamenii, cu băutura, cu vorba*. Sigur că discutam și despre ale

noastre, scriitoricești - dar nu doar despre acelea (și nu la modul crâșmăresc, murdar, adiind a borhot, a borâtură, dar mai ales a frică - așa cum erau Casa Scriitorilor și Mogoșoaia).

Până acum câțiva ani rezistam (fizic) la întâlniri cu prieteni - sau cu cunoscuți. Acum însă prefer să monologhez și să-mi trimit rezultatul prin poștă..

Ziceam că ai, în bună parte, dreptate în ceea ce-mi comuni ci. Mă bucur, nu că ai văzut defectele (fie vorba între noi: sar în ochi), dar mi le-ai comunicat..

Se întâmplă însă că - pe sărite - să nu fiu de acord cu tine:

De pildă când pretind celorlalți să facă așa cum am făcut eu (în caz contrar îi beștelesc, îi arăt cu degetul, îi injuriez). Ei, aici șade un fleac-important - și el ne desparte, fiindcă... nu îl privim din aceeași parte.

Iată: sunt de acord că bombănesc, critic pe cei care... nu fac ce fac eu - dar întrebarea trebuia pusă înainte de a trage concluziile: ce anume pretind eu de la colegi să facă? Nu doar tu, ci și alții (dintre cei care se prezentau favorabili mie) găseau că eu îi condamn pe semenii mei, "pentru că n-ar fi și ei eroi"; sau: "n-ar face gesturi nemaipomenite".

Să mă ierți, iubite Sami: nicăieri nu vei întâlni în textele mele un reproș, o acuzație de această natură. Ceea ce am deplorat, am criticat, am... blestemat la colegii mei, scriitorii a fost *refuzul lor de a face ce era normal pentru un scriitor să facă* - nicidecum că... n-au comis fapte de excepție, că n-ar fi fost eroi (și martiri, în același preț).

Asta vreau să spun (o repet pentru a mia oară - iertare): eu nu m-am socotit niciodată o excepție - ci o ființă de mijloc, al cărei ideal este normalul. Cei care au exercitat puterea - ideologică, polițienească au făcut din mine (cum altfel, doar nu erau să accepte... tipicitatea mea!): un caz. Însă cum semenii mei nu se lăsau defel tentați de normalitate, însă aveau atâta onestitate încât să nu adere la "analiza" puterii - ce mă izolase, considerându-mă un caz - ce-au făcut (corect: ce-au făcut masele largi de scriitornici)? Au bricolat pe dată o teorie extrem de 'oață, ca la noi, la Porțile Orientului: ca să nu spună cineva că ei, cu toții (sau: în majoritate) sunt *ne-normali*, pretind că acela, cazul, este o *excepție*, un erou - "Or nu poți cere tuturor locuitorilor să fie eroi" (am rezumat concepția confrăților bine exprimată de Pleșu).

Cam tot din același paner s-ar afla reproșul (tău) că eu aș condamna nediferențiat oameni, că n-aș ține seama și de realizări: de "părți"...

Dragă Sami, iar nu vorbim despre același lucru: eu, când atac un scriitor, nu-i umblu pe la operă, cum face Țepeneag, cum face Breban (două dintre "victimele" mele). Eu am spus - spun în continuare: Țepeneag a mințit în cutare împrejurare, a acționat necolegial în cutare afacere, a făcut afirmații mincinoase cu prilejul... Însă nu am spus că Țepeneag e un scriitor prost, că volumul cutare al lui este o prostie (cum a făcut el cu/despre mine).

Așadar: eu am... militat pentru (re)introducerea criteriului etic în discutarea unui scriitor, cu alte cuvinte: luarea în seamă și a Vieții, nu doar a Operei, cum tare ar mai dori cei care, dacă au scris poezii

frumoase, romane interesante, eseuri istețe (și chiar melancoli ce - pe ici, pe colo, în punctele neesențiale), își închipuie că pot să nu respecte cele zece porunci. Aceasta, nu pentru a diminua, a mina Opera, Doamne ferește! - ci pentru a nu minți. În legătură cu un scriitor (fie el Sadoveanu, fie Nichita Stănescu, fie Călinescu, fie Marin Preda).

E de mirare că tu, de la o vreme, avînd preocupări în acest sens îmi reproșezi mie ceea ce falsifici tu, bine-bine. Lăsîndu-l pe Einstein la locul său, un ultim "amănunt":

Tu, Sami Damian ai fost un factor important în dezinformarea noastră în privința Anei Blandiana, în 1989. Tu ai facilitat și ai ajutat la augmentarea unei minciuni - povestea incredibilă! (pe care eu, ca un bou, am crezut-o) - a... "domiciliului obligatoriu" al ei, la Comana, cu "milițian la poartă". Tu i-ai transmis aceste "informații" Monicăi, ea ni le-a pasat nouă - tu ai spus că ai transmis ce ți se transmisese.

Ciudat și ofensator pentru mine, care crezusem că, în acești opt ani (din '89) ai mai aflat amănunte, ai mai citit câte ceva: în scrisoarea de față tu afirmi - te citez:

"A făptuit (A.B.) o mojie față de tine și un act de conformism, nevoind să semneze un protest pe care era și numele tău (nu pot controla autenticitatea sursei)".

Nu, dragă Sami: A.B. nu a făptuit, cum zici, nici o mojie față de mine, care-i eram perfect necunoscut: în România o salutase de vreo două-trei ori, dar constatînd că nu mă vede, n-am mai recidivat: ne-am cunoscut abia în octombrie '90, la Aix-en-Provence. E uluitor cum tu, care ai făcut pe curierul, pe filtrul între ea și Monica, nu mai ții minte esențialul: Blandiana nu a dat dovadă de "conformism" (oare nu ești prea dur cu ea?), "nevoind să semneze un protest". Nu era vorba de nici un fel de protest, ci de *comunicatul* prin care PEN Clubul francez o coopta ca membru onorific; ca s-o protejeze - doar era persecutată, în România, nu? ; doar avea "domiciliu obligatoriu" și chiar "milițian la poartă", nu, Sami? Doar tu ai transmis la Paris aceste *minciuni*. Deși în **Jurnal** era clar, tu n-ai luat în seamă claritatea - așa că revin:

Monica Lovinescu mă convinsese să fac demersurile (și să pregătesc dosarul - așa e procedura) ca să fie cooptată în PEN Club și Ana Blandiana. Când eram pe punctul de a mă prezenta președintelui Tavernier (care fusese de acord când îi prezentasem "cazurile" Nedelcovici, în '86, apoi Dinescu și Deșliu în '89), Monica îmi spune să mai aștept, ca să aflăm dacă Blandiana acceptă. Era pentru prima oară când auzeam una ca asta: ca un persecutat să fie consultat, întrebat dacă este de acord să fie apărat (când, din spusele Monicăi, Blandiana o tot întreba când va fi primită în PEN Club). După o săptămână sau două a venit răspunsul de la persecutată (via Sami Damian): dacă pe comunicatul PEN Clubului francez va figura numele lui Paul Goma (vai, ca președinte al PEN Clubului în exil, în Franța), ea nu acceptă!

Să fi avut Blandiana și alte modalități de comunicare cu Monica - fiindcă tu pari a nu-ți aduce aminte? (...)

Tu zici că mă încrâncenez pe câte unul (dar mi-ai înșirat vreo zece

nume), pentru că... nu a fost solidar cu mine, în '77, petru că nu a suflat un cuvânt când am fost interzis (în martie 1970 - îți aduci aminte, iubite Sami Damian? - eram colegi la *România literară*), că nu s-a manifestat în nici un fel ca rezistent împotriva totalitarismului din cultură etc,

Acuzatia este... glisată, diversionată ca și în cazul atacării... Operei, prin faptul că țin să nu se ascundă Viata cutărui scriitor statufiat. De altfel, cu Blandiana am avut un "dialog" (și cu ea și cu Gabriela Adameșteanu și cu Ileana Mălăncioiu - sub patronajul lui Doinaș) -la Roma, în mai 1991:

«De acord, nu am rezistat înainte de decembrie '89», accepta Blandiana, spășită nevoie mare, «dar de ce ne reproșați că, după aceea, am mai făcut câte ceva: cu Piața Universității...

Răutăcios fiind, mă întreb de la cine și unde învățase ea arta îmbobinării interlocutorului, și, în loc să răspundă precis la o întrebare precisă - ori să tacă - ea îl culpabiliza pe acela, *mintind* (când afirma că o acuză pentru inactivitate după decembrie '89).

Ca și în cazul Vietii-Operei, niciodată nu le reproșasem acestora... că mai făcuseră câte ceva - cu voie de la miliție. Reproșul era cestălalt:

«De ce, după decembrie '89, în presă, în întruniri, pretinde că, înainte de '89, a făcut... ceea ce nu făcuse? Adică "rezistență prin cultură"?»

Că tot vorbim de Blandiana: nu se astâmpără, nu se înțelepțește: acum doi ani a venit la Paris și a ținut o "conferință" - monument de analfabetism cras și de prostie nativă. Chiar în cruciada împotriva trogloditilor protocroniști pe care o porți, nu i-ai găsi loc și ei, pentru prestațiile ei imbecile, analfabetizatoare ("Noi, românii, am fost cei mai martirizați dintre popoarele de Est", zice marea cunoscătoare de istorie elementară - și dă explicația: "Fiindcă suntem români !")

La tine se mai înțelege... trecerea peste contradicții - am mai zis: amoriul te orbește - dar Monica Lovinescu? Doar n-o fi lesbiană!

M-am întins - las', că revin eu al'dat'. Prietenie,

Paul Goma

Sâmbătă 22 bis august 1997

Nu vreau să mai aud de data asta dublu blestemată.

Am uitat să bag în scrisoarea către Sami povestea cu... boicotul. Zice Sami: "e foarte rău că Liiceanu ți-a boicotat cartea - dar..." Dar, ce? Sami nu cunoaște valoarea cuvântului "boicot"? Sau tocmai pentru că o cunoaște, nu s-a putut stăpâni să nu relativizeze?

Am primit o carte de la Dan Silviu Boerescu și scrisoare de la Nicoleta Sălcudean. Caniculă - din cea grea. Măcar de-ar veni ploaia mereu anunțată. Cică la București e mult mai plăcut. Da, dar suntem la Paris...

Și doar imi promisesem (nu jurasem) că nu mai continuu scrisul pe aceeași coardă - razachie, ar zice Ciachir, învățătorul Buducăi; că este timpul s-o las dracului de încrâncenare împotriva confrăților.

Uite, promit: ultima oară când m-am legat de Breban, Manolescu, Blandiana etc., a fost în **Lethina**. De-acum încolo promit: nici nu mai există pentru mine! Nu de alta, dar de multă vreme am devenit agasant cu diatribele mele: cine are nevoie de ele?

Cum, cine? Eu! Nu înțeleg de ce mă-sa-n cur. Ba înțeleg: de-aia!

Duminică 24 august 1997

Nu, nu: Nu merge așa. **Altina, Lethina** - o fundătură. Poate n-ar fi, dacă n-aș bombăni mereu împotriva acelorași. Țsta-i adevărul: am început a-i agasa pe toți (cei 12!) cărora le mai trimit producțiile.

Dan Silviu Boerescu în volumul "cu pisici" pe care mi l-a trimis îmi confirmă că proza s-a... înnoit; adică au apărut alții, încă neîncăcânați. Printre ei și Radu Aldulescu, cel care a publicat un volum la Nemira (am citit fragmente într-o revistă) și a scris o cronică - favorabilă - la **Jurnal**.

Luni 25 august 1997

(...) După amiază: a telefonat Dan Petrescu. Îmi cere o fotocopie după scrisoarea deschisă a lui Voican din decembrie 1990. Are să facă fotocopieze Ana mâine și am să-i trimit și alte prestațiuni.

(...)

Miercuri 27 august 1997

(...) Punând în plic fotocopiile, texte de-ale mele (pentru Dan Petrescu), mi-am adus aminte cuvintele lui din convorbirea telefonică din ziua precedentă. El zisese cam așa:

«Mult timp după ce ați scris câte ceva despre ceva... - se confirmă».

În cazul acela el făcea aluzie la Voican. Or, de ce confirmare mai aveau nevoie oamenii, când știau chiar din acel prezent (execuția Ceaușeștilor, mineriada primă - momente în care fusese văzut; la tulburările de la Tg. Mureș, celelalte mineriade - despre care se vorbea că ar fi participat) ce hram poartă Gelu cel Voican? L-am întrebat pe Dan Petrescu: nu-și mai amintea de **Scrisoarea deschisă** a lui Voican către mine, publicată în *România literară*? A răspuns că nu - aflase din dialogul I cu

Laszlo, ce se pare că a început a fi publicat în *Timpul*. Aici exageram eu: cum să țină minte un fleac, atunci când el se ocupa de destinele culturii române - adevărat în decembrie '90 nu mai era de șase luni ministru, dar orișicâtuși.... Or, un ministru, se știe: nu ține minte toate căcaturile.

Asta este. In zadar am publicat pe ici, pe colo, în vreun periodic - fie și de importantă circulație, ca 22; fie chiar și în volume - ceea ce publicasem (despre oameni, despre fapte). Pe de o parte: insuficient: dacă au fost publicate în periodice *atunci* - ce pretenție am eu ca *acum* românii să țină minte? Doar aveam experiență cu Europa Liberă (vorbesc doar de mine). Apoi: publicasem ceva volume - dar numai eu, autor, le număr și zic: «Orișicâtuși, sunt vreo douăzeci... », fiindcă tot nu contează: în cazul fericit că au citit volumul acela - au uitat (aveau ei alte necazuri); mai frecvent: n-au citit, pentru că volumele ori au fost publicate la Oradea și au avut o mică difuzare, ori la Iași: difuzare inexistentă, ori, ca la Litera.

De aceea mă întorc (pentru a câta oară?) și zic:

«Până când nu mă voi publica singur, difuza singur, vinde singur - eventual dăruie - e inutil să pretind compatrioților să mă fi citit - și, culmea: să mai țină și minte ce scriam eu, acolo, negru pe alb».

Asta-i. Nu-mi rămâne decât soluția de care am mai vorbit: să câștig la loterie.

Joi 28 august 1997

(...) Azi i-am răspuns lui Lucian Giurchescu. Acesta, foarte înțepat, mă ia de guler că aș fi scris că nevastă-sa, Anca Giurchescu, a lucrat la Europa Liberă. I-am răspuns că nicăieri n-am scris nici de nevastă, nici de... tată. Am scris despre o persoană căreia soțul, Șafir, îi spunea: «Ancuța».

(...)

S E P T E M B R I E

Luni 1 septembrie 1997

Începutul se face prost : aseară, în urma unei manevre greșite, am pierdut **Jurnal-ul** pe 1997 (iunie-august), 200 pagini.

(...)

Nu se mai poate mișca pământul în jurul său: se mișcă în jurul morții Lady-ei Diana. Dezbateri, mărturii, dovezi de idolatrie.

Dar bineînțeles că poporul (la plural, nu este doar cel britanic) are nevoie de “prințese”, de Ilene Cosânzene, în care să se recunoască, la care să viseze. Cum persoana vie s-a implicat în tot felul de campanii împotriva sidei, a cancerului, a leprei, a subnutriției, o mare parte a bolnavilor se simt, azi, orfani, părăsiți. Fabrica de mituri a fost închisă, îngerul a căzut - prințesa cea frumoasă și bună (și nefericită în viața ei conjugală) a pierit într-un accident, împreună cu amantul. A dispărut - pentru o vreme - și vaca de muls a “unei anume prese”, cea care se vinde cu milioanele de exemplare un singur titlu pe zi (în Anglia) - și pe care “cititorii o cer”, după expresia proprietarilor, redactorilor, fotografiilor-vânători de imagini.

A trezit indignare, ieri, un paparazzo (sper că am grafiat corect) care spunea că “asta e un joc”. Firește, “nu era momentul adevărului” spus de-a dreptul - dar adevărul acesta fiind : între vânatorii de imagini și vânați există o complicitate, dacă nu o înțelegere (chiar contract) : «Tu mă vânezi, eu fug, mă ascund ; tu ieși bani pe fotografii, eu... rămân în conștiința publicului». Chiar suava Lady Diana, mironosița (cred că și pe dinlăuntru era anafuroasă), mărturisea, “printre rânduri” această relație nu doar sado-masochistă, ci de colaborare curată. Cuvântul “joc” a șocat, dar a spus adevărul. De n-ar fi existat un scenariu, un libret mai mult sau mai puțin riguros, nici paparazii nu ar fi insistat. Mă gândesc că există, în Franța vedete care nu admit intruziunea presei în intimitatea lor - Isabelle Adjani, de pildă, însă la Paris a locuit în ultimele decenii și Marlène Dietrich : dacă n-a vrut să îngăduie fotografiilor pătrunderea în apartamentul ei, aceștia n-au intrat (cum intra și ieșea, de pildă, poetul Ilie Constantin, pe atunci administrator de imobil, ca să evit cuvântul urât - și inexact - în românește : portar). Presupun că un “hăituit” (acum mă gândesc mai ales la un bărbat - de pildă Daniel Auteuil) : dacă n-ar fi fost lăsat în pace în proprietatea sa din pădurea Rambouillet, iar elicopterul fotografiilor ar fi coborât până la 20

mentri, agitînd apa din piscină (cum explica, indignat avocatul lui - rolul avocatului), trebuia să pună mână pe o pușcă și să tragă în elicopter: dar e atît de simplu ! Era și în dreptul lui - există o lege care-ți permite apărarea bunurilor personale, a proprietății amenințate fie și pe calea aerului.

În privința protejării vieții private Franța are cea mai aspră lege. Numai că e greu aplicabilă - în țara drepturilor omului. Toți (sau : aproape) fotografi "vânători" au egițimație de jurnalist, sînt mari-reporteri, au la activul lor zeci de campanii extrem de periculoase, în lume (la București, în decembrie 89, în Afganistan, în Cecenia, în Liban, în Africa...). Datorită mai ales lor există, azi, documente fotografice ilustrînd istoria contemporană. Cei mai mulți dintre ei, "întorși de pe front", unde s-au jucat cu moartea, sunt fericiți cînd drepturile de autor acopere cheltuielile. Or, dacã un reportaj întreg în Congo, de pildă, este plătit cu în jur de 100 000 franci francezi, o singură fotografie a Dianei (cea cu sărutul...) a fost plătită cu 3 milioane de franci! Și, vorba unuia din ei : "Ne completăm veniturile cu ce putem..."

Negreșit : să te uiți în curul cuiva - și să-l mai și immortalizezi pe peliculă! - este ceva... foarte urât ; care nu se face, între oameni civilizați. Foarte adevărat. Dar dacã proprie-tarul curului în chestiune refuză să-i fie nemurită partea cea mai prețioasă a ființei sale - să facă în așa fel încât să nu fie atinsă de ochiul fotografului-vânător ! Nu e ușor, dar paparazzii nu insistă decît cu acele "subiecte" ce nu refuză hotărît violarea intimității. Așa că, dacã vrei să-ți păstrezi virginitatea fotografică, nu te duci taman la St.-Tropez ! De ce te-ai duce : ca să faci pe indignatul, pe cel care nu se lasă fotografiat ? Dar acolo este regatul instituit de Brigitte Bardot, în urmă cu 30 ani (oare numai atîția ?); acolo femeile frumoase, celebre, își lasă văzute formele èvice între două garduri, între două cearceafuri, între două clipiri din pleoape. Acolo te duci, ca să fii fotografiat !

Bine-bine, nu este decent să vorbești de rău un mort ce încă nu s-a răcit (în acest moment nici n-a fost înmormântată) - însă ce fel de viață privată protejase Lady Diana săptămîna trecută la St.-Trop' ? Acolo fotogrăfii o hăituiiau (cu tot cu amantul și cu tatăl amantului, Egipteanul multimiliardar), ea fugea - dar din cînd în cînd se oprea și... îi lăsa să-i facă o poză-două... Și iar o lua la fugă... Și iar plătea vamă... Oricît de primitivi și de feroci ar fi fost hoitarii (les charognards) - ceea ce nu este adevărat - ce ar fi putut gîndi, crede, ei, vânători, despre un vînat care, din cînd în cînd, se oprește, se întinde pe jos și zice : «Săgetează-mă !» ? Cert, este și multă resemnare, oboseală în gest, nu toate ființele au tăria de caracter să interzică anume...

viol asupra-i. Însă Lady Diana a fost o victimă consimțitoare, cum se spune, crud, în procesele de viol propriu zis.

Ea pornise o cruciadă - dealtfel, mărturisită public - împotriva Coroanei Britanice. Pornind de la chestiuni strict private - căsnicia, atitudinea "soacrei" și a familiei ei - ea a trecut la atacarea instituției. Or, chiar dacă monarhia în Anglia este din ce în ce mai discutată, mai contestată, ea continuă să rămână în obișnuințele cetățenilor, în tradiția inimii lor. A găsit numeroși partizani ai "republicanismului" (declarațiile ei, imprudente, că preferă socialismul lui Blair), criticarea monarhiei, ba, în cadrul ei, profetirea incapacității fostului soț, Charles de a fi cândva "un bun rege" - toate acestea i-au adus popularitate, chiar iubire, dar...

Dar a înțeles că nu va putea să-și rostească în continuare discursul, dacă nu-și asigură favorurile presei (scrisă, radio, televiziune).

Dacă ar fi fost doar o biată prințesă frumoasă-tristă-părăsită de bărbat (în fine: neglijată), nu s-ar fi sinchisit de "contractul cu presa" (unul implicit), ar fi lăsat-o să funcționeze după legile ei ; dar Lady Diana a vârit degetul Dia... fan în angrenaj : a ținut să-și asigure sprijinul ei - atât în lupta împotriva monarhiei, cât și în chestiunea, devenită mult mai importantă: întreținerea propriei imagini, în lume, de prințesa frumoasă, deșteaptă, generoasă, dedicată cauzelor nobile.

De partea cealaltă :

Sunt mincinoși patronii de presă care afirmă: «Cititorii cer - noi le dăm ceea ce doresc ei».

Bineînțeles : această presă formează (nu cultivă) aceasă opinie publică - nu neapărat "populară". Formează, în sensul că trezește în individ acea coardă care, gădilată, începe a vibra... În fiecare dintre noi, oamenii zace un porc, un lup, un iepure, o cățea, un păduche. Presa nu inventează "latura", ci o scoate la lumină - chiar pentru ochii noștri, uimiți : «Ia te uită ! Nici nu bănuiam că-mi place ananasul !», exclamă un român care n-a gustat ananas decât în cărți.

România Mare, de-o pildă, scurmă în mâlul de la fundul ființelor și face să iasă la suprafață (acum mă citez cu o lipsă de modestie strigătoare la cer : în **Roman intim** - sau poate în **Sabina** - scriam despre "suspendați", în sensul acelei materii aflată în stare de suspensie) : securismul, trogloditismul, mioritismul fără formă, antistrăinismul fără fond, tentația - acum nefrânată - a baterii cu pumnul în piept și acuzarea tuturor Yaltelor, Maltelor, 'Altelor (mă repet, n-am încotro). *România Mare* nu a inventat nimic, nu a impus nimic, doar a dat glas (de aici și *glasnosti* !) unor tendințe, unor date-la-fund porniri, le-a

agitat și le-a făcut să urce, între două ape, în stare de suspensie... Odată recrutarea făcută, vita securistă de tip V.C. Tudor poate să le spună ce-i trece prin minte (mai ales ce nu-i trece !), “cititorul așteaptă să i se dea pâinea spirituală” : vulgaritate, analfabetism istoric, moralitate securistă, noțiuni de politică nu doar aproximative, ci de-a dreptul aiurea. Cititorul României Mari are un profil fiziologico-psihologic inconfundabil : frustrat, “declasat” (dacă până în 89 a fost activist mărginit ori securist-de-bază - iar acum nu mai are *sentimentul puterii*) ;

Revista 22, și ea are “profilul” cititorilor ei : persoane în general cultivate, însă cu o “bibliografie”, vai, ciuntită, incompletă (din pricina comunismului), dornice de schimb de idei, pline de dăruire, de generozitate...

Însă, așa cum omul începe a semăna cu... numele primit la botez (iată de ce cred că N. Manolescu suferă și de o criză de identitate : i s-a schimbat numele), așa și periodicul, primit cu entuziasm de tineretul generos, dornic de altceva, a prins a semăna cu titlul : 22 - o impostură istorică, psihologică, morală.

Însușit de Liiceanu, cu concursul Gabrielei Adameștea-nu și a celorlalți din redacție, 22 a devenit, de prin 1992, o publicație suspectă, ne-cinstită - iar consecințele sale pedagogizatoare asupra cititorilor vor dăinui, din nefericire, multă vreme.

Am luat-o înainte, trebuia să spun mai întâi că nici cititorii 22-ului nu au fost inventați de revistă : aveau ei o coardă... pe care au tot zdrăngănit instrumentiști țambalagii emeriți ca Liiceanu, A. Cornea, Cîmpeanu, Adameșteanu - iar acum, de vreun an, G. Andreescu.

Unor astfel de cititori nu poți decât să le spui că și-au meritat soarta ; că au avut ce au dorit.

Dar poți oare afirma așa ceva ?

Nu. Iar în această chestiune responsabilitatea șefilor unor asemenea “formatoare de opinie” este de netăgăduit.

Rămâne “culpabilitatea” redactorilor (de texte), a fotografiilor - ne-am întors la Lady Diana.

Aici, cred, trebuie făcută o distincție între *text și imagine*.

Poate fi indiferent un text ? Nu. Textul se face din cuvinte, ori cuvântul este sacru. În cazul cuvântului dintr-un text, el poate fi *adevărat* (și atunci este conform naturii sale) și poate fi *neadevărat* - ceea ce devine contrariu naturii ;

Dar o imagine ? Ca atare nu este nici adevărată, nici neadevărată, nu intră în câmpul (și în ochiul) cuvântului. Imaginea (pictură, fotografie) poate fi : frumoasă, misterioasă, urâtă (este vorba de realitatea “redată”), insuportabilă, groaznică, etc... Imaginea iese din natura ei atunci când este însoțită de un text -

de obicei, o legendă. În acel moment, ea “cade” în grădina cuvântului și trebuie judecată după criteriile adevăr-neadevăr, bine-rău.

Fotograful (hoitarul, vânătorul, persecutorul, violatorul) prezintă publicației (de obicei : agenției - ea negociază, păstrându-și partea leului) imagini. Uneori, pentru identificare, acestea poartă indicații - privind subiectul, locul, momentul. Însă altcineva - individul de la agenție, redactorul publicației - își stoarce creerii, ca să găsească o legendă-șoc. Deci acela este murdăritorul - oricum : manipulatorul imaginii prin cuvânt.

Marți 2 septembrie 1997

(...)

Au intervenit multe elemente noi (șoferul era beat-pulbere, mașina mergea cu peste 180 km/oră - în subteran !), însă nici unul decisiv. Mulțimea a desemnat vinovatul (fotografii), pe care-i consideră asasini, iar la întrebarea : ar vrea să vadă fo-tografii cu moartea Diane ?, răspunde afirmativ.

Înapoi la Diana : ar fi de prost gust să dai vina pe mort (Coroana a acceptat funeralii naționale “speciale”, în sensul că nu vor fi regale - dar din moment ce regina va asista...), însă nedrept să o pui în spinarea fotografiilor.

Acești paparazzi sunt detestați de toată lumea - și de toată lumea folosiți. Paparazii 100% există câțiva - acești fac numai astfel de fotografii - însă restul practică această “ocupație” la negru. Desigur, este remunerată de câte 10 ori mai bine decât un reportaj întreg de front, însă practicarea ei nu este ceva de laudă. Și-o ascund cât pot, iar când nu, dau explicații... materiale : «Trebuie să-mi câștig viața, nu ?»

În momentul de față cei șapte fotografi se află în continuare în stare de arest. Dacă în urma elementelor de ieri (alcoolul șoferului) nu mai poate fi vorba de acuzația de provocare - fără intenție - a morții cuiva, rămâne “neasistența” : de ce au fotografiat, în loc să dea primele ajutoare ?

Nu sânt fotograf din asta, paparazii nu-mi sânt simpatici, dar:

a. avînd meseria pe care o au, au și reflexele profesionale derivate : de a apăsa pe declanșatorul aparatului de fotografiat - nu sunt ei “vânători de imagini”? ; și dacă va veni un moment în care fotografiile luate de ei atunci vor fi folosite de poliție pentru elucidarea unor întrebări încă fără răspuns din anchetă ?;

b. accidentul nu a provocat incendiu - singura împrejurare în care “spectatorii” ar fi putut interveni - cu extingtorul;

c. “asistența” necalificată (cum se presupune a fi fotografi) mai degrabă ar fi putut grăbi, ori chiar provoca moartea unui

rănit, decât salvarea lui - în acest sens a declarat un asistent, medic și cu practică de intervenții de urgență, dînd și un amănunt: Lady Diana - el nu știa cine este - rănită, inconștientă, dar încă vie, se afla pe fotoliul mașinii, cu capul în piept ; primul gest al profesionistului : să ridice capul rănitului, pentru a permite respirația și circulația sîngelui. Același medic, întrebat dacă fotografiile împiedecau, prin acțiunea lor (de fotografiere) demersurile medicale, a răspuns hotărît : nu ; întrebat dacă ar fi trebuit ca ei, foto- grafii să fi intervenit întru salvarea accidentaților, medicul a răspuns din nou : Nu ! Ar fi putut face rău.

Ce li se poate reproșa fotografilor : că, într-un asemenea moment tragic - ei fotografiau !

Adevărat. Dar asta este meseria, vocația lor: să fotografieze, nu doar în asemenea momente, ci cu precădere în asemenea circumstanțe tragice. Pentru a-și câștiga existența; pentru a câștiga mulți bani cu imagini-șoc ; dar și pentru a lăsa o urmă, un document despre cutare eveniment.

Așa se face istoria, de când a fost pusă la lucru imaginea - fotografică, cinematografică, televizuală.

Mulțimea, în lacrimi - ca și în beția veseliei - nu gîndește, ea secretă ; și zbiară.

În România, în decembrie 89, apoi în cursul anului 1990, “masa” a fost manipulată de ticăloși ca Iliescu, Roman, Voican, A.D. Munteanu, Răzvan Theodorescu și de profesioniști-secu-riști ca Emanoil Valeriu și Al. Starck. Cu ajutorul cărui instru-ment? Cu al televiziunii, ce întrebare! Timișoara, cu zecile de mii de morți, cu “teroriștii”, cu «Vin moșierii !», cu «Vine Regele !» și, cum altfel, cu : «Jos intelectualii !»

Aici, în Occident, chiar dacă nu este voința unei partide anume de a face credibil mesajul ei - “masa” este gata preparată, disponibilă oricărei manipulări - fiindcă a fost hrănită, ani de zile cu “această presă” : jumătate vis, jumătate voyorism. Ne uităm prin gaura cheii (jurnalului) la Diana și ne masturbăm, “așezîn-du-ne” (transpunîndu-ne - acesta fiind mecanismul lui : «De-aș fi rege...») în rolul și în poziția amantului ei din acel moment.

Aici mulțimea este condiționată, drogată, intoxicată cu astfel de informație : cine s-a mai regulat, cu cine, cine s-a despărțit de cine, cine s-a mai sinucis și cum și din pricina cui - evident, acei cine nu sunt oameni ca el, cititorul, ci supra-(oameni) : vedete de cinema, bancheri, prințese ;

În România mulțimea este dopată cu ne-informație, cu zvo-nuri (în opt ani de libertate a presei nu a reușit să creadă în ceea ce scriu ziarele - și nu se înșală întru totul) - iar înainte de decem-brie 89 era plină-ochi de informația - trecută prin o mie de guri

- de la Europa liberă.

Mai este o trăsătură comună speciei (umane): necrofilia.

Era uimită, revoltată de starea-națiunii la moartea lui Cornel Coposu : “Seniorul”, “Tatăl națiunii” și alte bazaconii, dar “mobilizarea” : “Țara-ntreagă l-a plâns”, vorba gazetelor (aceeași țară care alaltăieri îl huiduia, îl împroșca cu noroi, îl lucra pe la spate - las’, că și Seniorul, Dumnezeu să-l ierte...) - iar după aceea vorbea despre “înmormântarea triumfală”, iar Ardelenii despre o înmormântare “faină”...

În asta Români nu se deosebesc de occidentali : am auzit ieri, la televizor, englezi vorbind de “înmormântare frumoasă” - pentru Lady Diana.

Înapoi la paparazzi : de duminică dimineața jurnaliștii francezi comentînd accidentul atrăgeau atenția în privința amenințării planînd asupra libertății presei. Fiindcă dacă tatăl egipteanului se constituie parte civilă, îl alege avocat pe inomabilul Kejmman, fost ministru sub Mitterrand, acuzînd “presa” de asasinat ; dacă mulțimea înlăcrimată cere capul fotografiilor ; dacă se deschide dezbaterea despre rolul fotografiilor de presă - atunci va fi nevoie de mult sânge rece și de un solid cap pe umeri, ca să fie frînată tendința de linșaj a jurnaliștilor.

Încă o dată : Franța are cea mai severă lege în privința protejării vieții private a cetățeanului. Da, dar este inoperantă. Fiindcă atunci când este să se judece un asemenea delict de presă, magistrații se opresc, incapabili de a hotări : până unde ține viața-privată și de unde începe viața-publică a unui personaj ca Diana?

Oamenii publici - politicieni, vedete de cinema, sportivi, oameni de afaceri, escroci - se slujesc de “o anume presă” atunci când și cât au avut ei nevoie, însă când nu le mai con-vine jocul-cu-presa, zbiară că le-a fost violată intimitatea!

Miercuri 3 septembrie 1997

Azi (acum) Filip se duce cu actele să facă înscrierea la Facultatea de arte plastice informatizate (hotărît : trebuie să-i învâț titlul !).

Așadar șase fotografi au fost inculpați : de neasistență.

Proteste indignarisite - din partea patronilor agențiilor (Sipa, Gamma), satisfacție din partea populației pașnice, căzută integral în cultul Fecioarei Diana de Galles.

Drăguții de englezi : aceleași ziare care, înainte de accident publicau pogoane de fotografii cu Diana, zeița... vînată, acum fulminează împotriva francezilor ! Că le-au omorît prințesa ! Am auzit în două rînduri un citat cam așa:

«Șoferul criminal era, nu doar beat, ci și francez !» - ai zice că te afli în România și citești presa antiungurească.

Ei, da : nu se șterge aproape un mileniu de conflicte armate galo-britanice, pocnind din bici pe lângă boi, ca să zicem așa.

Pe de o parte, sunt de înțeles bieteles mase - de pretutindeni (dianafolia a cuprins planeta, pătrunzând chiar în țări islamice dure, ca Iranul) : fiindcă nu mai sunt războaie-de-o-sută-de-ani, în Europa doar câte un flecușteț de Bosnie, în Caucaz un sfârc de Cecenie (mai mare râsul : conflicte locale !), comunitățile războinice sunt obligate să-și verse năduful și prea-plinul de energie, fie ca Americanii, prin box, catch, fotbal american, fie ca Nemții mobilizându-și întreaga mitologie+ filosofie+muzică+tehnologie pentru... ecologie - fie ca Africanzii, întremâncându-se, abia apoi umblînd prin vecini în căutare de sare ; estimp Papa sanctifică persoane de care nimeni nu-și mai aduce aminte, trăitoare în secolul trecut - or masili au nevoie de sfinți pe moment ! Și pe loc!

Mi-am înfrânat impulsul prim de a zice : «Biata Diana... nu e deloc o biată. Nici victimă nevinovată» - am vrut să spun că nu a fost o victimă care să n-aibă legătură cu ceea ce i s-a-ntâmplat. Dar orișicâtuși...

Pornisem să spun : sunt perfect îndreptățite masele să aibă nevoie - să ceară, să-și confecționeze idoli, sfinți, martiri.

Până sâmbătă seara Diana îndeplinea doar rolul de idol. Toată lumea o voia : femeile să-i semene, bărbații s-o aibă, la pat. Începînd de duminică - după câteva lungi momente de consternare - masele au trecut la plâns ; de aici n-a mai fost distanță mare până la urcarea pe soclu a dispărutei în condiții atât de tragice . Ciudat : n-am auzit o singură scârțâitură din partea cuiva, băgînd de seamă amănuntul : prințesa se afla în compania unui egiptean (fiul unui personaj “controversat” în Marea Britanie, pentru modul în care acumulasă o avere colosală, motiv pentru care nici nu i s-a acordat cetățenia engleză). Ea fiind, adevărat, femeie divorțată, însă...mamă a viitorului rege al Engliterei... Binebine, s-a rostit în câteva rânduri numele : Jacqueline Kennedy, însă... Însă...

Ne închinăm la icoana Fecioarei Maria, mai ales când ne gândim la Maria din Magdala.

Ziceam că este de înțeles setea populației pașnice (revin la vechea fixă : ăstora le lipsește un război, domnule - dar unul, știi, colè ; și vreo cincizeci de ani de comunism, măi tovarășe... - aiurea : nu tot acolo ar fi ajuns ? Păi n-au făcut Românii noștri erou din Ceaușescu ?), dar, ca să rămânem în locul și în timpul dat : să nu fie atacată libertatea de opinie. Aici intrînd și “câinii

de atac”, cum li se mai zice acestor... copoi ; fotografiilor.

Ancheta are să stabilească care-cine (dintre ei) a fost la fața locului, după câte minute de la accident a ajuns și care a fost “comportamentul” față de accidentați (umbla un zvon : “unii fotografi” i-ar fi împiedecat pe polițiști să dea primele ajutoare - dar cum, Dumnezeule mare ? cum ? : îl iei pe polițai de-o aripă și-l arunci la o parte, ca să nu ți se bage-n cadru ?). Nu este exclus ca unii dintre ei să fi avut, în acele secunde, apoi minute-prime un “comportament inadecvat” (iar acesta devine astfel - inadecvat - în comparație cu al oricărui alt martor : acela doar cască gura, liniștit, însă cestălalt, activul, agitatul face ceva, care nu este prim-ajutor : fotografiază !). Rămâne de văzut - după ce se mai calmează spiritele binișor isterizate - ce se alege de legislația franceză în legătură cu drepturile jurnaliștilor decurgând din protejarea vieții private a cetățeanului : are să se facă o anexă, cu o precizare : până unde ține viața privată, de unde începe publică ? ; are să fie introdus un articol nou în același sens ?

Băgare de seamă : dintre martorii depunând - bineînțeles: la bara televiziunii - povestind propriile lor suferințe pricinuite de hărțuielilor bestiilor de jurnaliști, nici unul nu era mai de Doamne-ajută. N-am văzut-o, auzit-o (deocamdată), de pildă pe Sophie Marceau ; nici pe Adjani, plângându-se de paparazzi - ci pe... Sandrine Bonnaire (care, orice-ar crede mama de la ea, nu e o frumusețe pe care-o s-o visezi) și pe Anemone : se zice că e inteligentă - nu se vede, în schimb, se vede că e nasoală cât cuprinde, se aude (fiindcă vorbește, cât zece) că e vulgară - ce Dumnezeu să vâneze fotografii la una ca ea ? : anemonia ? Mărturia Catherinei Deneuve a fost indirectă : s-a citit ceea ce declarase ea cândva unui ziarist : că jurnaliștii de senzație sunt extrem de insistenți, de obositori... N-am auzit glăsciorul lui Alain Delon, a lui Paul Belmondo (dintre “bătrâni” - unde ar fi fost locul Brigittei Bardot, înainte de toate), nici pe al lui Depardieu - ci pe al unui Patrick Bruel și pe al unuia, Timsit, un fel de amuseur care nu amuză pe nimeni, nici măcar pe unchiu-său, frizerul din colț.

Joi 4 septembrie 1997

Ieri am terminat DEX-ul - nu are mai mult de 200 cuvinte, dar se încadrează în 8 pagini ! - azi l-am imprimat, l-am pus în plicuri : o să trimit mâine.

(...) A început să mi se aplece de atâta Diana. Desigur, tac și nu mai ascult, nu mai privesc, deși e greu, dacă nu imposibil să găsești la radio, la TV și altceva.

Și iar m-a cuprins panica : am terminat DEX-ul - ce fac acum? Ce mai lucrez ?

(...) Cozighian mi-a trimis o fotocopie după *Romlit* : Tudoran iar scrie despre mine. De data asta ne-defavorabil.

Vineri 5 septembrie 1997

Am primit scrisoare de la Laszlo : o modificare în textul său, **Un chinez la Oradea**, o dischetă (conținând scrisorile noastre) și o scrisoare - nu i-a plăcut **Lethina** nici de frică.

Mie mi-a plăcut. Iertare.

(...)

Luni 8 septembrie 1997

Și dac-aș scrie o carte : Epistolier ? Cu scrisori către Ana?

Miercuri 10 septembrie 1997

Ieri, 9 septembrie - Sfinții Ioachim și Ana ! - (aseară) am scris prima epistolă din Epistolier.

N-am să mă mai pot plânge că n-am ce face.

Joi 11 septembrie 1997

(...)

Mi-a trimis dr. Olteanu de la Baden-Baden **Dicționarul** lui Zaciu - firește numai vol. I (A-C). Cum nu am o listă a scriitorilor de ieri și de poimâne, mi-e greu să spun că lipsește X ori prisosește Y. A avut o soartă dintre cele mai ingrate acest Dicționar : întârziat, modificat, apoi dat la topit - o porcărie ; o crimă. A fost scos în 1995 la Fundația Câdea-Buzura și nu văd când (și dacă) vor mai apărea următoarele volume.

Din ceea ce am frunzărit - am avut o senzație (poate falsă) de inadecvare. La urma urmei aceasta s-ar rezuma astfel :

Alcătuitorii - cu Zaciu în frunte - nu au avut nici o clipă convingerea că ei fac un lucru de extremă importanță - pentru nație, nu doar pentru literatura ei. Așa cum protestele lor împotriva Monstrului se făceau între patru pereți - rău fiind, zic : din această pricina a și fost dat la topit, fiindcă nu l-au apărat cum merita, cum trebuia - așa și munca lexicografică : e din cea dată peste cap, rasolită (dar cât de istovitoare, oameni buni!), la urmă - o urmă care vine mult prea devreme -ridicătoare din umeri a neputință, a resem-nare, a : ce să fac ?...).

Și iar îmi vin în minte barbarii de ruși ; la aceia, ultimul dintre bețivanii colhozurilor, în momentul în care mânuiește

furca pentru a aduna bălegarul, are convingerea că toată lumea este cu ochii pe el ; întreaga omenire se holbează, să vadă cum Prohor Prohorîci rânește la curul vacii - întru gloria Rusiei eterne!

Sâmbătă 13 septembrie 1997

Scriu la Epistolar cu dificultate. Și cu neplăcere. Parcă mi-e frică să înaintez - de ce ? Doar să dau înapoi, în tinerețe, în sănătate ar fi trebuit să-mi provoace rețineri... Am ajuns - cu Prima - la vara '66. A Doua începe cu "povestirea romanului".

Fără resort, flasc. Neinteresant.

Duminică 14 septembrie 1997

Pe la prânz a telefonat Dorin Tudoran. «De unde telefonezi?», întreb.

«De la mine, de-acasă, de la Chișinău», mi-a răspuns.

De ce mă chemase (de-acasă de la el, din Chișinău)? Bianca Balotă îl atacase (în *Romlit.* !), în legătură cu cele două texte ale lui de apărare a mea, pretinzând că acuzațiile lui sunt neadevărate (!) și că... face aluzie la Bianca Marcovici - deci e un antisemit !

Am zis că am făcut amândoi o greșală : am luat-o în seamă, făcînd-o om - să continuăm ? El a fost de acord cu mine, dar până una-alta pregătește răspuns.

Mi-a mai zis : Acum câteva luni, când Monica Lovinescu a fost iar la București, a stat ca de obicei la Liiceanu. El s-a dus s-o vadă pe Monica. **Liiceanu l-a chemat în bucătărie și acolo i-a reproșat că îl apără pe Goma.**

La asta chiar că nu mă așteptam ; știam eu că filosoful cel mai tânăr la români nu lasă urme scrise, dar chiar așa, să evite și urmele sonore ?;

Că Tismăneanu... «Ce dreptate ai avut, bătrâne!»..., (nici o legătură cu o eventuală "dreptate", întâmplător nu mă exprimasem în legătură cu Tismăneanu). Purtîndu-l pe Michnic prin București, a vrut să-l ducă la un restaurant, dar Pleșu l-a convins să accepte "invitația" lui Măgureanu. Iar acolo s-a îmbătat îngrozitor și, printre sughițuri și borîturi, i-a reproșat gazdei :

«Virgile, Virgile, ești un porc ! Mi-ai promis că-mi dai postul de ambasador la Washington, dar nu mi l-ai dat !»

Asta-i bârfa tudorană. Nu doar Coposu îi spunea Monstrului: «Virgile», ci și Tismăneanu - ce, nu-i și el om ?

Nici de astă dată nu i-am cerut lui Tudoran adresa ; nici el nu

mi-a dat-o. Vorbesc de adresa...de acasă de la el, din Chișinău.

Luni 15 septembrie 1997

(...)

Le-am scris lui Cornel Dumitrescu și lui Liviu Antonesei despre Tismăneanu, cerîndu-le să publice **Bal mascat**.

Mărți 16 septembrie 1997

Au fost AlCălineștii pe la noi, pentru vizita de rămas-bun. Azi-măine se întorc în țară.

(...)

Joi 18 septembrie 1997

A trecut Mirel Bran : mi-a adus de la Lulu un laibăr-de-lucru: leit celălalt (dar muuuult mai nou!). L-am pus bine, o să-l îmbrac atunci când are să dea frigul peste noi; deocamdată aici e vară indiană caldă, superbă - ai zice că ne aflăm la București...

(...)

Sâmbătă 20 septembrie 1997

Ieri am fost la librării. Mai mult m-am bucurat de Montaigne (3 vol), Saint-Simon (**Jurnalul** lui Leiris cred că am făcut rău că l-am luat : 250 franci, aș fi cumpărat cinci poche-uri) - cam atât.

N-am scris nici un rând la E.

Nici azi n-o să scriu : vine Dana Șișmanian să-i facă Filip caractere speciale pentru sanscrită.

Luni 22 septembrie 1997

Ieri, de echinox, am scris încă 7 pagini la E. Am povestit și episodul cu bufetul-de-vânătoare și Balotă.

Sper ca azi - sau mâine - să primesc *Vatra* cu prima parte a textului Danei Șișmanian. Sper să-mi vină și scrisoare de la amici: Laszlo, Luca Pițu, Grigurcu. Să-i fi speriat în asemenea măsură cu **Altina** și cu **Lethina** ?

Mărți 23 septembrie 1997

Nemaiputînd scrie la Epistolar, i-am pus punct după Ep. XII. Nu mai mergea.

Azi am primit de la Iași invitație de la Mihai Ursachi (scrisoare, scrisă de mână), apoi oficială de la Asoc. Scriitorilor Iași, precum și de la Consiliul județean Iași (Liviu Antonesei), ca să le

fac o vizită. Mișcat. Le-am răspuns, am și pus la cutie.
Mi-a mai scris Luca Pițu - i-am răspuns.
Lui Ștef Davidescu încă nu. Mâine.

Miercuri 24 septembrie 1997

Am abandonat Epistolarul. A fost o eroare începerea lui. Deocamdată îl las unde l-am pus.

Ana, după ce a citit a spus :

«Dacă vrei să-l scrii, îl scrii numai pentru mine. Și-l scoți din viața mea pe Balotă !»

Am rezolvat problemul cum am putut...

Uite : mi-e foarte greu (oricum : nu mi-e comod) să dau înapoi, până la ziua de ieri, ca să văd dacă am consemnat cutare, cutare, cutare. Sigur însă că nu am notat asta :

(...)

În acești ani din urmă (de la '89 încoace), m-am dedat la jurnal, m-am dedat cu jurnalul, m-am năvălit la jurnal, ca forma de exprimare cea mai aproape de starea mea, ca scriitor ce aș vrea să fiu - dar nefiind editat, nu sânt. Practicându-l, mi-am scobit loc în el ca în coastă de munte, mi-am săpat un culcuș, ba chiar "o mică peșterică". Acolo (corect : aici) mă simt cel mai puțin foarte rău - și asta-mi ajunge.

De aceea hotărîrea de acum, din preajma împlinirii a 62 ani: n-am să mai scriu "cărți", ci am să continui la jurnal, am să mă mîinii periodic în câte un text publicistic și, dacă-mi mai vine vreo idee de Dicționar (dar scurt!, căci mă iubesc), am să încerc concretizarea ei - altfel...

Să zicem așa : cantitativ am atins 50 titluri. La ce bun să mai adaug altele ? Ce mai am de spus-scris nou ? Dar am constatat singur, mai cu seamă la aceste trei din urmă, că nu fac decât să zic aceeași zicere - doar altfel intitulată.

Și încă un amănunt : scriind la "cărți", dat fiind că materia-lul îmi este cunoscut (sic !), nu mai am curiozitatea, umoarea, fûria cu care aș scrie un articol ori o replică. O lălăi zile la rândul, săptămâni întregi - ca să constat că m-am înșelat! Că nu trebuia ! Că, vai, dar ce prostie am mai făcut!

Să fiu atent însă la un lucru : fiindcă jurnalul, din auxiliară va deveni principala mea activitațiune, să admit că trebuie să revin asupra lui, cu, mai întâi, corecturi de dactilografare. Apoi de lămurire a unor pasaje, de suprimare a de-suprimatului. Carevasăzică: să lucrez pe jurnal ca pe un altfel de text - ca pe unul cât mai aproape de definitiv.

Jacques Borel spunea despre sine :

«Sânt un autobiograf».

Dacă ar fi trăit într-o țară comunistă, n-ar fi putut folosi acest adevăr.

Vineri 26 septembrie 1997

E greu să faci nimica. Mă istovește nefăcutul. Și mă neliniștește. Nu din pricină că aș mai avea ceva de spus - da' de unde: m-am repetat până la sațiu - dar așa : fiindcă nu am cu ce mă ocupa. Acesta trebuie să fie simțământul pensionarilor : de inutilitate.

Ieri am primit scrisoare de la Radu Mareș. Îi scrisesem prin băieții de la *Vatra* - Podoabă a făcut să-i parvină misiva mea. I-am răspuns, dar abia pe luni am să pot expedia.

Am refăcut nota bibliografică : am, scrise, 47 titluri (**Sabina** și **Roman intim** le-am făcut câte un volum). Din acestea 23 au fost publicate, 28 ba. Totalul nu corespunde aritmetic, din pricina **Articolelor** : am numărat la publicate cele două broșuri **Amnezia...**, în același timp am socotit întregul volum (dublu) nepublicat - cum și este în realitate...

Observ în jur (cu precădere în Franța și în aria de limbă franceză) : proza trage tot mai mult spre persoana întâia. O asemenea "atitudine" ar putea deveni agasantă, însă aceasta este cea naturală, cea adevărată. Din moment ce naratorul este o singură persoană, de ce s-ar ascunde îndărătul altuia, pentru a povesti ? Decât dacă este absolut necesar să se distanțeze de sine, ca să se privească de pe marginea dru-mului (cum trece adevăratul) ?

Nu încerc să-mi apăr ciocanul, dar era normal să se revină la normal. Persoana a treia, "obiectivitatea" subiectului - futêze! Autorul este naratorul, naratorul este eroul, ce atâta ascundere după deget ? Am auzit (citit ?) undeva că cititorul participă mai cu foc (!) la narațiunea zisă la a treia decât la prima. În primul rând, nu este adevărat, în al doilea, chiar de-ar fi - ei și ?; ce, eu scriu pentru cititor ? Nu, domnule, eu scriu pentru mine - și, așa, puțin, pentru ea. Punct.

Sâmbătă 27 septembrie 1997

Ieri mi-au venit de la Laszlo și câteva foi din *Contemporanul*. Fără introducere (serial, ca de obicei), ci doar discuție serioasă, aplicată, în trei (Breban, Țepeneag, Paruit) despre mine, despre... Nu despre **Jurnal** (asta se petrecea în februarie), ci doar despre **Unde am greșit ?** Nu știu de unde îl vor fi luat - de la cineva căruia i-l dădusem (Sanda Stolojoan ?).

Bineînțeles : nimic din ceea ce afirm eu nu este adevărat. A devenit un tic în gura lor să-și confecționeze proteza următoare:

«Nu știi niciodată când Goma spune adevărul și când minte...».

Ceea ce nu-i împiedecă pe B. și pe Ț. să folosească minciunile mele pentru atacarea Monicăi Lovinescu, a lui Ierunca, a lui Manolescu, a lui Liiceanu, chiar și a lui Iorgulescu ! Firește : niciunul nu suflă un cuvânt despre acuzațiile mele adresate lor - sunt ele adevăruri ori neadevăruri ?

Însă dacă B. și Ț. au... statură în asemenea tactică de negare totală a mea și a spuselor mele, Paruit apare ca un mizerabil. Citind ce spune despre mine și mai ales cum le aranjează, mi s-a făcut rău. E un păduche.

Presupun că din cauza acestor zise era Laszlo atât de mortăcios în scrisoarea lui.

Duminică 28 septembrie 1997

Ieri am primit scrisoare de la Grigurcu. I-am răspuns, are să plece mâine.

Luni 29 septembrie 1997

Încep săptămâna în cea mai proastă stare sufletească.
Și nu am ce face. Să scriu în jurnal ? Până când ?

OCTOMBRIE

Joi 2 octombrie 1997

Am făcut 62 ani. Mulțumesc. Să-mi fie de bine.

Vineri 3 octombrie 1997

Ieri - de ziua aniversară a mea - m-au felicitat, în ordine: Ștefana Bianu, Șişmanienii (mi-au trimis prin poștă două CD : Bartok și Bach), apoi din străinătăți : Neaga Munteanu, Laszlo și Niculiță Damaschin.

Mi-a mai telefonat... Iorgulescu, dar nu ca să mă felicite, ci să-mi propună un dialog pentru Europa liberă. Am declinat, politicos.

Nu se putea să nu mai fie ceva - de ziua mea: dacă acum doi ani aveam proces (cu OFPRA), de data asta... a căzut ușa de la intrarea în apartament (precizare necesară : nu ușa-poartă, cea de grilaj de închisoare a imobilului : aceea are să ucidă pe careva dacă nu e reparată) peste Ana ! Nu a lovit-o, însă a speriat-o îngrozitor. Zicea mereu, plângînd :

«Nu-i destul că stau în casa asta de căcat, în cartierul ăsta împuțit, mai cade și ușa peste mine!»

Din fericire : la puțin timp după ce m-am dus la concierge, a venit gerantul, a fotografiat, s-a mirat, a promis că vine un lăcătuș. Și a chiar venit, domnule ! După un ceas de meșterală - la care am dat și eu “ajutor”, a fost reparată (ieșise din țâțâni - și ea !). Am fost foarte fericiți. Tot Ana - se observă că o citez într-una :

«Cu cât de puțin se mulțumește omul : nu mai cade ușa peste el - și gata!»

Vineri 3 octombrie 1997

Am scris textul pentru dosarele de securitate. Ștefana 1-
a transmis prin fax.

Iată Apelul-Scrisoare :

CĂTRE COMPATRIOȚI

2 octombrie 1997

În această vară s-au împlinit 57 ani de la Cedarea Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a Ținutului Herței (în 26 iunie 1940) tragedie ce a aruncat, fie pe drumurile exilului-în-proprie țară o jumătate de milion de români, ceilalți, aproape trei milioane fiind abandonați Monstrului de la Răsărit ; în această vară s-au împlinit 53 de ani de la 23 august (1944) care a azvârlit restul de 17 milioane de români în gura Monstrului URSS (din care Ucraina făcea parte inegrantă).

În 10 noiembrie se vor împlini 8 (opt ani !) de la Căderea Zidului Berlinului : România, “țara cea mai anticomunistă” a avut nevoie de 7 (șapte) ani, ca se despartă de comuniști - în fine, așa umblă vorba... ; în 17 noiembrie se va împlini anul de când Iliescu și comuniștii-securiștii săi au căzut, iar în locul lui a fost ales Constantinescu, din opoziția democratică.

După atâta amar de timp nu s-au deschis arhivele Securității - ca, de pildă, în cea mai obedientă elevă a NKVD-KGB : STASI din fosta RDG.

Noi, Români supraviețuitori ai tentativei de nimicire și a comunității noastre - două decenii sub ocupație sovietică, alte două și jumătate sub ocupația comuniștilor băștinași - dar mereu păziți și chinuiți de Securitate, una și aceeași - atragem atenția actualilor conducători ai României :

- avem dreptul imprescriptibil de a cunoaște adevărul de sub comunism ;

- avem dreptul imprescriptibil de a afla - în sfârșit - motivele pentru care au suferit bunicii, părinții, frații, surorile, noi înșine și copiii noștri - sub regimul comunist, deci de a ne cunoaște DOSARELE DE SECURITATE, fără restricții, fără “revizuirii”;

Trebuie să aflăm, însfârșit, dacă noi și ai noștri am suferit persecuții doar politice din motive pur ideologice (declasare socială, profesională, cetățenească ; domiciliu obligatoriu, deportare închisoare - moarte), ori și pricini omeneste (dar cât de detestabile !) : invidie, gelozie, dorință de a parveni pe spinarea altuia - sau în urma șantajului exercitat de Securitate : «Torni și bagi pe altul la apă - ori intri tu la apă !» ;

Este ciudată - ba de-a dreptul suspectă - rezistența celor ce nu sunt de acord cu deschiderea dosarelor : «Ca să nu se provoace răzbunări». Răzbunări - împotriva cui ? Nu cumva împotriva celor care, acum, se arată grijulii cu eventualele “victime” ale... “violentei” violențelor vreme de o jumătate de veac ? Vasăzică sunt protejați turnătorii - turnații, fiindcă tot s-au obișnuit cu suferința, să sufere, în continuare (dacă mai trăiesc, de pe urma turnătorilor !);

Este inadmisibilă invocarea “iertării creștine” din partea celor ce până mai ieri, ca vajnici activiști, adunători de cotizații, combăteau voios “misticismul”, iar azi își fac cruce, la televizor,/ de parc-ar prinde muște cu-un picior - și acela de lemn.

Nu poate exista iertare pentru cei care nu și-au recunoscut păcatele ; pentru cei care nu au cerut-o.

Oricum, iertarea este o chestiune între noi, Români, în nici un caz una “de-stat”.

Dacă până la 17 noiembrie 1996 banda de comuniști și securiști ai lui Iliescu (în frunte cu sinistrul Măgureanu), ținea cu dinții de “secretul de stat”- în schimb, se folosea de odioasa Carte Albă a Securității - după această dată în fruntea României se află un președinte care nu are vreo legătură cu Securitatea (nici cu Măgureanu) ; un guvern alcătuit în majoritate de ne-comuniști, ba chiar din foști deținuți politici. Așadar nu vedem rațiunile pentru care Români sunt, în continuare, împiedecați de a afla - în sfârșit !- CINE A TRAS ÎN EI.

Cerem să se decidă imediatul ACCES LA DOSARELE DE SECURITATE a tuturor Români care au suferit (ei și ai lor) de pe urma Securității pusă în slujba Rușilor, apoi în slujba creaturii sistemului comunist sovietic, Ceaușescu.

Refuzul ori tergiversarea vor fi considerate de noi, victime ale comunismului un semn de vinovăție, de complicitate cu Securitatea a celor ce dețin puterea în România.

O bună ocazie pentru Momentul Adevărului (deschiderea dosarelor) :

17 noiembrie 1997, o zi de Luni.

Suntem convinși că de această dată, într-o problemă esențială pentru o comunitate ce tinde să devină popor, vom avea câștig de cauză.

Luni 6 octombrie 1997

De sâmbătă citesc **Jurnal**-ul lui Sebastian. Încântat, desfătat, suferitor, jubilat. Este așa cum mi l-am imaginat: un adevărat jurnal. Nici mai bun, nici mai rău decât al altora, ci așa cum arată jurnalului unui om normal.

Am citit din el cam un sfert - nu vreau, nu pot lăsa pe de lături nimic - și sunt demult instalat în Sebastian.

Îl citesc - și notez - pe mai multe straturi : informația propriu-zisă ; informația “obiectivă” trecută prin filtrul subiectiv (și cât ! mai ales la un evreu - și mai-mai ales la Sebastian, prieten cu “antisemiți”). Mersul prieteniei lui (fidelă, oarbă, aproape dragoste) față de Nae Ionescu, de Mircea Eliade, nepuțința de a o rupe în fața numeroaselor probe contrarii - urmează același curs ca și relațiile mele cu Monica-Virgil. Până și “amă-

nunte” de genul : Mircea (sau Nae, sau Camil) intră în polemică ori doar se ceartă cu X, îl atrage și pe S. (care nu avea intenția, dar din fidelitate, se lasă); la puțin timp Camil (Nae, Mircea) reiau relațiile cu X, de parcă nimic n-ar fi fost între ei, iar bietul (da : bietul Sebastian !) rămâne și “certat” cu acela și caraghios (dacă nu se știe adapta la moravurile intelectualității românești !).

Un alt strat ar fi “răutatea” cu care Sebastian “îi înjură” (în **Jurnalul** lui am întâlnit această expresie : credeam că e mai recentă) pe prieteni : pe Eliade, pe Nae, pe Camil - cred că nu scapă decât Blecher și Eugen Ionescu) ; pe femeile cu care are de a face : Leni, Jeni, Zoe - până în 1938. Cu numele, cu indicații asupra soțului - dacă au.

Din această pricină - un **Jurnal de schi** - arată sărac, invalid, castrat : destinat publicării, autorul l-a plivit, l-a tuns de nume (dă numai inițiale, ca Zaciu), a eliminat orice amănunte “răuvoitoare” - l-a prefăcut într-o chestie fără interes.

De acord : ce se publică acum era jurnalul ne-destinat publicării în timpul vieții autorului.

Era bine - așa ?

Era bine : dacă l-ar fi publicat (dar cine i l-ar fi editat ?), “intrusul” Sebastian ar fi fost ars pe rug - de Nae, de Mircea, de Camil, de Emil (Cioran): de Marietta, de Sică...

Cei care mi-l dau pe Sebastian ca exemplu de ceea ce trebuie să facă un autor de jurnal sunt niște dobitoci cu program (nu se poate să nu știe că se înșală) : cică să nu-ți publici jurnalul în timpul vieții !

Bietul Sebastian : el nu și l-a publicat...- căci! Pentru că el a fost cuminte, nu ca mine - dealtfel în nenumărate rânduri mărturisește că nu are curajul să le spună în față prietenilor (Mircea, Nae, Camil) ce gândește el ; a doua pentru că, vai: fiind victimă a unui accident mortal în 1945, nu a avut când să dea dispoziții în privința jurnalului...

Dar a scris. Cum se scria pe atunci jurnal : cu gândul că aceste însemnări or să aibă tot timpul să se răcească, să se piardă în ceață, fiindcă diarist însemnător și “însemnați” vor fi plecat între timp dintre contemporanii contemporanilor editării.

Ceea ce am făcut eu nu este de loc o noutate: dacă aș fi putut, aș fi publicat **Căldură Mare** din 1989, de când am dat Monicăi și lui Virgil și lui Alain dactilograma s-o citească. Iar întregul jurnal l-aș fi publicat imediat ce-l terminasem de dactilografiat - în 1993, dar iată, a apărut abia în 1997 (și să fiu mulțumit că a apărut și atât de târziu) - în asta nedeosebind-mă de ceilalți autori de “jurnale contemporane”, în frunte cu Zaciu, criticul cel mai acerb (și mai știrb) al meu.

Confrății erau obișnuiți ca adevărurile despre ei, dacă sunt, în sfârșit scrise, apoi să fie tipărite după ce ei vor fi dispărut ; când nu vor putea fi atinși de adevăr. Acesta tabu l-am încălcat : le-am spus în față regișorilor raionali că sunt în curu-gol.

Sebastian : ce bun exemplu în gura lor : «Iată un adevărat scriitor : el nu a proferat insulte la adresa breslei !», arată atinșii înspre exemplul căzut din cer. Și nimeni nu le atrage atenția că spun prostii, că rostesc idiotii. Între Sebastian și mine nu există vreo legătură, în afară de aceea, cu totul întâmplătoare, de aceea indiferentă : și el și eu (printre atâția alții) am scris în jurnal ce ni s-a întâmplat, ce am gândit, ce ne-a bucurat, la prieteni, ce ne-a întristat profund la, mai ales, prieteni, cum înțelegem noi prietenia, adevărul, consecvența...

Seara, orele 8 : am terminat **Jurnalul** lui Sebastian. Covârșit, copleșit, laminat.

Miercuri 8 octombrie 1997

Am scris - cu dificultate - vreo 3 pagini din textul "Jurnalul lui Sebastian".

(...)

Vineri 10 octombrie 1997

Am terminat textul despre **Jurnalul** lui Sebastian. Sânt convins că am uitat câte ceva - toate esențiale. O să mi le aduc aminte atunci abia când are să fie prea târziu.

Mi-a telefonat Dan Petrescu : că a auzit că vin în România - tocmai trecuse Ursachi pe la el («adună bani pentru ocaziune»). I-am explicat că Magistrul a înțeles greșit: mă invitaseră "până în anul 2000"- le-am mulțumit, le-am spus că voi veni - până în anul 2000 - când voi putea.

Mă irită povestea asta. Dr-ul Olteanu mi-a telefonat azi dimineață, să-mi spună că Ulici era bucuros că merg în România! De unde Dumnezeu va fi pornit zvonul - tot de la Ursachi ? Te pomenești că i-a cerut bani lui Ulici !

Sâmbătă 11 octombrie 1997

Sânt bolnav. Astă noapte mi-a fost rău. Nici acum nu mă simt mai breaz.

Oricum, am terminat textul despre Sebastian și am tras vreo 15 copii. Or să plece marți. Îl reproduc aici :

JURNALUL LUI SEBASTIAN

Paris, 7 oct. 1997

Împrejurări diverse au făcut să am în mână **Jurnal**-ul lui Mihail Sebastian abia la un an după apariție. Însă amânarea lecturii n-a avut doar părți rele : răgazul mi-a îngăduit să citesc o sumă de recenzii, cronici, dezbateri ; mi-a permis să aflu că sânt pus pe coloana a doua (la colțul măgarilor, vorba lui Buduca) iar **Jurnal**-ul meu considerat : “inoportun”, “rău”, “resentimentar”, “calomnios la adresa unor contemporani iluștri”, ba de-a dreptul : “mincinos” - firește, în raport cu cel exemplar de adevărat, strălucitor de credibil, orbitor de creștinește-iertătoriu, al lui Sebastian.

Nu sânt primul care să declar cu mâna pe inimă : **Jurnal**-ul lui Sebastian m-a încântat, m-a desfătat ; l-am citit suferitor, jubilat - și mult participator. Cu toate acestea (sau chiar din pricina aceasta) nu m-a surprins : amănuntele (cu excepția, firește, a celor intime) îmi sunt cunoscute, sunt de parcă ar fi ale mele, chiar dacă între noi (biografic) se află treizeci de ani de... singurătate în hăituială. Fiindcă persoanele devenite personalități despre care scrie Sebastian sunt aceleași persoane devenite personalități, trei decenii mai târziu (cum observau Liviu Antonesei și Dan Petrescu); cu altă mască ; sub altă identitate - în fine : pseudonim literar.

Pe Sebastian l-au chinuit, hăituit, batjocorit, alungat de la inima lor, nu Zelea Codreanu și nu A.C. Cuza, nici Antonescu - ci magul Nae Ionescu, ci neasemuitul Mircea Eliade, ci nemaipomenitul Camil Petrescu, ci sfântul Mircea Vulcănescu ; pe mine nu m-au îngenunchiat securiștii lui Drăghici, ai lui Pleșiță - nici Popescu-Dumnezeu, nici chiar Ceaușeștii ; pe mine m-au palmuit colegii Dinescu, Doinaș, Blandiana, Manolescu ; mi-au distrus cărți amicii Liiceanu, Sorescu ; mi-au blocat și înmormântat cărți nedușmani ca Viorica Oancea și Marian Papahagi, iar când mi-a apărut (în sfârșit !) **Jurnal**-ul, au organizat campanii în stilul *Săptămîinii* barbiste și al *Luceafărului* unghenist - cine ? *România literară* a lui Manolescu, 22 al Gabrielei Adameșteanu - ambele pilotate de Monica Lovinescu și de Virgil Ierunca - prieteni de-o viață.

Societatea românească l-a ținut pe Mihail Sebastian (cel mai român dintre evrei) la distanță ; la gard - ca străin (iar Evreii l-au tratat de renegat !); deci : potențial dușman ; societatea românească, la patru decenii distanță (de parcă nici n-ar fi trecut peste toți tăvălugul comunist), mi-a pus palmele în piept și m-a menținut la... ne-aproape, la gard, ca înstrăinat - nuanță ! - deci obiectiv : dușman, drept care m-a expulzat - din Uniunea Scriitorilor ; din țară; din literatură; din exil.

La Sebastian neromânismul se chema : iudaitate ; la mine... cum să-i zic - îi zic : basarabenitate - cu un termen inventat de un critic literar francez, în legătură cu volumul **Arta refugii**.

*

Chiar de n-ar fi trecut pe-aici Liiceanu, confiscatorul, și nu doar al drepturilor asupra scriitorilor români vii și morți, ci și al unor termeni întorși pe dos, în timp ce oglinda era orientată spre alții - ca în Apelul către lichele ; ca în afirmația interogativ-uimitivă : «De ce sunt monarhist ?» - deși adevărata ar fi fost : «De când am devenit, oportun, monarhist ? - nici măcar de la 22 decembrie 89...» ; ca în ungerea unui găinar ca Pruteanu drept : “arheu al nației”- de aici nu mai era decât un pas până la a declara fără tresărire, fără roșire (fără simțire) :

“Sebastian - mon frère”...!

Chiar așa ? Chiar așa. La Porțile Dâmboviței orice e posibil. Cu cât nesimțitorismele sunt mai groase, mai neobrăzoase, cu atât mai ușor trec drept dovezi de inteligență, de bună-creștere, în fața românului analfabetizat.

De n-ar fi trecut și pe-aici Liiceanu (prevăd că azi-mâine cel-mai-tânăr-filosof-la-român are să rostească, și mai transportat, că Arcul de Triumf i-i unchi - cine să-l pună la locu-i : valetul D.C. Mihăiescu ?; vechilul Buduca ?, argatul tovarăsei Costache de la Casa Scînteii, răspunzînd la numele : Alex Ștefănescu ? - sau poate fetele de ambe sexe de la 22 ?) - tot nu mi-aș fi declarat frățietatea cu Sebastian.

Întâi, am mai spus-o : dacă aș rosti adevărul (că mă leagă de Sebastian un sentiment fratern - întru expulzarea din românie), m-aș trezi frate și cu Liiceanu ! (nici chiar așa n-am ajuns) ; apoi la vârsta și la experiența mea, pot admira, prețui un om, o carte, dar nu mai pot fi frate, nici în glumă, decât cu mine însumi.

Însă neînrudirea (freritatea liiceană în pană de obiective ale flatărilor sale fără frontieră) nu mă împiedecă să găsesc **Jurnal**-ul lui Mihail Sebastian o carte de excepție. Diaristul însuși scria că un op ca **Istoria literaturii**...a lui Călinescu (în care era maltratat) se scrie o dată la 40 ani - același lucru sunt tentat să spun despre cartea lui.

Firește, m-au interesat în **Jurnal**-ul lui Sebastian informațiile propriu-zise despre “breaslă” și despre individualitățile ce o alcătuiau; directorii de conștiință de atunci : strămoșii noștri, nu ?, maestrul, corifeii, modelele noastre - și, negreșit, “răutatea” cu care Sebastian îi... înjură - termen în circulație și pe vremea aceea.

*

Dacă i-aș aplica lui Sebastian criteriile cantitative («câte personalități-persoane sunt înjurate - din totalul de ?...»), aplicat mie, chiar de comentatorii favorabili, “rezultatul” ar fi...

“Cei buni” din Sebastian sunt - în afară de mamă, tată, frați, bunici, unchi, mătuși :

Blecher, Al. Rosetti, N. M. Condiescu, Emil Gulian, Eugen Ionescu, Bibestii (trei : Antoine, Elisabeth, Martha)... Și ?

Și atât. Opt persoane - mari și late, într-o viață de om. Bine, mai punem de la noi două, să dea zece : nu strică să dregem busuiocul

statistic al trecutului de glorie.

Protestatanții breslași contemporani mie vor trece, alegru, peste contradicție la alt reproș :

Sebastian și-a publicat (sic) **Jurnal**-ul după cincizeci de ani de la moarte (re-sic), pe când acest Goma ne înjură, ne bălăcărește pe noi, cei în viață, pe noi, cei de față...

Voi reveni la această obiecție - de căpătâi, cum altfel, mai ales că e formulată de... autori de jurnale (tot contemporane), de amintiri, de "confesiuni violente" : Țepeneag, Breban, Zaci, deloc tandri cu ai lor contemporani... - deocamdată să rămânem pe terenul cifrelor :

Așadar, la Sebastian am găsit 8 (opt) personaje "pozitive" ; cele "negative", cu toatele, erau încă de pe atunci în fruntea "spiritualității românești". Să le pomenim pe acestea din urmă în ordinea în care se află consemnate în **Jurnal** :

Nae Ionescu, Mircea Eliade, Camil Petrescu, Ralea, Cioran, Barbu, Rebreanu, Mircea Vulcănescu, Eftimiu, Macovescu, Zaharia Stancu, Al. Graur...- floarea inteligenței, nu ?

Aceștia sunt doar (o parte dintre) bărbați(i) - dar femeile ? Le vom trece sub tăcere : nici Sebastian, în momentul în care le așternea pe hârtie numele întreg și faptele așideri nu se gândea să le facă publice.

Dar să ținem minte acest "amănunt"- nu pentru a-i face vreun reproș lui Sebastian, doamne-fereste, ci pentru a le atrage atenția indignaților investmântați în costume din tablă galvanizată - de tipul Zaci : Goma-cel-rău nu a scris în jurnalul său nici măcar cu inițiale numele femeilor cu care s-a culcat ; el, Zaci, în jurnalul publicat, da. Or iată-l pe Profesorul clujean sufocându-se de indignare și tratând "fapta" lui Goma (de a o fi pomenit pe Geta Dimisianu, se înțelege : într-un context dincolo de bine și de sex) drept "sminteală" (rostit: *sminkială*) în sens biblic ; cum ar veni : nebuneală...

Nici o pagubă : de când e lumea lume cei ce spun adevărul în față sunt tratați de nebuni.

*

Așadar există Jurnal-ul lui Sebastian ca mărturie despre vremea lui. Dar bineînțeles că mărturia lui Sebastian este profund subiectivă - să fie oare și neadevărată ? La această întrebare Liiceanu, Pleșu, Pruteanu, D.C. Mihăilescu, Manolescu, Buduca, Monica Lovinescu, Ștefănescu, Ornea, Zaci, Breban, Țepeneag și alți "înjurați" (fiindcă am scris și am publicat adevărul subiectiv despre breasla lor și despre breslași de ei) au răspuns că... Sebastian, spre deosebire de Goma, a scris adevărul !

A, dacă Goma ar fi respectat "legea nescrisă a jurnalului", aceea de a-l publica după 50 ani, atunci, da, ar fi spus și el adevărul - însă pentru că li-l aruncă în obraz, acum, pentru că spală în piața mare izmenele căcate ale intelectualității daco-române - hotărât : este un mincinos, un calomniator - și un nebun.

*

Dacă negatorii acceptă că, spre deosebire de mine, Sebastian spune adevărul, atunci am dreptul să întreb :

«Din care lume venim ? Cine și cum ne-au fost înaintașii? Cine erau ei, în afara “operei” (pe aceea le-o cunoaștem: e mare !, chiar foarte-mare !!) și cum se purtau față de Puterea de atunci ? Dar față de colegi, față de prieteni ?»

Oricâți bemoli am pune la cheie (cert : jurnalul intim este expresia unei subiectivități deformatoare ; desigur : diaristul în chestiune este un evreu printre ne-evrei ; fără îndoială : Sebastian fusese respins de evrei, atras de ultranaționaliști, fatal : antisemiți - de aici starea lui de masochist, de jupuit de viu), “ceva-ceva” tot este adevărat.

De acord : exagerează («N-o fi fost chiar așa !»), dar subiectivul, dar evreul, dar masochistul *Sebastian exagerează adevăruri, nu minciuni.*

Să vedem cum arată, în **Jurnal**-ul său persoane-per-sonaje-personalități, prin “operă” : piscuri ale literaturii române :

Camil Petrescu

De-abia ne obișnuisem cu cele spuse despre el de E. Lovinescu, în **Agende**-le publicate în 1993. De ce ne-am mira, de ce am face pe indignații, atunci când Sebastian relatează dialogul avut în legătură cu faptul că Evreii începuseră a fi bătuți pe stradă, la tribunal, de “studenți”- și astfel trecut în **Jurnal**, la data de 25 iunie 1936 - pag. 67:

“Ieșind de la Capșa, am făcut câțiva pași pe stradă și mi-a explicat din nou atitudinea față de ultimele bătăi antisemite.

“- E regretabil, dragă, dar tot ovreii poartă răspunderea.

“- De ce, Camil ?

“- Pentru că sunt prea mulți.

“- Dar ungurii nu sunt și mai mulți ?

“- Poate, dar cel puțin sunt masați la un loc, în aceeași regiune.

“(N-am înțeles argumentul, dar n-am vrut să insist. La ce bun să reeditez lunga mea convorbire cu el, din ianuarie 1934. Sunt edificat asupra lui - și tot ce poate face este să mă deprime, în nici un caz să mă surprindă).

“În continuare mi-a spus :

“- Dragă, ovreii provoacă. Au o atitudine echivocă. Se amestecă în lucruri care nu-i privesc. Sunt prea naționaliști.

“- Ar trebui să te decizi, Camil. Sunt naționaliști sau sunt comuniști ?

“- Ei, știi că-mi placi ? Suntem între noi, dragă și mă mir că mai pui astfel de întrebări. Comunismul ce altceva este decât imperialismul evreilor ?

“Spune asta Camil Petrescu. Camil Petrescu este una din cele mai frumoase inteligențe din România.”

Atenție : Sebastian a folosit, în **Jurnal**, semne ale dialogului

(ca un dramaturg ce era). Eu nu sânt dramaturg și nu sânt Sebastian - se vede că din acest motiv Țepeneag, Breban, Al. George, Zăciu, Manolescu, Balotă contestă adevărul unor discuții relatate dialogat în **Jurnal**-ul meu : fiindcă le sânt contemporan ? Ori pentru că “adevărul deranjează” ? (ca pe Ierunca cel care explică, râzînd, că în **Jurnal**-ul lui Goma, numai “alo”-urile sunt autentice... Bine și atîta).

Mai departe : 6 nov. '36 - pag. 94 :

“Vorbeam despre literatura românească. Am reținut fără zâmbet declarația lui :

“- Dragă Sebastian, un singur scriitor este astăzi capabil să dea un roman mare - și acela sunt eu”.

În 5 dec. '37 - pag. 132 :

“- Nici Reinhardt, nici Stanislavski, nimeni, nici un regizor n-a putut face descoperirile mele în teatru. Sunt cel mai mare regizor, pentru că am, pentru asta și o profundă cunoaștere a textului și o extraordinară cultură filozofică și o sensibilitate nervoasă extraordinară...”

În fine, 28 martie '41 - pag. 319 :

“Camil Petrescu se vaietă că probabil lui nu i se va da nici una din casele luate de la evrei.

“- Mie nu mi se dă niciodată nimic - spune el descurajat.

“- Ei bine, de astă dată - răspund eu - chiar dacă ți s-ar da, sunt convins că n-ai primi !

“Să nu primesc ? *De ce să nu primesc ?* (subl. mea, P.G.).

“Vorbea cu atîta liniște, încât am înțeles nu numai că nu vedea nici un motiv să nu-și însușească o casă care nu-i aparține, confiscată de la un evreu, dar că așteaptă să i se dea o asemenea casă și că va fi pentru el o deziluzie dacă nu i se va da”.

Ca să nu se piardă, explic, aici, sublinierea : în octombrie 1990, la Aix-en-Provence, l-am întrebat pe Doinaș, cum de nu protestase împotriva mineriadei din 13-15 iunie același an. Mi-a răspuns :

«Să protestez ? De ce să protestez ?»

Nae Ionescu

Sunt cunoscute relațiile sado-masochiste ale autorului romanului **De două mii de ani** cu prefațatorul. Cîteva notații din **Jurnal** :

În 17 mart. '35 - pag. 21 :

“Am călătorit cu Nae Ionescu. Se ducea să ție o conferință la Galați (...).

“Nae a dat o șuetă politică teribilă. El a pornit mișcarea lui Vaida. (Acum zece zile mă asigură de exact contrariul) (...) Recunoaște că în fapt, «numerus valahicus» e o platformă de agitație, în nici un caz un program (...).

“Ce m-a deprimat puțin pentru Nae a fost tonul cu care povestea totul. Combinard, șmecher, «teribil». Ce i-a spus el lui Averescu, cum l-a tras pe sfoară pe George Brătianu, cum s-a răfuit la Brașov cu Vaida:

“- L-am pus cu curul pe gheață.

“Hotărît, îl prefer în sala de curs.

“(...) Cît poate fi de cabotin omul ăsta ! Într-un ceas a povestit tot ce știam de la el : cum a trăit revoluția de la München, cum le făcea discursurile miniștrilor revoluționari, cum revoluția a încetat o dată cu fabrica de bani de la Dachau... (...) a trecut la Beck, la Varșovia (...), lui Karl Radek i-a explicat că succesorul lui Stalin va fi Gengis Khan.(...)

“- Dar pe Hitler îl cunoașteți personal ?

“Întrebarea unuia din colonei (...). Știam bine că nu-l văzuse niciodată (...).

“- Da, l-am văzut. Mare om politic, domnule ! Vezi dumneata, Troțki care e enorm de deștept și Stalin care e un prost...

(...) “Avea aerul pe care, acum 15 ani, trebuie că-l avea la Capșa, dînd șuete. Tînăr e acest scump Nae Ionescu.”

În 30 mart. '35 - pag. 22 :

“Lecția de ieri a lui Nae a fost sufocantă. Gardism de Fier pur și simplu - fără nuanțe, fără complicații, fără scuze. (...) Aș fi vrut să-i spun ce monstruoase contraziceri cu sine însuși debitează, dar era grăbit (...)

“Și ce e mai deprimant e că toate teoriile astea pornesc de la un vulgar calcul politic. Sunt convins că, dacă ieri a vorbit așa - cu atâtea aluzii politice și atât de penibil hitlerist -, a fost perntu că, în primul rînd, printre ascultători, se afla un gardist de Fier în costum național. Simțeam că vorbește pentru el.”

În 14 mart. '35 - pag. 46 :

“Tudor Vianu mi-a făcut într-un sfert de ceas procesul lui Nae Ionescu (...) Îi contestă orice originalitate. Îl crede un reprezentant al lui Spengler și al încă vreo cîtorva nemți actuali, pe care i-a utilizat din timp, fără să indice sursele.

“Se poate. Nu știu. Dar e ceva demoniac în Nae - și nu pot crede că omul ăsta poate fi anulat printr-o critică universitară”.

În 14 mai '36 - pag. 57 :

“Citesc - nu știu de ce cu atîta întîrziere, căci o aveam de mult în bibliotecă - **Années décisives** de Oswald Spengler. Surpriza de a găsi fraze întregi, formule, idei, paradoxe din cursul lui Nae. Tot cursul lui de anul trecut (politică internă și externă, pace, război, definiția națiunii) toate «loviturile» lui (Singapor, Franța care moare, Rusia putere asiatică, Anglia în lichidare) totul e în Spengler cu o înmărmuritoare asemănare de termeni.

“Și încă n-am terminat. Alaltăieri, la Brașov, la procesul studenților gardiști, Nae a declarat (i-am citit depoziția în ziare) că nu orice asasinat e interzis de religie și că deci în mod firesc studențimea se solidarizează cu asasinii lui Duca.

În 27 mai '37 - pag. 59 :

“Recitesc întâmplător cîteva capitole din **Două mii de ani (vechiul** meu obicei de a scoate la întîmplare o carte din dulap și de a rămîne pe urmă un ceas ca s-o răsfoiesc). Sunt unele lucruri pe care le uitasem complet. Am avut o adevărată surpriză. Cu excepția cîtorva

pasaje, care au un prea accentuat aer evreu, restul mi se pare excepțional. Nu știam, nu mă așteptam. Aș fi foarte bucuros să retipăresc într-o zi cartea asta, fără prefața lui Nae și fără nici o explicație din partea mea.”

La 15 iun. '36 - pag. 64.

“Dragoș P(rotopopescu) care mă crede încă în intimitatea lui Nae, mi-a spus (...) :

“- Ce e cu Nae ? (...) S-a cam ars la nemți. L-au lucrat. Am auzit dintr-o sursă foarte bună că Sân-Giorgiu a dus la Berlin scrisoarea lui Nae către Blank și că arătat-o acolo la diverși miniștri. (...) se pare că a fost însărcinat de Rege să facă treaba asta, iar Regele, care deține originalul scrisorii, i l-a dat lui... Sân-Giorgiu, pentru a-l arăta nemților...”

Marietta Sadova

La 22 oct. '36 - pag. 91 :

“Mircea mi-a dat aseară (am mâncat la el) detalii amuzante despre ceaiul de ieri de la Polihroniade. Era și Zelea Codreanu de față, căruia toți îi spuneau «Căpitane». Marietta Sadova venise cu cartea lui Codreanu și i-a cerut un autograf.

“- Cum e numele d-tale ? a întrebat el.

“- Marietta Sadova - a răspuns ea sigură și pentru că el nu părea edificat, a adăugat : De la Teatrul Național.

“- Doamnă sau domnișoară ? a cerut el mai departe explicații, întocmai cum facem noi de Ziua Cărții.

“Cred că a fost o mică lovitură pentru biata Marițica - ceea ce totuși n-a împiedecat-o (spune tot Mircea) să-l privească și să-l asculte tot timpul pe «Căpitan» cu un zîmbet extatic. E dealtfel zîmbetul extatic cu care-l privește pe Aristide Blank. Pot spune că Marietta e ipocrită ? Nu. Dar e un curios dozaj de simț practic acerb și de sinceritate generoasă.

“(...) Haig (Acterian) i-a dus «Căpitanului» întreaga lui operă (versuri, eseuri) și i-a oferit-o cu dedicație. După plecarea lui Codreanu, Marietta și Haig au declarat într-un glas că au trăit o zi formidabilă. «Colosală» cred că a fost termenul lor exact.

“În 1932 Haig era comunist.”

La 16 dec. '36 - pag. 101 :

“Aseară la Vișoieni, Marietta reclama interzicerea prin lege a tuturor filmelor străine.

“- Să se vorbească românește ! cerea ea cu oarecare violență.

“(...) Biata fată, simte că sub regimul ăsta nu mai are nimic de așteptat. Este loc pentru o Leni Riefenstahl a statului zelea-codrenist. Marietta candidează.”

Barbu

În 9 iul. '42 - pag. 460 :

“Aseară, la Capșa. Intrasem să-l iau pe Rosetti (...). La o masă

imediat alăturată, Ion Barbu și Onicescu. Aveau, înaintea lor desfăcute larg, ziarele de seară. Barbu, urmărind o hartă a frontului din Africa, era foarte deziluzionat de oprirea lui Rommel. Onicescu îi dădea curaj:

“- Un piston, oricât de puternic ar fi, după ce lovește, are un recul. Oprirea la El Alamein e un recul.

“Barbu nu părea cu totul remontat.

“- Și pe urmă - continuă Onicescu - nu vezi ce s-a petrecut la Nord? Au distrus un convoi american de 50 vase.

“- Radical ! strigă Barbu și, într-adevăr, fața i se luminează.

“Mă amuzau amândoi foarte mult. Erau ca doi jidani făcând strategie la cafenea - cu aceleași temeri, cu aceleași entuziasme - numai că de cealaltă parte a baricadei.

În 8 sept. '44 - pag. 562 :

“Întâlnire pe stradă cu Ion Barbu. Sunt 6-7 ani de când nu mă mai salută. Sunt 6-7 ani de când, pur și simplu, nu mă mai cunoaște. Dar astăzi s-a repezit la mine, a deschis larg brațele, mi-a întins mâna cu efuziune.

“- Ați avut dreptate ! strigă spre Carandino și spre mine.

“(Atîta tot. «Ați avut dreptate», ca și cum ar fi fost vorba de o partidă de șah, o partidă de table, la care el mizase prost.)

“Dar adaugă, cu melancolie, cu regret :

“- Au făcut prea mari greșeli. Hitler s-a dovedit un diletant. Nu trebuia să-l lase la comandă. Dacă nu l-ar fi schimbat pe Brauchitsch...”

Rebreanu

În 4 ian. '43 - pag. 492 :

“Începînd de azi, evreii au nu 50, ci 100 de grame de pîine mai puțin decît creștinii. Patru din zece rații zilnice ne sunt suprimate.

“Rebreanu pregătește, la Național, **Shylock**. Camil Petrescu (...) l-a întrebat dacă pasajul revoltei lui Shylock împotriva urei antisemite (...) nu va fi dificil de jucat în împrejurările de azi.

“- Nu, răspunde Rebreanu, nu, că-i dăm o interpretare antisemită.

“- Și, adaugă Camil, ăsta a scris **Îțic Strul dezertor**.”

În 11 oct. '43 - pag. 527 :

“Joi seara, la Rebreanu (...). Am ezitat mult să mă duc - și am fost pe urmă furios că totuși m-am dus. N-ar fi trebuit. Pe Rebreanu e mai bine să-l întâlnesc după război. Acum n-am ce să-i spun. Mai ales la el acasă. E o slăbiciune, o indiferență, o nepăsare care anunță de pe acum toate uitările, toate compromisurile.

“Mă voi întoarce la oamenii ăștia ? Războiul va fi trecut fără să rupă nimic ? Fără să aducă între viața mea «dinainte» și cea de «mîine» nimic irevocabil, nimic ireductibil ?”

Vulcănescu

În 24 iunie '41 - pag. 350 :

“Am telefonat ieri lui Mircea Vulcănescu. Voiam să-l întreb despre aceste arestări. Vor continua ? S-ar putea să mă vizeze și pe mine ? E adevărat (așa cum mi s-a spus de acum vreo zece zile) că simplul fapt de a fi evreu și de a fi făcut parte cândva dintr-o asociație de presă constituie un motiv ? Mi-a răspuns la telefon scurt, răstit, fără să-mi fi spus bună-ziua : «Ei, ce-i ?» Se înțelege, nu mai «era» nimic.

Cioran

În 2 ian. '41 - pag. 286 :

“Îl întâlnesc azi-dimineață pe Cioran pe stradă. E radios.

“- M-au numit.

“A fost numit atașat cultural la Paris.

“- Înțelegi - zice - dacă nu mă numeau, dacă rămâneam pe loc, trebuia să mă duc la concentrare. Primisem ordinul de concentrare chiar azi. Nu m-aș fi prezentat cu nici un preț. Dar așa, totul s-a rezolvat. Înțelegi ?

“Sigur că înțeleg, dragă Cioran. Nu vreau să fiu rău cu el (Și mai ales nu aici - la ce-ar servi ?). E un caz interesant. E chiar mai mult decât un caz : e un om interesant, remarcabil de inteligent, fără prejudecăți și cu o dublă doză de cinism și lașitate, amuzant reunite.”

În 25 ian. '41 (după rebeliune) - pag. 294 :

“Cioran îmi spunea ieri lui Bellu (Silber) că «Legiunea se șterge la cur cu țara asta». Cam același lucru îmi spunea Mircea în momentul presiunii Călinescu : «România nu merită o mișcare legionară». Pe vreme aceea nimic nu-l satisfăcea decât dispariția totală a țării”.

În 12 feb. '41 - pag. 306 :

“Cioran, cu toată rebeliunea la care a luat parte, își păstrează locul de atașat cultural la Paris pe care i l-a dat Sima câteva zile înainte de cădere. Noul regim îi va aduce un spor de salariu. Pleacă peste câteva zile. Ei, așa da revoluție !”

Eliade

La 27 nov. '35 - pag. 40 :

“Când suntem în doi, ne înțelegem încă destul de bine. În public însă, poziția lui de dreapta devine extremă și categorică. Mi-a spus cu nu știu ce agresivitate directă, o pură enormitate : «toți marii creatori sunt de dreapta». Pur și simplu.

“Dar nu voi lăsa ca asemenea disensiuni să umbrească nici măcar cu o impresie dragostea mea pentru el. Voi încerca pe viitor să evit «controverse politice» cu el”.

La 25 sept. '36 - pag. 85 :

“Aseară Mircea a izbucnit deodată, în mijlocul unei conversații destul de potolite despre politica externă și despre Titulescu, ridicând deodată glasul, cu acea teribilă violență cu care mă surprinde uneori :

“- Titulescu ? Ar trebui executat. Pus în fața unui pluton de mitraliere. Ciuruit de gloanțe. Spânzurat de limbă.

“- De ce, Mircea ?, îl întreb surprins.

“- Pentru că a trădat. Înaltă trădare. A încheiat cu rușii un tratat secret, pentru ca în caz de război să ocupe Bucovina și Maramureșul.

“- De unde știi ?

“- Mi-a spus generalul Condiescu.

“- Și e de-ajuns ? Sursa nu ți se pare pătimășe ? Informația nu ți se pare fantezistă ?

“M-a privit lung, cu stupoare, incapabil să priceapă că cineva se mai poate îndoi de un asemenea «adevăr». Pe urmă l-am auzit spunându-i Ninei în șoaptă :

“- Îmi pare rău că i-am spus.

“Ar fi vrut să adauge : «el nu poate înțelege asta - e orbit».

(...)“El este un om de dreapta, până la ultime consecințe. În Abisinia a fost cu Italia. În Spania, e cu Franco. La noi, e cu Codreanu. Face numai eforturi - cât de penibile ? - pentru a ascunde acest lucru, cel puțin față de mine. Dar se întâmplă să-l răzbească, și atunci țipă, cum a țipat aseară.

“El, Mircea Eliade, crede orbește ce scrie *Universul*. Informatorul lui e Stelian Popescu și crede orbește în el. Veștile cele mai absurde, mai trivial tendențioase găsesc în el un ascultător credul.

(...)“Aș vrea să eliminăm din discuția noastră orice aluzie politică. Dar e posibil ? Strada urcă pînă la noi, vrînd-nevrînd și în cea mai anodină reflecție simt spărtura mereu mai mare dintre noi.”

În 2 mart. '37 - pag. 115 :

“Lungă discuție politică cu Mircea, la el acasă. (...) declarația lui - în sfârșit leală - că iubește Garda, speră în ea și așteaptă victoria ei. Ioan Vodă cel Cumplit, Mihai Viteazu, Ștefan cel Mare, Bălcescu, Eminescu, Hajdeu - cu toții au fost la timpul lor gardiști. Mircea îi cita de-a valma.

“Altminteri n-aș putea spune că n-a fost amuzant. După opinia lui, studenții care l-au ciopîrțit cu cuțitele pe Traian Bratu, aseară, la Iași, nu sunt gardiști, ci ori... comuniști, ori național-țărăniști. Textual. (...) El, Mircea Eliade nu s-ar fi mulțumit numai cu atîta, ci i-ar fi scos și ochii. Toți cei care nu sunt gardiști, toți cei care fac altă politică decît cea gardistă sunt trădători de neam și merită aceeași soartă.

“S-ar putea să recitesc cîndva aceste rînduri și să nu-mi vină a crede că ele rezumă cuvintele lui Mircea. De aceea e bine să spun că n-am făcut decît să redau întocmai vorbele lui. Asta, ca nu cumva să le uit. Și poate că într-o zi lucrurile vor fi destul de liniștite - pentru ca să-i pot ceti această pagină lui Mircea și să-l văd roșind de rușine.

“Să nu uit, de asemeni, explicația pentru care el aderă cu atîta inimă la Gardă :

“- Eu totdeauna am crezut în primatul spiritual.

“Nu e nici farsor, nici dement. Este numai naiv. Dar există naivități așa de catastrofale!”

În 4 apr. '37 - pag. 122 :

“Arestarea lui Bogza m-a înmărmurit. (...) Eram convins că, după o noapte petrecută la poliție, îi vor da drumul”(...) Bietul Bogza, care

nu pricepe cu siguranță nimic din tot ce se petrece, el, așa de naiv, așa de copil, așa de aiurit !

“Mi-am închipuit că asupra acestor lucruri nu e posibil nici un dezacord cu oamenii de condiția mea. Sunt anumite lucruri pe care - de la un anumit nivel de sensibilitate - le consider de la sine înțelese. Touși, cu ce stupoare a trebuit să constat azi la prânz că Mircea Eliade este de partea lui Puiu Istrati (judecătorul - nota mea, P.G.), nu de partea lui Bogza !

“Întâi și întâi Bogza (spunea Mircea) nu e scriitor. Nu e nici membru la S.S.R.(...)

“- De ce să mă revolt eu de arestarea lui Bogza - striga el. L-a arestat ? Ei și ? O să stea o lună la pușcărie și gata. Nu e grav. Grav este altceva : că tineriiăștia sunt martirizați de 10 ani în pușcării...

“- Care tineri, Mircea ?

“- Tinerii naționaliști. Da, sunt martirizați în pușcării. Pentru ce ? Pentru că i-au dat 25 la cur lui Gogu Rădulescu ? (...)

“N-am mai putut suporta urmarea. Nu numai fiindcă mi se părea stupid să-l aud repetând vorbă cu vorbă cuvintele lui Nae (Ionescu) - dar pentru că mă speria platitudinea de gândire în care-l vedeam sucombând. L-am oprit.

“- Dragă Mircea, sunt de părere să schimbăm vorba (...).

“...Și într-adevăr am schimbat vorba.

“Dar e posibilă în astfel de condiții o prietenie ?”

În 7 dec. '37 - pag. 132 :

“Ieri (Sfântul Nicolae) ziua Ninei (soția lui Eliade, fostă prietenă a lui Sebastian - n.m. P.G.). Am telefonat dimineața ca s-o felicit.

“- Conița e la domnu general - mi-a spus servitoarea - iar domnul profesor mănîncă la părinții d-lui.

“Seara am fost la ei la masă și am aflat că în realitate Mircea lipsise două zile din București, în campanie electorală și abea aseară se întorsese acasă. Minciuna de la prânz, a servitoarei, m-a îngrozit : minciună organizată, minciună de familie, în care nu s-au jenat s-o facă complice pe servitoare. Mi s-a părut mai trist decît însuși faptul de a-l ști pe Mircea umblînd la țară, în echipă de propagandă, din sat în sat, cu Polihroniade. Mai făceau parte din echipă Haig Acterian și Penciu. Au luat cuvântul pe rând. Se pare că Haig vorbea cu gesturi mari, puțin teatral. Nu știu dacă și Mircea a ținut discursuri. Totul mi se pare grotesc. Nu înțeleg cum nu sunt sensibili la această teribilă comedie. Marietta (Sadova) care a venit mai târziu, a intrat în casă cîntînd imnul gardist ; Ștefan Vodă... Încep nici să nu se mai jeneze de mine“.

Cronologic, aici vine însemnarea din 17 dec. 37 - pag. 133, a cărei autenticitate a contestat-o Dan Petrescu (vezi *Timpul* din aprilie, mai, iunie, iulie 1997). Chiar unui cititor neinițiat inserția sare în ochi. Dacă la această primă uimire se adaugă mărturisirea Gabrielei Omăt, îngrijitoarea... copiei, nu a originalului ; dacă se ține seamă și de faptul că, în “afacere” și-a amestecat mâinile și pixul Leon Volovici (o să revin la el) atunci supoziția că notația a fost introdusă recent în

textul lui Sebastian devine certitudine. Cu atât mai vârtos, cu cât Z. Ornea asigură că el (Ornea) a văzut... *xeroxurile originale* ! Ei, dacă Ornea a văzut - cu ochii lui personali - *originalele xeroxurilor*...

Mai departe - în 2 ian. '38 - pag. 144 :

“Permisul mi l-au retras. Numele nostru în toate gazetele, ca niște delincvenți”. (Este vorba de o decizie a guvernului Goga-Cuza de a se retrage tuturor gazetarilor evrei permisele de circulație pe tren - și publicarea numelor lor în presă). Tot 2 ian. '38 :

“Nici un telefon de la nimeni. Mircea, Nina, Marietta, Haig, Lilly, Camil - au murit cu toții. Și îi înțeleg așa de bine !”

În 13 ian. '38 :

“Aproape două luni de când nu l-am mai văzut pe Mircea. Aproape zece zile de când nici nu ne-am telefonat. (...) N-am ce să-l întreb, și desigur n-are ce să-mi spună. Dar, pe de altă parte, e o prietenie de ani de zile, și poate că i-am fi datorat acestei prietenii un ceas sever de despărțire”.

În 16 ian. '38 - pag. 148 :

“Am fost la Mircea azi. Credeam că ne vom explica. Dar, vorbind, mi-am dat seama că e inutil (...). Totul e sfârșit între noi”.

În 20 sept. '39 :

“Titel Comarnescu îmi povestește o convorbire politică pe care a avut-o deunăzi cu Mircea, mai filogerman decît oricînd, mai antifrancez și antisemit decît totdeauna.

“«Rezistența polonezilor la Varșovia - zice Mircea - este o rezistență iudaică. Numai jidanii sunt în stare să șantajeze cu femeile și copiii aruncați în prima linie, pentru ca să abuzeze astfel de scrupulele germane»”.

În fine, peste ani - la 23 iulie 1942 - pag. 462 :

“Am aflat mai de mult - dar am omis să însemnez aici (atît de puțină importanță începe să aibă pentru mine ?) - că Mircea Eliade e la București. Se înțelege, n-a căutat să mă vadă și n-a dat nici un semn de viață”.

*

Am extras atâtea exemple de “răutăți” la adresa celor-buni (ai lui Sebastian), nu doar pentru a ilustra încă o dată Cloaca Valachica, cea care, vai, nu a început doar odată cu năvălirea rușilor și cu înscăunarea comunismului (măru-i putred de prin anii 20), ci ca să-mi apăr dreptul la adevăr(ul subiectiv).

Citesc pe ultima copertă a **Jurnal**-ului lui Sebastian extrase din presă : dacă nu mi-aș cunoaște “confrății” și n-aș ști că le lipsește, nu talentul (cine nu are talent, chiar geniu, la români ?), ci coloana vertebrală ; dacă nu le-aș cunoaște lașitatea, supușenia dezgustătoare “pe timpul dictaturii” și obrăznicia pieptului-de-aramă de după decembrie 89 - aș spune :

«Nu-mi vine să-mi cred ochilor : exact aceleași persoane, exact aceiași critici literari, exact aceiași “directori de conștiință” : D.C.

Mihăilescu, Ornea, Pruteanu, Cosașu, Manolescu - și încă : Buduca, Zaciu, Balotă, Ștefănescu - au scris, despre **Jurnal**-ul meu, exact invers decât despre al lui Sebastian. De ce invers ? Doar pentru că el este Sebastian, eu nu sunt Sebastian?... Pentru că n-am așteptat să mor întâi, apoi să-mi editez jurnalul? Pentru că n-am așteptat să moară și ei - abia după aceea să mi-l public ? Sau pentru că, așa cum Sebastian îi arăta (în intimitate) pe cei-buni ai lui : Nae Ionescu, Cioran, Camil Petrescu, Eliade - eu i-am arătat pe “bunii” mei, ca “noi-răi”?

*

Chiar nici unul dintre cei care au găsit **Jurnal**-ul lui Sebastian : “o realitate”, în schimb, pe al meu : “o insultă la adresa intelectualilor noștri curați” să nu fi observat asemănările până la confuzie, în ciuda lumilor despărțite prin o jumătate de veac și prin o răsturnare istorico-socialo-psihologică - măcar pentru că, între timp a avut loc, vorba lui Ierunca, Fenomenul Pitești ?

Nu se poate să nu fi tresărit Monica Lovinescu, citind la pagina 33 (7 sept. 1935) următoarele :

“Comarnescu mi-a comunicat un lucru care, dacă aș fi pentru moment într-o dispoziție mai puțin sceptică, mi s-ar părea monstruos. A făcut propuneri de împăcare *Credinței* ! A dejunat cu Stancu. Aș spune că e incalificabil. M-am certat cu cei de la *Credința* în chestia asta. Am refuzat să-i dau mâna lui Sandu Tudor. Toate astea pentru ca acum să se ajungă la o astfel de capitulare. Când mă voi deprinde să fiu mai puțin entuziast în relațiile mele cu oamenii?”

Încă un episod din Sebastian (20 oct. '37 - pag.126) :

“Camil (...) cu ingenuitate mă întreabă :

“- Dar, în fond, ce are Toma Vlădescu cu d-ta ?

“A trebuit să-i amintesc că, în 1931, când eu eram în bune raporturi cu T. V., el, Camil m-a introdus, fără să mă consulte, fără să mă întrebe, în groaznica lui polemică cu V.

“Nu o regret, desigur - dar nu e picant ca astăzi eu tot «la cuțite» sunt cu Toma Vlădescu, în timp ce Camil dejunează împreună cu el și mă întreabă pe mine îngerește «ce are...» ?”

Nu a sughițat Monica Lovinescu ? Cum așa ?, doar la fel a făcut: m-a atârțat împotriva lui Țepeneag, împotriva lui Gelu Ionescu, împotriva lui Vlad Georgescu, împotriva lui Manolescu, împotriva lui Pruteanu - din pricina unor chestiuni care o priveau numai pe D-sa, apoi, în ciuda promisiunilor, fără să mă avertizeze, “îngerește”, dejuna cu dușmanii - pentru ca eu să mă întreb, ca boul - și ca Sebastian :

«Cum mai am destulă copilărie ca să rețin asemenea nimicuri?»

*

Dacă ar fi să o cred pe Ileana Vrancea, de la Universitatea Ebraică din Ierusalim - și de ce n-aș crede-o ? - Leon Volovici, prefațatorul, autorul notelor, dar și colportorul fotocopiilor după Jurnal-ul lui Sebastian este una și aceeași persoană cu participantul la diverse simpozioane româno-israeliene, ce s-a ilustrat prin falsificare de citate (vezi : Ileana Vrancea, **Sensul unic al amneziei selective - secvențe**

israeliene - în *Dialog* iulie 1995 - februarie 1966, pag. 76-85).

Așadar, după Ileana Vrancea, la al IV-lea simpozion româno-israelian - din 1986 - Leon Volovici a afirmat :

“Antonescu, el însuși un adept al unui antisemitism «ponderat», nerasist în esență, prelua sloganurile Gărzii de Fier, când vorbea despre «primejdia iudeo-bolșevică»...

Este foarte adevărat că, în 1990 Volovici a retras “ne-rasismul” lui Antonescu, iar în 1991 l-a introdus în “bagajul intelectual al Gărzii de Fier”. Acum patronează **Jurnal**-ul lui Sebastian !

Cu ce drept ? Cu ce prestigiu ? Cu al unui falsificator de documente ? Cu al unui ins atent ca adevărul istoric să fie totdeauna pliat pe politica externă a Israelului ?

Deci Dan Petrescu avea dreptate, când presupunea manipularea manuscrisului **Jurnal**-ului. De la falsificarea citatelor, nu mai e decât un pas până la falsificarea documentelor întregi.

Cu o acoperire morală ca a lui Leon Volovici, cu o garantare a “autenticității... xeroxurilor” solicitată de Z. Ornea (activist de nădejde la organul prin excelență diversionist : *Dilema*), toate bănuielile sunt permise - în privința integralității **Jurnal**-ului, în a integrității a ceea ce a fost publicat - cum altfel, dacă au “lucrat” pe el specialiști din epoca de aur a comunismului, în fiecare zi fabricanți ai trecutului, mereu altul, dar în armonie cu prezentul ?

Firește, intruziunile, ciopârțirile, ajustările, aranjările - sub conducerea dr.-ului Volovici (cel care susținea că antisemitismul lui Antonescu era “ponderat”, în același timp garantînd autenticitatea spuselor evreului Hechter !) - nu afectează esența mărturiei.

Jurnal-ul lui Sebastian rămâne una din cărțile răsărite o dată la o jumătate de veac.

Miercuri 15 octombrie 1997

Aseară am făcut o măgărie : Filip venise cu un proiect de examen - foarte îndrăzneț (dacă nu chiar libertin), iar eu am făcut pe pudibondul și l-am descurajat ! Mi-am dat seama, iar azi-dimineață i-am comunicat că m-am gândit la proiectul lui și l-am găsit, totuși, bun. Urmează ca Filip să creadă.

Joi 16 octombrie 1997

Ca să nu stau degeaba am remontat **Alfabecedarul** : l-am făcut pe o singură coloană, în 18 - la 2 pagini pe filă este suficient de mare. A, dat : 900 pagini, cca 34 500 cuvinte noi derivate din aproape 900 vechi.

Vineri 17 octombrie 1997

Probabil antibioticele mai mult decât răceala îmi dau starea de... suspendare, de lipsă de așezare (orientat) în spațiu. Senzație neplăcută, însă nu dureroasă. O constat.

Laszlo mă "ceartă" (prieteneste, se-nțelege) că nu i-am spus și lui că merg în România : l-a văzut la TV pe Mihai Ursachi, care a anunțat (ca pe o bombă, cică) vizita iminentă (!) a mea.

Pe de altă parte, "sibinic" (mie-mi spui ?) Luca Pițu îmi scrie să nu accept invitația, să fac ca Ionesco, Cioran, Eliade (de ce Eliade, doar el dispăruse înainte de 89?) : să nu mă întorc pe plai mioritic. Va fi știind el ce știe.

Și eu știu (în fine : deduc) ce știe el. Dar mai știu că invitația de la Iași mi-a făcut foarte bine pe la ficăți, drept care le-am mulțumit poftitorilor și le-am promis că voi veni de cum voi putea - "înainte de anul 2000", chiar așa cum sugerau ei înșiși.

Laszlo, după bunu-i obicei, mi-a trimis și niște pagini din ziare cu texte care nu mă privesc direct. Printre acestea, în *Cuvîntul* din sept. 97 o însemnare a lui I.B. Lefter. Povestește :

Că "un amic", autoantologat (poezie, la Eminescu, colecția "Poeți români contemporani" îl roagă să-i scrie o postfață. Lefter scrie postfața, i-o înmânează amicului - bref: volumul apare fără textul său. Îi telefonează amicului : acesta dă explicații tipic românești : că s-a întâmplat cutare, cutare, cutare, apoi... că i-a fost rușine !, de asta nu mai telefonase, ca să-l anunțe...

Textul șade sub supratitlul (să aparțină redacției?) : "Tranziția în edituri"...

Se îmbată cu apă rece - fie redacția, fie I.B. Lefter : când spui "tranziție", ai în vedere (ei au în vedere) perioada actuală, de după 89, or eu observasem stricarea omului încă din 1984 - atenție : la cei veniți la Paris, în principiu mai "protejați"... Așadar Lefter este convins că această țară a apărut abia acum, în "tranziție" (vor fi fost răs-făcute glumele, dar nu mă pot stăpâni să întreb și eu : «Tranziție - spre ce ?»);

A doua băgare de seamă - aceasta privindu-l numai pe Lefter: deși demască, vestejește, calcă în picioare racilele "tranziției", el gândește și scrie ca un autentic tranziționalist (în concepția sa) : nu dă numele "amicului".

Domnule ! Chiar atât de greu să faci un asemenea lucru?

Se vede că lui I.B. Lefter i-a venit nu atât : greu, ci... nu i-a venit deloc, nu i-a dat prin cap că ar fi putut să se debaraseze de tranziționalită.

Of, Doamne ! Nesuportînd, am comis textul de mai jos:

TRANZIȚIE...

18 octombrie 1997

În *Cuvîntul* nr. 9/97, supratitrat : **Tranziția în edituri** se află textul : **Povestea unei postfețe** - semnat : Ion Bogdan Lefter.

Mi s-a părut adânc grăitoare - nu "povestea postfeței", ci, ca să spun așa : ne-povestea ; nu ceea ce dezvăluie I.B. Lefter (și ar fi obligat, după anunțul din titlu), ci exact ceea ce nu ne spune - și nu o va face în veac, fiindcă el nu știe că o poate face.

Dar să aflăm "povestea" :

I.B. Lefter este solicitat, în 1995, de "un amic" să scrie, pentru o autoantologie (bilingvă) din colecția "Poeți români contemporani" de la editura Eminescu o postfață. Acceptă cu plăcere, mai ales că o făcuse și pentru alți poeți, în aceeași serie. Așadar scrie postfața, i-o înmânează amicului. În ianuarie 97, verifică traducerea (în engleză). Deși apariția era iminentă, "amicul" nu mai dă semne de viață, iar autorul postfeței află din ziare că volumul a apărut: fără textul său. Fiindcă "amicul" tace... consecvent (și curajos, ar spune cineva), I.B.L. îi telefonează : de ce nu l-a anunțat că nu-i intră postfața în volum ? La aceasta "amicul" răspunde ca în România : că i-a fost rușine ; și ca în Ilf și Petrov (Alchen, din **Douăsprezece scaune**, "hoțul candid", cel care roșea puternic - dar ce rușine îi era !- fiindcă furase cutare, cutare, cutare...).

Pe drept cuvânt Ion Bogdan Lefter se supără. Pe cine? Puținică răbdare - cităm :

"Vasăzică în minunata noastră «tranziție» postcomunistă, după ce lumea care-a fost s-a dus și lumea care va fi n-a venit încă, pe o piață foarte «liberă», adică liberă de tot, pe care se lucrează și cu contracte și cu subvenții și cu amicitii, soarta textelor și a autorilor poate fi aventuroasă foc ! Textele pot fi mai bune sau mai rele, iar autorii pot fi mari și mici, bașca orgoliile !"

Lung citatul - dar nu s-a sfârșit :

"Ca de pildă în cazul nostru : poate că postfața n-ar fi fost tocmai epocală și poate că subsemnatul ar fi trebuit să-și vâre cuminte coada între picioare, să-și tacă, rușinat, pățaniile cu amicul, cu editura (subl. mea, P.G.).

De aici începe un pasaj subliniat de autor :

"Ei bine, nu ! *Aventurile «tranziției», ale celei mai «libere» dintre toate lumile posibile trebuie neapărat știute ; căci, pe de o parte - altfel s-ar pierde și nu-i așa că e păcat ?! Și - pe de alta - din aventuri se-nvață ! Până când lumea care va fi și veni de-adevăratelea. Sau o vom face noi să vină mai repede "*

Cu asta se încheie textul. Ce a înțeles un cititor normal din plângerea lui I.B. Lefter ? Că de vină în toată afacerea ar fi... "tranziția", bat-o vina și nu amicul (anonim, cum altfel ?).

O întâmplare - am scris-o, acum o repet :

În urmă cu ani (înainte de 89), Lucian Raicu, Gabriela

Adameșteanu (să fi fost și Ileana Mălăncioiu ?) discutau extrem de animat : dacă în cutare proză a lui Norman Manea, “sub personajul X se ascunde, în fapt, Iorgulescu sau - în realitate - D.R. Popescu”?

Mie “discuția” mi se arăta de o inutilitate buimăcitoare. Dar - n-o să fiu crezut, însă așa a fost de acea dată : am tăcut. Vreo jumătate de oră. După care am exclamat :

«Nu-i mai bine cum scriu eu ? Dacă vreau să vorbesc despre Popescu, îi grafiez numele : Popescu ; dacă vreau să-l încondeiez pe Iorgulescu, scriu : Iorgulescu - nu umblu ca voi, cu aluzii, cu inițiale, cu coduri...”

«Lasă, băi, ce știi tu...», a făcut Gabriela Adameșteanu. «Păi noi facem artă în proză, nu ca tine. Că arta-i artă : aluzivă, nu de-a dreptul, ca ce scrii tu...»

Cum să uit această lecție de artă a prozatoarei la români ?

Revin : în zadar va fi supărat, indignat I.B. Lefter pe amicul autoantologator (și rușinos, mie-mi spui !), dacă-l va scrie așa (“cu artă, nu de-a dreptul”), cum l-a scris în *Cuvântul* fără a-i da numele.

Pentru I.B. Lefter - și pentru toți cobreslașii săi, indiferent de vârstă - acea «tranziție» (căreia el îi dă o conotație hotărît negativă) are să dureze, dureze, dureze, decenii, generații, veacuri.

Fiindcă primul semn al libertății - cu atât mai vârtos la un scriitor - este rostirea cuvântului care spune adevărul.

Însă dacă Ion Bogdan Lefter îmi va răspunde că el nu... delatonează (rostind-scriind numele celor care fac rău), nu-i voi spune nimic, îl voi lăsa să moară - demn și nedelaționist.

Cu alte cuvinte : ca un adevărat scriitor român - amin.

Luni 20 octombrie 1997

Am lucrat două zile la un text pe care Ana l-a găsit “neterminat”; eu alte cusururi îi găsesc, așa că nu-l mai trimit. Și, deocamdată, nu-l reiau la lucrat. Îl transcriu aici :

SFÂNTUL AL. GHEORGHE ÎNSULIȚÎND BALAURUL DISIDENȚEI s a u CLAPONUL DEZLĂNȚUIT

19 octombrie 1997

Al. George, știut dinainte de decembrie 1989, era un istoric și un critic literar de excelentă factură, un eseist subțire, un scriitor rafinat... Născut în 1930, a luat în plin piept stalinismul - a suferit, dar nu a făcut compromisuri. Ca mulți alți scriitori - dar aceștia făcuseră închisoare - și dânsul a debutat târziu. Însă odată ce i-a fost tipărit primul volum,

celelalte au urmat cu o regularitatea de ceasornic (în 1970 și în 1972 câte două într-un an) fără mari dificultăți din partea cenzurii - oricum, neînsemnate față de ale atâtor autori cărora li s-au "oprit" volume întregi (I.D. Sîrbu), li s-au trimis la topit (Monciu-Sudinski, I. Negoïtescu) ori care au fost total interziși de a publica, de a se scrie despre ei, de a face traduceri - de pildă, umila mea persoană și cei din familia mea, între 1970 și 1977, când am plecat din țară.

Așadar Al. George se prezenta în pragul lui decembrie 1989 cu fruntea sus. Nu avea de ce roși, nu scrisese un rând de slavă partidului, nici cârmaciului-general...

Și, dintr-o dată... a devenit un altul.

S-a petrecut ceva (nu cu istoria generală ; cu particulara sa). În vreun an și câteva luni (primul semn : în 1991, când a surprins prin năucul text "Oponenți, rezistenți, dizidenți") s-a prefăcut în cineva necunoscut celor ce-l știau: agresiv fără motiv, purtînd acuzații fără temei, adesea aiuritoare ; o persoană pășind, senin, peste contradicții, ignorînd realități manifeste, neluînd în seamă informații de multă vreme confirmate.

Dar mai cu seamă practicînd o rea-credință ce frizează isteria.

De fiecare dată când îi citesc "contribuțiile" de după 89 (în te miri care periodic - ceea ce nu-l împiedecă să se plîngă, furios, pe toate drumurile, că nimeni nu-l publică, în asta fiind leit cel cunoscut de mine, la începutul anilor 70), îmi vine în minte Niculae al lui Lae, vecinul nostru (în realitate, noi îi devenisem vecini, ca refugiați din Basarabia) din satul sud-ardelean, în săptămânile ce au urmat catastrofei de la 23 august 1944 :

Așadar, năvăleau Rușii - ajunseseră și în Ardeal. Femeile, fetele, lucrurile de preț fuseseră duse la adăpost, în pădure, în peșteri, pe la stâne, în sat rămăseseră bărbații neputincioși - reformații, invalizii - și copiii. În casa închiriată eram singur, așa că mă aflam tot timpul peste drum, la copiii vecinului, prietenii mei de joacă.

Rușii veneau în valuri : zece-douăzeci de căruțe, cu câteva duzini de "cioloveci", cum le ziceam noi - apoi liniște. Locuiam în marginea satului, deci gospodăria lui Niculae era prima "vizitată". Fiind sărăcăcioasă, nu trezea poftele liberatorilor - însă avea fântână, în curte. De când cu "aliații", poarta fusese scoasă din țâțâni și rezemată de un perete, iar în curte, la apă, intrau primii ruși din coloană, să ducă în uliță cailor, de băut. Niculae scotea apă - pentru ruși, pentru cai. Scotea zeci de găleți - până când aducea la lumină, jumătăți, sferturi de căldare - cu noroi.

Câtă vreme scotea apă, Niculae tăcea. Și trudea din greu la învîrtitul manivelei. După ce era adăpat ultimul rus și ultimul cal / din acel "val", până la venirea următorului, Niculae al lui Lae, fără pauză, fără trecere, punea mâna pe o nuia de salcâm și-i lua "la-mblătit" pe copii - avea doi băieți și-o fată, între opt și doisprezece ani.

«'Mnezău' vost'!», îi înjura el și-i lovea cu sete peste picioarele goale, cu ochii sticlind de plăcere.

Oamenii din vecinătate :

«Da' ce-ai cu cochii', măi Niculae ? De ce dai în ei ?»

«D-apăi !», «răspundea» el, arătînd în jur, rotund, apoi, mai insistent, ulița. «'Mnezău' lor !»

«No, păi dacă ai ce ai cu Ruși', bate-i pe ruș', de ești așe de vitiaz, Niculae !», râdeau vecinii.

«'Mnezău' lor ! 'Mnezău' lor !!»

Acesta este Al. George, cel “de după Revoluție”. Va fi avînd el (dar cine n-are ?) ceva cu rușii - comuniștii, nomenclaturiștii, securiștii - însă printr-un ciudat, însă, vai: perfect explicabil complex al nepu-tinciosului, el se năpustește asupra...

«Ce ai cu “disidenții”, Al. George ? De ce-i acuzi pe ei de toate relele ?»

«'Mnezău' lor ! 'Mnezău' lor !!», «răspunde” cunoscutul opo-zant... pardon : oponent, așa-și zice ; sună mult mai...anticomunist.

Sîntem în Anul Domnului 1997, azi-mîine se vor împlini 8 (opt) ani de la, totuși, dacă nu revoluție (cu atît mai puțin : Revoluție), atun-ci : de la Evenimentele din 89, de pe urma cărora și românii au primit (accentuez, ba chiar nuanțez astfel : au căpătat) dreptul la un pașaport și dreptul la exprimarea opiniei - Al. George se războiește - cu cine ?

Cumva cu cei care i-au făcut rău lui, familiei sale, prietenilor, nației, acestei părți a Europei : comuniștii ? Cu animalele de securiști? Da' de unde !

Așa cum nu scosese un mieunat pe timpul lui Dej ; așa cum nu emisese măcar un scheunat pe vremea lui Ceaușescu, curajos, nevoie-mare, nu a cărăit nici împotriva lui Iliescu, nici a lui Măgureanu ! Dintre bestiile comuniste (încă în viață) care ne-au mâncat sufletul pînă în decembrie 89, neînfricatul George se ia doar de Brucan...

De ce se va fi războind el cu “disidenții”, dacă aceștia sunt nedemni de ironia-i strivitoare, ne semnificativi? Și oare de ce, despre banditul, asasinul culturii purtînd numele: Dumitru Popescu-Dumnezeu, Vînjosul Al. George încearcă să ne convingă că acesta, bietul, era un oarecare executant, în Tezele din iulie avînd mai degrabă un rol atenuator (vezi serialul din *Vatra*, 1997)- și nu cum știe toată lumea : inspirator, conceptor, supraveghetor al aplicării lor ?

Nu cumva pentru că Tovarășul Popescu i-a fost șef prietenului său de o viață : Mircea Horia Simionescu, iar acesta punea câte o vorbă bună pentru despotmolirea cutărui volum ? Ei, da : oponentul Al. George avea, pe ușa din dos, intrare la Curte - câți dintre scriitorii contemporani lui se puteau lăuda cu o asemenea pilă ? În 1970, când pentru ultima oară băteam, fără succes, la ușa Bulibașei culturii (cel care concepuse revoluția culturală și o impunea, nu doar o executa), Al. George, ca o floare (altfel terribel de rrrreacționar la cafiné - ca tot burghezul la român), îl aștepta, la Nestor, pe șeful de cabinet al Popesc'-Dumnezeului (vezi **Jurnalul** lui Zăciu), ca să afle mersul cărților sale - și afla numai lucruri bune ! Ce timpuri...

După ce a mers o viață întreagă pe burtă, ca să nu-l ia la ochi securiștii nici din greșală (doar el nu făcea nimic dușmănos : nimic-nimic, cum ar veni : cultură curată !), după ce i-a căzut și lui cartea de istorie în cap, la '89, ultra-prudentul, exclusiv-culturalul, orbitor de inteligentul («Ce, eram tâmpit să mă deconspir ca dușman al comunismului?»), și-a explicat el programul etico-politic), netâmpitul George, ca să dea și el dovadă, acum, după război, când mulți anticomuniști s-arată, se răstește numai la “disidenți”; numai pe ei îi arată cu degetul, acuzându-i de toate păcatele.

În fond, ca orice păcătos ce a tremurat o viață-ntreagă de frică, acum, că a primit voie de la (ei, da ; și de la Brucan!), îi urăște pe cei care n-au fost ca el : nici prudenți până la demisie, nici lași până la trădare, nici consimțători la propria-le robire - asta fiind o formă de colaboraționism ce nu trece cu prișnițe culturaliste.

Al. George nu dialoghează, nu ascultă ce spune celălalt, nu citește ce scrie cel pe care-l combate. Astfel, n-a înregistrat ceea ce scriam - recunosc : uneori cu o insistență agasantă - anume că nu m-am considerat și nu mă consider disident.

Premiantul clasei Al. George nu aude, nu citește - în schimb, scrie! Și cârâie, alături, claponeste (altfel, dezlănțuit ! - dacă nu are mijloace să se exprime cucurigînd), combătîndu-mi... dizidența inexistentă.

De când a avut “întâlnirea” cu Mircea Mihăieș (am s-o reamintesc mai încolo, pentru că interesatul se preface că nici n-ar fi existat) - așadar, de la acea întâmplare, nu mă mai mir că omul vorbește în dodii, se pomenește grăind aiurea, dă din gură, doar ca să nu tacă.

Drept care nici nu-mi pasă că Sfântul Al. Gheorghe dă cu sulița-n baltă - în *Cuvîntul* din septembrie 97. Mă amuză doar a treia “precizare” :

“Oamenii acestei atitudini (dizidența - n. m. P.G.) nu au nimic de a face cu cei care nu aparțin sistemului și sînt simpli tolerați, în fond prea bine cunoscuți ca dușmani (Corneliu Coposu, Dan Am. Lăzărescu, Adrian Marino, Alexandru George - subl. mea, P.G.) (...) de aceea imensa majoritate a foștilor deținuți și persecutați politici nu au riscat gesturi de «dizidență» care nu puteau fi altceva decît o ostentație naivă, fără mare efect.”

Nu, nu ; nu-l dă modestia afară din casă, după inocența cu care se autopropune în șirul unor “prea bine cunoscuți dușmani”, după insolența cu care se vîră prin fraudă pe lista unor foști deținuți politici...

Dar Al. George atinge sublimul când îi răspunde lui S. Damian astfel :

“Cât privește afirmația aceluiași, după care aș fi nesocotit «anii de zbucium, de persecuții și de refuz al umilinței pe care i-a trăit Paul Goma, Dorin Tudoran (...)”, ea îmi trezește într-un mod atît de irezistibil rîsul, încât nici nu mai pot continua... Pot doar să-i spun că, până în clipa de față, aș vrea să trăiesc în condițiile de persecuție pe

care le-au îndurat acești bravi...”

Ca toți “oponenții” despre a căror... opoziție nu știau nici chiar ei înșiși, Al. George - altfel, băiat inteligent - după ce râde, râde, râde, ce face ? Ce să facă : îi arde o teorie !

Potrivit acesteia, “dizidenții” nu ar fi fost și deținuți politici (este întâia oară când aud pe cineva declarând că ar vrea să trăiască în condițiile în care am trăit eu, în România!), ba chiar, departe de a fi persecutați, erau... favorizați, cultivați de autoritățile polițienești și carcerale ! Pe bună dreptate mai întâi provoacă râsul (irezistibil) al “persecutaților politici /care / nu au riscat gesturi de «dizidență»”, apoi...merită demascarea, punerea la zid, pentru impostură !

Ceea ce nu mărturisește veselul Al. George : “contribuția” sa constă în re-re-repetarea “teoriei-mamă”, fabricată în 1971 de Securitate și de-atunci răspândită în masele largi de cetățeni conștienți - de către mari-oameni ca Noica, Stăniloae, Coposu, Quintus, Carianopol, Covaci, Carandino - în țară ; I. C. Drăgan, Gustav Pordea, Michael C. Titus, Radu Câmpeanu, I. Rațiu, D. Milhovean, Dinu C. Giurescu, în exil. La aceștia trebuie adăugați “călătorii”, fie aceia ocazionali, ca mentorul său, Șerban Cioculescu, fie harnici navetiști : Hăulică, pictorul Bernea, regizorul Pintilie, actorul Beligan, precum și citatul Adrian Marino - nu-i mai amintesc pe simbriașii Externelor Ministerului de Interne : Zoe Bușulenga, Căndea, Balaci, Mihnea Gheorghiu...

“Teorie-explicație” atât de oblojitoare a inimilor uzate de suferințe ale celor ce trecuseră prin închisorile dejiste și, nemaivoid să se întoarcă în cele ceaușiste, obosiți, striviți, spuneau în dreapta și-n stânga ce le ordona Securitatea să spună (cu greutatea prestigiului lor) ; pe de altă parte dragă celor care, ca și Al. George erau grozav de... asta, zi-i pe nume : opoenți - la bucătărie, cu aparatul de radio pus tare pe București. Ca să-și scuze frica, lașitatea, supunerea, colaboraționismul, algeorgii purtau mai departe vorba Seniorilor, cea care aranja pe toată românimea curat-mioritică, inactivă, resemnată ; pe toți supușii, pe toți subpușii - pe toți “rezistenții” (în sensul de îndelung răbdători, nu de răzvrățiți) ;

Pe toți “rezistenții prin cultură”.

De aici trebuia musai să se înțeleagă : cei ce deschideau gura împotriva comunismului ceaușist erau... cum altfel ? : oamenii rușilor, ai ungușilor, ai jidanilor - aceia cu certitudine aveau spate gros, altfel nu și-ar fi permis să facă pe disidenții - însă pe adevărații “opoenți” nu-i puteau înșela, atrage în capcana Securității (apud Noica, Stăniloae, Coposu, în 1977, celor ce le cereau sfatul : să se angajeze în acțiunea pentru drepturile omului ?) aceia fiind : deștepții, ca Al. George, cel tăcând chitic ; aplatizat și tremurând...

La sfârșitul lălaielilor din *Cuvîntul*, curajosul Al. George îl cotonogeste în același preț și pe Saharov (“conceptor al unui plan diabolic, de a ataca USA”, explică el, grozav de citit), deplorînd - prin contrast - soarta tragică a “marele Landau” - “informația aceasta o

dețin de la K.R. Popper și este de maximă certitudine” ne înștiințează.

De n-ar fi o “maximă certitudine” ca în episodul cu Mihăieș asupra căruia promisesem să revin :

În urmă cu un an Al. George îl acuzase pe Mircea Mihăieș că, “în cartea despre Faulkner” - “pe care am răsfoit-o la un prieten, neavând bani s-o cumpăr” - autorul nu menționa la loc de cinste marile sale merite. Mihăieș îi răspunsese, spășit : într-adevăr, nu scrisese despre marile-merite ale lui Al. George în “cartea despre Faulkner”, deoarece o asemenea carte... nu există.

Unde va fi adunînd “materialul” Cuvîntătorul George? Tot la Nestor, din gura lui Mircea Horia Simionescu, fost șef de cabinet al Dumnezeului Popesc’ ?

Tot 20 oct. : mă surprind luna temător de săptămîna goală ce se cascadează dinaintea-mi. E ceva nou. Totdeauna am știut să-mi ocup timpul, chiar dacă îl destinam fleacurilor.

Să mă încurajez : am de scris acest jurnal. Ce, e puțin lucru? Nu, dar zic și eu.

De pildă : observația Anei (că textul despre Al. George este... neterminat, rasolit) a căzut pe un teren propice : tocmai ajunsesem și eu (!) la concluziunea că, la urma urmei, este inutil să scriu - tot nu mă citește nici dracul ; în general, e inutil să scriem cu cuvinte destinate a fi imprimate cu tuș pe hîrtie, foile adunate în pachete numite : cărți - în această epocă în care au apărut atâtea - și atât de rapide mijloace de comunicare.

Da. Așa e. Dar pe undeva nu prea e așa. Ba chiar nu e deloc.

Dacă ar fi să ținem seama de o informație recentă : într-o școală (experimentală) din America, după cîteva serii de elevi “informatizați”, s-a constatat că aceștia, dacă au cunoștințe, nu atât avansate, cât amănunțite despre strict informatică, nu au cunoștințe generale nici cât unul abia intrat în clasa întâia.

Adevărat, se exagerează dintr-o parte, se exagerează din partea opusă. Însă adevărul este pe undeva acesta - chiar dacă nu în proporția indicată.

Mă gîndesc la generațiile de ingineri crescute forțat de comunism. Firește, era și dorința proprie de urcare pe scara socială : un cioban din vîrfurile muntelui, dacă tot coboară la oraș, pentru o școală, atunci vrea să se facă ofițer ori inginer - nu profesor de ciclul doi, tot la el în satul din munte; firește, aici a lucrat și înapoierea societății noastre (eminamente agricolă), indiferent de orînduire - vezi în Occident situații asemănătoare.

Zic și eu : atîta vreme cît “umanioarele” vor rămîne treaba

unei minorități aritmetice, a unei “elite”, cuvântul scris nu va fi în pericol de dispariție sub presiunea noilor tehnologii. Când a apărut radioul de masă - a fost profetită dispariția cărților, a presei scrise - din moment ce cuvântul vorbit era mai... rapid ; când s-a înscăunat televiziunea, același prohod i s-a cântat cuvântului, înlocuit de imagine. În paralel, descoperirea magnetofonului, apoi al camerei de luat vederi (tele), acum internetul - toate acestea atacă, agresează, mușcă din teritoriul cuvântului scris - dar nu-l desființează ; nu-l poate distruge.

Toate acestea s-ar putea să fie adevărate. Însă pe mine nu mă mai pot consola. Și așa am scris prea mult - 50 de titluri - și sânt prea puțin citit (măcar în raport cu acel *cât* a fost publicat în românește). Desigur, un autor are să fie totdeauna nemulțumit de proasta, ori de săraca, ori de inexistentă receptare din partea cititorilor - eu nu fac excepție de la regulă : sânt perceput unilateral, pe felii - în anul acesta prin **Jurnal**, anul trecut mai degrabă prin... replicile date mie de Manolescu, Zoe Petre, Constantinescu, în chestiunea candidaturii la prezidențiale... În felul său Al. George avea dreptate când mă eticheta : “autor de scandal” - bieteile mele cărți neajungând în mâini dispuse să le discute (!), persoana mea fiind percepută prin intensitatea răcnetelor celor... lezați de intervențiile mele - nici ele tandre...

Bun, m-am văietat destul. Mi-am făcut norma pentru această zi de luni.

Miercuri 22 octombrie 1997

Ieri am terminat, în sfârșit, “Claponul”, după multe variante și renunțări și reveniri. L-am pus în plicuri și l-am trimis în lume împreună cu “Tranziția”.

Am înțeles : nu mai există nici o speranță în ceea ce mă privește : nici de publicat cărți în România, nici de publicat, la timp, articole, de intervenții la radio, la TV nefiind vorba. Dacă mâine mor, pe lângă bucuria dușmanilor (imensă!) nu mai rămâne nimic după mine. Am răspândit dactilogramele cărților, unele s-au pierdut, altele au fost uitate prin cine știe ce dulap ori ladă, ori pod, gestul meu de a trimite a fost considerat drept... deranj, nesimțire (când ei au atâtea necazuri - uite de ce-mi arde mie : de cărțile mele !, e-hei, dac-ar fi fost ale lor...). Iată pățania cu **Sabina** : așadar Nicoleta Sălcudeanu (care a scris despre **Sabina** (jumătatea apărută) îmi scrie că ar vrea și “partea cealaltă”, adevărat, eu o îndrumasem spre Virgil Podoabă, la care se “centralizaseră” dactilogramele (în vederea scrierii eseului). Dar aceasta nu o avea. Și nu o avusese. Or mișcarea fusese asta : lui Ică, la

Sibiu, îi trimisesem o sumă de cărți, printre care **Sabina** și **Roman intim**. După ce ei n-au vrut să se mai joace cu mine, i-am rugat să le ducă la Ruxandra Cesereanu - care, la rândul ei, să le înmâneze lui Laszlo. În fine, de la Laszlo să ia ce are nevoie amicul Podoabă. Se vede că între Laszlo și Podoabă nu a funcționat curentul, antipatizându-se reciproc. A intervenit (!) și inerția lui Podoabă - bref : Podoabă, cel care scrie un eseu despre mine nu a citit **Sabina** cea nepublicată. Și nici n-a dat semne că ar fi interesat.

Ceea ce nu înseamnă că el nu mă prețuiește, că mă chiar iubește. Dar ținând seama de viața lor zbuciumată, neajunsă, de naveta permanentă, pe de o parte, de inerția și în același timp de răspândirea amicului (am impresia, chiar certitudine că, simultan cu eseu despre mine mai scrie cel puțin unul : despre Ciocârlie), totul se explică.

I-am trimis lui Dan Petrescu **Trei dialoguri** și **Scrisuri** (prin Ceia și prin poștă). Judecând după reacția la alte cărți propuse (**Sabina, Roman intim, Bonifacia, Patimile după Pitești...**), nu se lasă deloc convins. Probabil din acest motiv i-am trimis **Dialoguri** și **Scrisuri** - "ceva asemănător Jurnalului". Numai că prea seamănă cu **Jurnal-ul** acestea două, prea unilaterală este imaginea (în cazul în care vor fi publicate).

Au dreptate beștelitorii mei când îmi reproșează că stau în Paris, avînd atâtea cărți traduse în alte limbi - dar mă gândesc numai la România, oftez numai după publicare în românește.

Dar și eu am dreptate când explic : fiecare se gîndește, oftează, dorește, pofteste - (după) ceea ce nu are.

Unii - dintre care și cei amintiți mai sus - sunt convinși că, la mine, această privire întoarsă spre România și spre românește este o închidere. Să creadă ; să vadă ei închidere acolo unde nu este. Adevărata închidere : la ei, cu ei : ei stau în România, ei gîndesc românește, adică perfect închis - dar visează să fie traduși în limbi europene, să se miște în "mediile intelectuale europene"... Pe mine m-a interesat totdeauna scrisul meu : să fie bun, să fie apropiat, să fie potrivit convingerilor mele - restul nu există, nu contează, ori dacă există-contează, atunci are să se arate după ce mă voi fi exprimat în limba în care am scris.

Numai că, iată : sărăcia generală din țară și caracterul meu infect, sinucigaș au făcut să nu fiu publicat mulțumitor, să zicem : potrivit interesului unor cititori - 2-3000, câți or fi. Cărțile de mărturie nu s-au difuzat, **Adameva** nu s-a difuzat, **Scrisori între-deschise** nu s-a difuzat - **Jurnal-ul**, da. Unii veniți din România spun că s-ar mai vinde - dacă s-ar mai găsi. În fine, o fi o chestie de investiții pentru o nouă ediție, Dumnezeu să știe. Oricum, sânt

un autor despre care se știe că ar fi scris niște cărți, dar informațiile despre om sunt contradictorii, mai degrabă defavorabile : individul înjură pe toată lumea, ne înjură și pe noi, că n-am mișcat în timpul teroarei Ceaușescului - de ce n-a stat aici, cu noi, să vadă că nu puteai mișca în front, i-i ușor să vorbească, de la Paris...

Planetară - și eternă această dezbatere. Odată cu Procesul Papon s-a scurmat și în morala istoriei Franței - de aici întrebările : putea un francez, rămas în Franța, sub ocupație germană, să nu colaboreze cu inamicul ? Nu-i așa că era ușor să rezisti de la Londra ?

Firește, Francezii constituind un popor, 90% dintre indivizi sunt dobitoci - ca peste tot. Își ascund lașitatea sub explicații care nu explică nimic, dar mai ales (leit români !), când încep să răspundă la o acuzație (sau reproș), ei o întorc ca la Ploiești, prefăcând răspunsul în acuzație la adresa ta : că cine ești tu, să-l întreb-i ?, că ție-ți vine ușor (!) să vorbești, dar ia să te fi văzut în situația lui...

Simuț, în articolul lui beștelitor, mă îndemna - și el (a i se căuta rădăcina, glia, tina, balega): să mă duc acolo (în România), cu ei ; să lucrez cu ei, să mă bucur cu ei, să mă înșel cu ei... Ei, uite, asta chiar că n-am s-o fac : destul m-am înșelat (à propos de ei) cu mine - ce-o fi vrînd înțeleptul de Simuț : să mă înșel, în ceea ce mă privește, cu ei ? Dar ei pot foarte bine să o facă și singuri, ca niște băieți mari ce sunt - dovadă : chiar articolul lui Simuț !

Ce-ar mai vrea ei : să mă-nșel cu ei... Nu știu dacă Luca Pițu va fi simțit asta, când m-a sfătuit să nu dau curs invitației în România. Probabil.

Am început să bănuiesc asta cam de prin februarie 1990: atunci, uitat- respins de ei, mi-am fabricat un motiv al meu - infantin : «Nu vin, fiindcă nu vreau eu, nu fiindcă nu mă vreți voi...». Dar încetul cu încetul, am înțeles : nefericirea de atunci nu avea doar latura nenorocită : mă proteja - de realitatea de acolo, mă proteja de oamenii de acolo (de care începuse a-mi fi frică de prin 1984 - am scris-o în **Jurnal**-ul publicat), dar mai ales de a mă proteja de mine, cel ajuns acolo, înnoțit acolo, împotmolit acolo, obligat să dau răspunsuri pentru acolo, silit să-mi fac relații ca acolo. Cea mai evidentă schimbare în contact cu România: la Monici întâi, apoi la Tudoran. Amendamente : Monicii erau dispuși la tratative de totdeauna - și din exil ; iar Tudoran încheiase acele tratative de pe când era în România - cu oameni a căror prietenie i-o reproșam : Paler, Dan Cristea, Papilian, Dinescu. Monicii s-au îngropat definitiv în Liiceanu -

de acolo nu se mai clintesc ; Tudoran a debutat prin dialogul cu Eugen Simion, a continuat cu cel angajat în *Adevărul* cu Stănescu și Popescu, iar acum lăudându-l pe generalul de Sec' Vlad și pe monstrul Măgureanu. Cu el încă nu am rupt-o - prietenia noastră a putrezit pe picioare, din toamna lui 1993, când a plecat el la Chișinău... Niciodată nu mi-a dat adresa ori numărul de telefon. La Die, când i-am cerut adresa, mi-a răspuns : «Lasă, bă bătrâne...» - și am impresia că m-a bătut pe umăr, că adică nu-i de nasul meu aflarea adresei lui de la Chișinău. Unde el face... Chiar așa ; ce face el acolo : spionaj ?, pentru americani ? Bine, spionaj pentru americani - dar pe cine spionează el : pe basarabeni ? Vai de curul basarabenilor - dar și de al americanului Tudoran. Iar acum umblă cu intrigi - chestia cu Tismăneanu... Înseamnă că Raicu avea dreptate, prin 1988, când spunea despre Tudoran că e un intrigant. Mă întreb dacă nu cumva atacurile mele împotriva lui Brezianu se datorează în exclusivitate "pilelor" pe care mi le băgase Dorin, prietenul omului... Ba bine că nu ! Altfel de unde aș fi aflat ? Acum nu mai este nimic de reparat ; nici în recenta "figură" pe care i-ar fi făcut-o Tismăneanu. Și în care am căzut cu amândouă picioarele, colportînd-o spre Antonesei și spre Cornel Dumitrescu.

Bietul Laszlo : pe el Tudoran l-a cucerit, într-o scri-soare recentă îmi spunea că îl simte ca pe un frate... Nu i-am strecurat nimic, nu i-am suflat nimic. Îl las să creadă că mai sunt și oameni "pozitivi". Nu i-am zis nimic de interviul de la *Adevărul* (pe care chiar el mi-l trimisese !). Nici de celelalte decepții - dintre care cea mai proaspătă rămâne răspunsul lui - la întrebarea de la telefon : «De unde îmi telefo-nezi?» - : «De la mine, de-acasă, de la Chișinău».

Pe la ora 10 mi-a telefonat o ziaristă de la *Cronica română* : am întrebat-o ce hram poartă, fiindcă eu îmi amintesc de unul rău. N-a știut... Că așa sântem noi. Vrea să-i răspund la niște întrebări - i-am spus că după ce o să mă informez în privința orientării ziarului - am impresia că a fost guvernamental iliesc.

Concluzie : uite de ce nu mă duc în România: acolo orice pipiță, dacă dă de două ori din târniță, mă face să spun și laptele pe care l-am supt ! După ce că-mi plac gagicele, mai sânt și bătrân ! - cocktail mortal.

De fiecare dată când trec prin dreptul căminului negrilor de pe strada noastră, simt parfum de supă de cartofi cu pătrunjel. Sânt convins : nu de la negri vine, probabil de vis-à-vis, de la cine știe ce alb sărac, / alb sărac (și, de ce nu? originar de pe la noi, din Est). Azi, nemaisuportînd, deși mai era supă (de pui), deși mâncare este, vorba Ardeleanului : căcălău, m-am apucat și

mi-am făcut o supă de cartofi - cu pătrunjel. Sublimă ! Fără carne, fără ulei, fără altceva decât două cuburi de supă de pui. Cu ce puțin ne mulțumim noi...

Acum e ora 11, cerul s-a luminat puțin - dar eu tot întunecat mi-s. Ba chiar ți-s. Nu mai văd nici o ieșire. Oricâte jurnaliste mi-ar telefona din București.

Joi, 23 octombrie 1997

Le luăm pe aceleași - o luăm de la-nceput :

Încă o zi stearpă mi se anunță. Nici nu vreau să mă gândesc.

M-am surprins făcînd "selecție" : amintirile legate de expulzarea din 23 august 95 îmi fac fizic rău, așa că le alung; nu le mai vreau ; nu-mi mai alimentează suncul, scrisul. Fiindcă am îmbătrânit. Fiindcă acestea nu mai sunt amintiri "eroice". Așa că le dau la spate, le îngrop, le ascund adânc, să nu mai iasă...

Seara : am înregistrat, pe FIP, o baladă, cântată de un țigan bătrân - extraordinar ; am pierdut începutul, n-am descifrat totul, dar ce am înțeles:

...Iar studenții ce făcea, mări ?,
Lozincili le lua
Și pă străzi, frate, pleca, mări
Și din gură că-i striga :
«Jos cu dictătoria !», mări / bis

(Scârț, scârț o diblă prăpădită - și sublimă - apoi) :

Teroriștii ce făcea ? / bis
Tunurili le scotea / bis
În popor, frate, trăgea
Și cu apă că-i stropea
- Cu apă nu răușea,
Tancurili le scotea,
Pe popor că-l omora,
P'in spitale că-l băga / bis

(Scârț, scârț...)

Foaie verde viorea
Păi studenții ce făcea / bis
La mașini că se suia,
La București că pleca,
Drumu Taberii intra,
Din mașină că striga :
«Săriți, fraților români,

Că să scăpăm dă păgâni, măi !»
 La Palat că ajungea,
 Din gură că striga :
 «Jos cu dictatorià !»
 Ceaușescu c-auzea / bis
 Iară Bobu ce făcea ?
 Un ‘licòpter că chema
 Și cu el, frate, fugea,
 La Târgoviște-ajungea / bis

(Scârț, scârț...)

Poliția ce făcea ?
 După el că se lua,
 Pă Ceaușescu că-l prindea,
 ‘Ttr-un TAB, frate,-l ducea,
 La București l-aducea,
 Într-o odaie-l punea
 Și-ncepea a-l judeca.
 Un doctòr, frate, venea,
 Tensiunea că-i lua, măi.
 Procororu judeca,
 (ininteligibil)... așa zicea :
 «Ai mâncat Românià, măi,
 Ai mâncat Românià...»

Sâmbătă 25 octombrie 1997

(...)

Cred că formula asta - a jurnalului meu - este cea mai bună (pentru mine). Un fel de traistă de cerșetor în care intră de toate.
 Am terminat textul **Vreau dosarul !** :

Vreau să-mi văd DOSARUL de SECURITATE !

Paris 23 oct. 1997

Bineînțeles că vreau să-mi văd dosarul de Securitate!- în fapt, dosarele :

- în 1977, când am fost arestat pentru ultima oară, în vederea procesului (“trădare de patrie și pentru relații împotriva naturii”, scria citeț, negru pe alb) mi s-au prezentat șapte - volume, dosare, clasoare;
- în 1995, după ce mi-am declarat candidatura la alegerile prezidențiale, Măgureanu (protejatul lui Coposu, protectorul lui Constantinescu), în fruntea unui colectiv de truiditori MAI a asudat din greu la cârpocirea a ceea ce Organul Etern a numit : Cartea Albă - în ea eram zugrăvit ca un laș, ca un lingător de cizme (ale lui Ceaușescu,

se-nțelege !) - în acel moment se vorbea de mai multe volume, parcă douăsprezece ;

- acum, la un an după victoria în alegeri a veteranului (căci și el: de la pa'zopt !) și arhicunoscutului combatant anticomunist Emil Constantinescu, pentru că mi-am exprimat încă din 1992 îndoiala în creația Blandienei și a Coposului (și am reînnoit-o în 1996 - când am avut și o "polemică" artistic aranjată de Gabriela Adameșteanu în 22), "dosarul" meu va fi atins vreo 15 volume, nu ?

*

A-ți cunoaște dosarul...- iată o temă pe care Shakespeare nu a exploatat-o, sau voi fi uitat eu ; însă nu din această pricină mi-am adus modesta contribuție într-un capitol întreg din volumul de mărturii **Culoarea curcubeului**, publicat în traducere franceză la Seuil, în 1979, la Humanitas în 1990 : incomplet distribuit, retras de pe piață, depozitat, iar după 2 ani, în 1992, trimis la topit de filosoful Liiceanu. Cum e viața omului : comuniștii nu mi-au distrus cărțile, doar le-au retras de pe piață - anticomuniștii (și, zice-se : prietenii mei) Liiceanu și Sorescu (**Gardă inversă**) - da ; fiecare câte una.

A-ți cunoaște dosarul... - ce plăcere, ce surprize, ce lovituri de teatru - ce decepții, ce durere ! "Tema" va alimenta și literatura, teatrul, filmul românesc, începînd de prin anul 2022, cu peste un sfert de veac în urma germanilor de est, a polonezilor, a rușilor, a bulgarilor, a albanezilor.

De ce atât de târziu ? Au răspuns - e drept, la altă întrebare !- ai noștri politicieni din fosta noastră opoziție, declarați anti(cu moderațiune)comuniști, cu precădere țărăniști ; ei s-au rostit despre accesul victimelor la dosarele de securitate astfel :

«Nu este momentul...»

Cum să fie momentul ? Pentru români niciodată nu este (momentul) să afle adevărul-adevărat. Mai cu seamă dacă acest adevăr contrazice versiunile eroice de manual școlar (Cosmin, Călugăreni, Mărășești) ; dacă vine în contradicție cu "firea blîndă, necotropitoare a neamului nostru" : invadarea unor teritorii străine (Bulgaria în 1913, Ungaria în 1919, URSS în 1941, din nou Ungaria în '44-45) ; dacă vorbește despre "tratamentul" aplicat unor alte etnii decât noi, direcții coborîtori din Traian și Decebal (evreii și țiganii trimiși la moarte în Transnistria), contrazicînd "omenia românului" din care lumea întregă a avut un eșantion în direct, la televiziune : năvălirea barbarilor omenoși în București, în zilele de 13-15 iunie 1990...

Cu atât mai puțin «nu e momentul» pentru băștinașul carpato-danubian să afle cine l-a turnat pe el - nu de alta, însă în același moment ar putea afla și vecinul, prietenul, cumnatul (cine anume-l turnase, de să-i crape capra cea miorițoasă)...

*

Există - pentru cine a urmărit - un recent exemplu, adevărat, dintr-un domeniu marginal : literatura. **Jurnal**-ul lui Mihail Sebastian

a provocat Ah !-uri de surpriză, de durere, de decepție, printre conștiințele curate ce aflau cu stupeoare că Eliade nu era chiar o icoană, Nae Ionescu nu chiar un mag, Cioran nu chiar gânditorul fără prihană - însă nici un comentator nu a contestat adevărurile (subiective, adevărat) puse pe hârtie de Sebastian.

De ce ? Simplu : dintre cei încondeiați nu mai trăiește, azi, nici unul (ca să protesteze, ultragiat) - și nici... încondeietorul - pentru ca în capul său să se spargă reproșurile, acuzațiile de calomnie, de falsificare a adevărului...

Pe când **Jurnal**-ul lui Goma... Dar bine-nțele că este mincinos - când spune ce spune despre Doinaș, despre Liiceanu, despre Manolescu, despre Buzura, despre Blandiana, despre Sorescu și alte vârfuri ale literaturii cotidiene ; dar bineînțele că Goma, spre deosebire de Sebastian (trăiască morții !) insultă breasla, calomniază breslimea, înjură smântâna spiritualității, directoratul general al conștiinței nației ! Se va fi observat că exact aceiași comentatori care îl laudau pe Sebastian - oricum, nu găseau că ar fi scris neadevăruri despre contemporanii săi - l-au acuzat pe Goma că a scris minciuni despre ai săi contemporani...

Or dosarele de securitate cuprind (e bine spus : cuprind - ca Brațele Caracatiței Revoluției) întreaga comunitate, nu doar elita, aleșii, unșii, literatornicii ; și nu doar cea românească - însă vecinele, avînd exact aceeași - dacă nu mai dură, ca a polonezilor - nefericită experiență a ocupației sovieto-comuniste, au găsit tăria de a da cărțile pe față, imediat ce Zidul Berlinului a căzut !

Însă, așa cum noi, care ne laudăm că am fost “cei mai antirusi din Eurpa de Est” (o-ho !, de-aceea am ajuns cot la cot cu dușmanul etern până-n Tatra) - dar am refuzat destalinizarea vreme de 11 ani (Stalin a murit în 1953, abia în 1964 a ajuns pe malurile Dâmboviței vesela veste) ; așa cum, după decembrie 89, noi , “cei mai anticomuniști dintre thraci” (mie-mi spui !?), am avut nevoie de 7 (șapte) ani, ca să ne descotorosim de Iliescu - dar nu și de Măgureanu, Roman, Severin, de te întrebi : Românii noștri sunt ai noștri (ori ai lor ?) iată că există, ca să zicem așa, “oarecari ezitări” în deschiderea dosarelor de securitate ale cetățenilor.

*

Firește, vreau să-mi văd dosarul (la singular, deși alcătuit din muuulte volume).

Vreau să-l văd !- am acest drept. Ca să știu : ce, cine, cum mi l-au îngroșat.

Vreau să văd - în dosarul meu : cine dintre bravii și valoroșii rezistenți prin cultură au dat, nu acele obișnuite declarații-obligatorii despre mine și despre ale mele, ci note informative, citește : denunțuri - desigur mincinoase, răuvoitoare (despre ale mele și despre mine) ;

Așa, ca să știu ; ca să afle aceia - fie și postum - că eu, turnatul, am aflat de cine și cum am fost turnat ;

Vreau să-mi văd dosarul - am acest drept - pentru a cunoaște, nu

doar identitatea turnătorilor mei (la urma urmelor niște biete ființe terorizate, strânse cu ușa, obligate, șantajate, ori doar lipsite de șira spinării), ci și identitatea securiștilor care au cerut, au condiționat de cine știe ce “avantaj” ori ne-pedeapsă, au zmulș declarațiile, aceste contracte de vânzări de frate (tot la Mioritza ne întoarcem !).

Să nu ne explice guvernanții (anticomuniști, nevoie-mare !) că identitatea securiștilor este acoperită de secretul... profesional ; că bietul locotenent, maior, colonel de Secu' era doar un simplu funcționar, un mărunț executant al unui ordin.

Dacă guvernanții în chestiune sunt țărăniști - și, pe deasupra foști deținuți politici ! - să știe, dacă nu le-a dat asta prin cap până acum, fără ajutor măgurean : vor exista temeieri de a fi bănuiți că au ceva de ascuns.

Așadar : securistul era un... funcționar, atunci - acum însă fiind un alt atunci, securistul să facă bine să-și asume ordinul atunci executat. Atunci se simțea tare-mare, terorizând nevinovați, juisă constatînd că oameni în toată firea se scapă pe ei de frica lui, a atotputernicului securist abia alfabetizat ; atunci nu făcea asta de amorul artei, pentru asta primea salariu de 3-4-5 ori mare decât al unui profesor - ei bine, acum să iasă la lumină (din pivnița PNȚCD-ului), în piața mare : să-l vedem, să-l știm ; să știm noi, victimele, cum îl cheamă, de unde este, al-cui-tată-e ; să afle părinții, soția, frații, verii, copiii lui, că noi știm cu ce s-a ocupat el, la Securitate : cu terorizarea, cu umilirea, cu chinuirea semenilor - murdară treabă, pentru care era foarte bine plătit, iar ei : nevastă, părinți, copii, s-au bucurat - în plină cunoștință de cauză - de arginții mănjiți de lacrimi, de sânge, ai profesiei de călău.

*

Mai vreau să văd - și am acest drept - dosarele unor confrăți :

Nu dosarul lui Ivasiuc (pe care-l cunosc din aprilie 1977, de la ultima arestare) ; nici pe al lui Sorescu - doar nu umbla cu cobilița prin Occident, fără să plătească vamă la Bariera Organului - ci dosarul lui Doinaș : așa, din pură curiozitate... etică ;

Nu mă interesează dosarul lui Păunescu (știu, de aproape 30 ani ce hram poartă Bardul Bârcii) - dar pe al colegei sale de facultate : Blandiana, da ; din curiozitate... estetică ;

Nu dosarul lui Băran (fără mister) - ci pe al soților Dimisianu - din curiozitate editorială ; nu dosarul lui Hobană, securist atitrat al Uniunii Scriitorilor, ci al lui Buzura - din curiozitate... psihiatrică : să aflu ce legătură poate fi între maramureșan, pe de o parte, Gogu Rădulescu pe de alta (o bănuiesc : aceeași ca și la Blandiana) și, în fine: Securitate (a lui Ceaușescu, a lui Iliescu, a lui Constantinescu - Buzura fiind imparțial, de parc-ar fi regățean...) ;

Iată : nu m-ar interesa dosarul lui Hăulică - ce să mai aflu, nou ? - dar al lui Lucian Pintile, da ; și al lui Horia Bernea ; nu al lui Dan Ciachir (cine nu-l știe ?!), ci al lui Sorin Dumitrescu (cu tot cu popa Galeriu) ;

Nu dosarul lui Mircea Iorgulescu, nici al lui N.C. Munteanu

(citibile cu ochii închiși, după prestațiile pro-Iliescu de la Europa liberă, după campania în favoarea lui Roman - ci al lui Nicolae Balotă (ca să aflu, acum, după 30 ani, motivul pentru care colegul meu de celulă de la Jilava, verticalul deținut Balotă, cum s-a liberat, cum s-a orizontalizat : s-a apucat să laude partidul și Revoluția culturală din '71) ; și al lui Adrian Marino - ca să înțeleg cum de un fost deținut politic (și încă țărănist !), cu mulți ani de domiciliu obligatoriu, sub Ceaușescu a călătorit în Occident cum numai Sorescu, Ilie Năstase, Blandiana, Țiriac, Virgil Cândea au călătorit.

Și, firește : nu mă interesează cât negru sub unghie dosarul epigramistului cataramist Mircea Ionescu Quintus : știu de 20 ani că a lucrat pentru I.C. Drăgan - deci pentru Securitatea Exterioară - m-ar interesa, însă (ca ortodox) cel al lui Stăniloae ; ca literat, m-ar interesa al lui Noica - deși esențialul se cunoaște : s-a lăsat protejat de Plămădeală, deci de Securitate. Și mor de curiozitate să-l văd pe al lui Corneliu Coposu - ca să știu de unde îi veneau toate câte i-au fost venit: ostilitatea față de drepturile omului ("provocare a Securității), față de noua formă de opoziție anticomunistă ("disidenții sunt oamenii rușilor și vor să-l pună în dificultate pe Ceaușescu") ; deschiderea partidului țărănist tuturor securiștilor, milițienilor, ba chiar și paznicilor de noapte ; sadomasochismul relației cu Măgureanu, în fine - dar nu în ultimul rând : secretul delfinizării lui Constantinescu...

N-am nici o curiozitate în privința dosarului de securitate a unui Iliescu ; nici al lui Petre Roman nu mi-ar spune ceea ce nu știu încă - dar al lui Emil Constantinescu : da !

Aș vrea să-l văz !

Ah - și cum aș vrea să cunosc dosarele consilierii prezidențiale Zoe Petre (firește : pluralul vizează clanul).

Astea nu sunt curiozități de cumătră : sunt necesare informații despre comunitatea românească din care fac parte - chiar și eu.

Duminică 26 octombrie 1997

Presupun că ne-am schimbat în ora de iarnă - o să aflu eu, nu asta mă preocupă.

Voiam să notez o altă plângere : cât de târziu citesc anume cărți esențiale! Cât de aproape niciodată. Fiindcă la vârsta mea, eu (am subliniat, arătându-mă) nu mai "beneficiez".

Spuneam că nu mai citesc poezie de vreo zece ani, roman de vreo cinci - doar istorie, memorii, confesiuni, jurnale, corespondență. Bineînțeles, știam ce anume aș dori să citesc - dar nu aveam cărțile. Bine-bine, dar cărți se găsesc, totuși, pe la bibliotecile publice. Nu frecventez bibliotecile publice. Bine-bine, dar anumiți prieteni au cărțile acelea - pot fi împrumutate. Nu am prieteni cu asemenea cărți și chiar de-aș avea și le-aș vedea, nu aș cere.

De la o vreme îmi trec prin mâini volume editate în Poche, în Folio, în 10/18, avînd altă destinație. Până să le trimit, le citesc și eu... Dacă s-a ivit această ocazie...

Cînd spuneam că există un timp pentru fiecare treabă, mai ales un timp pentru fiecare carte... Dacă le-aș fi citit mai devreme, poate că mi-ar fi fost de folos, acum însă e prea târziu. Prea-târziu în sensul că acum o carte, două, zece nu mă mai pot atinge, mișca, impresiona, clătina. Nici una nu mai constituie "învățătură" din care să mă adăp.

Cred că scrisesem ceva în acest sens (despre timpul cărților) în **Roman intim**, pus pe hîrtie acum zece ani...

Iată, citesc (cu picătura) **Mémoires** de Saint-Simon : minunate! Ungătoare pe suflet - un neutralizator ar zice : «Remarcabile !» ; citesc (în fapt, le-am înghițit într-o seară, știind bine că nu așa se degustă un asemenea text) **Confessions** de Saint Augustin ; tot așa, dintr-o sorbire, am galopat prin **Les Confessions** (I-IV) de J.-J. Rousseau.

Pot spune : mi-au făcut o mare plăcere - ceea ce pentru cărți și autori ar putea constitui o insultă - dar nu m-au scuturat. Nu m-au cutremurat. Nu m-au... schimbat (cum se întîmplase în contact cu Dostoievski, cu Faulkner). Se vede că pentru a te lăsa... cutremurat, trebuie să fii tânăr, deci inocent, deci disponibil pentru alții, pentru alte tinerețe (așa se va fi făcînd pluralul ?)

Și mai reprezentativ pentru această fază (terminală) a mea ; **Jurnalul** lui Gombrowicz. Atîta auzisem de el, atîta citisem despre el, știam că e un text determinant - dealtfel a și determinat, se zice, literatura contemporană.

Îl citesc ; îl degust. E minunat, e tulburător, e extraordinar, e tot ce poate fi mai gelozibil la un scriitor : el a spus-scris ceea ce tu abia te pregăteai să o faci - ori nici nu-ți dădea prin cap că ai putea-o face...

Da. Da. Dar...

Se vede că mă înșelam cînd afirmam că trăsătura definitorie a tinereții este curiozitatea. Fiindcă, iată : curiozitatea nu-mi lipsește, citind aceste cărți : sînt curios să aflu și mai mult și mai departe și mai adînc și mai sus... Dar curiozitatea singură nu ajunge. În raport cu autorii și cărțile lor curiozitatea nu mai are nici o valoare - din moment ce găsesc textul déjà-vu, déjà-lu.

Iată, la Gombrowicz : (căruia, fie zis în treacăt, îi citisem **Ferdydurke** : așa și-așa ; **Pornografia** : și mai așa și-așa), jurnalul mă interesează în cel mai înalt grad - am curiozitate (iar curiozitatea este generos satisfăcută). Numai că se întîmplă ceva ce mă îngrijorează : găsesc că ceea ce spune el despre exil, despre literatură, despre neam (el : despre Poleacii săi), despre sărăcia

scriitorului, despre tristețea lui, despre sentimentul de superioritate asupra tuturor “concețâtenilor”, despre temperarea agresivității compatrioților noștri față de Occident, etc, etc... - toate acestea nu mă mai... uluisc, izbesc, nu-mi mai provoacă exclamații de genul : «Ce bine o spune ! Ce interesant, ce original !». Fiindcă, în toată modestia : și eu le spuseseam, scrisesem...

Rămâne să răspund la întrebarea :

«Când anume, în raport cu Gombrowicz, am spus-scris?»

Fiindcă există timpul “obiectiv” care spune că el a scris astea, începând din 1953 - când demarează **Jurnalul** - or eu abia după 1977;

Timpul “subiectiv” spune oarecum altceva : dacă el este născut în 1904, înseamnă că a început a spune acestea la vârsta de 49 ani (atât avea el în 1953, când a început **Jurnalul**), iar eu după 1977 la 42 ani ; 43, când începe **Jurnal-ul** meu.

Numai că aceste “raporturi” nu spun nimic, nu dovedesc nici un fel de prioritate - prioritatea este condiționată de momentul tipăririi acestor gânduri.

Or Gombrowicz publică primul volum al **Jurnalului** (1953-56) în luna mai 1957 - firește, în poloneză, la editura institutului parizian *Kultura*. Ceea ce dă vârsta de 53 ani.

Tot în 1957 Gombrowicz, “fugitul”, cum ar spune Breban, Pintilie, Sorin Dumitrescu - este publicat în Polonia, ca urmare a ‘56-lui polonez. Din păcate și la ei se strânge șurubul, exilatul este re-interzis... până în 1986, când este publicat integral - și postum (a murit în Franța, în 1969).

Chiar dacă aceste “corespondențe” nu corespund la nimic, le menționez, aici : lui Gombrowicz i s-a publicat **Jurnalul** în limba în care fusese scris, în 1957, când autorul avea (repet) 53 ani ; mie mi s-a publicat **Jurnal-ul** în februarie 1997 - la vârsta de 62 ani.

Toate aceste lamentări, ca să spun : față cu spusele-scrisele lui Gombrowicz, am doar două atitudini :

a. de aprobare («Așa e !») și

b. de dezaprobare : «Nu-i așa !».

Lipsește a treia, la urma urmei cea mai importantă : uimirea, aflarea unui adevăr, revelația lui (și dorința irepresibilă de a face “la fel”, ori “variațiuni pe aceeași temă”).

Nu. Desigur, este extrem de interesant Gombrowicz, în **Jurnal**. Mai ales că se deosebește de toți ceilalți exilați - (nu cumva pentru că a trăit izolat, în Argentina, atâta amar de timp (abia în 1963 s-a mutat în Europa) ? Din nefericire pentru mine interesul (meu) pentru el se poate cuprinde în exclamația :

«Ia te uită ! Și el crede (vede, judecă, simte) ca mine !»

Nu, nu este insolentă din partea mea, nici răsturnare de cronologie. Ci reacția firească a unui alt individualist, a unui alt solitar a unui alt descoperitor al oului lui Columb - a unui alt exilat perpetuu.

O coincidență - care nu este una : scrie (în 1953) : “Un prieten parizian mi-a trimis **L’Homme révolté** de Camus, - *la un an după apariție*” (subl. mea).

Nu-i place cartea - nici mie și nu de ieri - dar nici din 1953, când eu nu cunoșteam nici numele lui Camus. Amănuntul tulburător - numai pentru mine : și el avea în mâini cărți contemporane, despre care se vorbea, se scria - “abia” după un an de zile. Ca mine, **Jurnalul** lui Sebastian.

Gombrowicz îl găsește (atunci, în ‘53) pe Camus : rece. Fiindcă el vrea să fie - față de durere - ascetic. Da - și ce-i cu asta? Și eu îl găsisem (abia după 1973, când ajunsesem să citesc **L’Hommé révolté**... nesuferit. Nu rece, dar nesuferit. Și, ca să spun așa, țineam la Camus, la **Străinul**, la intervențiile lui jurnalistice...

Gydroic (redactorul șef al *Kulturii* - pe care l-am cunoscut și eu) îi trimite de la Paris lui Gombrowicz un articol “sur les Avantages et les inconvenients de l’exil, publié par l’écrivain roumain Cioran”. Gombrowicz răspunde astfel:

“Cuvintele lui Cioran respiră frigul umed al pivnițelor și aerul închis al mormintelor - dar sunt prea meschine. Despre ce este vorba ? Ce trebuie să înțelegem prin definiția «scriitor exilat» ? Mickiewicz a scris cărți, dar și Dl. X a scris cărți cinstite, corecte, chiar cu o bună audiență ; amândoi sunt «scriitori» - și, să notăm bine : scriitori în exil - dar comparația se oprește aici. Rimbaud? Norwid? Kafka? Slowacki? Câți oameni, atâtea exiluri. (...) dar Arta se hrănește din solitudine și din perfectă autonomie - în el însuși găsește (scriitorul) satisfacția și rațiunea de a fi. O patrie ? Dar orice om eminent, prin faptul eminenței sale, este un străin, chiar în propriul cămin. Cititorii ? Acești scriitori n-au scris niciodată pentru cititori - ci contra lor. Onoruri, succes, celebritate ? Au devenit celebri, pentru că au știut să se estimeze ei înșiși mai sus (peste, desupra) succesul(ui) întâlnit”.

Am dat doar acest citat, fiindcă în el am găsit ceva care m-a... uimit, șocat : a scrie, nu pentru cititor, ci contra lui... Bine găsit, bine spus ; eu zisesem mai pedestru : nu scriu pentru cititori, scriu pentru mine.

Până acum singurul “domeniu” în care nu ne întâlnim : aristocrația. Pentru că Românii nu au aristocrație, iar eu nu sânt - cum este el, Gombrowicz. Ba, chiar așa zice : din contra, m-am

strădui să voalez cât mai mult lucrurile și în **Din Calidor** și în alte texte, ca să nu se creadă că mă cred urmaș în linie dreaptă al lui A.I. Cuza...

Unde iarăși ne întâlnim până la confuzie : atitudinea față de patrie. Nici el nici eu nu sântem “renegați”; “răi - polonezi, români”, ci doar ceva mai patrioți decât patrioții de duminică - dar sântem hotărît împotriva discursului patriotard - și xenofob.

Dar nici aceasta din urmă nu mă surprinde, nu mă izbește : așa trebuie să fie...

Necazul : în loc să mă bucur că, iată, am găsit un corespondent (răsturnînd cronologia), mi-e indiferent. Fiindcă această excepționalitate este, în fapt, regula (să zic : ar trebui să fie).

Astă noapte spre azi am trecut la ora de iarnă - am dat înapoi ceasornicele cu un ceas (ce frumos se spune în românește, ceea ce în franceză nu merge). Așa că mă simt și mai obosit decât ieri, pe stil-vechi...

Luni 27 octombrie 1997

Aseară a telefonat Ioana Zlotescu : se află la Paris cu treburi de-ale ei, marți urmează să plece - în drum spre aeroport are să se oprească pe la noi.

Dornic de... comunicare cum sânt, am pregătit niște scrieri: **Bonifacia, Sabina, Roman intim, Alfabecedar, Scrisuri...** Abia după ce le-am pus în dosare, le-am etichetat, mi-am adus aminte că-i mai dădusem : și cărți și dactilograme. Dar, ocupată cu ale ei, nu citise. Voisem să-i dau un exemplar din **Jurnal**, unul din **Gardă inversă** - mai am, din fiecare, câte 3 - dar m-a fulgerat zgârcenia, la gândul că, oricum, nu are ea timp să mă citească. Am să-i dau un plic în care se vor afla câteva texte recente - atât. Ce pot spune : fiecare pierde pre limba lui ; nimeni nu-l poate ajuta pe cel de alături, în asta. Bineînțeles că e mare păcat.

Gombrowicz : îl admir pentru găselnița marcării cronologiei: doar cu zilele săptămânii : luni, marți, miercuri..., ai zice titluri de capitole - de roman. Admirație, dar nu gelozie. Oricum, eu nu aș fi făcut astfel. Fiindcă eu, chiar și în textele de ficție pun data - dactilogramele de lucru sunt un fel de jurnale, pe margine fiind notată data. El nu a avut niciodată legătură atât de strânsă cu timpul. A fost nefericit, izolat, însingurat, uitat la dracu,-n Argentina - dar nu a fost condamnat la atâta timp de închisoare - ca să numere zilele ; nu a fost condamnat la atâtea luni de domiciliu obligatoriu, ca să numere... săptămânile. El n-a făcut nici un ceas de închisoare, ca să numere secunde, de aceea,

pentru el timpul nu spune nimic, nu reprezintă, nu este.

Da, e frumos, e “artistic” să datezi un text numit **Jurnal** cu : *vineri, sâmbătă, duminică...* - dar să nu știi în ce lună, iar anul îl afli doar dacă dai câteva file înapoi. Foarte frumos: întreținem misterul, flou-ul artistic - dar mie aceste exteriorisme îmi displac; sau : nu-mi plac. Fiindcă eu fac altcumva: pun data : luni 27 octombrie 1997, încep a scrie pe hârtie nume existente : Țepe-neag, Liiceanu, Cistelecan, Ioana Zlotescu - ba chiar și Ioana Crăciunescu ! - dar vorba unui deconspirator al meu : ăsta-i tot realismul, fiindcă în rest...

O fi făcut pârție cu jurnalului său, Gombrowicz - însă el era încă rob al ficției, din jurnal îl știa doar pe Gide. Pe când eu am avantajul de a-l cunoaște, nu numai pe Gide, dar și pe Tolstoi și pe Zaci ; și pe Leiris, dar și pe Țepeneag ; pe Ciocârlie, pe Sebastian - chiar și pe... Gombrowicz !

Și, zău dacă am măcar o umbră de senzație că “imit” - dealtfel, ce ar fi de imitat într-un jurnal? Doar nu pun pe hârtie viața altuia (care tocmai își scrisese jurnalul) !

S-a răcit aerul. Am spălat rufe, le-am întins la uscat, am luat câteva - jilave - ca să le usuc de tot în sala de baie : miroseau aspru, adiau a curat și a ger, taman ca în România!

Ca în. Dar nu mă mai întorc. E prea târziu. Uite, peste patru săptămâni fac douăzeci de ani. Douăzeci. Nu par mulți când mă uit peste umăr : mi se pare că am plecat în urmă cu o săptămână, hai două. Dar timpul acesta este un timp al meu cel singur, nu timpul în raport cu ceilalți români. Timpul exilului nu este cel calendaristic, astronomic, numărabil în zile, ani, decenii. Timpul exilului are două fațete : una este cea neschimbătoare, insensibilă la mutații - și aparține exilatului ; plecatului. Cealaltă care e măsurabilă - dar nici ea în unități de timp (ani, zile, decenii), ci în cantitate de ne-înțelegere. Eu, exilatul, pretind că cel rămas nu mă înțelege și nu înțelege ; rămasul este convins că eu, cel “fugit” nu pricep nimic din ce se întâmplă cu el, mai ales “cu Țara” - dacă am plecat de atâta vreme...

Firește, nu toată România mă așteaptă pe mine ; nu întreaga scriitorime așteaptă să mă vadă întors, împlântat în glie, înnoroiat până la brâu în contingent - “bucurându-mă cu ei, reușind cu ei - greșind cu ei...”, cum zicea chinezul oradiot. Simțea el ce simțea - o dată ca provincial : cel de la “centru”, dacă se stabilește în provincie - se scufundă ; moare. Numai cei trimiși disciplinar, pedepsiți - numai aceia rezistă (ca cei cu domiciliu obligatoriu “dulce”, în localități constituite). Dar un expatriat-repatriat este un “bucureștean” dublu ; un “parizian” la cub. El cade de foarte sus, de aceea se-ngroapă până la gât ; până la gură - până

la sprincene.

Ce m-ar mai vrea întors și...îngropat, colegimea breslăni-noasă ! Ce m-ar mai dori “alături” de ea/ei : eu fiind neajutoratul, ca unul care am uitat deprinderile, am pierdut reflexele - iar ei : ce tari! Ce mari ! Avînd carura și atitudinea sergenților de cazarmă, cei care-i întâmpină pe întorșii din învoiri, din concedii, frecîndu-și mental palmele de satisfacție : Ați uitat ce-i aici, în cazarmă - ei lasă, vă aduc eu aminte mâine, la instrucție ! Mâine o să greșiți cu noi !, vorba chinezotului oradic.

Nu, nu : nu mă mai întorc - chiar de aș avea mijloace, deci m-aș duce, ca să duc, nu ca să capăt.

Nu, e prea târziu pentru o întoarcere. Ar fi și împotriva firii mele de persoană care nu se întoarce cu trupul, nicăiri - ci numai cu sufletul. Cu scrisul.

Așa se și cade.

Marți 28 octombrie 1997

Am dormit ceva mai bine (mai puțin foarte-rău) : îmi dă târcoale o bronșită - asta mai lipsea !

Procesul Papon. Purtătorul numelui nu se prezintă în sala de audiențe de câteva zile, fiind bolnav : *bronchite*... Iar procesul s-a oprit, ca o căruță cu osia ruptă,-n drum.

Agitația din jurul procesului (pentru crimă împotriva omenirii : ca secretar al prefecturii Bordeaux, Papon a semnat ordine de trimitere a cca 1.600 evrei în lagăre de concentrare, de unde peste 90% nu s-au întors). A și început să clatine piramida gaullistă : “elefanții” care au depus la bară în favoarea lui, explicînd, pe de o parte, că Papon nu a făcut ceea ce se afirmă că a făcut ; pe de altă parte, ba din contra : Papon a fost un stâlp al rezistenței !- (Guichard, Druon, Couve de Mourville, Messmer) au fost penibili, încercînd să separe legitimitatea Franței “aflată în exil” de ilegitimitatea regimului de la Vichy.

Ba Pétain a avut legitimitate în înfrîngere : majoritatea zdrobitoare a francezilor a fost cu el - nu cu de Gaulle ; prin urmare hotărîrea de a-i trimite pe evrei în lagăre a fost o hotărîre de stat și degeaba încearcă gaulliștii să se descarce de vina asta, pretinzînd că nu Franța a făcut așa ceva, ci “un guvern ilegitim : al Vichy-ului”. Ce ușor de spus asta...

Singura intervenție rezonabilă - până acum (doar în presă) a fost - cine ar fi crezut ?! - a fost a lui Giscard d'Estaing. El a spus: a fost martor ocular la razia de la Vel' d'Hiv', a văzut autobuzele încărcate cu evrei, păzite de polițiști numai francezi ; a fost martor - și auditiv la discursul generalului de Gaulle, la Hôtel

de Ville, în august '44. Și a fost orificat auzindu-l pe de Gaulle pretinzând : "Parisul s-a liberat singur"... Asta după ce, pentru Franța, pentru Paris muriseră atâția americani, britanici, canadieni, australieni, neozeelandezi, indieni... de la debarcare încoace - și aveau să mai moară.

Ei, da : cum îl judeci pe de Gaulle ? A mințit - pentru gloria Franței. Dintr-o țară umilită, ocupată, coloaborațio-nistă, el a făcut a patra putere beneficiară de împărțirea Germaniei. Știm cum : cu ajutorul deloc dezinteresat al lui Stalin.

Chestiunea revine : cine a greșit : Franța ?, de Gaulle ?

De aceea nu e bine, nu e bine să lași să treacă timpul : peste o jumătate de secol ! Dar oare putea de Gaulle face altceva, altfel? Mă tem că nu.

N-am mai primit de mult scrisori, reviste, ziare. Laszlo o fi bolnav ; și n-o fi primit nici acum cărțile trimise. Mai am câteva pentru el, dar dacă merge așa poșta română, mai bine lipsă - vreau să spun : trimite Ștefana prin canalul ei.

M-am hazardat, ieri, să spun că Oancea, actualul ambasador la Madrid este una și aceeași persoană cu Oancea din 1971, de la Bonn, cel care, dimpreună cu "Prof. Pușcaș" și cu atașatul de presă Pîrvu lucraseră - fără succes, dealtfel - la torpilarea romanului **Ostinato**, la Târgul de Carte de la Frankfurt din octombrie 1971. Ei bine : acela purta prenumele : Nicolae, cestălalt : Stelian... Or fi tată-fiu, c-așa-i în Securitatea exterioară. Ori din același clan - tot ardelean și acesta, ca și Pop. Și când te gândești că mai există încă susținători ai "cinstei" lui Emil Constantinescu...

Miercuri 29 octombrie 1997

Ieri am trăit o zi grea - care se prelungește și azi și încă cine știe cât : o persoană din **Jurnal** a început a suferi din pricina a ceea ce am scris eu despre ea (că îmbătrânește, că se simte inutilă). Necazul : persoana (uite : nu mai pot s-o indic nici cu inițiale !) ne este prietenă, în ruptul capului n-aș fi vrut să o supăr - dar uite ce-am făcut. Nu mi-am dat seama că scriind astea - despre îmbătrânire, despre inutilitate (dealtfel cuvintele ei, la telefon), o rănesc ; ea, în viață, a avut doar trup, a cultivat doar trupul, fiind cel puțin de vârsta mea - or eu am făcut aluzie la ce a avut (are) ea mai sfânt. Regret mult că am lovit-o. Să fiu atent de acum încolo la aceste amănunte extrem de importante.

Tot ieri am primit *Vatra* nr 9 (cu continuarea textului Danei Șișmanian despre Cazul cu pricina) și câte o scrisoare - de la Cistelecan și de la Podoabă. Le răspund chiar acum.

Seara : am scris (Lui Cistelean, lui Podoabă), mâine trimit.
Incapabil să mai scriu ceva. Mă roade.

Joi 30 octombrie 1997

Aseară am scris textul de mai jos :

Paris 30 octombrie 1997

A N A N I A

“Cu o insolență dintre cele mai suspecte un anume...” Valeriu Anania protestează în *Vatra* - nr. 9/ 97, pag. 61 - împotriva aluziilor formulate de Adrian Hamzea (tot în *Vatra* nr. 5) la adresa unui călugăr legionar, reeducator la Aiud, agent al propagandei ceaușiste în USA, uns de Iliescu IPSS.

Rău a făcut A. Hamzea că, cedînd românismului, nu i-a spus pe nume - numelui Anania.

Cine nu va fi auzit de popii-legionari-securiști Valeriu Anania și Leonida Plămădeală, cei care, în Canada și în Statele Unite ale Americii i-au zăpăcit, i-au neutralizat pe enoriașii români exilați, le-au colonizat parohiile - în folosul Securității și al lui Ceaușescu ? Cine nu le cunoaște trecutul murdar, de tripli trădători : ai legionarismului, ai românismului, ai creștinismului ?

Ca unul care, după 1978, am călătorit pe urmele lor pot depune mărturie despre pagubele considerabile provocate în sufletele românilor deșterați. Plămădeală și Anania se prezentau cu o... triplă aureolă: de martiri-legionari, de martiri-de-puşcăriași, de martiri-ai-Bisericii. Rezultatul? Exilații, nu cu toții legionari, doar buni-români, vibrînd la orice tricolorism, îmi răspundeau astfel la criticele formulate la adresa comunismului și a lui Ceaușescu :

«Nu poate fi adevărat ce susții d-ta - ne-au vorbit camarazii Anania și Plămădeală : azi România nu mai e condusă de elemente alogene - ne conducem noi, românii. Ne-au mai explicat frații noștri Plămădeală și Anania : Ceaușescu, doar că-și zice comunist, altfel e de-al nostru, simte românește, e împotriva ungarilor și a jidanilor...» (acest discurs, în USA, în 1977, urma să fie copiat de romancierul Buzura, călător prin Germania, în 1987-88).

Anumitul Anania se arată indignat nevoie-mare de aluziile lui A. Hamzea. Propun redacției revistei *Vatra* reproducerea pasajelor direct privindu-l din cartea de mărturie a lui Nistor Chioreanu, apărută acum 4-5 ani (nu mai am volumul, deci nu pot da indicații bibliografice). Acolo sunt scrise, negru pe alb, isprăvile sale de reeducator des-legionarizator, des-românizator, des-humanizator - în închisoarea Aiud, între 1960-64.

Dacă tot a deschis vorba anumitul Anania, atunci să răspundă - în revista *Vatra* - cum de un fost deținut politic, legionar (în plus “mistic-

înraît”ca el) a călătorit “în patru continente”, cum numai securiștii (de la exteriorul Ministerului de interne, citește : tovarășii din diplomație) puteau călători ?; cum de a funcționat el ca tovarăș-popă, trimis de MAI printre exilații anticomuniști din America ?; în ce consta “misionarismul” său printre “păgânii” din Detroit ?

În nici un caz să nu fie separat numitul Anania de și-mai-numitul Plămădeală - sub al cărui anterior se pitulase Noica, la Păltiniș - o-ho, ce bine, ce “ de-aproape” era păzit (deși filosoful avea geniul de a se păzi foarte bine și singur și de a angaja dialoguri cu caralii) ; intelectualul Plămădeală, cel care, în *Telegraful român* “polemiza” cu papa Ioan Paul al II-lea ; cel care, falsificând documente, interpretând abuziv documente, nega rolul considerabil jucat de Corifeii Școlii Ardelene, nu doar în cultura, ci și în conștiința de sine a comunității noastre. Toate astea nu-l împiedecau să participe, din partea României ceaușiste, la tot felul de consilii, congrese, conclavuri... ecumenice, unde apăra teza Centralei : «Ecumenism - primesc !- dar sub controlul Patriarhiei de la București !»

Nici o îndoială : biserica ortodoxă românească a fost pătrunsă de Securitate, întoarsă pe dos ca un cojoc ciobănesc ; bineînțeles : “ierarhii” doar grade nu aveau (deși...). Se mai îndoiește cineva de adevăratul Dumnezeu slujit de teologi ca Virgil Cândea, Dan Zamfirescu, Dan Ciachir ? Chiar atât de scurtă să fie memoria românilor ?

Să mai existe oare credincioși ortodocși care să-l accepte pe unul ca Anania drept... “Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului ?”; din care medii se vor fi recrutând: ca și ai PNTCD-ului : dintre securiști, milițieni, grăniceri ?; ori sunt doar bieți oameni sub vremi ce oricând pot fi prefăcuți în “cruciați” (ca minerii), trimiși să lupte cu ciomagul împotriva catolicilor, a sectanților, a europeniștilor, a intelectualilor ?;

Mai există credincioșii uniți ce-și fac iluzia că un ins ca Anania ar putea fi “creștin”și ar accepta restituirea a ceea ce căpătase, de la PCR, Biserica Ortodoxă în 1948, după interzicerea și spolierea Bisericii Unite ?;

Să mai existe persoane bipede acordând credit tandemului de cea mai pură extracție securistă : Anania-Funar ?

Dar acest anume Anania este și o nemărginită țoapă când își declină titlurile - printre ele: “Membru de onoare al Municipiului Cluj-Napoca” : să fie onoare ungerea unui membru de către un organ ca însuși Funarul tovarăș ?) ; sau: “Colaborator al rubricii «Vatra-Dialog»”- de ce nu seria legitimației de donator de sânge, sau al certificatului de revoluționar - dată fiind activitatea înalt Prea Murdăriei Sale în cadrul Securității, nu e de mirare că Iliescu l-a uns “păstor” de Cluj.

Foarte adevărat : îl detest mult mai mult pe Plămădeală - fiindcă e basarabean de-al meu (nu oltean de-al lor) ; fiindcă l-a îmbrobodit pe Noica, l-a amestecat pe Pleșu, l-a descântat pe Liiceanu (nici nu era greu - dealtfel, așa a rămas și în ziua de azi : plămădealofil impenitent,

monarfist când e momentul, frate oportun cu Sebastian și inventator al arheului prutean' la țărănistul de ambe sexe).

Însă anumele Anania șade, temeinic, pe locul doi.

Ah, cum nu sânt eu Lăpușneanu (Doamne !)...

Cu greață

Paul Goma

Vineri 31 octombrie 1997

Ieri am primit scrisori de la Laszlo și de la Sami Damian. Le răspund până luni (când pleacă poșta).

Lui V. Podoabă i-am scris și i-am trimis și 2 exemplare din **Anania**.

Ieri după amiază am avut o vizită - până pe la ora 5. M-am întins "numai puțin" pe pat. M-am trezit la 8 fără un sfert, m-am uitat la jurnal, iar la 9 și jumătate m-am culcat de-a binelea. M-am trezit azi dimineață la... 8. Țsta zic și eu somn ! Dacă aș mai face figura de două ori, poate că aș recupera... În fine, speranțe.

Aici închei jurnalul pe octombrie 97.

NOIEMBRIE

Sâmbătă 1 noiembrie 1997

E greu să începi ceva, sâmbăta. Dar dacă azi cade Întâi...

(...) Mâine are să fie aniversarea lui Filip. Ne-a făcut imensa favoare de a ne acorda "două ore, la prânz". Iar noi vom profita de cele două ore și-L vom lăuda pre Dânsul.

În trei săptămâni vom face 20 ani de când am plecat. În 20 noiembrie 1977. E mult ?, e puțin ? E așa cum e.

Prin forța lucrurilor, am recitat **Altina**. Nu mi s-a părut rea. Ba mi s-a arătat bunicică - deși repetitivă. Mai știi : aceasta din urmă devine, la mine, calitate...

Podoabă mi-a sugerat să le continuu (vorbea și de **Lethina**). Simpatice din partea lui ; din a mea: imposibil. Adică ce să fac : să iau pe câte una și s-o...umflu ? Nu, nu. Nu se mai pot... augumenta, chiar dacă, rămase cum sunt arată neîmplinite.

Douăzeci de ani... În două subperioade : până la '89 și după '89. Una de doisprezece ani, ceastălaltă de... Iar mă mir, iar mă-ngrozesc : opt ani au trecut de-atunci !

Îmi spun, îmi repet : atâta timp cât voi fi sub efectul colegialului complot care-mi împiedecă tipărirea, difuzarea cărților, eu voi da din falcă, îi voi "înjura" pe iubiții mei simpatrioți.

Nu s-a mai manifestat jurnalista care-mi telefonase acum vreo zece zile. Probabil, "interesându-se" (abia acum !) de profilul ziarului la care lucrează Dumnezeu știe de când, a aflat și ea, ca tot Românul că... am avut dreptate (dacă e *Cronica română*) : că a fost iluist, că acum o fi constantinist (mai scurt : 'milist). Deci, a renunțat să-mi trimită întrebările... Săraca de ea : ce bestie am fost : s-o întreb : «Ce profil are ziarul Dvs. ?»! de unde să știe ea, care... lucrează "numai la cultură" ce profil are câmpul muncii sale? Și ce importanță va fi avînd "profilul", acum, la atâția ani după "Revoluție" ?

Fără a vrea să-l ofensez pe dragul de Sami Damian, dar și el gândește cam tot așa. I-am reproșat că publică la *Scînteia*. Mi-a răspuns că 22 nu-l mai publică (l-a trădat și pe el Gagameșteanca), *Romlit*, nici ea, la *Dilema* nu vrea el să dea - a rămas *Adevărul* : i-a publicat totdeauna ce a trimis, fără modificări, fără condiții... Ce să facă? - mi-a pus el problema de încredere : să aleagă să nu mai publice deloc, ori să trimită la *Adevărul* ?

Ei, uite, nu știu ce să răspund (dealtfel, în scrisoarea de răspuns nu i-am pomenit nimic de această "tragică dilemă").

Duminică 2 noiembrie 1997

De dimineață mi-am adus aminte că am adresa *Luceafărului*
- drept care i-am scris :

Paris 3 noiembrie 1997

Stimați colegi de la *Luceafărul*,

V-am trimis o scrisoare (la 16 iunie 97), rugându-vă să o publicați. Ceea ce ați și făcut în numărul din 2 iulie. Naiv, în continuare, am tot așteptat un răspuns... personalizat (vă dădusem adresa), precum și revista.

M-am înșelat - pentru a câta oară ?

După multe rugăminți (adresate multor români din România), un prieten epistolar din Cluj mi-a trimis prima filă - a ajuns la mine în 30 octombrie (totuși același an)...

Ca un făcut : pe aceeași a doua pagină în care a fost publicată scrisoarea mea (mulțumiri sincere - pentru că abia acum înțeleg : ați fi putut foarte bine să nu o publicați - ei și ce s-ar fi ntâmplat ; ar fi căzut Zoe Petre ?) există, la rubrica acolade textul **Circuite întrerupte**, semnat de redactorul-șef, Marius Tupan.

Am citit și mi-am zis, "citindu-l" pe fiul meu Filip - el, pe la 9-10 ani a ouat și următoarea cugetare :

«Domnule ! Ionesco e din ce în ce mai contemporanul nostru !»

Asta așa e !, ca să nu ieșim din literatura cotidiană. Vasăzică Românul de-aia-i român : ca, pe de-o parte, să se plângă de proasta, de catastrofa difuzare a periodicelor literare în general, în special de a *Luceafărului*, pe de alta să nu-i dea prin minte să trimită unui, totuși, scriitor și el (chiar dacă nu e membru al Uniunii care-l exluse pe când se afla la mititica, în aprilie 1977 - prin Doinaș, Blandiana, Manolescu, Sorescu și alți Simioni : nu a fost reprimit nici de "noua Uniune" a Dinescului, apoi a Uliciului - de astă dată veghind strașnic la pârleazul ei Liiceanu, Pleșu, Buzura, Buduca și din nou Doinaș-Blandiana-Manolescu) - am închis paranteza, trag un gât de aer, continui : deci ar avea și el chef, plăcere, să citească *Luceafărul*.

Bun, asta cu comunicarea - drept care îl plagiez pe fiu-meu :

«Domnule ! Ce mare Ionesco : cum este el din ce în ce mai contemporan !»

Acum, că v-am aflat adresa, că am dinainte caseta redacțională... Citesc Nota redacției de sub scrisoarea mea.

Mă văd silit să vă povestesc o părțică din viața mea cea aventuroasă :

După cum nu știți, am fost interzis total în martie 1970 și am... supraviețuit pe solul patriei române până în noiembrie 1977 (ia te uită: în 20 noiembrie se vor face douăzeci de ani de când am plecat în exil!)

șapte ani și jumătate, ca scriitor interzis ; în continuare : tot cum nu știți (de unde ?), până în 1990 - ceea ce face, totuși, 20 ani de absență (din 1970) am re-debutat în limba în care n-am încetat să scriu ;

Firește : nu știți : în iulie 1990 prietenul și editorul Liiceanu mi-a topit o carte de mărturii (**Culoarea curcubeului**), fără să mă avertizeze, fără să accepte ulterior că ar fi făcut acest lucru ; deasemeni, nu știți că, în 1993, Sorescu mi-a distrus și el o carte (**Gardă inversă** - apărută abia în acest an, la Univers) ; în continuare : nu știți că volumul **Patru dialoguri** solicitat de Papahagi pentru Echinox în 1991 (de față cu Ulici, la Roma)... nu a fost editat, în schimb, Papahagi a cerut, a obținut subvenție Soros - pentru volumul meu, în numele și al meu, întâmplător, autor - dar nu l-a publicat (ce nevoie mai avea : doar încasase banii !). Se vede că în chip de recompensă pentru marile sale merite ca ministru al învățământului și ca ciupitor de subvenții, i s-a dat Academia română din Roma. S'tem români cu toții, ce 'zda mă-si ! - chiar macedonenii (ca Papahagi - și, vai, ca mine...), cu cât ne manifestăm găinărismul - dacă ar fi măcar hoț, bandit, cu coaie, dar nu e - cu atât Nația se arată mai recunoscătoare - păi nu l-a propulsat Nația aceea pe Georgel Zacuscă : senator ?; nu l-a uns Nația lichelelor (și a monarfiștilor oportuni - ce să mai vorbim de... frerii lui Sebastian, atunci când "înrudirea" se profilează a fi rentabilă) pe același George Murătură drept arheu (al nației, ce dracu !)?

Ca să vin la chestiune cu acest memoriu tip C.C. : vorbind cantitativ, am comis 54 titluri ; din acestea mi-au fost publicate în românește : 23. Numai că doar vreo zece au cunoscut o difuzare cât de cât normală : Liiceanu, prin rețeaua Humanitas, dar și prin imensa "popularitate" de care se bucură a dat cuvânt de ordine rețelei de librării să nu accepte cărți de Goma (vezi în acest sens mărturiile - publicate în *Familia* - ale lui Laszlo Alexandru și ale lui Florin Ardelean). Biblioteca Familia mi-a editat două volume : topitul la Humanitas **Culoarea curcubeului** (adevărată primă ediție) și **Scrisori întredeschise**, ambele refuzate de librăriile din Oradea, Arad, Cluj (doar din informațiile directe).

V-am înșirat doar o parte din "aventurile" editoriale, pentru că nu le cunoașteți - ei și dacă le-ați cunoaște...?

Nu mai brează șade situațiunea cu textele publicistice: după cum nu știți, la România literară nu am publicat nimic (din martie 1977 ! - un text cu cântec...) - până în această primăvară, 1997, o scrisoare adresată colosalului, imensului, nemăsurabilului critic Ștefănescu zis și Tovarășa-Costache. Deci, nu colaborez la *România literară* ; la revista 22 am mai trimis câte ceva până în toamna anului 1993, când, devenită catalog editorial al Humanitas-ului, a organizat prima campanie - pe chestia topirii volumului **Culoarea curcubeului** ; în toamna lui 1996 22 a pus la cale a doua campanie (cea "electorală", răstignindu-mă între Constantinescu, Manolescu și... Zoe Petre ; în fine, tot campanie a fost cea în jurul Jurnalului meu : D.C Mihăilescu a fost deschizător de partid - după care a apărut ex nihilo Bianca Balotă - dar ce să mai povestesc, tot nu vă interesează !

Am ajuns la final - iată-l :

Avînd situațiunea pe care eu singur cu mâinile mele mi-am făcut-o, firește, nu am unde să mă exprim și eu (căci și eu, nu-i așa ?). La *Dilema* cândisto-buzuristă - Doamne ferește ! La *Adevărul* scînteii - piei, drace ! La *România liberă* a lui Paler - cu atît mai puțin.

Trimit - simultan - la *Timpul* din Iași, la *Familia* din Oradea și la *Vatra* din Târgu-Mureș. Uneori, una din reviste publică un text dat ; (alte)ori niciuna din trei ; se întîmplă (rarissim), să publice două : *Vatra* și *Timpul* același text.

Firește, asta nu se face ; nu e, ca să zicem așa, deontologic. Nu e. Deloc-deloc.

Dar asta este cu persoanele care nu au și ele un organ - acum vorbesc de a treia accepție - cum are Breban *Contemporanul* - *Ideea* (cum altfel ?) *brebană*. De acord, e un fel de gazetă de perete, și-o citesc băieții unul altuia, în redacție - dar vorba este că există neagră pe albă!

Acest ocol inadmisibil - pentru cineva care se adresează unor români care, se știe : sunt extrem de ocupați : pentru ei timpul înlocuind de 8 ani spațiul (mioieritic).

Așadar : textele trimise Domniilor Voastre au fost trimise și Domniilor Lor de la *Timpul*, *Vatra*, *Familia*. Că vor fi publicate, că nu - eu, de-aici, de pe ceastălaltă lume (în raport cu Calea Victoriei nr. 133) nu am cum verifica, controla, re-dirija - pentru a rămîne în cadru deontologic.

Faceți cum credeți cu ele. Trimiteți-mi, totuși revista. Ca să fiu și eu - dacă nu la zi, atunci măcar la deceniu cu mersul ideilor literare la român.

Mulțumiri anticipate,

Altfel, prietenie,

Paul Goma

Azi la prânz mare festin-mare - în cinstea lui Filip cel Bum!
Bibilică la cuptor, apoi prăjitură - deasemeni o șampanie roză !

Ale cinstitelor fețe : amarnic le-a mai priiit (nu e greșală: am pus 3 i) ! Drept care am tras niște aghioase după masă, de s-a dus buhul !

Luni 3 noiembrie 1997

Azi e a doua zi de ieri. Ceață dimineața, frig.

Am răsfoit ieri o cărțulie a lui Filip : des entretiens cu pictorul Francis Bacon (înterlocutor: Michel Archimbaud, însă nu e nicăieri marcat în ce limbă a avut loc dialogul ; presupun : în engleză).

Se vede că, ne-scriitor fiind, Bacon nu este viciat de cuvinte, le caută, le folosește pe cele mai apropiate de gând, fără volute, ocoluri, întârzieri "artistice".

În ciuda violenței picturii sale, omul este (a murit în 1992) un tandru, un drăguț un “gentil”, cum îi spune Archimbaud. Cu această incredibilă gentilețe spune : ce/cine îi place, ce/cine nu-i place - dintre pictori, compozitori, scriitori. Poți să te miri în primul moment, dar nu poți să nu îi dai dreptate. Mai ales că argumentele lui, în pictură, sunt explicate (atunci când sunt, altfel zice : “X nu mă interesează” ; “Y nu-mi spune nimic”).

Îi place - enorm - Shakespeare, dar nu-i place deloc Joyce ; nici Beckett, “irlandezi ca și el, Bacon” (răspuns : “Nu sânt irlandez, doar m-am născut în Irlanda...”). Din Picasso, care a constituit revelația pentru el (a început să picteze după ce a văzut o expoziție de-a lui) nu-i place tot : cubismul nu, nici “caricaturile” - exclusiv La Piseuse. Giacometti nu-i place ca sculptor - ci ca desenator. Nu-i place Cezanne - Degas : da. Nu-i place Rubens - dar recunoaște că are o mare știință de a picta. Din Rembrandt : doar autoportretele... Nu, nu-i plac - deloc - suprarealiștii (“Dali, Ernst - nu-mi spun nimic ; cel mai bun dintre dintre suprarealiști era Breton !”).

Ceea ce m-a interesat la Bacon : chiar portretele altora, nu le-a pictat “după natură”, cu modelul de față (l-a făcut și pe Mike Jager), ci... pornind de la o fotografie. Și neavînd nevoie de prezența portretizatului.

În legătură cu violența, spune că nu înțelege de ce oamenii spun că pictura lui e violentă, când ea este doar realistă ; lumea, evenimentele sunt violentele, din pictura lui doar culorile pot fi violente, prin încărcătura emoțională...

Va fi fost spusă de alții, eu o aud pentru întâia oară :

“Moartea cu viața merg tot timpul de braț. Moartea este umbra vieții, nu se poate concepe obiect fără umbra lui”; “Când ești mort, ești mort, dar atâta timp cât ești viu, ideea morții te urmărește tot timpul” și încheie acest discurs prin :

«Eu sânt o fire optimistă...»

Ceea ce e odihnitor (da, după “gentil”...) la Bacon : la fiecare întrebare “esențial”, “gravă”, răspunde :

«N-aș putea spune» ; «Nu cred că pot răspunde” - sau, direct: «Nu știu».

După această... introducere, începe să caute. Caută, pipăie, dă târcoale, până la urmă dă răspunsuri : definitive.

Ah, ce scriitor ar fi fost ne-irlandezul Francis Bacon !

Marti 4 noiembrie 1997

(...)

Aseară, pe la 10 a dat telefon de la New York Cornel Dumitrescu :

Ca să-mi spună că Tismăneanu i-a spus... Că Tudoran e prieten cu Tudor C. Popescu, javra de la *Adevărul*; că Tudoran are o rubrică la același adevăr...; că i-a transmis prin...T. Popescu (deci: lui Tism.) că-l bagă-n pizda mă-si, pentru că... (aici n-am înțeles eu bine și nici n-am făcut vreun efort - oricum era ceva în legătură cu un text de-al lui Tudoran, recent, care contrazicea un altul, publicat în *Agora*); că el, Tism. a vorbit cu Catrinel Pleșu - ea i-a spus : a fost Tudoran pe la ei, ca să-l felicite pe Pleșu pentru articolul din *Dilema* împotriva mea...

Atâta m-a bătut la cap Cornel, încât nu mi-a venit în minte să-l întreb când are să publice textul despre cartea de dialoguri Tismă.-Mihăieș, **Balul mascat**. Asta să fi urmărit?

Bine, dar ce ar trebui să înțeleg eu din toată brambureala ? Desigur : că Tudoran mă "sapă" și pe mine - nu doar pe Tismă. Or eu (încă) nu mă las tras încolo. Am eu "indoielile" mele privitoare la Tud., mai substanțiale decât aceste căcaturi de intrigi : cutare a spus cutare ; cutare a spus că cutare a spus cutare... Dar nu mă las povârnit. Las', să mă înșel eu, o vreme - o cât mai multă vreme. Așa a fost cu Ivasiuc, cu Țepeneag, cu Tănase, cu Monicii : am avut nevoie de ani buni până să-mi "revizuiesc" prietenia. Oricum : între Tudoran și mine lucrurile s-au degradat începând din toamna lui '94, de la scrisoarea mea în care îi reproșam că dialoghează cu Eugen Simion... Ei, bine : acum dialoghează și cu acea javră imundă numită T. C. Popescu, și cu tovarășul C. Stănescu... Am ziarul, trimis de Laszlo. Că Tudoran face eforturi să-și găsească un (c)loc în Cloacă - asta o știam, cu probe, de acum trei ani. Și îl bănuiam capabil de asemenea aranjamente de când l-am cunoscut, în România, judecându-l după prieteni : Dan Cristea, Papilian, Dinescu ; după "stima" purtată lui Paler ; după prietenia indefectibilă, necutremurată de nici un "incident", pentru Manolescu... Dealtfel, în unul din articole (să fi fost în *Vatra*?) îmi reproșă... că îi reproșez prietenia cu Manolescu, chiar după "incidente" (sânt convins : nu folosea termenul, nici nu pomenea de vreun motiv care l-ar fi obligat să-și revizuiască sentimentele, deci relațiile).

Lui Laszlo nu i-am suflat nimic din "reținerile" mele. El a fost așa de impresionat de intervenția (lui Tud.) împotriva Gabrielei Ad., încât îmi scria că îl simte ca pe un frate și-mi cerea adresa lui, de la Chișinău (!), ca să-i scrie. Îl las în pace : nu e bine să-i transmit chiar toate bănuielile, certitudinile - are timp, într-o viață să se tot izbească cu capul de... prieteni.

Ca să revin la zisele lui Cornel D. : nu cred că Tud. l-a felicitat pe Pleșu pentru că a scris cum a scris împotriva mea. Dar că l-a vizitat : da ; că s-a discutat de articolul lui Pleșu : da ; că

Tud. nu va fi apărat poziția lui Goma - da, însă nu cred că a apărat-o pe cea a lui Pleșu (necum să-l felicite).

După cum reieșea din spusele lui însuși, în convorbirea telefonică de acum o lună și ceva : Tudoran a fost la Liiceanu (doar el mi-a spus "ca să o vadă pe Monica, bolnavă"). Nu-i nimic reprobabil să-l vizitezi pe Liiceanu. Și nu e de neconceput ca Liiceanu - cel care tremură cumplit de frica de a lăsa urme (de orice natură ar fi ele), să-l fi dus la bucătărie - acolo, să-i fi reproșat că îl apără pe Goma. Aici aș introduce un amendament: nu cred că reproșul lui Liiceanu a fost acesta ; probabil, în stilul său unsuros, și-a exprimat părerea că nu este rezonabil, bine, drept - să mă apere.

Dar că Tudoran se zbate - și face orice - ca să reintre în establishmentul românesc : nici o umbră de îndoială. Din acest motiv n-a luat el atitudini tranșante față de vechi prieteni : Manolescu, Paler ; de asta a reluat legături-necesare cu oameni ca Eugen Simion, iar acum cu indivizii de la *Scînteia* ; din pricina asta va fi dînd el declarații prin care să nu-și alieneze (?) partida securist-activă... Ce va fi fiind pe dedesubt, deocamdată numai Domnul știe.

După acești trei ani împliniți (dacă ruptura a fost în 94 și nu în 93 - am să verific), jur că nu încerc nici o părere de rău că am ajuns aici : la separare. Am fost prieteni (și buni, sper eu), atîta vreme cât cele ce ne erau comune erau mai numeroase, mai puternice : exilul. Or, după 89, el, băiat realist, s-a orientat la fața locului, a dat ascultare plîngerilor nevestei (e-he ! cum am scos eu din **Jurnal** scena de la Monici, înainte de întoarcerea lor în România..., cea în care Madam Tudoran mi-a zis-o de la obraz : «Ce-ți pasă, tu tot n-ai țară - Dorin are : România !»...).

Prin urmare, băiatul își pregătește après-Chișinăul. Poate să-i reproșeze cineva că se gîndește la viitor ? Mă întreb însă, răutăcios : pe cine are să mai spioneze (în folosul americanilor, desigur !) marele spion Dorin Tudoran, dacă n-o să-i mai aibă la îndemână pe bourii mei moldoveți? Mai știi : pe ai de la Adevărul!

Asta este cu Tudoran.

Acum este ora 8 și mă opresc. O să continuu după revenirea curentului.

Seara : căcănarii ! N-au întrerupt lumina - dar i-am așteptat, neriscînd să lucrez la ordinator, ca să nu mă prindă întreruperea în plină... activitate.

Probabil au s-o facă mâine - dar pe neaunțate... I-am scris lui Cornel Dumitrescu, în chestiunea textului Balul mascat ; am scris la *Vatra* și am trimis fotocopiile despre Anania. Am trimis

câte un dosar lui Drăgoescu, în Elveția și lui Drăghici, în Danemarca.

Asta-i tot. A plouat toată ziua - și are să mai plouă.

Miercuri 5 noiembrie 1997

Ciudat - și de înțeles : deși anul acesta vom împlini 20 ani de exil, deși noiembrie este o lună plină de aniversări - care de care mai tristă, mai producătoare de piele de găină - nu m-am gândit la ea/ele ca în alți ani.

Fiindcă m-am săturat. Îmi ajunge. Adevărat: cam târziu îmi vine mintea la cap, “între timp” mi-am consumat toată energia, toată sănătatea, toată disponibilitatea.

Nu mă plâng - dar zic.

Ieri la telefon Dr. Olteanu mi-a propus să merg în Germania, la Heidelberg, să punem la cale o nouă revistă. I-am mulțumit, am refuzat. Nu mai merg nici până la perifericul Parisului. Din multe motive, cele mai multe fiind pretexte ; dar ale mele.

Revistă ? Să o facă - eu am să-i dau texte de publicat.

Joi 6 noiembrie 1997

Am dormit prost, m-am sculat gata obosit.

Bănuiesc ce m-a iritat : ieri am primit scrisoare de la un amic epistolar. Nu mai înșir motivele de nemulțumire, probabil exagereze eu, cerînd ce nu poate da.

Ieri a primit de la P. Cozighian serialul întreg (I-V) al lui Tudoran din *Romlit*. Mi s-au părut deosebit de bune părțile IV și V (cu care se încheie “polemica”). Mai ales în ultima, citează copios din Ioana Măgură - care citează din Noël Bernard - în contra lui Breban ; apoi, recunosc : cu apropont remarcabil, fiindcă tot fusese evocat (de Bianca) numele lui Buduca, Tudoran îi arde două citate din același Buduca, aflate în **Dicționarul Zăciu**, la Balotă. Mortal.

Numai că Tudoran își face iluzii : nu i-a închis gura Biancăi. Odată ce a constatat că a devenit “celebră”, are să latre în continuare. Despre orice, indiferent, numai să se exprime. Mărturisesc: n-am mai întâlnit o asemenea încrâncenare de a continua “discuția”, după ce ți s-a arătat că scrii neadevăruri, scrii prostii, scrii măgării. Poate fiindcă ceilalți erau, de bine, de rău, scriitori, or Bianca cu același titlu nu e nimic. Iar Adameșteanca dovedește a fi din același material, continuînd să găzduiască asemenea borături (deși ultima replică a ei, cea care-l infuriase pe Tudoran, fusese publicată de *România literară*).

Are să trebuiască să răsfoiesc tăieturile trimise de Laszlo, ca să văd despre ce fel de plagiat al lui Buduca este vorba.

Duminică 9 noiembrie 1997

Ieri am primit scrisoare și ceva tăieturi de presă de la Laszlo.

Astă noapte (până la orele 5 dimineața) niște români, dracu știe în care apartament de pe rue Tourtille au făcut chef. Cu urlate, cu muzică tare, cu sârbe și geambarale și bătute - să-i bați în cap, nu alta. Dar cum mai urlau ! Zău dacă mi-au provocat dor de țară : dimpotrivă. Doamne, ce cretini sunt Românii mei !

Luni 10 noiembrie 1997

Furtună, vânt, ploaie. Marinari dispăruți în ocean.

Numai noi...

A început să mă irite Gombrowicz. Sper că voi trece de aceste pasaje nesuferite.

Laszlo nu e foarte încântat de cărțile primite (Sade, Calvin), ar fi vrut... adică ar vrea o bună ediție Proust. Din păcate a mea, din Pléiade, e descompletată, după dezastrul expulzării, am rămas cu doar volumele II și III (lipsește vol I ; apoi **Contre Sainte-Beuve, Jean Santeuil**), că i-aș fi trimis-o pe asta. Îmi descrie, cu multă salivă, o ediție văzută de el la un Târg de carte, la Cluj : cică era completă, comentată, ilustrată - și se vindea (în fapt, înscria în vederea...) doar pentru 200 franci. Sper să o conving pe D-na Bianu să-l facă fericit pe amicul Laszlo.

Laszlo mi-a trimis și câteva tăieturi din presă - printre altele; pe verso-ul unui text care mă privea (nu mai știu care) era un scurt dialog cu Al. Paleologu. Vorba fiind de o carte de dialog(uri?) cu Stelian Tănase, probabil primul, cronologic, în care el mărturisea că îl agățase Securitatea... Până aici, nimic nou: sentimentele mele față de Paleologu au rămas neschimbate, deși... Deși declarațiile din *Luceafărul* (așa cred)... Zice acolo că a fost șocat (altul era cuvântul) de modul cum primise această mărturisire a lui prietenul Ion Omescu ; cică intervenția lui (a lui Omescu) fusese idioată...

Corectez : dialogul nu e din *Luceafărul*, ci din *Jurnalul literar* pe septembrie, dar esența este aceeași : Paleologu este supărat că intervenția lui Omescu fusese - citez : "idioată, răuvoitoare și calomnioasă". În continuare : "trebuia să-mi acorde un credit și nu să supraliciteze asupra suspiciunilor de nimic autorizate".

Firește, nu mă pot rosti asupra a două texte necunoscute mie.

N-am citit cartea de dialoguri, de replica lui Omescu aflu acum întâia oară. Presupun că Omescu era în continuarea trezirii lui din somnul lui de mare rezistent în exil, așa că a dat cu parul în... turnători. Însă aici nu mai este vorba de Omescu, ci de Paleologu:

Cred : din moment ce a făcut acest pas de imens curaj - dovadă că nimeni nu l-a imitat (nici Pintilie), înseamnă că și-a asumat toate viitoarele reacții măgare și violente stârnite de o astfel de declarație.

Or el îi reproșează lui Omescu brutalitatea replicii - zicînd : “îl consider incorect (pe Omescu), fiindcă el mi-a fost un vechi prieten”.

Fals. Să zicem așa : tocmai, pentru că eu nu i-am fost vechi prieten, am avut înțelegerea pe care mi-am exprimat-o și în scris față de el (în legătură cu atacul lui Țepeneag). Fiindcă Omescu ar putea întoarce argumentarea pe partea cealaltă: «Dar tu te-ai purtat corect cu mine, vechi prieten al tău, nespunîndu-mi că te-a agățat Securitatea?»

Se vede că Paleologu - ca și Steinhardt, în acțiunile sale - nu a putut merge până la capătul actului de curaj ; de moralitate. Vasăzică se confesează public, dar se ofuschează când un vechi prieten se arată supărat pe el ! Dar Nea Alecu n-are măsură și n-are (de mirare, nu ?) umor.

Marți 11 noiembrie 1997

Ieri : scrisoare de la Grigurcu. Se scuză că mi-a răspuns târziu, dar a avut de corectat spalturile la trei cărți. I-am răspuns să fie sănătos, să mai lucreze la încă de șapte ori pe-atâta. Mâine îi trimit **Sabina**, peste două-trei zile **Roman intim** iar peste vreo săptămână, încolo, **Alfabecedar** - în legătură cu care pare interesat.

Seara mi-a telefonat “un om”, Ion Trofim de pe undeva dintre Chiștelnița și Ciocâlneni. Mă duc mâine la hotelul unde a tras.

Miercuri 12 noiembrie 1997

Acum, dimineața, Filip care nu a dormit deloc astă noapte, mi-a citit lucrarea de istorie a artelor. În principiu nu e decât un extemporal, însă am observat (și nu doar : mi-a făcut plăcere să-mi închipui că observ...) că dragu-tatii e un excelent pedagog. Îl văd ca profesor de așa ceva, ca istoric al artei. Se exprimă - oral, scris - cu multă..., asta, îndemânare. Și el e conștient : să fii, azi, artist plastic : trebuie să fii extrem de talentat. Rămânînd însă

“în domeniu” - are să facă treabă bună.

E o consolare. Ba chiar de-a dreptul o veste bună. Mai ales că și lui i-a făcut bine “opinia” mea despre chestiune.

În acest an 20 noiembrie are să cadă într-o vineri. Nu : am verificat : într-o joi. Am ieșit din zodia aniversărilor ; nu mă mai provoacă la amintiri - se vede că mi-am făcut plinul.

De aici, gândul : bătrânețea te privează nu doar de viitor - ci și de trecut. Este adevărat că despre bătrâni se vorbește ca despre niște mașini de amintit - dar aceia sunt personaje de texte pentru manuale școlare. Adevăratul bătrân trăiește (supraviețuiește) în prezent. E bulimic, obsedat de ceea ce mănâncă el, acum. Atât.

Vineri 14 noiembrie 1994

Miercuri m-am dus la Hotelul Basarabenilor (rue Geoffroy Marie, lângă Moulin Rouge, acolo își au “baza” foștii URSS-iști). Am cunoscut trei dintre ei. Veniseră aici pentru “documentare” (în agricultură). Ion Trofim mi-a înmănat din partea familiei Popescu o sumă de fotografii - unele inedite, altele cunoscute (casa din Mana, în construcție și gata - poze date lor de ai mei). Este însă una care m-a tulburat :

O persoană de sex feminin, de vârstă cu totul incertă, urâtă, sașie, strâmbă. Pe dosul cartonului văru-meu Popescu (probabil Leonid) a scris că... e Maria Popescu, mătușa lui și mama mea !

Acolo, pe loc (la hotel) am întrebat : «Dar cine-i asta ?»

Oricât ar deforma fotografia-fotograful un chip omenesc, era imposibil (am simțit asta) ca cea din fotografie să fie mama.

Din două motive :

- primul... fiindcă așa am simțit eu ;
- al doilea : mama n-o fi fost o femeie foarte frumoasă (deși, judecând după alte fotografii...), dar nici urâtă - ca asta;

- al treilea : vârsta persoanei : între 18 și 20 ani. Or în acea perioadă trăsăturile chipului sunt fixate, datele sunt... date, deci poți urmări evoluția-involuția (ca în cazul mamei, săraca, din pricina bolii).

I-am arătat și Anei poza : a spus imediat că nu e mama! (ea a cunoscut-o numai pe patul de spital), dar, ca în scrisul meu: timpul accentuează adevărul, nu neadevărul.

Am fost foarte tulburat (sunt și acum și mă gândesc la o scrisoare răzbunătoare adresată Popeștilor). Ana m-a calmat - asigurarea ei mi-a făcut foarte bine pe la inimă.

Duminică 16 noiembrie 1997

Aseară - printre altele - am făcut două pachete cu cărți : pentru Laszlo (Proust și altele), pentru Grigurcu - doar din ale mele : Aron, Thibaudet, **Jurnalul** lui Jünger. Fiecăruia, profitînd de ocazie, i-am pus și câte un exemplar din **Alfabecedar**.

Azi, la ora zece am fost, cu căruciorul, să duc pachetele la individul care face coletărie în România - baza : în fața Bisericii române. Am stat până la 12 la coadă, enervîndu-mă peste poate din pricina țiganilor și a țigăniei.

După amiază a trebuit să mă duc să-l iau pe Trofim de la hotel, să-l aduc aici (primise însărcinarea de la familiile Popescu și Goma să vadă cum trăim...), apoi, la 7, să-l reconduc. Acum sunt dărâmat de oboseală.

Revin la ziua de ieri. Foarte bogată în poștă. Mi-au venit reviste :

Timpul, cu al treilea dialog cu Laszlo. Din răspunsul meu lipsește... finalul - dar fără explicații : se continuă pe altă pagină?, în alt număr?;

Echinox : un număr masiv (dealtfel, triplu) : cu literatura penitenciară. Ruxandra Cesereanu publică un text lunguț despre **Ostinato și Patimile după Pitești**. Mi l-a trimis Corin Braga ;

ArtPanorama, o nouă revistă (lunară) culturală - mi-o trimite Dan-Silviu Boerescu ;

Argo (nrele 14 și 15), minunata revistă scoasă de Alexandru Lungu, la Bonn. Mi-a trimis, cu dedicație și un volum de versuri, în tiraj confidențial (artizanal) ;

În fine, la Biserică, Ștefana mi-a dat ultimul număr din 22 cu interview-ul lui Barbăneagră.

Mi-au mai scris : Drăgoescu și Solacolu. Acesta din urmă mi-a sugerat să-i trimit Ilenei Vrancea textul despre *Jurnalul* lui Sebastian. Ceea ce am și făcut. Le-am răspuns celor enumerați, le-am trimis și texte mai vechi, mai nouă...

Să nu uit : *Lumea liberă* a încheiat **Altina** și a publicat **Vreau Dosarul de Securitate**.

Marți 18 noiembrie 1997

Am terminat răspunsul dat lui Barbăneagră :

Paris, 20 noiembrie 1997

Către revista 22, București,

Doamnelor, Domnilor,

În virtutea dreptului la replică, vă rog să publicați textul ce urmează. Mulțumiri, P.G.

În nr. 45 (11-17 nov. 1997) al revistei 22 ați publicat la pagina "Interviu..." spusele lui Paul Barbăneagră, "consilier special al lui Ion Caramitru", cum se prezintă el însuși cu izbitoare modestie.

Surpriză : specialul consilier se ocupă și de mine pe o coloană (din patru), astfel continuând dialogul cu Elena Ștefoi, din *Dilema* (10-16 iunie 1994) .

Citez, deci, din Paul Barbăneagră - obicei pe care el nu îl are : producerea de citate presupune citirea textului incriminat - operație, o, cât de penibilă... Și, se vede, pentru unii, perfect inutilă.

La întrebarea lui Iulian Anghel : "(...) Cum se face că nu v-ați occidentalizat ?", Paul Barbăneagră răspunde (la obiect) astfel :

"Exilul(lui) nostru era istoric, geografic, dar era, în fond, ridicol. Exilul ne-a înrăit, ne-a obligat pe noi să pierdem veritabile criterii ale dreptății. Și avem un exemplu trist printre noi. E vorba de Paul Goma. Sânt cu atât mai trist, cu cât eu l-am iubit enorm, îl cunosc din '53. Am admirat curajul lui, ceea ce a făcut el n-a făcut nimeni. Pentru asta consider că, atunci când s-a ținut primul congres al scriitorilor români după perioada Ceaușescu, iar scriitorii români nu s-au dus la Paris să-l aducă cu forța, poate să-l roage (pentru că el era personajul care justifica moral acest popor), a fost o mare greșală".

Aceea a fost introducerea - aceasta dezvoltarea :

"Asta se întâmpla în '90, în aprilie, în Sala Palatului, dacă nu mă înșel. Acest om minunat și-a pierdut astfel simțul dreptății și cea logică de fier care i-a permis, în prima parte a vieții lui, să aibă curajul să spună lucruri care ne priveau pe noi toți. De ce sânt necăjit ? Pentru că a publicat recent acest celebru Jurnal în care se afirmă, fără nici o justificare, că ar fi, nu numai cel mai mare, dar și *singurul "procuror" pe care ar trebui să-l aibă exilul* (subl. mea, P.G.). Chiar dacă ar fi așa, sau tocmai dacă ar fi așa, n-ar trebui să o spună... Niciodată nu l-am auzit pe Eliade vorbind despre genialitatea sau despre cultura lui, tocmai pentru că el era cel mai dotat. Tot așa, Cioran, Ionesco. În clipa în care el se proclamă procurorul absolut, își face praf profilul moral. Mai mult decât atât", continuă avântat consilierul special, "eu am organizat, în '94, la Paris, cu Răuță (el fiind producătorul și realizatorul), un congres al scriitorilor din țară și din exil. N-au putut veni toți, pe câțiva însă nu i-am invitat, știind bine de ce. Pe câțiva aș fi vrut și n-am putut. Îmi pare rău că nu l-am invitat pe prietenul meu Manolescu, pentru că ne-a mințit spunându-ne că nu-l mai are pe Mihnea Berindei purtător de cuvânt al Partidului Alianței Civice la Paris. Și-l avea. Nu puteam invita pe liderul unui partid care-l avea ca purtător de cuvânt pe cel mai gauche-ist dintre noi".

"Ce legătură au toate acestea cu Paul Goma ?" îl întreabă Iulian Anghel.

"Au", continuă Barbăneagră, "pentru că nici pe Goma nu l-am putut chema, din cauză că vreo 10-15 dintre cei care participau mi-au spus că dacă vine Goma ei nu mai vin. Pentru că *Paul Goma își începuse profesia lui de "procuror" deja de atunci* (s. m. P.G.). Nu pot să

spun cine sunt acei oameni care nu l-au vrut acolo pentru că nu-mi place să bag zăzanie. Nu știu însă de ce Goma a simțit nevoia să inventeze precum că Monica Lovinescu mi-ar fi spus mie să nu-l chem. Nu-i adevărat, dimpotrivă. Monica Lovinescu și Ierunca m-au întrebat când au văzut lista : «Dar Goma unde e ?» Și eu le-am explicat că sunt mulți români care mi-au spus că, dacă vine Goma, ei nu vin. Monica a ridicat din umeri, pentru că oricum, nu putea face nimic. *Eu organizam congresul și știam ce trebuie să fac* (s. m., P.G.) ; am încercat să mențin un echilibru, am vrut să elimin tensiunile. Așa s-a întâmplat că nu l-am invitat pe Goma”.

Am citat atât de copios, pe de o parte fiindcă, repet : sânt izbit de acest demers al prietenului Barbăneagră ; pe de alta fiindcă, așa cum e pus la cale atacul, mă obligă la apărare. N-aș fi vrut să mă înfrunt (și) cu el, însă aceasta fiind a doua agresiune, răspund :

1. P. Barbăneagră afirmă că în **Jurnal** aș fi, ba chiar m-aș fi declarat “nu numai cel mai mare, dar singurul «procuror» pe care ar trebui să-l aibă exilul” !

Aiuritor - și neadevărat : nici în **Jurnal**, nici în vreun alt text al meu nu se află o astfel de idioteție - nici exprimată la prima persoană (fiind vorba, totuși, de un jurnal), nici la impersonalul cinematografic (“acest celebru Jurnal în care se afirmă”). Altcineva va fi scris despre mine că aș face pe procurorul, însă Barbăneagră ar trebui să facă deosebirea între ce este scris în **Jurnal** și ce se scrie *despre Jurnal* ;

2. P. Barbăneagră afirmă, repetat, că nu m-a invitat la simpozionul din luna mai 1994 (și nu “un congres al scriitorilor din țară și din exil”, cum îl botează postum, imitându-l pe Breban cu a sa tentativă diversionistă din vara anului 1989)...

Aiuritor de neadevărat : am în fața ochilor invitația !

În interviul din *Dilema* (iunie ‘94), vorbea de “mulți, foarte mulți” (exilați care s-ar fi opus participării mele) ; în 22 precizează în maniera sa : “vreo 10-15” - dar “vreo”-ul constituie aproape jumătate din totalul prezențelor !

Cititorii 22-ului trebuie să știe : Paul Barbăneagră se gândește la un eveniment petrecut în 1994 (simpozionul cu pricina), dar se exprimă despre **Jurnal** (apărut cu trei ani mai târziu). În viziunea sa, **Jurnal**-ul - cel care pre mulți a supărat, după februarie 1997- ar constitui motivul neinvitării mele (am văzut că afirmația este inexactă) la simpozionul din... mai 1994 ! Obișnuită inversiune cronologică pe malurile Dâmboviței.

Privind lista participanților, găsesc trei exilați ce ar fi putut condiționa prezența lor de absența mea. Monica Lovinescu, Virgil Ierunca și Nedelcovici (cu acesta, într-adevăr, avusesem un serios conflict în vara lui ‘89, în chestiunea organizării “ecumenice”- și secrete - a scriitorilor, pusă la cale de navetistul Breban, de securistul Brie, de abia-trezitul din somn Țepeneag și de abia-descoperitorul exilului Sorin Alexandrescu - Bujor fiind “micul telegrafist”). Nedelcovici era supărat pe mine - dar n-ar fi putut gândi, necum rosti:

«Vin, dacă nu vine cutare».

Chestiunea Monica Lovinescu : Paul Barbăneagră declară, acum, că nu știe de ce am simțit nevoia să inventez că Monica Lovinescu s-ar fi opus...

Dar el, Barbăneagră mi-a spus, că, la urma urmei, mi-o făcusem cu mâna mea : dacă ajunsesem să mă cert până și cu Monica...- ce se poate deduce din asta ?

Desigur, nu deducțiile constituie probe - iată și proba:

Am acceptat verosimilitatea tezei că Monica Lovinescu ar fi fost potrivnică : dacă nu D-sa a fost cea care s-a opus prezenței mele (oricâte neînțelegeri interveniseră între noi), putea oare să participe la un simpozion despre exil, știind că un alt exilat (eu) fusese îndepărtat? Nu cu mult timp înainte (la 1 aprilie) ne întâlnisem la înmormântarea lui Eugène Ionesco și schimbasesem câteva cuvinte, deci supărarea nu era și cu... tăcere.

Eu, judecându-i pe alții după mine, n-aș fi participat la o reuniune a exilaților din care Monica Lovinescu ori Virgil Ierunca (ori Nedelcovici) să fie excluși. N-aș fi ridicat din umeri, aflînd de o asemenea discriminare, continuînd a rămîne în sală.

Or Monica Lovinescu a fost prezentă la simpozion ;

3. P. Barbăneagră nu spune întreg adevărul (iar un adevăr parțial este, parțial, minciună) atunci când pretinde că excluși au fost doar Manolescu (din pricină de Berindei) și Goma (din pricină de Goma). De ce se va fi ferind să rostească numele celui mai ilustru exilat (și, cronologic, întâiul) - pe care l-a exclus din capul locului : regele Mihai?

Am resimțit dureros alungarea din exil în luna mai 1994, însă m-am consolată : mă aflam în bună companie... Însă nedreaptă, năucă mi s-a părut “explicarea” din interviul dat de organizator *Dilemei*.

Și de ce *Dilemei*? Dârzul ultranaționalist Barbăneagră dă interviuri unui organ al lui Iliescu (via Buzura)?, mă întrebam și m-am tot întrebat - de alaltăieri, când am citit 22, nu mă mai întreb, răspunsul este : tocmai de aceea : legionarii și comuniștii - dușmani, dar frați. Siamezi. Sau : doi dintre ciobanii din Miorița - cei care pun-la-cale... Concluzie : Barbăneagră nu putea să nu facă asta.

Atunci (în '94), la scurt timp după interviu, mi-a telefonat, m-a întrebat dacă am citit *Dilema* ultimă și m-a asigurat : el spusese una, “ăia” scriseseră altceva - atunci când nu inventaseră; dealtfel, nici nu vorbise despre mine...L-am întrebat cum de Elena Ștefoi, a putut inventa informații ca cea despre examenul de la Cinematografie din '53?

Nu mi-a răspuns. Și n-am pierit. Am supraviețuit.

La sfârșitul anului 1995, când am avut mari neazuri administrative, Paul Barbăneagră și cu minunata lui soție ne-au fost alături, ne-au ajutat (păstrez amintirea zilei 2 octombrie 1995 - când împlineam 60 ani - și aveam proces, pentru expulzare : care nu a fost bucuria, jubi-lația să-i văd venind la tribunal pe Rosi și pe Paul Barbăneagră, bunii mei prieteni !) De aceea luasem “zicerea” din *Dilema* drept un

accident, cum ni se poate tuturor întâmpla : “ăia” ne deformează spusele, pe noi ne ia gura pe dinainte...Însă, acum, cu interviul din 22 se schimbă toate datele.

Și de ce abia acum ? Dacă **Jurnal**-ul (apărut în februarie) a fost picătura care a umplut paharul toleranței, de ce și-a arătat mânia abia acum, în noiembrie ? Abia acum l-a citit ? Nu : abia acum anturajul, situația, poziția (postul) l-au obligat să ia cuvântul - și să ia atitudine...

Prestația din *Dilema* nu era accident - și acela fusese un moment de luare-de-pozitie-contră... (abia acum accept ce spuneau alții, mult mai apropiați de el : Barbăneagră nu a făcut niciodată greșeli care să-i cauzeze/dăuneze - chiar dacă uneori păreau monumentale gafe ; totdeauna a știut să urmărească un plan ; un scop ; “o linie”.

Dar care-ar fi linia - fiindcă linie-i și frânta ? De ce mă atacă - el! - prima oară în foaia diversionist-cotrocenistă *Dilema* (drept : ar fi putut-o face și în *Adevărul-Scînteii*)? ; de ce, domiciliatul la Paris, în trecere prin București, în loc să se ocupe de cultura românească sinistată, risipește gloanțele trăgînd într-un exilat... exilat până și din exil (prin strădania și a lui) ? Doar pe el nu-l “înjurasem” în **Jurnal**...? A, e solidar cu “înjurații” ? Abia acum ?

Și încă : de ce a riscat să facă afirmații fără acoperire ca cea despre “procurorul” care aș fi - cică mărturisită în **Jurnal** - astfel înrolîndu-se în brigada intelectualilor români cotidieni care nu citesc opurile despre care scriu ?- dar scriu! Și condamnă ! Scriu fără jenă, fără tresărire, convinși că nimeni dintre confrăți nu le va atrage atenția: căci toți sîntem români, de la Râm ne tragem - și cu toții facem așa... Până și Monica Lovinescu.

De ce ? Poate că Barbăneagră urmărește, nu cucerirea unei situații (o are, o stăpânește - deși, parcă tot mai bine i-ar sta ministru al Culturii, sau măcar al Cultelor, că, vorba ceea, tot de la Cult i se trage lui), ci consolidarea ei, prin asta, cum îi zice...? Prin încadrare ! El vrea să se încadreze; în sistem. Am folosit doi termeni comuniști ? Ei și ? Mai folosisem doi : luare-de-cuvânt, luare-de-atitudine (înfierare). Așadar, iată-l pe Barbăneagră, cunoscutul anticomunist cum se încadrează ; în sistem.

Nu altfel procedase prietenetele Sorescu : când i se profilase la orizont scaunul ministerial, pentru a se încadra în sistem, Mărin se grăbise și dedese grabnic dovadă : distrusese plumburile romanului meu **Gardă inversă**, zicîndu-și că, ce : numai Liiceanu să aibă galoane de distrugător de carte ?, de... dătător-de-dovadă (în vederea încadrării în sistem) ? De pedepsitor al meu “înjurătorul celor mai buni” (dintre noi, Thraccii, vorba unui alt camarad al său) ?

Însă cobilițarul /strâns cu dosarul viză un scaun (mare) de ministru, nu unul mititel, de consilierel (oricât ar fi acela și speciel). Așadar, Barbăneagră a călcat pe urmele lui Sorescu : s-a încadrat în sistem, iar acum dă dovadă.

Am avut tot timpul să aflu ce se petrecuse în ‘94 : Barbăneagră nu se pliașe cerințelor (?) unor participanți de a interzice participarea

altor exilați (Regele Mihai, Goma - ierte-mi-se apropierea, dar chiar regina Ana a spus : «Vous deux... Vos amis vous ont exilé de l'exil...»), ci a mers în întâmpinarea doleanțelor legitime ale camarazilor. Totuși Răuță nu a fost împotriva mea ; nici Calciu ; nici Halmaghi, nici Petrișor, legionari declarați - ci Barbăneagră, legionar-rușinos (așa cum, la Cinematografie, era comunist-rușinos și harnic adunător de cotizații).

Dacă el mă asigură - acum ! - că Monica Lovinescu nu a fost împotriva prezenței mele (deși înainte îmi comunicase contrariul), înseamnă că nici un alt invitat nu a condiționat prezența lui de absența mea - ci așa cum aflasem din spusele mai multor participanți : Barbăneagră, Marele Puitor la Cale, a pus la cale această configurație a exilului : binișor legionară (la bază), fără gauche-iști ca Berindei și ca Țepeneag, fără Rege (iar în al unsprezecelea rând : fără mine).

Român verde, Barbăneagră nu are noțiunea timpului, amestecă trecutul cu viitorul, confundă prezentul cu trecutul: vorbește de **Jurnal**-ul meu publicat în februarie 1997, ca și cum ar fi fost editat în februarie 1994 - deci : iată pentru că de ce fata-popii chioară este ea și iată pentru că de ce nu m-a invitat la simpozion (varianta lui) : fiindcă eu făcusem pe procurorul - “nu doar cel mai mare, dar și singurul” - citează el din **Confesiunile** lui Breban, din **Jurnalul** lui Zaciu, din **Jurnalul** lui Țepeneag - nu din al meu.

Dar : cine nu citește nu citează - asta o știu toți (occidentalii)...

Îmi sună suspect de cunoscut “motivul” schimbării mele (în rău) - pe care-l deploră ; și care-l doare... Încă în *Dilema* pune pe seama “unor probleme personale” faptul că am ajuns să mă cert cu toată lumea. Acum, în 22 precizează : aș fi devenit așa (procuror), pentru că... nu fusesem invitat, “dus cu forța” la Congresul scriitorimii, de la București...- si dă-i, si luptă, se lasă dus de vorbe-vorbe, uitînd că el însuși s-a purtat cu mine în 1994 taman cum se purtasera, în 1990, “colegii” scriitori din România ; ignorînd ce i-am spus chiar eu (nici vorbă să fiu supărat de neinvitarea la acel congres - de ce : îmi era dor de mutrele turnătorilor Anania, Covaci, Quintus ?), anume : nu (mai) eram membru : Dinescu, Doinaș, Blandiana, Manolescu, Sorescu se opuseseră trimiterii de către Uniunea Scriitorilor a unei hârtii prin care să fie anunțați scriitorii exilați că fuseseră reprimiți - nominal, nu la grămadă, fiindcă nu la grămadă fuseseră excluși.

Bineînțeles : mulți dintre participanții la simpozion nu mă înghițeau (las-că nici eu pe ei!) - dar nu cred că vreunul dintre ei a pus această condiție. Că s-au pliat “regulamentului” impus de Barbăneagră, asta da - citez din nou din mărturisirile sale : “Monica a ridicat din umeri, pentru că, oricum, nu putea face nimic. *Eu organizez congresul și știu ce trebuie să fac*” (s.m. P.G.).

Deci am fost eliminat de la simpozionul despre exil, nu fiindcă “10-15” exilați ar fi protestat împotriva prezenței mele - ci pentru că Barbăneagră ținea minte (și seamă) de faptul că avusesem cuvinte grele, de acuzare la adresa unor prieteni de-ai săi, ca Sorescu ; și ca Zoe Bușulenga, Femeia cu Barbă Rectoversatilă : partea roșie pentru

București, verdea, pentru Paris ; că formulasem acuzații “antilegionare” împotriva lui Virgil Cândea și a cuplului Plămădeală-Anania, Castor și Pollux ai Securității Ortodoxe Române ; că nu-l prețuiam (la adevărata valoare) pe neasemuitul cugetător Zamfir, preferându-l pe naist ; că nu-l iubeam (destul) pe Eliade - adevărat : nu iubesc decât femei, pe Eliade îl citeam, e mai reverențios ; că nu eram deloc con-vins de anticomunismul lui Ion Caramitru, protejatul său (pe atunci !) : îl văzusem la tembelizor recitînd hamletian din Păunescu, poate chiar din Mara Nicoară, imne de slavă partidului și Ceaușeștilor - apoi știam : în 24-25 decembrie 1989, din propria casă, vorbise amical la telefon cu generalul Pleșiță, șeful Securității în 1977, cel pe care nu doar eu îl îndeaproape cunoșteam, ci și minierii greviști din Valea Jiului.

De ce spun că prietenul meu Barbăneagră s-a încadrat în sistem - iar acum dă dovadă...? Fiindcă și el joacă după cum îi cântă taraful dosarului de Secu : recită un rol scris de multă vreme, înaintea lui interpretat de diferiți ur(l)ători pe diferite tonuri, același scop urmărind: să dea cititorilor, auditorilor, telespectatorilor impresia că Goma ăla va fi fost el util, pe vremuri, când lătra la alde Eugen Barbu, Dan Zamfirescu, Lăncrănjan, Păunescu, Gafița, Vasile Nicolescu, D.R. Popescu, Dumitru Popescu-Dumnezeu, Ceaușescu - dar gata !, de când olé, olé, Ceaușescu nu mai é !, toți cei de “după Revoluție” sunt curați./cu cărămidă frecați (ca Breban) : și Sorescu și Pleșu și Buzura - chiar și Caramitru - că n-o fi foc, vorba Monicăi Lovinescu (în legătură cu Blandiana), de ce-i “înjur” și pe ei, sărăcuții ? Doar ei, potrivit mioritismului, au rezistat puternic prin cultură, iar acum continuă înalta-le agrocultură - cea mult lucrativă. Goma ăsta, de parcă n-ar fi avut loc nici o Revoluție Română, plătită cu sângele ‘telectualității - mai cu seamă al scriitorilor - lovește acum numai în cei buni...

Un asemenea animal, dacă nu egzicstă, vorba Ardeleanului, atunci :

- “are ceva la cap”; “a înnebunit, săracul” ; “are zminkeală”, cum țârcovnicizase cuviosul Zaciuc, citînd din Cartea Proverbelor ;

- “i-i ciudă (e resentimentar, vorba apoliticilor culturalnici napocanioți și creierali, închinători la Petru Canalîu), pentru chestiuni strict personale” ;

- “vrea și el un os de ros și crede că numai lătrînd la alt câine îl obține”.

Desigur, astea și încă altele, înecate în sos compasiv : vai ce-l iubeam - înainte ; și vai, dar cum s-a mai schimbat - după ce-a îmbătrânit și s-a-mbolnăvit...

Toți ne schimbăm-îmbătrânim, vorba lui Bulă. Cine-ar crede ?- până și Barbăneagră !

Mă întreb : să se fi schimbat el cu adevărat ? Sau continuă a fi același de acum 40 ani, când era student la Cinematografie și tot cu carnetul și tot cu creionul umbla prin lume ?

Monica Lovinescu - și ea necitînd **Jurnal**-ul - a spus că îi pare rău că m-a cunoscut.

Ei bine, mie nu-mi pare rău că l-am cunoscut pe Paul Barbăneagră - chiar dacă nici el nu mi-a citit vreo carte, cu atât mai puțin **Jurnal**-ul - știu de multă vreme : nu citește, fiindcă-l doare capul - ca pe Edgar Reichmann. Mă consolez, compătimentindu-l : e greu în viață să nu poți citi, din cauză de cap !

Oricum, manevra miroase de la șapte pòștii : este curat daco-romă. O cunosc de la alt ministru al Culturii de “după Revoluția la Români” : Pleșu. Ca și acela, acesta, printr-o învăluire pe după casă, ține să aibă o “justificare”, o ceva-la-mână în sprijinul unui viitor refuz (nu știu despre ce poate fi vorba : vreo cerere a vreunui editor - de-o pildă Marian Papahagi - de subvenționare a vreunui volum de-al meu?; ori se va fi temînd că am să pretind postul de consilier-special-adjunct?).

Drept care, prin Barbăneagră (la timpul său, Pleșu o făcuse prin Monica Lovinescu), mă stârnește să zic ceva rău de ministru - după care totul va fi rezolvat : uite, pe Caramitru încă nu-l “înjurasem”! - după asta, cu ce obraz îi voi solicita ceva ?

Puțin îmi pasă de Caramitru și de gândirea-i ambidextră, dar ce se va alege de Barbăneagră odată ce va fi numit un alt ministru (peste o lună, peste trei - hai : patru) ? Își imaginează că va supraviețui ? La Casa Scînteii ?

Să nu-și imagineze.

Și ce va face când se va întoarce la Paris : îmi va telefona, încercînd să-mi explice că 22 a abuzat de el, că el una a spus, dar Iulian Anghel cu totul altceva a scris ?

Să nu-mi telefoneze :

Pentru el, din această clipă, sunt absent.

Paul Goma

Miercuri 19 noiembrie 1997

Am imprimat replica la Barbăneagră. Adineauri (ora 10 30) am telefonat la el, să-l avertizez că i-am răspuns și că o să public răspunsul. Credeam că dau peste automat - chiar peste el am dat, însă după o frază, a apărut la receptor el, în carne și oase. L-am anunțat - el a fost foarte mirat: cum pretind că-l agresez ? Dar eu i-am agresat («ai aruncat cu căcat în toți cei buni»). I-am zis : este a doua oară când mă atacă (mirare : unde, când ?) , așa că de data asta îi răspund.

Când am zis că nu există afirmația mea în Jurnal - (nici în altă parte că aș fi procuror, Barbăneagră a zis :

«Așa reiese (?) din **Jurnal**».

A început cu reproșurile, cu lălăiala ; i-am spus :

«Am ținut să te anunț că îți răspund la afirmațiile din 22 - te salut și n-am cuvinte».

Să nu uit : la un moment dat a zis (după ce i-am spus că îi răspund) :

«Bravo, Paulică, numai în mine n-ai dat cu căcat...»

Bravo Paulică ! Numai în tine n-am dat cu căcat - în schimb, ai dat tu (în mine).

(...)

Vineri 21 noiembrie 1997

După cum se observă n-am notat nimic în ziua aniversării a 20 ani.

Am tras o altă variantă la Barbăneagră. O înlocuiesc pe cea veche - și perimată...

Am comis și un text în legătură cu... ne-polemica lui Borbély Iată-l :

Paris, 20 noiembrie 1997

“În principiu, sunt de părere că nu trebuie polemizat cu Paul Goma”...

Așa, chiar așa începe Ștefan Borbély... polemica (vezi *Familia* nr. 10/1997).

Acest mod de a intra în subiect face parte din vocabularul subdezvoltat al prea-multor publiciști români, fie ei și străluciți esești.

“Nu vreau să spun că...” - spune X și continuă - ca în ședințele dinainte de '89 - să spună... ceea ce nu-vrea-să-spună ;

“Nu vreau să mă ocup de...” - Y se ocupă taman de ;

“N-am de gând să tratez...” - și Z tratează, cu seninătate, ne-tratarea.

Când declari că nu vrei să spui (să te ocupi, să tratezi-despre) - taci din gură, simplu ! Nu ocupi nici timpul nici spațiul (tipografic).

“Nu trebuie polemizat cu Goma”, decretează Borbély - dar o face.

Alături. Tară genetică la vorbitorii de limbă română :

Omul nu a citit textul respins ; a refuzat să accepte evidența (scrisă) a propoziției mele ; ripostează orbește - și prosteste. Pe el nu l-au scos din fire argumentele, ci l-a înnebunit gândul că a fost contrazis !, mai grav : pus la locul lui.

S-o iau ca la școala primară, ca să înțeleagă până și Borbély :

În textul **Memorialul Ororii** (*Familia* 7-8/97) citam din contribuția **Sine ira...**, publicată în *Apostrof*, nu pentru că...- dar mai bine să reproduc ce se afla acolo, scris negru pe alb :

“Nu l-aș fi menționat pe Borbély, doar pentru că a scris astfel despre mine, dacă nu și-ar etala «teoriile» - iată-le :”

Eseistul nu ia în seamă ce spune cel din față, el încearcă să abată atenția cititorului printr-o diversiune dintre cele mai raionale - astfel :

“Amuzamentul cu care am primit știrea se amesteca în doze groase cu stupoarea : textul pe care-l lăsasem *Apostrofului* (...) îi era

favorabil lui Goma, care acuza astfel, prin incomprehensiune, un elogiu” - am citat din Borbély.

Foarte frumos spus - ca la *Apostrof*. Și neadevărat. Dacă cititorul ar fi avut și textul meu alături, ar fi înțeles pe dată inadecvarea (un eufemism) a ne-polemistului la polemica hotărât (și principial) refuzată. Numai că asta nu se poate (foarte bine, n-o să ocupăm numere la rând cu aceleași texte). Cunosând acest mare-secret, Borbély a încercat să-l amețească, să-l înșele pe cititor : a inventat cu totul alt reproș la adresa lui, scontând pe lenea sau/și pe oboseala cititorului, care n-are vreme de pierdut căutând numărul de revistă cu pricina, pentru confruntare.

O asemenea diversiune este nedemnă de orice mânuitor de condei, de oriunde în lume - darmita de un universitar, co-director al unei reviste studentești.

Borbély, polemistul ce refuză polemica, polemizând (cu parteneri imaginari), necitind decât ce scrie el, n-are de unde ști că niciodată nu mi-am arătat iritarea, necum furia față de judecățile critice la cărțile mele : din moment ce am publicat un text, mi-am asumat “riscul” de a-l vedea și contestat. Însă Borbély nu a citit nici măcar avertismentul mai sus citat (“Nu l-aș fi citat pe Borbély...”) - deci de la bun început se așează în afară de chestie.

Chestia fiind cu totul alta, fără legătură cu ale mele cărți, cu talentul ori netaalentul meu - iertare, sânt obligat să-l re-citez pe eseistul apostrofic, pentru a re-situa obiecția mea :

“Lectura necritică a acestor jurnale implică cel puțin două ispite capitale : aceea de tipizare comportamentală pe linia extremului (când legea istoriei o reprezenta pe atunci media) și aceea de *generalizare nefondată, prin afirmația, des rostită, că întreaga Românie a fost, în fapt, un univers concentraționar* (s.m. P.G.)”.

Acesta a fost un citat din gândirea lui Borbély.

El neagă faptul (“generalizare nefondată...”) că România, de la sfârșitul ultimului război și până la fuga lui Ceaușescu, în decembrie 1989 a fost - ca și “surorile” sale întru comunism - “un univers concentraționar”.

Chiar așa? Să conteste Borbély existența - în România (sub Dej) - a lagărelor, a închisorilor, a coloniilor de muncă, a “noilor-sate” din Bărăgan - populate în majoritate zdrobitoare de bărbați, femei, copii, bolnavi, bătrâni care nu aveau nicio legătură cu acuzațiile aduse de aparatul terorist comunist?; să nu accepte Borbély (“generalizare nefondată”) faptul că, sub Ceaușescu, diminuând numărul încarcerărilor politici, cvasitotalitatea populației (dintre excepții făcând parte însuși eseistul - altfel de ce ar tăgădui evidența?) a fost prefăcută în sclavi, în ostateci - și în “nebuni” (“bolnavi”, cum repetă el, eufemizant, după Geta Dimisianu, după Țârlea și după Zăciu) ? Înseamnă că, prin afirmația sa, (răs)citată, Borbély neagă faptul că, de pildă, până în 21 decembrie 1989 “frontiera de stat” spre Ungaria era perfect închisă, păzită cu câini și cu arme, iar cei care încercau să o treacă (firește dinăuntru spre afară ; adică : ieșind din închisoarea-cât-țara), prinși de

grăniceri, în cel mai fericit caz erau condamnați la ani de închisoare - în cel mijlociu : și bătuți sălbatic și dați pe... botul câinilor - în cel extrem : împușcați pe loc (“pe arătură”) !

Nu-mi imaginam că există - în România - persoane adulte, mediu școlarizate care să tăgăduiască, în scris, cumplita realitate : universul concentraționar.

Din această pricină, când am întâlnit respingerea a ceea ce toată lumea (în fine : aproape toată...) cunoștea, nu de puține ori pe proprie piele - și nu arătându-și mutra deți-nătorului unicului adevăr - al clasei muncitoare - în cine știe ce gazetă de perete culturalist-naționalistă a securiștilor nostalgici și negatori ai crimelor făptuite, ci în *Apostrof* - am reacționat normal ; am zis ceea ce era firesc să zic. Iar acum repet, ca să nu fie îndoială :

“Nu mă sfiesc să mă întreb : pe ce lume a trăit Ștefan Borbély - atâta cât a trăit, însă omul de aceea este om : să viețuiască din experiența și din amintirile părinților, din ale bunicilor - să fie/fost părinții și bunicii lui Borbély, chiar cu toții, securiști ?”

Pentru cei ce au citit textul “polemic” (cel refuzat, desigur) semnat de eseistul apostrofic:

Borbély este un rușinos nostalgic al timpului dinainte de căderea Zidului Berlinului. E drept : atunci nu era chiar fericirea pe pământ, însă nu existau nici “probleme” ca acestea... Linia de ne-trecut era vizibil trasată - cam ca frontiera dintre România și Ungaria : dacă rămâneai locului și, conform recomandărilor îndrumătorilor spre îndărăt, făceai-cultură-curată cu voie de la Secu, dacă nu-ți manifestai nevoia de libertate, atingeai vârsta de pensie, prețuit de tovarășii de sus, de la regiune și stimat de vecinii de bloc - de jos. Acum însă...

Acum însă nu mai este valabilă, ca valoare de refugiu, estetica și doar ea.

Ștefan Borbély se vedește - în textul polemic-refuzat - a suferi de o nevindecabilă insensibilitate, de o cumplită indiferență etică.

I-aș zice : o nesfârșită nesimțire morală.

Paul Goma

P.S. 1. Desigur, nu poate fi adevărată afirmația : “mi-am găsit prietenii năpădiți de fotocopii ale articolului meu, trimise și adnotate - de la Paris - de către Paul Goma” - iată de ce :

a. pentru că “adnotările”, la mine, sunt publice (de la: a publica, în publicații...), deci sărmanii prieteni ai săi nu puteau fi “năpădiți” de fotocopii... ;

b. pentru că **Sine ira**... a apărut în 1992. Or încă din iulie 1991 (urmare a publicării textului meu **Capra și căprarul**, ca răspuns la atacurile lui Breban, în *Contemporanul*, săptămânal, pe distanță de mai bine de un an), mă despărțisem definitiv de *Apostrof*, de șefa lui și de subalternii ei - prieteni ai lui Borbély ;

2. Dacă Borbély folosește la adresa mea calificative (demult, cam de prin 1971, de securiști-securizați rumegate, regurgitate) : “mario-netă”, “resentimentar”, “schizofren”, “bolnav”, “megaloman” etc... -

apoi, din martie 1990 secreții glandulare ale iritărilor bravilor rezistenți-prin-cultură ca: “Barbu”, “Săptămîna”, “Vadim Tudor”, “România Mare” etc., - fie : le-am mai auzit-citit și o să le mai citesc-aud.

Însă comite o grosolanie dintre cele mai proletarnice atunci când îl taxează pe Laszlo Alexandru drept...“sputnik napocan” (al lui Goma), autor de “texte-umbră”.

Atât de... eseist și deja atât de isteric ?

Sâmbătă 22 noiembrie 1997

(...)

Și azi am avut o aniversare : atâția ani (nu mai vreau să-i număr) de când am fost arestat în 1956.

Duminică 23 noiembrie 1997

(...)

Am necazuri cu ochii, de vreo două săptămâni. Nu mai pot citi - după un minut-două, încep a avea o jenă în stângul (cel care n-a funcționat niciodată). Luni am să încerc să iau oră la clinica Rotschild, care-i (oarecum) în apropiere, pe rue Manin.

Sânt destul de necăjit : Dan Petrescu nu răspunde la multele scrisori, nici la primirea (de vreo lună) a volumului **Scrisuri**, nici la propunerea de a reedita **Patimile după Pitești**. Acum câțva timp Tereza Culianu-Petrescu i-a spus lui Lulu că e supărată pe domnul Goma, din pricina lui Culianu... La cererea lui Lulu de a-i da amănunte (ce i-am făcut eu lui Culianu?), a răspuns că știu eu...

Uite-așa se pune pe jărativ un om (direct, indirect) : îl anunți că ești supărat pe el în chestiunea cutare, dar nu explici, nu amănunțești - dacă a înțeles greșit o afirmație ? dacă acea afirmație nici n-a existat ? - și îl lași să se perpelească, întrebându-se, cercetându-se, scobindu-și memoria.

N-aș vrea cu nici un chip s-o jignesc pe Tereza (n-o cunosc, dar am vorbit în câteva rânduri la telefon, la început de tot, când era la Univers și demarase publicarea **Ostinato**-ului, apoi mai încoace) dar nu pot să nu-mi aduc aminte că asta era și metoda anchetatorilor : te taxau de bandit, iar când tu întrebai, de acolo, de jos: «Da' de ce, domnu'?» , ți se răspundea : «Las-că știi tu!».

Un nefericit care trecuse prin labele Gestapo-ului, apoi ale NKVD-ului (sau invers ?), spunea că bestialitatea era comparabilă - numai că Nemții te torturau ca să dai informații, iar Rușii te torturau ca să recunoști că ești “dușman” și să inventezi singur

dovezi de vinovăție...

Trebuie să spun că o asemenea manieră de a-l "pedepsi" pe celălalt mi se pare detestabilă. Dacă îl știi, îl crezi vinovat de ceva - îi spui : «Iată de ce : ai spus (sau ai făcut) cutare, cutare, cutare...» și, ori accepți explicațiile lui, ori nu, dar l-ai "luminat" în privința bănuielilor ori a certitudinilor tale. Dar să răspunzi : «Știi tu...» (sau : «Știe el...») - nu e drept, nu e corect.

Să fi avut de gând să-mi explice mie în ce anume constă vinovăția ? Greu de acceptat : nu conversăm, comunicările noastre au fost scurte și strict în interes editorial.

Bu, o lăsăm, deocamdată, la o parte.

Miercuri 26 noiembrie 1997

Ieri am făcut trei casete cu Paul Cozighian. Era vorba ca azi să reîncepem la ora 9, dar au intervenit încurcături, e ora 11 și nu se-arată.

Ieri mi-a telefonat Laszlo : a primit cărțile. Foarte bine. Cu o zi înainte promisem o scrisoare (are și automobil). Mi-a trimis și ceva tăieturi, printre care un "răspuns" al lui Nedelcovici. Băiatul ăsta, bujor...

Joi 27 noiembrie 1997

Azi am făcut cu Cozighian 4 casete (a câte 30 minute). După câte o ședință din asta, cu toate că stau pe scaun, mă dor mușchii, de parcă aș fi cărat saci.

În principiu, mâine mai facem 3 sau patru și luăm o pauză. El are alte treburi - plătite, acelea... După care peste vreo săptămână reluăm - dacă am ce spune...

(...)

DECEMBRIE

Luni 1 decembrie 1997

Am făcut un colet pentru Luca Pițu - cu Tournier - am pus în plicuri dialogul 4 cu Laszlo, mâine vor fi expediate.

Mi-a telefonat doctorul Olteanu de la Baden-Baden - tocmai promis textul cu Barbăneagră : Caramitru ar fi demisionat ! Mai devreme decât prevedeam eu : cam trei luni...

Marti 2 decembrie 199

A nins azi-noapte. Și acum ninge - să ne-nțelegem : la etajul IV, fiindcă până jos ajunge ploaie. Oricum, așiroase a omăt. Ca pe la noi.

Nu am sub ochi jurnalul pe noiembrie, ca să aflu dacă am notat - și când? - că Lulu a vorbit cu Theresa Culianu-Petrescu și i-a spus că **Scrisuri** s-a dat "în lucru". Bine-ar fi. Înseamnă că ar apărea prin primăvara anului viitor - dacă...

Ora 12 : telefonează, de la București, D-na Hossu-Longin. Că ea vine la Paris între cutare-cutare date și vrea să-mi ia un interviu pentru Memorialul Durerii.

Am fost silit s-o întreb de trei ori «Cine telefonează ?» ca să-i înțeleg numele. Ori că eu sânt surd (sânt !), ori că ea și-a rostit numele "le repezeală" (poate), ori că... (nu mai știu ce). Oricum, a zis : «Mă cunoașteți !» I-am răspuns că nu, n-o cunosc. «Dar ați auzit de mine». Asta da, desigur.

A spus în continuare : vine ca să-i ia interviu și lui Portocală. Foarte bine, am zis, eu însă nu accept.

A început să-mi explice ce a lucrat... Nu era necesar - știam. I-am spus : «Sântem în 1997, au trecut opt ani de la "evenimente" - dacă n-am avut loc până acum într-o asemenea emisiune, e prea târziu ca să mai am».

A mai insistat un pic... A spus ceva care m-a adormit, în sensul că m-a împiedecat să-i dau replica :

Cică ultima dată când am vorbit la telefon, eu aș fi spus că nu pot, din cauză că... mă mut... Că n-aveam casă... Am corectat (dar nu suficient): casă n-am avut în 1995. Ea : nu, mai demult...

Una din două : ori îmi pune în gură cuvintele Monicăi Lovinescu - ea îi va fi spus că sunt... indisponibil (și a adăugat chestia cu casa - nu era încă de actualitate...) ; ori ea însăși îmi

atribuie o explicație pe care nu am dat-o. Țin minte că ea îmi telefonase - de la Monica - anunțându-mă că “acum” *nu mai poate veni la mine*, însă data viitoare - sigur! Și dată-viitoare s-a făcut !

Nu mi-a plăcut deloc, dar deloc “conversația”. Nu, nu.

Mai știi : are să încerce să mă convingă prin intermediar.

Dacă insistă - accept. Dar spun ce vreau eu.

Miercuri 3 decembrie 1997

Mi-a telefonat Dan Petrescu - zice : «Acum ies din consiliu: s-a aprobat volumul **Scrîsuri**, iese în mai 1998».

Drept care am intrat în efervescență : vreau să fac o primă secțiune din primele articole - dintre care 4 sunt din 1977, scrise în România. Apoi am să fac o alta - din ce n-a intrat în **Amnezia la români**... În total, să fie 500 pagini deci încă 200. Am de unde, slavă Domnului !

Joi 4 decembrie 1997

Am intrat. Aseară am extras o sumă de texte. Pentru 1977 am 4. Uluitor de... curate.

Am de gând, deci : articole noi (nescrise încă...) - nu vor fi mai mult de 50 pagini (deci : 350) ; în “odaia” de 150 rămase, am să introduc o selecție din articolele predate lui Liiceanu și refuzate - din motive de... hârtie. Mai există 2 din 1978. Apoi restul... Chiar de se va depăși cantitatea de 500 pagini, voi avea (în sfârșit !) Articolele. Și ce-ar fi dacă aş intitula acest volum : **Butelii aruncate în mare ?**

Nu, n-o să-i spun **Buteliile**..., pentru că nu este integral. Tot **Scrîsuri** e mai bine.

Am selectat, corectat (4 le va fotocopia Ana, mâine), 22 bucăți, totalizînd 120 pagini. Am renunțat la vreo 20 - neinteresante (sau poate pentru că sînt obosit mi se par așa?). Oricum: luni sau marți (8 ori 9 decembrie) am să pun la poștă textele, ca să ajungă înainte de Crăciun. Am să le trimit în plicuri “subțiri”, cu câte 50 file.

Noapte bună.

Vineri 5 decembrie 1997

Am ales 32 articole, totalizînd 180 pagini, împărțite pe ani :
 - 1972 : 1 articol (dar neavînd originalul, nu îl re-traduc, are să fie reprodus fotografic cel din *Die Zeit*);
 - 1977 : 4 articole, toate din februarie ;

- 1978 : 3 articole ;
- 1980 : 1 articol ;
- 1981 : 1 articol ;
- 1982 : 1 articol ;
- 1984 : 5 articole ;
- 1985 : 1 articol ;
- 1986 : 1 articol ;
- 1987 : 6 articole ;
- 1988 : 8 articole.

În volumașul **Amnezia...** - în cel de 100 pagini intraseră 15 articole ; în următorul 34 - vor fi, în total, 49 - deci un sfert față de totalul **Buteliilor...**

Duminică 7 decembrie 1997

Nemulțumit de “aspectul” extrem de corectat, ce va da mâzgălituri la fotocopiare, am început să trec la ordinator unele din articole, cele mai “murdare”.

Acum e dimineață (ora 8 și un sfert), iar eu sânt gata-obosit - m-am sculat de la 5.

La ora 3 avem “alegeri” la biserică. Sper să nu iasă iar cu bătaie...

Luni 8 decembrie 1997

Azi trimit primele texte din cele promise lui Dan Petrescu. Vreo 5. Alte 10-12 vor fi fotocopyate. Măine trimit ce va fi copiat azi, poimăine ce se va face mâine. Sper să apuc poștă cu ritm normal (încă), fiindcă dacă intru în cel al sărbătorilor, au să-i ajungă la anul !

Am fost aseară (de la orele 15 la 19 !) la alegeri. Nu cunosc rezultatul, am plecat înainte.

Sunt bine intrat în articolele vechi. Dacă Nemira acceptă cele 200 pagini suplimentare, sânt mulțumit.

(...)

Miercuri 10 decembrie 1997

Ieri am încercat să fotocopiesc articolele vechi : nu s-a putut: sunt inegal “negre”, nu intră în mașină, va trebui să mă duc sâmbătă iar, ca să le tragă bucată cu bucată.

M-am încurcat în propriile picioare :

Articolele vechi (1972-1987) în număr de vreo 35 (am mai adăugat) totalizează în jur de 275 pagini;

Scrîsuri, ultima expediție către Dan Petrescu face vreo 365 pagini;

Dar n-am socotit **Trei dialoguri** - tare aş vrea să le public (astea fac 170 pagini).

Ei, ce facem cu totalul : 810 ?

De dorit ar fi așa :

- un volum **Scrisuri 1** - să cuprindă ”vechile”+ Dialogurile : 275+170 = 445 ; **Scrisuri 2** (1994-1997) : 365 pagini.

Dar va voi Nemira ?

Joi 11 decembrie 1997

Azi, la ora 10 vine Lucia Hossu-Longin pentru Memorial... O însoțește Ștefana. Ana a rămas și ea acasă, ca să existe o asistență tehnică pe lume. O să vedem cum iese.

Am pregătit un dosar (gol - sau : aproape) pentru Dan Petrescu. Urmează ca, în timp ce se filmează, Ana și cu Ștefana să se ducă alături, pe rue Ramponeau la un atelier de fotocopii. Au de făcut cca 190 pagini de cea mai proastă calitate (fotocopiabilă !) : fie prime-pagini, dar cu panglică consumată, scrisul fiind abia vizibil ; fie dubluri făcute cu indigo uzat și el ; fie ba una, ba alta, dar mai există un necaz: am folosit, pentru copii, hârtie recuperată (tot din ale mele scrieri), iar scrisul de pe dos răzbate pe față... Știu că are să fie o muncă migăloasă - fiecare articol are un alt grad de... intensitate - și alte probleme. Sper să scoată niște fotocopii corecte, fie ele și “arse” (cu fond cenușiu), dar scrisul să poată fi băgat de/în seamă.

Au venit - pe la 11. Ne-am apucat de treabă la 11,30, ne-am oprit la 15,30. Nu le-am numărat casetele - trebuie să fi fost vreo 5. Sâmbătă, în drum spre casă, au să treacă pe aici. Ca să le dau articolele pentru Dan Petrescu.

Le-a fotocopiat Ana. Au ieșit ca dracul, am scris un bilet de scuză către redactorul care le va lucra.

Vineri 12 decembrie 1997

De la Lucia Hossu-Longin am aflat lucruri tulburătoare:

În bine : că Ion Bucelea ar fi “bine” și că Borza ar fi rău. Cică Bucelea ar fi declarat la Aiud (în reeducare ?) că nu-și închipuia că Borza este omul lui Crăciun... ;

În rău, legat de aceeași bestie de Crăciun : că Petrișor ar fi pretins, vehement, că acest Crăciun “a salvat legionari de la moarte, ducându-i în brațe...” (? - unde : la Securitate ? la spital? dar “salvarea”, adică ținerea în viață a bandiților era o datorie elementară a fiecărui securist : să-l țină pe bandit în viață, ca să stoarcă de la el informații!). Deci se confirmă, nu știrile rele

despre Marcel - ci intuițiile mele, prima în legătură cu chiar Enoiu. Față de mine, îl apăra pe Enoiu... Ce creștini sântem... Sânt convins că, dacă am fi față către față și l-aș întreba : «De ce faci asta ?», el mi-ar răspunde, nesmintit : «Ce știi tu, mă...». Ei, da ; de unde să știu eu ?

Duminică 14 decembrie 1997

Ieri am răspuns la scrisori, cu care prilej am trimis felicitări de sărbători: Laszlo, Sălcudeanu, Mareș, Davidescu, Dan Petrescu (acestuia i-am trimis două fotocopii după două “răspunsuri” ale Gabrielei Adameșteanu la replicile mele) ; scrisoarea mea către el - datată 11 decembrie 1997 - constituind epilogul volumului.

Luni 15 decembrie 1997

(...)

Am citit aseară Cartea Albă a Securității - a adus-o Lucia Hossu Longin

Impresia particulară (pe fiecare document) : asta-i tot ? Cu asta s-a ocupat, vreme de patru decenii, o armată întregă de securiști ? Impresia generală fiind... alta : “Uite, că scriitorimea a acționat, s-a agitat, ne-a dat nouă de furcă...”

Fiindcă asta-i Cartea Albă : pe de o parte, “la document”, lipsesc turnătorii : din securistul Hobană au făcut un scriitorăș, acolo, și încă reacționar; pe Ivasiuc, în *Note*, încearcă să-l reabiliteze (“Goma se înșeală când îl crede securist”); pe Târnăcop la fel (“Tudoran se înșeală când...”); sunt “reabilitați, deci puși exact în “oala reacționară” indivizi ca Țoiu, Băran, nu apare Silvestru, Titus Popovici e un... persecutat, etc etc... Pe de alta, “peisajul” : dacă te-ai lua după Cartea Albă, scriitorimea română a fost, nu doar anticomunistă, dar și combatantă ! În ciuda lungului raport de ascultare din casa lui Dinescu în care numai el rămâne... consecvent, ceilalți, în frunte cu Paler, “nu semnez dacă nu nu semnează și cutare și cutare și cutare...” Taman ca în **Culoarea curcubeului**, în unul din primele capitole, cel tratând tentativa de a aduna semnături printre scriitori.

Pe cine dintre “anti” îi scoate C.A. curat-combatanți ?

În primul rând pe Pleșu. Apoi pe Breban. Și pe Eugen Simion, care au participat la “lansare”, înfoindu-se-n pene : “iată, că literatorii au rezistat comunismului, ce tot pretind unii și alții!” Ce să mai vorbim de Fănuș Neagu ! Cel care, la beție este extrem de antitotalitarist.

Am senzația că pe Deșliu l-au pus într-o lumină mult nefa-

vorabilă - față de Tudoran, de pildă.

Nu mai amănunțesc : este un “document” extrem de murdar. Din nefericire, Românii noștri nu (mai) au discernământ, după 89 orice este... anti-comunist sau pare anti- securitate - devine, dacă nu literă de evanghelie, atunci singur : credibil. Dar nu a crezut amicul Florin Ardelean, din primul foc, ceea ce scria Bianca Balotă despre mine ? Vasăzică a fost suficient să fie așternute negru pe alb acele cuvinte, acele fraze, acele afirmații, pentru ca prietenul meu... să le creadă ! Pe asta mizează Securitatea : chiar dacă mai apoi afirmațiile ei vor fi infirmate - eri bine, până atunci : lucrează ! Și lucrează puternic, destabilizându-i pe bieții români.

Marti 16 decembrie 1997

Azi vine Paul Cozighian, pentru ultima filmare : cărțile, fotografiile.

Ieri n-am primit poștă. Și s-a lăsat un friiig...

A venit la 9,30 și a plecat adineauri, la 17,30. A lucrat ca un rob la coperte și la fotografii.

Am primit azi : *Vatra*, *ArtPanorama* (cu **Jurnalul lui Sebastian** - dar... cu coada tăiată) și a 5-a întrebare a lui Laszlo - în care mă rade pentru apărarea Monicăi Lovinescu. Are dreptate. Dar și eu am.

Miercuri 17 decembrie 1997

Azi-noapte a nins. Totul e alb - ca la noi, unde, cică, a fost viscol. Numai că, pe la ora șase a prins a ploua - peste zăpadă. Presupun că șoferii sunt deosebit de mulțumiți...

Joi 18 decembrie 1997

Am scris **Dialog 5**. A venit *Familia* 11. Au publicat și ei prima parte din textul despre **Jurnalul lui Sebastian**.

Am răcit iară. Mi-am dat seama după ce am dormit puțin după masă : somn de bolnav. Afară : plouă-plouă-plouă.

Notasem mai sus : am terminat răspunsul nr. 5, dar nu sânt mulțumit de ce-a ieșit.

Duminică 21 decembrie 1997

Am trecut cu bine pe celălalt versant.

Azi avem (iar) alegeri, la biserică. Trebuie să mă înarmez cu

răbdare. Și calm (?).

(...)

Luni 22 decembrie 1997

Am fost ieri după amiază la alegeri pentru eparhie. Și iar s-au îmbrâncit, s-au înjurat - în biserică. Capul răilor : popa Apostolescu. Pe o femeie - care contesta adevărul spuselor sale în legătură cu preotul Petre Popescu din Montréal, a... afurisit-o astfel :

«Te excomunic (sic) ! Ieși afară din biserica mea !»

Pentru că femeia n-a ieșit, iar din jur plouau alte contestații, popa s-a repezit în altar și a stins lumina. Perifan a dat s-o rea-prindă - și s-au trântit acolo, pe undeva (fiind întuneric, n-am văzut dacă în altar, unde se află întrerupătorul, ori în față).

Iar popa 'Apo' ce-mi făcea? :/ Clopotele că-mi trăgea !

Îmi tot venea să-i zic, văzîndu-l atît de agitat:

«Părinte ! Ești un bou !» - dar ieri am fost așa de cumintee.

Azi Ana n-a putut fotocopia. Dacă nici mâine, atunci abia după... 29 decembrie, când poșta e supraaglomerată. Deci are să trebuiască să amân pe la anul.

Nu mai sunt decât zece zile...

Miercuri 24 decembrie 1997

N-a fost pusă poșta nici ieri. Sper că azi - am renunțat la fotocopia după propostă, am copiat-o la ordinator și am tras-o la imprimantă.

Între timp mi-au sosit scrisori de la Davidescu și de la Luca Pițu.

Aseară mi-a telefonat Laszlo de la Cluj : că pleacă la Budapesta. Nu primise scrisoarea din urmă, cu atît mai puțin răspunsul nr. 5 plecat luni.

Mă gândesc ca în zilele astea să pregătesc **Dialogurile** 170+60=230 (+20 din **Mic dicționar 'xplicativ)** = 250 pagini. Pe astea să le trimit lui Luca Pițu ca să le recomande la Eș, la Junimea.

Joi 25 decembrie 1997

(...)

Aseară am petrecut în familie - și Filip a rămas acasă. Deși n-am mâncat decât o singură felioară de saumon, n-am dormit bine. Să vezi ce-o să fie la noapte ! - avem friptură de porc...

Vineri 26 decembrie 1997

A doua zi de Crăciun.

N-am lucrat nimic, nu se vede nimic de pe urma mea. Cred că iar o să mă apuc de eoliene.

Deși rare, ceva impresii despre **Jurnal** îmi ajung la urechi. În cele două ședințe de alegeri de la Biserică, Filitti mi-a vorbit - el mie ! - de... utopia Basarabia. Mi-a atras atenția că am făcut (sic) un canal de 110 m lățime, care-i mai lat decât Canalul de Suez. I-am răspuns că știam (Suezul are între 60 și 70 m), dar asta să fie la ei, acolo, în Egipt și în secolul trecut, "noi" facem un pod și mai frumos (pe râu în jos)!

S-ar zice că de ceea ce se temeau foștii mei prieteni, deveniți dușmani - se împlinește (încet, încet, dar vine). Dacă îmi public și articolele și dialogurile, astup o bună parte din gaura cu pricina care a făcut din mine, fie un necunoscut pur și simplu, fie, în cazul "fericit" : un ilustru (necunoscut). La ce are să-mi slujească? La nimic, vorba celuia, dar să-l am !

Deși la această întrebare am răspuns și eu (în **Unde...?**), și Laszlo - revin :

Ce-ar fi trebuit să fac, cum ar fi fost frumos să mă comport, ca să nu-mi supăr colegii, confrății, cobreslașnicii ?

Dar bine-nțeleș : convenabil ; civilizată ; politicoasă - prietenește. Cum ar veni : să nu reacționez, să nu spun nimic, nici pe față, nici pe dos, să îndur și să trec mai departe...

Mai-departe - încotro ? În peșteră ?

Desigur, "atitudinea" m-a costat scump : am ajuns o ruină de oriunde ar fi ea privită - dar vorba celuia : "o ruină întregă" !

Sâmbătă 27 decembrie 1997

Mai avem 5 zile din acest an. Nu înțeleg de ce mă grăbesc să-l părăsesc, să se termine : doar a fost anul **Jurnal**-ului. A fost. Dar mă grăbesc să trec în al timp.

A fost bine, a fost foarte bine că mi s-a publicat **Jurnal**-ul. Izbitură brutală, nemiloasă - dar salutară (cred eu). Prea se instalaseră noii-răi în "situație", prea se credeau intușabili, bine înșurubați în... Istoria literaturii române. Desigur, nu am reformat-o eu, istoria aceea, dar am atras atenția că nimic nu e definitiv, nimic câștigat pentru vecie.

Că mi-am asigurat dușmăniile tenace... le aveam și înainte, au fost doar consolidate.

Recitind zilele trecute din vol. I al **Jurnal**-ului, am fost... izbit să constat cum a început a funcționa izolarea mea prin voia

Monicilor imediat după decembrie 1997. Doar trei nume - prieteni și ai mei - care spun multe : Dan Petrescu. Dinescu. Liiceanu. Aceștia “trecuseră” mai întâi pe la Monici, dar, în mod cu totul și cu totul misterios n-au mai ajuns și la mine. Însă dacă la Dan Petrescu și la Dinescu nu am proba “descurajării” în ceea ce mă privește, de a-mi da măcar un telefon (s-ar prea putea ca ei înșiși să nu se fi gândit să mă contacteze - erau atât de mari : primul, ministru, al doilea : președinte al Uniunii Scriitorilor !) - la Liiceanu am proba (adevărat : furnizată de chiar Monica) : deși rămăsese stabilit că particip și eu la perfectarea portofoliului editurii lui Liiceanu, n-am fost anunțat - în schimb au participat Berindei și Combes !

Ca și la Alain, ajuns aici, mă trezesc în fața unui perete de ceață : nu înțelege : DE CE ? De ce au făcut *asta* ?

Dacă toate drumurile duc la Roma, toate răspunsurile duc la teama lor de a nu fi... uitați, în favoarea mea. Se observă nuanța: nu am spus : gelozia lor, deși asta este cauza.

Dacă așa stau lucrurile, apoi nu au procedat cu inteligență la marginalizarea mea - nu mai vorbesc acum de morală - asta a fost de mult uitată. Ce vor fi crezut, ce vor fi sperat : că, dacă mă scot pe mine din joc, are să le rămână lor scena întreagă ?

Probabil - sigur - s-au întresfătuit, întâi cu Liiceanu, mai apoi după 1993 cu Adameșteanu : cum să facă și să dreagă ca eu să nu-mi mai arăt mutra “pe Bulevard”, să rămân unde mi-e locul, în Drumul Taberii.

Începutul diferențierii fusese făcut prin actul lui Dan Petrescu : ei fuseseră primiți ca membri de onoare ai Uniunii Scriitorilor - eu nici măcar reprimat. În schimb primiți Sorin Alexandrescu, Botez... Apoi : ei au fost extrem de grijulii, să nu amestece borcanele : au lovit numai în cei deja clasati ca “trădători” : Eugen Simion, Valeriu Cristea, Sorescu (așa și-așa), Pleșu (idem). Dar, Doamne-fereste n-ar fi zis nimic de Manolescu ! Nici de Paler ! Nici de Hăulică ! Ce să mai spun de Blandiana, ori Dimisianca ! Cât despre Liiceanu... ce ar fi putut să cârtească, nici n-au avut motive (în afară de tirajul de 5.000, majorat la 7.000 ca urmare a scandalului făcut de mine).

Au avut lansări de carte, turnee în țară, întâlniri cu cititorii - posibil ca la Piatra Neamț să fi fost unul în sală care să se fi trezit vorbind de nevastă-mea - dar faptul că m-au “apărat” a fost în cadrul general. Apoi ce-i costa să mă apere cu cuvinte rostite, când prin cele zise pe jumătate, pe sfert, mă aranjau, mă puneau bine, pe lângă “băieții buni” de care depindea publicarea mea ?

Încă de anul trecut (1996) îmi parveniseră semne de panică din parte-le (de acea dată compăttimeau cu Țepeneag): aflaseră de

iminenta tipărire a **Jurnal**-ului și, judecând ei după **Căldură mare**, își imaginau cam ce scriu eu în rest... Încă nu am dezlegat enigma “trialogului” din *Contemporanul*, Breban-Țepeneag-Paruit : am impresia că în acel moment **Jurnal**-ul nu era apărut, deși discuția este datată : *februarie* - dealtfel, el discutau doar pe... **Unde am greșit ?**, asta fiind limpede. Probabil exemplarul pe care l-am dat Sandei Stolojan (sau Mariei Brătianu ?) ajunsese în mâinile lor și măsuraseră... consecințele...

Duminică 28 decembrie 1997

Aseară am frunzărit **Dicționarul Scriitorilor Români** - firește, vol I. A-C. Un sfert sau poate o cincime din totalul scriitorilor.

După prostul meu obicei, am făcut o listă - alfabetică - a celor care au fost închiși, deci n-au publicat, fie din pricina închisorii, fie din pricină că încă nu venise 1965-ul întru dezlegare. Rezultatul a fost surprinzător :

Lipsește, desigur, Radu Gyr, se pare că el este cel care a “absentat” din literatură cel mai lung timp - deși, judecând după Crainic...

Așadar : (la A-C) am găsit 18 scriitori care au cunoscut închisoarea și interdicția. Dintre aceștia (încă o dată : numai cei al căror nume intră în primul volum) doi au murit în închisoare : Radu Cioculescu, la Dej, și Batzaria (Moș Nae), în 1952, la Ghencea.

Unii dintre ei au făcut multă închisoare (Crainic : 19 ani), Carandino tot cam atât, însă durata închisorii nu coincide cu a “tăcerii editoriale”. Trebuie spus că sunt tăceri și tăceri : unele impuse (Caraion : între 1948 și 1966 = 18 ani), altele autoimpuse : Olga Caba, deși a făcut “numai” 2 ani de închisoare, (1952-53), nu a publicat vreme de 25 ani !; Mihai Crama (nu știu să fi fost închis - se pare că nici n-a fost) a tăcut și el 20 ani (1947-1967). În fine, o altă categorie (Caracostea) care, deși liberat, a murit în 1964, fără să mai apuce 1965-ul.

Dintre aceștia, “campioni” (ai tăcerii) sunt Bucovinenii (Olga Caba : 25 ani) și Basarabenii : N. Coban : 25 ani (1944-1969) și Mihai Crama : 20 ani (47-67).

Interesant cazul lui Crainic : deși “întrerupt” (citește : arestat) în 1947, deși, împreună cu Gyr, unul dintre cei mai celebri deținuți anticomuniști, nu concurează la tăcere. Nu știu când anume va fi fost liberat, oricum, din 1962 a început a publica în *Glasul Patriei* ; ceea ce face “numai” 19 ani de tăcere... Probabil și Gyr tot atunci a început să publice, însă cum el făcuse închi-

soare și înainte...

În mare, toți aceștia au început a fi... interziși - fie că erau arestați, fie că nu - în 1947-48 și, dacă au mai trăit, au reînceput a publica după 1965.

Eu, nefiind publicat înainte de închisoare, nu intru în niciuna din aceste categorii.

Eu intru în categoria mea - și numai a mea :

- a celui care, după 1965, a fost total interzis, deși se afla pe solului RSR, din martie 1970 în noiembrie 1977 - ceea ce face 7 ani și 7 luni ;

- a celui care, "fugit" fiind (chiar și el !), din noiembrie 1977, nu a mai existat pentru literele românești din România până în ianuarie 1990.

Și iată : un total de 20 ani.

Mai sunt "fugiți" care nu existau în "scriptele" din țară : Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Vintilă Horia, Petru Dumitriu - între 30 și (50 ani). Însă ei au cunoscut interdicția numai după ce au... fugit. Or eu am stat pe loc șapte ani - fiind interzis.

Aici nu intră cei trei mari : Ionescu fusese publicat la sfârșitul anilor 60, Eliade recuperat, Cioran și el.

Marti 30 decembrie 1997

Greu mai trec zilele de sărbătoare ! Oricum, cele în care nimeni nu lucrează serios. De-abia aștept să ajungem dincolo de Anul Nou.

Miercuri 31 decembrie 1997

Am ajuns în ultima zi a anului. Fie ca următorul să fie mai bun - nici nu va fi fi greu...

Ieri mi-a telefonat Luminița Dumbravă - un pseudonim sau o traducere în românește a numelui de la Radio Chișinău - Internațional, care va fi inaugurat în 3 sau în 5 ianuarie '98 (o emisiunea pe săptămână). M-a întrebat cum mi se pare anul care a trecut...

Chiar așa : cum mi se pare 1997 ? Un an bun, "plin de realizări"?

Dacă îl compar cu '96, ca să nu mai vorbesc de '95, da: '97 a fost un an bun - dar ce înseamnă pentru mine, la vârsta pe care o am (am trecut în al 63-lea an), la numărul cărților în românește (mereu mă încurc : 45 ? Ori 55 ?), atunci... Apariția (în sfârșit !) a **Jurnal**-ului, desigur, semnifică o mare brânză - dar brânza aceasta este doar o vulgară "recuperare" (**Jurnal**-ul ar fi trebuit

să apară în '96, ba chiar în '95). După cum, vânzând cioara din parului anului viitor, cu **Scrîsuri** la Nemira - ce semnifică ? O recuperare parțială a volumului înmânat lui Liiceanu în 1990 și care, potrivit promisiunilor, ar fi trebuit să apară integral cel mai târziu în 1992 - or de atunci au trecut 5 (cinci) ani ! Dacă apare în 1998, va prezenta texte vechi de... 26 ani ! Apoi de 21 ani...

Asta fiind cu "bunătatea" anului 1997. Firește, dacă nu se ține seama de imensa, de nedreapta întârziere cu care apar în românește textele mele, nu cele mai bune, dar măcar semnificative - atunci s-ar putea spune că apariția **Jurnal**-ului a fost brânza cea mai de soi... Mai ales că primesc ecouri dinspre oameni necunoscuți, ori de la care nu m-aș fi așteptat (Kiropol, deunăzi). Care spun că... (vorbesc, în continuare, de ecouri) nu le-a displăcut, deși nu în termeni de plăcere-displăcere se judecă un asemenea "produs". Firește, nu-mi fac vreo iluzie privind o eventuală "înrăurire" a **Jurnal**-ului. Oamenii care nu-l găsesc... rău, nedrept, calomnios, inoportun etc... sunt persoane, fie discrete ca scriitori, fie nesciitori - deci nu se exprimă decât telefonic, ori prin câte o scrisoare trimisă (numai) mie.

În ultima lună am observat în România, nu atât o schimbare - benefică - ci o malefică mutație: este vorba de "cooptarea" în guvern a unor persoane ca Pleșu, ca Hurezeanu - și vor urma altele, pentru că băieții abia așteaptă. Uite, să nu spun vorbă rea, dar nu voi fi deloc mirat dacă voi auzi și de Iorgulescu, de Prelipceanu (care e deja un fel de consilier), de Ulici, de Adameșteanca - chiar de Tudoran (faptul că e cetățean american nu-l împiedică, doar și Hurezean e cetățean german).

Ne așteaptă multe "surprize" - din păcate... previzibile, vorba lui Bulă.

Acum este ora 16 și cred că nu se mai întâmplă nimic interesant, ca să nu închei jurnalul pe acest an aici.

Mai consemnez : am primit cartoline de felicitare de la Nicoleta Sălcudeanu, de la Zanca, de la S. Damian, de la Drăghici, un telefon de la Chișinău de la Dinu Mihail.

Așa că : anul 1998 să fie - normal - mult mai bun decât 1997.